

VI. Vajdasági Magyar Tudományos Diákköri Konferencia
VI. Vojvodanska mađarska naučna konferencija studenata
VI. Hungarian Scientific Conference of Vojvodinian Students

Újvidék, 2007. november 16–18.

REZÜMÉKÖTET 2007

Vajdasági Magyar Felsőoktatási Kollégium
Újvidék, 2007

Fő- és felelős szerkesztő:
Csányi Erzsébet

V I . V A J D A S Á G I M A G Y A R T U D O M Á

VI. Vajdasági Magyar Tudományos Diákköri Konferencia
VI. Vojvođanska mađarska naučna konferencija studenata
VI. Hungarian Scientific Conference of Vojvodinian Students

Újvidék, 2007. november 16–18.

REZÜMÉKÖTET

2007

N Y O S D I Á K K Ö R I K O N F E R E N C I A

VI. Vajdasági Magyar Tudományos Diákköri Konferencia
VI. Vojvođanska mađarska naučna konferencija studenata
VI. Hungarian Scientific Conference of Vojvodinian Students

Újvidéki Egyetem, Technológiai Kar
Újvidék, 2007. november 16–18.

RÉSZLETES PROGRAM

2007. november 16. (péntek)

17.00–18.00 ... Regisztráció és szállásfoglalás a „Sajmište” Diákotthonban (Slobodan Bajić utca 17.)

18.00–19.00 ... Vacsora a szálláshelyen

MŰVÉSZETI PROGRAMOK

Az Újvidéki Színház előcsarnoka (Jovan Subotić u. 4.)

19.00–19.30 ... **Lázár Tibor** (Újvidék): Rajz (kiállításmegnyitó)

19.30–20.00 ... **Erdély Andrea** és **Palásti Andrea** (Újvidék): Open-Minded performance

20.00–20.30 ... **Szűcs Mihály** (Újvidék): Hangverseny fagottra és zongorára

20.30–21.00 ... **Raffai Ágnes**, **Máriás Endre** és **Pistyák István** (Újvidék): ((F A)((B A B)A))(Á((L) O M)) (B (Á L))

2006. november 17. (szombat)

8.00–9.00 Regisztráció a konferencia színhelyén (Újvidéki Egyetem, Technológiai Kar, (Újvidék, Lazar cár sugárút 1.)

ÜNNEPÉLYES MEGNYITÓ

Elnöklők: **Dr. Gaál Ferenc**, a VTMA levelező tagja, **Dr. Csányi Erzsébet**, a VMFK elnöke

9.30–10.00 SZINTAgma, a szabadkai Színitanoda előadása. Rendező: **Hajvert Ákos**

V I . V A J D A S Á G I M A G Y A R T U D O M Á

R É S Z L E T E S P R O G R A M

10.00–10.30 ... Megnyitóbeszéd és köszöntők

10.30–11.00 ... Plenáris előadás: **Dr. Nusser Zoltán**, az MTA levelező tagja:

Neurotranszmitter receptorok és feszültségfüggő ion csatornák
sejtfelszíni eloszlásának alapelvei
(Cell surface distribution of neurotransmitter receptors and voltage-gated
ion channels)

PLENÁRIS TUDOMÁNYOS DIÁKKÖRI ÜLÉSSZAK

Elnöklők: Novák Anikó (Újvidék), Papp Zsigmond (Újvidék)

- 11.00–11.15 ... **Simon Vilmos** (Budapest) Biológiai ihletésű algoritmusok alkalmazása mobil hálózatokban
- 11.15–11.30 ... **Törteli Ágnes** (Szabadka) Hivatás vagy hitvallás? Az oktatás és a nevelés mint foglalkozás
- 11.30–11.45 ... **Lipinszki Zoltán** (Szeged) Hulladékfeldolgozás a sejtben, avagy a denaturálódott fehérjék lebontásának lehetséges biokémiai modellje
- 11.45–12.00 ... **Sörös Imola** (Újvidék) Az államutódlás intézményének nemzetközi jogi rendezése
- 12.00–12.15 ... **Szügyi Judit** (Újvidék) Gombosi táncok (Gyűjtés és a táncok tanításának módszertana)
- 12.15–12.30 ... Sajtótájékoztató
- 12.15–13.30 ... *E b é d a z e g y e t e m i m e n z á n*
- 13.30–19.00 ... Tudományos diákköri szekcióülések a Technológiai Kar termeiben
- 18.30–19.00 ... Tudományos-mentori értekezlet
- 19.00–20.00 ... A konferencia kiértékelése, az oklevelek és a Kristálygömb Díj kiosztása a kar amfiteátrumában
- 20.00–21.00 ... Fogadás a Vojvodina Hotel VIP klubhelyiségében
- 21.00–21.30 ... Ariadné-show
- 21.30–02.00 ... TDK-buli

2007. november 18. (vasárnap)

8.00–9.30 Reggeli a szálláshelyen

9.30–15.00 Kirándulás Péterváradra és a Fruška gorára (útközben ebéd)

N Y O S D I Á K K Ö R I K O N F E R E N C I A

R É S Z L E T E S P R O G R A M

A TUDOMÁNYOS SZEKCIÓÜLÉSEK RÉSZLETES BEOSZTÁSA

É L Ő T E R M É S Z E T T U D O M Á N Y O K

Szekcióvezető: Kasztori Rudolf akadémikus, *Dr. Dujmovics Ferenc* egyetemi tanár
Elnöklők: Pálffy Roland (Pozsony), *Lipinszki Zoltán* (Szeged)

- 13.30–13.45 ... **Agócs Zoltán** (Újvidék) A fizikai megterhelés hatása a kiváltott kognitív potenciálok P300-as komponensére
- 13.45–14.00 ... **Uracs Izolda** (Újvidék) A cukorbetegség hatása a szívelégtelenségben szenvedő betegek klinikai jellemzőire, kezelésére és kórházi elhalálozására
- 14.00–14.15 ... **Burány Lehel** (Újvidék) A tüdőben található adenokarcinómák immunohisztokémiás vizsgálata
- 14.15–14.30 ... **Bacsi Zsuzsanna** (Újvidék) Fog- és fogágybetegségek a diabetes mellitusban
- 14.30–14.45 ... **Huszák László** (Szeged) Egészségnevelő program Zentán
- 14.45–15.00 ... **Sági Andor** (Újvidék) Két eltérő típusú kender főzetjének a központi idegrendszerre ható gyógyszerrel, az Alprazolammal való interakciója
- 15.00–15.15 .. *S z ü n e t*

Elnöklők: Burány Lehel (Újvidék), *Uracs Izolda* (Újvidék)

- 15.15–15.30 ... **Halasi Szabolcs** (Újvidék) A gyorsaság fejlődése az iskoláskor előtti gyerekeknél Vajdaságban
- 15.30–15.45 **Pálffy Roland** (Pozsony) Szalmonella mediált antioxidatív és gyulladásellenes génterápia dextrán-szulfát nátrium sóval kezelt nőstény Wistar patkányoknál
- 15.45–16.00 ... **Radvánszky János** (Pozsony) Két fluoreszcens festék (SYBR Green I és Evagreen) összehasonlító vizsgálata olvadásgörbe analízisben való felhasználáshoz
- 16.00–16.15 ... **Dorogházi Ottó** (Újvidék) Az ólomszennyezés hatása a kukorica kezdeti növekedésére és fejlődésére
- 16.15–16.30 ... **Tobolka Albina** (Belgrád) Erdőtűzvédelem kamerás felügyelet segítségével
- 16.30–16.45 ... **Bognár Boglárka** (Szabadka) Mely betegségekre hivatkozik a Biblia – mikor hivatkozzon a tanító a Bibliára?

R É S Z L E T E S P R O G R A M

É L E T T E L E N T E R M É S Z E T T U D O M Á N Y O K É S M Ű S Z A K I T U D O M Á N Y O K

Szekcióvezető: Dr. Nagy László rendkívüli egyetemi tanár, *Dr. Gúth Imre* rendkívüli egyetemi tanár

Elnöklők: Huszák Árpád (Budapest), *Bodó Nándor* (Újvidék)

- 13.30–13.45 ... **Megyeri Csilla** (Szeged) Az Ibuprofen fotolitikus bomlásának vizsgálata
- 13.45–14.00 ... **Papp Zsigmond** (Újvidék) Bizmutfilm elektród voltammetriás alkalmazása egyes rovarölőszerek fotokatalitikus degradációjának követésére
- 14.00–14.15 ... **Holló Berta** (Újvidék) Nikkel(II) – piridoxál szemikarbazon komplexek termikus jellemzése
- 14.15–14.30 ... **Borbás Júlia** (Újvidék) A 12-keto-kólsav nátrium sójának és metilészterének aggregációs vizsgálata 1H NMR spektroszkópiával
- 14.30–14.45 ... **Tóth Ildikó** (Szeged) Nátrium-kondroitin-6-szulfát hidratációs számának meghatározása dielektromos relaxációs spektroszkópiával
- 14.45–15.00 ... **Divéki Zsolt** (Szeged) Ultrarövid lézertimpulzusok világa
- 15.00–15.15 ... *S z ü n e t*

Elnöklők: Simon Vilmos (Budapest), *Divéki Zsolt* (Szeged)

- 15.15–15.30 ... **Beretka Sándor** (Újvidék) Áramköri makett az általános iskolai fizika-oktatáshoz
- 15.30–15.45 ... **Gubo István** (Komárom) Szlovákiai általános és középiskolás tanulók eredményessége belátásproblémák megoldásában
- 15.45–16.00 ... **Szügyi Judit** (Újvidék) Hamilton körök és utak az irányított gráfokban
- 16.00–16.15 ... **Jungábel Éva** (Újvidék) Gráfok a felületeken
- 16.15–16.30 ... **Huszák Árpád** (Budapest) Adaptív újraküldési eljárások IP hálózatokban
- 16.30–16.45 ... **Tarján László** (Újvidék) Vezérlő elektronika távirányítós játékautóhoz
- 16.45–17.00 ... *S z ü n e t*

Elnöklők: Jungábel Éva (Újvidék), *Tarján László* (Újvidék)

- 17.15–17.30 ... **Burkus Ervin** (Szabadka) Szabad(ka) – Autonóm Hexapod Járó Robot
- 17.30–17.45 ... **Nagy Anetta** (Újvidék) Állandó mágnesű egyenáramú motor helyettesítő áramköre
- 17.45–18.00 ... **Bodó Nándor** (Újvidék) Nagy teljesítményű félvezetőalkatrészek vizsgálata
- 18.00–18.15 ... **Keiper Tímea** (Szabadka) A Palicsi-tó kétdimenziós talajvíz-áramlási modellje

R É S Z L E T E S P R O G R A M

T Á R S A D A L O M T U D O M Á N Y O K

Szekcióvezető: Dr. Gábrity Molnár Irén rendes egyetemi tanár, **Dr. Szedlák Ottília** docens, **Kékesi Márk Zoltán** tanárségéd

Elnöklők: Ambrus Géza Gergely (Szeged), **Gazdag Olga** (Budapest)

- 13.30–13.45 ... **Kalocsai Karolina** (Szeged) A kontaktushatás jelensége a vajdasági magyarban
Azonosságok és különbségek a magyar–magyar és magyar–szerb szülők
gimnazista gyerekeinek nyelvhasználatában
- 13.45–14.00 ... **Csúzi Szabina** (Újvidék) Összehasonlító elemzés Telecska és Tóba depopulációjának és
mezőgazdasági termelésének folyamatáról
- 14.00–14.15 ... **Jenei Ervin** (Újvidék) A teljesítményértékelés és bérezés emberi erőforrás-menedzsment
gyakorlata Magyarkanizsa községben
- 14.15–14.30 ... **Tobolka Andrea** (Újvidék) Döntésemélet bizonytalanság esetén
(Új eredmények a matematikai közgazdaság területén)
- 14.30–14.45 ... **Iván Gabriella** (Szabadka) A komparatív előnyök elmélete – Szerbia komparatív előnyei
- 14.45–15.00 ... **Rác Livia** (Szabadka) Az ABC-költségkalkuláció alkalmazhatósága
- 15.00–15.15 ... *S z ü n e t*

Elnöklők: Jenei Ervin (Újvidék), **Rác Livia** (Szabadka)

- 15.15–15.30 ... **Lality Dóra** (Újvidék) Az első szerb Választottbíráskodásról szóló törvény
- 15.30–15.45 ... **Beretka Katinka** (Újvidék) A szerbiai állampolgárok lehetőségei munkaviszony létesítésére
Magyarországon
- 15.45–16.00 ... **Fejős Andrea** (Újvidék) Az európai fogyasztóvédelem alapelvei
- 16.00–16.15 ... **Balázs Éva, Balogh Virág** Esőemberkék – interaktív összehangolódás autista és egészséges
... **Ferencz Valéria** (Szeged) gyermekeknél
- 16.15–16.30 ... **Kocsis Kata, Pukánszky Judit** (Szeged) Munkamemória funkciók skizofréniában
- 16.30–16.45 ... **Grabovac Beáta** (Újvidék–Budapest) ... A Lexi kérdőív dimenziói és Eysenck személyiségmodellje közötti kapcsolatok
- 16.45–17.00 ... *S z ü n e t*

Elnöklők: Fejős Andrea (Újvidék), **Lality Dóra** (Újvidék)

- 17.00–17.15 ... **Szeles András** (New York) Szülői implicit attitűdök
- 17.15–17.30 ... **Ambrus Géza Gergely** (Szeged) Az implicit tanulás, munkamemória és a végrehajtó funkciók kapcsolata

R É S Z L E T E S P R O G R A M

- 17.30-17.45 **Janacsek Karolina** (Szeged) A matematikai megismerés pszichológiájának egy fejezete: hogyan tároljuk a párosságot?
- 17.45-18.00 **Gruber Enikő** (Újvidék) Az interjú, mint kutatási módszer
- 18.00-18.15 **Gazdag Olga** (Budapest) A romák ábrázolása a kereskedelmi médiák szórakoztató műsoraiban

H U M Á N T U D O M Á N Y O K

Szekcióvezető: Dr. Hózsá Éva rendkívüli egyetemi tanár, **Dr. Györe Zoltán** docens

Elnöklők: Kiss Anikó (Újvidék), **Bencze Ildikó** (Budapest-Kolozsvár)

- 13.30–13.45 ... **Novák Anikó** (Újvidék) A hatyú színváltozása. A hatyú motívuma Tolnai Ottó művészetében
- 13.45–14.00 ... **Jabloneczay Tímea** (Pécs) Megtalált identitás (?) Szenes Erzs: A Lélek ellenáll
- 14.00–14.15 ... **Beke Ottó** (Újvidék) A DNS tárgy funkcionalitása
- 14.15–14.30 ... **Bús Natália** (Szabadka) A Játék neve: RE-KONSTRUKCIÓ
- 14.30–14.45 ... **Mallász Rita** (Pécs) Cilike, a népnevelő
- 14.45–15.00 ... **Roginer Oszkár** (Újvidék) „Nem sokaság, hanem Lélek s szabad nép tesz csuda dolgokat.”
- 15.00–15.15 ... *S z ü n e t*

Elnöklők: Roginer Oszkár (Újvidék), **Bús Natália** (Szabadka)

- 15.15-15.30 **Horváth Péter** (Pécs) Az esztétikai képzelet szerepe Kertész Imre prózájában
- 15.30-15.45 **Magyar Attila** (Újvidék) A reformáció és az anyanyelvi kultúra terjedése Magyarországon
- 15.45–16.00 ... **Szeghő Patrik** (Budapest) A gyarmatosítás mint civilizáló folyamat megjelenése Daniel Defoe Robinson Crusoe-jában
- 16.00–16.15 ... **Kartag Sarolta** (Újvidék) Julianus barát
- 16.15–16.30 ... **Kiss Anikó** (Újvidék) „Mit játszottak még? Megállj! Mikó gyerekek vótunk...”
- 16.30–16.45 ... **Halápi Dóra** (Újvidék) A Magyar Szó a vajdaságiak kezében
- 16.45–17.00 ... *S z ü n e t*

Elnöklők: Halápi Dóra (Újvidék), **Beke Ottó** (Újvidék)

- 17.00–17.15 ... **Bencze Ildikó** (Budapest-Kolozsvár) A metonímia – a nyelvészet vitás problémája

R É S Z L E T E S P R O G R A M

- 17.15–17.30 ... **Vanger László** (Újvidék) Közösségi hálózatok, szerveződési formáink internetes kiterjesztései (a JUNIOR keretrendszer bemutatása)
- 17.30-17.45 **Námesztovszki Zsolt** (Szabadka) Interdiszciplináris oktatás a digitalizált térkép segítségével
- 17.45-18.00 **Gruik Zsófia** (Szeged) Trauma-e az iskola? Metafora-vizsgálat a középiskolások körében
- 18.00-18.15 **Engi Georgina** (Újvidék) Az olajos padló kontextusa
- 18.15-18.30 **Gyimesi Kinga** (Budapest) Természetes hangok kategorizációjának vizsgálata az eseményhez kötött potenciálok módszerével
- 18.30-18.45 **Tóth Karolina**, A Power Point mint multimédiás segédeszköz az oktatásban
.... **Utasi Andrea** (Szabadka)

M Ű V É S Z E T E K

Szekcióvezető: Mgr. Vitkay Kucsera Ágota egyetemi docens, **Antal Szilárd** tanársegéd
Elnöklők: Máriás Endre (Újvidék), **Palásti Andrea** (Újvidék)

- 13.30–13.45 ... **Lázár Tibor** (Újvidék) Rajz
- 13.45–14.00 ... **Szűcs Mihály** (Újvidék) Három etűd
- 14.00–14.15 ... **Palásti Andrea** (Újvidék) Vendégek (videó)
- 14.15–14.30 ... **Antal Attila** (Újvidék) Éhség/Hunger (videó)
- 14.30–14.45 ... **Antal László** (Újvidék) Mese, amely rosszul végződik (videó)
- 14.45–15.00 ... **Asztalos Alfréd** (Újvidék) Önmegismerés a magányban (videó)

ELŐSZÓ

A VI. Vajdasági Magyar Tudományos Diákköri Konferenciára 82 fiatal jelentkezett Szerbiából (Vajdaságból), Magyarországról, Szlovákiából, Romániából és az USA-ból, hogy bemutassa legújabb szakmai eredményeit. Felhívásunk a tudományok és művészetek minden területéről megszólította az ifjú kutatókat, művészeket.

Az érdeklődők az idén létrehozott JUNIOR Tudományos Közösségi Webhálózatra töltötték fel rezüméiket és dolgozataikat. A két ill. három nyelven leadott rezümék közül a tudományos bizottság a magyar nyelvűt vette alapul.

Ezúttal az Újvidéki Egyetem Technológiai Kara lát vendégül bennünket. Előcsarnokában az elmúlt VMTDK-ák publikációs anyagából és archívumából kiállítást rendeztünk. A Kristálygömb Díjat, amelyet tavaly Samu János Vilmos érdemelt ki, immár másodszor adjuk át.

Köszöntjük mindazokat – a fiatal kutatónemzedéket és mentoraikat –, akik aktív szereplői és alakítói e kulturális performance-nak, amely a jövő vajdasági magyar tudós- és művésztszadalmát kívánja átfogó módon megjeleníteni.

Köszönet illeti védnökeinket, a tartományi titkárságokat, a magyarországi alapítványokat, minisztériumot, az újvidéki Dániel Print Nyomdát és a Plakatilát.

Köszönjük idei házigazdánk, az Újvidéki Egyetem Technológiai Kara meghívását.

Csányi Erzsébet

A TDK-DOLGOZATOK ÖSSZEFOGLALÓI

M Ű V É S Z E T I E L Ő P R O G R A M

RAJZ

Szerző: **LÁZÁR Tibor** magisztrandusz, II. évfolyam

Témavezető: **KAPITÁNY Attila** asszisztens

Intézmény: Újvidéki Egyetem, Művészeti Akadémia, Festői Tanszék, Újvidék

Céлом egészen közel kerülni az alanyaimhoz. Amikor egy objektumra fókuszáljuk tekintetünket és közelítünk feléje, látómezőnkben az egyre nagyobb és nagyobbá válik. Egészen közel kerülve hozzá, egyes részletek már kifutnak a keretből.

Munkáimban egy ilyen hasonló helyzettel találkozunk. A ráközelítés által egyre kevesebb az, ami a képen van, annak ellenére, hogy egyre nagyobb teret követel magának. Ilyen közelségben már éreznénk a másik test illatát, melegét, auráját. Képeim az utolsó előtti pillanatot ábrázolják, még mielőtt minden elsötétülne. A következő lépéssel már a testbe, a húsbá hatolnánk. Ezzel eljutnánk az egyetlen szín mindent betöltő értelmetlenségéig.

A rajzaimat autonóm műalkotásokként kezelem. Számomra azok nem csak vázlatok, hanem legalább olyan fontos művek, mint a festményeim. Rajzaimhoz és festményeimhez ugyanazokat a fényképeket használom. Gyakran megesik, hogy ugyanazon fénykép alapján a rajz csak később születik meg, mint a festmény. Ezzel is bizonyítást nyer a rajz önállósága.

A rajzok kisebb méretűek, mint a festmények. Tollal és tussal rajzolok, amely anyagok természete kisebb felületeket igényel. Ebben az esetben nem nagyíthatjuk a részeket, de legalább ugyanolyan közelre lehet kerülni az alanyokhoz, mint a festményeknél. A festés több fizikai akcióval jár, míg a rajzok kisebbek és személyesebb, intímebb alkotási folyamatot kívánnak. A párhuzamos vonalak sűrűsödése és átmetsződése jelzi a plaszticitást nyújtó árnyékokat vagy fényeket. A kézvonás lassúságával ill. gyorsaságával, határozottságával ill. visszafogottságával kitűnően érzékeltethető a puhaság, a gyengeség, az áttetszőség vagy az emberi bőr felülete.

Kulcsszavak: **közelítés, autonómítás, akció**

DRAWING

Author: **Tibor LÁZÁR** postgraduate student

Supervisor: **Attila KAPITÁNY** assistant

Institution: University in Novi Sad, Academy of Art, Painting Department, Novi Sad

My goal is to get close to my subjects. When we focus our glance on an object and we approach it, it becomes larger and larger in our field of vision. Closer to it, certain details are no longer within the frame of our vision. In my work, this is observable. Due to "zooming", there is progressively less and less on the picture, however, what remains demands a larger surface area. Being so near, we would sense a body's scent, warmth, its aura. My paintings depict the body during the last few seconds before we would be too close and everything would turn dark. With further steps to approach the subject, we would enter the body and the flesh. Thus, we would reach the meaningless singular colour that would fill all that is inside the frame.

I treat my drawings as autonomous creations. To me, they are not simply sketches, but rather just as important as my paintings. I use the same photographs for my drawings as I do for the paintings. Often, the drawing based on a photo will be completed only after I had already painted a painting using the same photo. This proves the independence of drawings.

M Ű V É S Z E T I E L Ő P R O G R A M

The dimensions of a drawing are smaller than those of a painting. I draw with ink and pen, and these materials require the use of smaller surfaces. Thus, it is impossible to enlarge the details, but it is still possible to “zoom” in on the subjects. While painting requires more physical action, drawings are smaller and need more personal and intimate treatment. Accumulation of parallel lines’ and crossings depict shadows and lights which offer a dimension of plasticity. The speed of the stroke, as well as its execution (with determination or withholding) render the drawing capable of showing softness, translucence, transparency, or the skin on a human body.

Keywords: **approaching, autonomous, action**

CRTEŽ

Autor: **Tibor LAZAR**, II. godina postdiplomskih studija

Mentor: **Atila KAPITANJ** asistent

Institucija: Univerzitet u Novom Sadu, Akademija Umetnosti, Katedra za slikarstvo, Novi Sad

Moj cilj je da se dođe veoma blizu mojim figurama. Kada fokusiramo naš pogled na jedan objekat i približavamo se njemu, svakim našim korakom on biva sve veći i veći. Kada stignemo veoma blizu neki detalji će biti u potpunosti izvan našeg vidnog polja. U mojim radovima nailazimo na jednu sličnu situaciju. Usled približavanja i zumiranja detalj koji će se naći na slici je sve manji, dok za sebe traži sve veći i veći prostor. Na tolikoj blizini već bismo osećali toplotu, miris i auru drugog tela. Moje slike predstavljaju predposlednji trenutak pre nego bi se sve pretvorilo u crno. Kada bi smo nastavili približavanje, našli bismo već u telu, u mesu. Platno bi bilo prekriveno crnom ili belom ili sa samo jednom bojom

Svoje crteže smatram potpuno autonomnim delima. Oni nisu skice, nego su barem toliko važni kao i platna. Za crteže i slike koristim iste fotografije kao polazna tačka. Vrlo često se dešava da na osnovu određene fotografije crtež nastaje tek posle platna, što isto ukazuje na autonomnost crteža.

Crteži su manjeg formata nego slike. Rađeni su tušem i perom, čija priroda traži manje formate od platna. U ovom slučaju moje figure ne mogu biti predimenzionisani, ali može da se dođe na blizine kao na platnima. Slikanje zahteva fizičku akciju, dok su crteži manji, ličniji, a proces stvaranja intimniji. Gustine linija određuju senku ili svetlost i stvara se predstava o volumenu. Dok sa načinom dodira pera sa papirom, sa brzim ili sporim, dugačkim ili kratkim, sigurnim ili sporim potezima određuje se mekoća, providnost, kvalitet površine i kože.

Kulcsszavak: **približavanje, autonomnost, akcija**

M Ű V É S Z E T I E L Ő P R O G R A M

OPEN-MINDED (PERFORMANCE)

Szerző: **ERDÉLY Andrea** abszolvens

Témavezető: **URBÁN András** rendező, Kosztolányi Dezső Színház, Szabadka

Intézmény: Újvidéki Egyetem, Művészeti Akadémia, Színművészet, Újvidék

Vajdasági Magyar Felsőoktatási Kollégium

Embernek lenni nehéz és tragikus dolog. Jól kellett ezt tudnia annak, aki megírta Az ember tragédiáját. De saját példáján mutatta meg, hogyan kell ezt az emberi sorsot elviselni, s az örök emberi szellem soha nem múló bélyegét ráütni az élet széthullani vágyó anyagára.

(Barta János, 1942)

Az emberiség állandó és fel nem fogható kérdése az önismeret és az önkifejezés problémája. Hogyan fejezheti ki valaki azt, amit gondol vagy érez? Megérti-e a másik ember azt, amit kimondtunk verbálisan vagy nem verbálisan? Azt értjük-e, amit a másik közölni akart velünk, vagy amit mi szerettünk volna hallani? Azt értjük-e, amit a másik közölni akart velünk, vagy amit nem szerettünk volna hallani? Melyek azok a kommunikációs eszközök, amelyekkel az ember ki tudja fejezni önmagát úgy, hogy az legyen a külvilág számára is, amit saját magának jelent? Valóban azt a képet alkotjuk-e magunkról, amilyenek vagyunk? Ha meg is ismerjük az önmagunkról alkotott képet, el tudjuk-e azt fogadni? Egyáltalán szabad-e megmutatni magunkat őszintén a környezetünknek, hogy „látva lássanak”? Milyen mértékig szabad az embernek kínoznia önmagát, s meddig tarthat ez a küzdelem?

Előadásomban ezekre a kérdésekre keresem a választ a MŰVÉSZET eszközeivel.

OPEN-MINDED (PERFORMANCE)

Author: **Andrea ERDÉLY**, University finalist

Theme supervisor: **András URBÁN**, Director

Institution: University of Novi Sad, Academy of Arts, Theater and Dramatic Arts, Novi Sad

Hungarian College for Higher Education in Vojvodina

Being human can be rather hard and tragic. The writer of The Tragedy of Man certainly knew this very well. However, he has shown us through his own example, how it could be possible to bear one's own human destiny, and how the human spirit can condemn the constantly collapsing substance of life.

(János Barta, 1942)

Self-knowledge and self-expression are the constant and hardly understandable matters of human kind. How do we express our thoughts and feelings? Do others really understand what we transmit to them verbally or non-verbally? Do we understand, what the other person was trying to tell us, or yet what we wanted to hear? What are the communicational devices humans can use to express themselves the way others would understand everything the same way they do? Is the image we have of ourselves the same as it is seen by others? If we get an image of ourselves, can we ever accept it? As the matter of fact, is it alright to show the image of ourselves to others, so they can openly see us? To what extent can someone make himself suffer, and how long can that last?

I am seeking for answers to these questions with tools of ARTS in my performance.

M Ű V É S Z E T I E L Ő P R O G R A M

HANGVERSENY FAGOTTRA ÉS ZONGORÁRA

Szerző: SZŰCS Mihály, IV. évfolyam

Témavezető: Mgr. ISZAESZKI Mirkó egyetemi tanár

*Intézmény: Újvidéki Művészeti Akadémia, Zeneművészeti Kar, Fúvós Tanszék, Fagott Szak, Újvidék
Vajdasági Magyar Felsőoktatási Kollégium*

Hangversenyemen ezúttal Michel Corette, Wolfgang Amadeus Mozart és Peter Joseph von Lindpentner egy-egy fagottra és zongorakíséretre írt művét adom elő.

Michel Corette (1707–1795) a francia barokk zene egyik kiváló képviselője. Mivel ebben a korszakban az anyagszerű komponálás még nem volt eléggé kifejezett, a mesternek az általam és zongorakísérőm által előadandó d-moll szonátája fagotton kívül csellón is megszólaltatható. A háromtételes szonátában jól felismerhetően bontakoznak ki a barokk stílusjegyek: a díszes trillák, a motorikus, zakatoló szekvenciák, illetve a második tételben megjelenő áriatéma – mintegy visszaröpítvén a hallgatót a tizennyolcadik századba.

Wolfgang Amadeus Mozart (1756–1791), a bécsi klasszicizmus egyik vezéralakja, az európai komolyzene történetének egyik legnagyobb alkotója, az egyik legjátszottabb és legismertebb szerző, aki szinte minden műfajban alkotott (a kamarazenétől a szimfóniákon és versenyműveken át egészen az egyházi zenéig, illetve az operáig). 1774-ben írt B-dúr fagottversenye csillogó gyöngyszeme a csipkeszerűen finom alkotóművészetének.

A német nemzetiségű korai romantikus zeneszerző, Peter Joseph von Lindpentner 1816-ban megkomponált fagottconcertinója remek példája a klasszicizmus és a romantika közötti átmeneti időszakban született, stílusbelileg nehezen kategorizálható műveknek. A klasszicizmusra jellemző könnyedség elvegyülése a helyenként romantikus, mélyebb érzelmi rétegekben hömpölygő ütémorokkal szikrázó üdeséget kölcsönöz a darabnak.

A hangverseny műsora:

1. Michel Corette: d-moll szonáta fagottra és basso continuóra:
 - Allegro
 - Aria I – Aria II
 - Allegro
2. Wolfgang Amadeus Mozart: B-dúr fagottverseny KV 191:
 - Allegro
 - Andante ma Adagio
 - Rondo
3. P. J. von Lindpentner: Concertino fagottra és zongorára

Kulcsszavak: fagott, koncert, Corette, Mozart, Lindpentner

M Ű V É S Z E T I E L Ő P R O G R A M

(((F A) (((B A B) A)) (Á ((L O M))) (B (Á L)))
a költői szándék megfejthetőségének keresése helyetti játék

Szerző: RAFFAI Ágnes, MÁRIÁS Endre, PISTYÁK István

Témavezető: Dr CSÁNYI Erzsébet, Mgr VITKAI KUCSERA Ágota

Intézmény: Újvidéki Egyetem, Művészeti Akadémia, Színművészet, Újvidék;

Újvidéki Egyetem, Magyar Nyelv és Irodalom Tanszék, Újvidék;

Újvidéki Egyetem, Közgazdasági Kar, Szabadka

- Mert képleteket keresni a tér és idő nélküli Weöres-világban lehet ugyan csak teljességgel felesleges hisz a misztikus dimenziók nehezen átjárható útfoszlánynak e képletek ha vannak is megismételhetetlenek.
 - Mert a játék az út amely ha olykor öncélúnak is hat szürreálisnak tűnő gyermeki természetességgel sokakat gyönyörködtető lelki kaland.
 - Mert a kulcsszó a játék a játék a szavakkal a sorokkal a rímekkel meg az őszi éjjelen izzó galagonya virágával az énekre hívó hömpölygő sugárral az elcsitító fehér holdsütéssel a földre csorgó sárga fényvel a szöcske-bokán jövő álommal és az egész lepkeszárnyon szálló világgal.
 - Mert mindez az álom pókszötte hálójának szelíd dallamával felemás szimfóniává terebélyesedik amelynek hallatán a bodzabél szív minden bábut életre hív ám a fabababál alkonyán négy fém cseng szép jó hír rang majd mély csönd leng mint hült hang.
- Kulcsszavak:* Weöres-világ, játék a szavakkal, álom, fababa, szelíd dallam

((((W O O D E N) (((D O L) L)) (D ((R) E A M))) (B (A L L)))
playing instead of unravelling the poetic design

Authors: Ágnes RAFFAI, Endre MÁRIÁS, István PISTYÁK

Menthor: Dr Erzsébet CSÁNYI, Mr Ágota VITKAI KUCSERA

Institutions: University in Novi Sad, Academy of Arts, Drama, Novi Sad;

University in Novi Sad, Faculty of Humanities, Department of Hungarian Language and Literature, Novi Sad;

Faculty of Economics, Subotica

- Because searching for formulae in weöres-land devoid of space and time is possible but absolutely useless since those formulae if there are any at all are unrepeatable in the hardly traversable fragmentary paths of mystical dimensions.
- Because playing is a journey which may sometimes seem purposeless but which many consider with a somewhat surreal child-like certainty a delightful spiritual adventure.

M Ű V É S Z E T I E L Ő P R O G R A M

- Because the keyword is play playing with words with lines with rhymes and with hawthorn glowing at autumn nights with flowing rays making you sing with whisting white moonshine with yellow light running down to the ground with dreams arriving on grasshoppers' feet and with the whole world flying on butterfly wings.
- Because all this and the subdued melody of the cobweb of dreams grow into an odd symphony to the sound of which the elderpith heart calls into life every doll but at the end of the wooden doll ball four metallic tinkles nice and good news then deep silence swings like a chill sound.

Keywords: **Weöres-land, playing with words, dream, wooden doll, subdued melody**

BAL SNOVA DRVENIH LUTAKA igra umesto traženja rešenja poetskih namera

Autori: **Agneš RAFAI, Endre MARIAŠ, Istvan PIŠĆAK**

Mentori: **Dr Eržebet ČANJI, Mr Agota VITKAI KUČERA**

Institucija: Univerzitet u Novom Sadu, Akademija umetnosti, Dramski otek, Novi Sad;

Filozofski fakultet, Katedra za mađarski jezik i književnost, Novi Sad;

Univerzitet u Novom Sadu, Ekonomski fakultet, Subotica

- Jer mogu da se traže formule u bezvremenskom i besprostornom svetu vereša ali je to apsolutno bespotrebno jer su ove formule ako uopšte postoje neponovljive i nalaze se na teško prohodljivim putnim otpatcima mističnih dimenzija.
- Jer je put igra iako ponekad deluje da postoji zbog sebe i čini se duhovnom avanturom koja mnoge zadivljuje detinjastom prirodnošću.
- Jer je ključna reč igra igra sa rečima sa redovima sa rimama sa cvetom gloga koji žari u jesenjoj noći sa kotrljajućim zrakom koji zove na pevanje sa zanemujućim belim sjajem meseca sa žutom svetlošću koja kaplje na zemlju sa snom koji dolazi na članku skakavca i sa celim svetom koji leti na krilima leptira.
- Jer ovaj san prelazi u polovičnu simfoniju sa svojom paučinom i nežnom melodijom a zbog zvuka te simfonije srce od zovine srži oživljava svaku lutku ali u sumraku bala drvenih lutaka zvone četiri metala lepa dobra vest čin ljulja se duboka tišina kao zahladen zvuk.

Ključne reči: **Verešev svet, igra sa rečima, san, drvena lutka, nežna melodija**

P L E N Á R I S T U D O M Á N Y O S Ü L É S S Z A K

BIOLÓGIAI IHLETÉSŰ ALGORITMUSOK ALKALMAZÁSA MOBIL HÁLÓZATOKBAN

Szerző: **SIMON Vilmos** tanársegéd

Témavezető: **Dr. IMRE Sándor** docens

Intézmény: Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Villamosmérnöki és Informatikai Kar,
Híradástechnikai Tanszék, Multimédia Hálózatok Laboratórium, Budapest

Napjainkban mindent behálóz a mobil kommunikáció, egyre több a vezeték nélküli kapcsolatot használó eszköz, viszont még többet szeretnénk telepíteni (intelligens ház, szenzor hálózatok, rádiófrekvenciás azonosítás), ami komoly skálázhatósági problémákat vet fel. E rendszerek komplexitása megközelíti a biológiai organizmusokét és szociális-gazdasági közösségeiket, így a hagyományos hálózatok nem tudják kezelni az új kihívásokat. Központi infrastruktúra nélküli, önszerveződő hálózatokra van szükség, a természetben már létező megoldásokból merítve ötleteket a konkrét megvalósításhoz.

Így célom egy olyan autonóm kommunikációra koncentráló megoldás kifejlesztése, amellyel úgy lehet az információt elterjeszteni a mobil hálózatban, hogy ehhez ne kelljen központi infrastruktúrát telepíteni, csupán szenzorokra van szükség, amelyek szolgáltatják a hasznos információt, illetve mobil terminálokra, amelyek egymást között elterjesztik.

Jelen munkámban olyan információterjesztési algoritmusokat mutatok be, amelyek egy összeköttetés nélküli hálózatban működnek, ahol a hálózatot csupán a mobil terminálok képezik. A mobil eszközök szigorú korlátok között tudják csak ellátni a feladatuk: rövid élettartamú energiaforrás és alacsony információfeldolgozási és számítási kapacitás.

Két algoritmust dolgoztam ki erre a rendhagyó és forradalmian új rendszerre: az IOBIO és MIOBIO protokollt, amelyek az információ hatékony elterjesztésére szolgálnak egy bázisállomások nélküli mobil hálózatban. E két protokoll teljesítmény-hatékonyágát vetettem össze a már meglévő megoldások paramétereivel, egy OMNeT++ alapú szimulátor segítségével. Az eredmények alapján arra a következtetésre lehet jutni, hogy e két algoritmus használatával hatásosan lehet csökkenteni az ilyen újszerű mobil hálózatokban keletkező üzenetforgalom mennyiségét, ezáltal megoldható egy ilyen hálózat effektív üzemeltetése.

Távlati céljaim között szerepel olyan evolúciós információterjesztési algoritmusok megalkotása, ahol az algoritmusok külső beavatkozás nélkül, önmaguk állítják be és optimalizálják majd információterjesztési paramétereiket. Mindezen kutatás kerete a BIONETS Európai Unió projekt, ahol egy ilyen futurisztikus biológiai hálózat kifejlesztése a cél.

Kulcsszavak: **biológiai algoritmusok, infrastruktúra nélküli mobil hálózatok, információ terjesztés**

OVERHEAD REDUCING INFORMATION DISSEMINATION STRATEGIES FOR OPPORTUNISTIC COMMUNICATIONS

Author: **Vilmos SIMON**, assistant professor

Menthor: **Dr. Imre SÁNDOR**, associate professor

Institute: Budapest University of Technology and Economics, Department of Telecommunications,
Multimedia Networks Laboratory

V I . V A J D A S Á G I M A G Y A R T U D O M Á

P L E N Á R I S T U D O M Á N Y O S Ü L É S S Z A K

Most wireless networks are built around an infrastructure, where all communications are routed through base stations that act as gateways between the wireless and wired network. However, there may be situations in which it is impossible or not economically viable to build such an infrastructure. In these cases, a collection of wireless mobile nodes could self-organize into a temporary ad hoc network, leveraging nodes mobility to provide system-wide information dissemination. The goal is to provide a biologically-inspired open networking paradigm for the creation, dissemination, execution, and evolution of autonomic services, able to adapt to the surrounding environment and user needs, to evolve without direct human supervision, and able to deal with large-scale networks of heterogeneous nodes ranging from small, cheap devices to more complex network nodes.

In this paper I examine the efficiency of information dissemination assuming a disconnected network architecture where highly mobile nodes form the network. The nodes have different limitations, like short battery life and low computing capabilities. IOBIO and MIOBIO was created, two protocols for information dissemination in this environment. I present the results of several simulations – with a simulator created in OMNeT++ to analyze opportunistic communications – to compare the performance of the two information dissemination methods for a given mobility environment. The results give us an insight how to decrease the cost of communication in such networks.

This work has been partially supported by the European Commission within the framework of the BIONETS project.

Keywords: **BIONETS, information dissemination, disconnected networks, adaptive broadcast**

P L E N Á R I S T U D O M Á N Y O S Ü L É S S Z A K

HIVATÁS VAGY HITVALLÁS? OKTATÁS ÉS NEVELÉS MINT FOGLALKOZÁS

Szerző: **TÖRTELI Ágnes**, III. évfolyam

Témavezető: **Dr. GÁBRITY MOLNÁR Irén** egyetemi tanár

Intézmény: Újvidéki Egyetem, Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar, Szabadka

Mítoszok élnek a tanári munkáról, a tanár jelleméről.

A dolgozat ismerteti a tanár-diák kapcsolat új tartalmait, elemzi a sikeres pedagógiai tevékenység feltételeit, a módosult tanárszerep pedagógiai kompetenciákra gyakorolt hatását.

Tanárnak lenni nem csupán hivatás – elhivatottság. A jó tanító/pedagógus munkáját, odaadását, fáradozását képtelenség pénzzel megfizetni, hiszen ők a „jövőnek” viselik gondját. A teljesség igénye nélkül elemzem a nehezen definiálható nevelői stílusokat, ami azért fontos, mert a tanítói szak személyi összetevője.

Úgy gondolom, az a jó pedagógus, aki mindig kételkedik: amit tettem, jól tettem-e? Variációkban gondolkodik, önmagát szakmailag szüntelenül képezi, személyiségét mindig a feladatokhoz igazítja, érzi azt, hogy önmagát kell adnia, elismeri a máságot, valamint azt, hogy nem a gyermek van miatta, hanem ő a gyermekért; tudja hogy munkája szolgálat, a szó legnemesebb értelmében. A tanárok nem tudnak mindig egyensúlyt teremteni saját személyiségükből fakadó tulajdonságaik, és a magukra kényszerített tanárszerep között, pedig az esetleges ellentétek feloldhatók.

A tanulmányban bemutatom a tanártípusokat, a tanárokkal szembeni elvárásokat, és igyekszem magyarázatot adni arra, miért szükséges a frusztrálódás akkor, ha valaki ennek az elvárásnak, ennek a szerepnek szeretne megfelelni. A dolgozat áttekintést nyújt, a budapesti középiskolákban elvégzett felmérésekről – a pályamegtartó erőről, arról, hogy hogyan lehet a tanteremben felbukkanó problémákat kezelni.

A dolgozat mottója, hogy a pedagógus sikerének titka a tanári személyiség/szerep őszinte vállalása.

Kulcsszavak: pedagógusi elhivatottság, önképzés, tanár-diák kapcsolat

CAREER OR PROFESSION? TEACHING AND EDUCATION AS AN OCCUPATION

Author: **Ágnes TÖRTELI**, 3rd year student

Menthor: **Prof. Dr. Irén GÁBRITY MOLNÁR**, university professor

Institution: Novi Sad University, Teacher Training Faculty in Hungarian, Subotica

There are several myths about teachers' work and their character.

This paper outlines a new content of teacher-student relationship, analyzes the conditions of successful pedagogical activity and also deals with the effects of the modified teacher role on pedagogic competences. Teachers' career should not be treated merely as a profession, but as a vocation. A good educator's/pedagogue's work, their devotion and their effort cannot be paid, since they take care of the 'future'. I will analyze the educational styles (which are often difficult to define) for the reason that they are important personal components of the educational profession.

P L E N Á R I S T U D O M Á N Y O S Ü L É S S Z A K

I believe that a good teacher is a person who always doubts: was it right or wrong what I did? They can apply several diverse and alternative solutions, constantly train themselves professionally, accommodate their personality to various tasks, however, meanwhile try to maintain their own character, accept otherness, know that they do a service, and they are also aware of the fact that children do not exist for teachers, but that teachers exist for children. Teachers cannot always create a balance between their own personality and the characteristics that the teacher role imposes on them, however, the potential conflicts can be solved.

In this study I present teacher types, professional expectations, and I will try to give an explanation why the phenomenon of teachers' frustration might occur if they make efforts to live up to the expectations of society. This paper provides an overview of the survey conducted in secondary schools in Budapest – about profession maintaining forces, about how problems occurring in classrooms can be solved.

The motto of this paper is: the secret of the educator's success is the subservience of the teacher personality/role.

Keywords: **educator vocation, self-education, teacher-student contact**

POZIV ILI PREDANOST? NASTAVA I VASPITANJE KAO ZANIMANJE

Autor: **Agneš TERTELI**, III. godina studija

Mentor: **Prof. dr Irena MOLNAR GABRIĆ**, redovni profesor

Institucija: Univerzitet u Novom Sadu, Učiteljski fakultet na mađarskom nastavnom jeziku, Subotica

23

O karakteru i zanimanju nastavnika postoje razni mitovi.

Rad prikazuje najnovije sadržaje odnosa nastavnika i učenika, analizira uspešnu pedagošku delatnost i promenjenu ulogu nastavnika u pedagoškoj praksi. Biti nastavnik nije samo zvanje već i opredeljenje. Posao dobrog nastavnika/profesora je da pokaže odanost, a njihov neizmeran trud i napor nikad nije moguće platiti jer oni zapravo vode računa o „budućnosti“. Bez pretenzije da budem sveobuhvatna, analiziram najvažnije vaspitne stilove (koje inače jako teško definisati) i koji su svakako sastavni deo učiteljske struke.

Mislim da je dobar pedagog onaj koji je uvek u dilemi: „Šta sam radio, i da li sam to dobro uradio“? Čovek koji razmišlja o alternativnim rešenjima, neprekidno stručno usavršava samog sebe, u stanju je da adaptira svoju ličnost prema novim zadacima, oseća predanost svome poslu, poštuje različitosti, svestan je toga da nije dete zbog njega nego obratno; zna da je njegov rad usluga u najplemenitijem smislu. Nastavnici teško uspostavljaju ravnotežu ili prevazilaze protivurečnosti, između izvornih osobina sopstvene ličnosti i uloge nastavnika koju su sami izabrali.

U studiji prikazujem pedagoške tipove kao i očekivanja prema nastavniku i pokušavam dati odgovor na to zašto je neizbežna frustracija ako pedagog nije u stanju da odgovori očekivanoj profesionalnoj ulozi. Rad daje pregled o empirijskim istraživanjima obavljenim u budipeštanskim srednjim školama na temu kako treba sačuvati poziv pedagoga i stručno rešavati probleme unutar jednog odeljenja/razreda.

Moto rada je: Tajna uspešnog pedagoga je iskreno prihvatanje nastavničkog poziva.

Cljučne reči: **pedagoška predanost, samoobučavanje, odnos nastavnika i učenika**

P L E N Á R I S T U D O M Á N Y O S Ü L É S S Z A K

HULLADÉKFELDOLGOZÁS A SEJTEN, AVAGY A DENATURÁLÓDOTT FEHÉRJÉK LEBONTÁSÁNAK LEHETSÉGES BIOKÉMIAI MODELLJE

Szerző: **LIPINSZKI Zoltán** doktorandusz, II. évfolyam

Témavezető: **Dr. UDVARDY Andor** tudományos tanácsadó, az MTA doktora

Intézmény: MTA Szegedi Biológiai Központ, Biokémiai Intézet; Szegedi Tudományegyetem, Szeged

Ma egyetlen biokémiai mechanizmust ismerünk eukariótákban (ERAD), amely a kizárólag az endoplazmatikus-retikulumban keletkező, a sejt számára potenciális veszélyt jelentő sérült és irreverzibilisen denaturálódott fehérjéket képes felismerni és a proteasóma segítségével lebontani! Habár szükségszerű a megléte, a sejt más kompartmentumaiban és a citoplazmában keletkezett denaturálódott fehérjék lebontásának mechanizmusa ma még ismeretlen a kutatók számára! Ha létezik ilyen apparátus, akkor annak minimum két kritériumnak kell megfelelnie: a fehérjének kizárólag a sérült térszerkezeti formáját szabad felismernie, lebontania, míg annak natív, biológiailag helyes változatát intaktan kell hagynia, biztosítva ezzel a sejt homeosztázisának pontos fenntartását!

Kutatásaink során acetmuslicából tisztítottuk és azonosítottuk egy szerin-típusú proteáz család két tagját, amelyek megfelelnek a fenti követelményeknek, így egyénileg vagy multiproteín-komplexet alkotva részei lehetnek egy bonyolult és valószínűleg nagyon szigorúan szabályozott, a denaturált fehérjék lebontásáért felelős folyamatnak. A kutatásunk célja, hogy in vitro DNS rekombinációs-, genetikai- és biokémiai technikák alkalmazásával feltérképezzük és megértsük ezen fehérjék működését és szerepét a sejtben. Előadásomban kiragadott példákkal szeretném prezentálni az eddigi eredményeinket és felvázolni a fehérje-hulladék eltávolításának lehetséges biológiai modelljét.

Eredményeink megalapozhatják és segíthetik a neurodegeneratív- (Alzheimer), prion- (BSE) és más fehérje-térszerkezeti módosulások miatt kialakuló betegségek gyógyítását megcélzó kutatók munkáját, de végtelen lehetőséget kínál(hat)nak a biotechnológia számára is.

Kulcsszavak: denaturált-fehérje lebontás, szerin-proteázok, acetmuslica

GARBAGE PROCESSING IN THE CELL, OR A POSSIBLE BIOCHEMICAL MODEL FOR ELIMINATION OF DENATURED PROTEINS

Author: **Zoltán LIPINSZKI**, 2nd year student, PhD

Supervisor: **Andor UDVARDY** M.D, PhD, D.sc. Senior Scientist,

Institution: HAS, Biological Research Center, Institute of Biochemistry and University of Szeged, Szeged

In the endoplasmic reticulum irreversibly damaged and denatured proteins are recognized and degraded (by the help of the proteasome) by the 'ERAD', which is the only known biological mechanism in the eukaryotes able to eliminate potentially dangerous artifacts of the folding procedure. However the operation of a misfolded protein degrading mechanism(s) in other cellular

P L E N Á R I S T U D O M Á N Y O S Ü L É S S Z A K

compartments and the cytoplasm is obligate, to this day there is no scientific evidence proving their existence. If they exist, they have to fulfill minimum two criteria to ensure the proper cellular homeostasis: strict regulation; specific and exclusive recognition of damaged, misfolded proteins, but ignore their native, biologically active form.

Two members of a family of serine-type protease identified from *Drosophila melanogaster* fulfill the above mentioned criteria. We suppose that these proteases alone or in complex with other partners can be candidates of a well-regulated degradation-mechanism targeting denatured proteins. Exploiting *in vitro* DNA recombination-, genetic- and biochemical techniques our experimental aim is to map their localization and understand the role and mode of action of these enzymes bearing extreme physico-chemical parameters. In my lecture I would like to present our results and propose a biochemical model about how cells dispose their damaged-denatured protein garbage.

Our work can be a base for scientific groups interested in curing neurodegenerative- (Alzheimer's), prion- (BSE) and other abnormal protein-3D structure caused diseases. Also, these findings offer infinite possibilities for biotechnology as well.

Keywords: **denatured-protein degradation, serine proteases, *Drosophila melanogaster***

P L E N Á R I S T U D O M Á N Y O S Ü L É S S Z A K

AZ ÁLLAMUTÓDLÁS INTÉZMÉNYÉNEK NEMZETKÖZI JOGI RENDEZÉSE

Szerző: **SÖRÖS Imola**, III. évfolyam

Témavezető: **Dr. VÁRADY Tibor** egyetemi tanár, akadémikus

Intézmény: Újvidéki Egyetem, Jogtudományi Kar, Újvidék

Vajdasági Magyar Felsőoktatási Kollégium

A 80-as évek végén, illetve a 90-es évek elején igencsak érdekes változásokra került sor Európa térképén: gombamód jelentek meg a disszolúció útján újonnan létrejött országok Kelet-, Közép- és Délkelet-Európa térségében. Ezen területi változások országunkat sem kerültk el, így egyúttal több tucat kérdés merült fel frissen megalakult államunk jövőbeni sorsát illetően is. Mi történik ilyenkor az állami lét kontinuitásával?

A valaha ritkaságnak számító államhatár-változások, illetve ahhoz kapcsolódó jogi következmények szabályozása ma már jelentős kihívássá nőtte ki magát a nemzetközi közjog területén – vajon hogyan rendezhető egy frissen alakult ország további státusa, és miképpen oszlanak meg a jogok és kötelezettségek az utódállamok között? Erre a kérdésre nemcsak az államutódlásra vonatkozó Bécsi egyezmények kínálnak választ, hanem elsősorban az államok közötti joggyakorlat. Jogosan állapítható meg, hogy az államutódlás nemzetközi jogi rendezése nem utal túlságosan magasfokú rendezettségére. Sokszor igen egyedi megoldásokkal találkozhatunk egy-egy elődállam (és utódállam) sorsát illetően. Ezen TDK-dolgozat célja, hogy párhuzamot vonjon egyfelől az egykori JSZSZK-ban, másfelől a Szovjetunióban és Csehszlovákiában végbement disszolúció következményei között.

A munka első részében a témába vágó fogalmakat ismerttettem (az államutódlás fogalma, területi változások fajtái, egyes utódlási esetek, jogforrások, nemzetközi jogalanyiség, állam- és kormányelismerés fajtái).

A második fejezet a fent említett országokban végbement területi változások rövid történeti áttekintését tartalmazza. Ezután magára az államelismerés tényére tértem ki, mégpedig annak a JSZK-ban lezajlott folyamatára helyezvén a hangsúlyt, majd összehasonlítva azt Csehszlovákia utódállamainak (Szlovák Köztársaság, Cseh Köztársaság) és a Szovjetunió utódállamainak (Orosz Köztársaság, a balti országok és más utódállamok) elismerési eljárásával. Végül a jogfolytonosság szempontjából is összehasonlítotam a disszolúció három esetét.

A harmadik részt a szukcesszió egy-egy szegmensének szenteltem. Ezek: a nemzetközi szerződésekben, vagyonban, levéltárban és adósságban való utódlás; nemzetközi szervezetekben való tagság a disszolúció után; jogi és természetes személyek hovatarozása tekintettel az államutódlásra – mindezt persze a szétvált államok szemszögéből figyelve.

Kulcsszavak: **disszolúció, államutódlás, jogfolytonosság, állam- és kormányelismerés, utód-, ill. elődállamok**

INTERNATIONAL LAW PRACTICE REGARDING STATE SUCCESSION

Author: **Imola SÖRÖS** 3rd year student

Supervisor: academician **Tibor VÁRADY** PhD, university professor

Institution: Faculty of Law, University of Novi Sad

Hungarian College for Higher Education in Vojvodina

V I . V A J D A S Á G I M A G Y A R T U D O M Á

P L E N Á R I S T U D O M Á N Y O S Ü L É S S Z A K

In the late 80's and the early 90's crucial changes have taken place on the map of Europe: due to a process of dissolution the number of states has rapidly risen in Eastern-, Central- and Southeastern-Europe. The changes of the borderlines have not bypassed Serbia. Many questions regarding State succession became most popular topics both for the public and for International Public Law. The most important question regarding dissolution was how to accommodate different claims of various parties regarding continuity with the former State.

Therefore, the expansion of the number of States in the process of dissolution and also the emerging need to institutionalize some rules in this matter have had as a result that international lawyers usually rely on the practice of States, beside the Vienna Conventions on Succession of States. Questions regarding the status of the successor States and their rights and duties gained importance. However, the substantive of law on recognition of States is surely not very well settled, and this is why it is not an unusual thing to come across some unique solutions used in dealing with each of the former States.

The paper aims to compare and contrast the dissolution of Yugoslavia, the Soviet Union and Czechoslovakia, and also their consequence.

Chapter one tends to define all the relevant institutions in this matter, such as succession, types of territorial changes, types of succession, sources of law, recognition of States and governments.

The second part first outlines the territorial changes which have taken place in the above mentioned counties. Secondly, it deals with the comparison of the process of recognition in the successor States of Czechoslovakia (Slovak Republic, Czech Republic) and the Soviet Union (Russian Federation, the Baltic States and other former Republics of the USSR). Finally, this part also compares the three cases of dissolution with regard to the question of continuity.

Chapter three is dedicated to some aspects of succession reflecting the differences and similarities between the compared States (issues like recognition of States and Governments, succession in respect of treaties, State property, archives, debts and nationality).

Keywords: **dissolution, succession, continuity, recognition of States and governments, former and successor States.**

MEDUNARODNOPRAVNO UREĐENJE SUKCESIJE KAO INSTITUTA

Autor: **Imola ŠEREŠ**, III. godina studija

Mentor: akademik **Dr. Tibor VARADI**, redovni profesor

Institucija: Univerzitet u Novom Sadu, Pravni fakultet, Novi Sad

Kolegijum za visoko obrazovanje vojvodanskih Mađara

Krajem 80-ih, odnosno početkom 90-ih godina dolazi do značajnih promena u Evropi, i to na planu novonastalih zemalja putem disolucije u Istočnoj, Srednjoj i Jugoistočnoj Evropi. Ove promene su ostavile traga i u našoj zemlji pa su se stoga i javila mnogobrojna pitanja u vezi sa daljom njenom sudbinom. Postavilo se pitanje šta se događa s državnim kontinuitetom u ovakvim situacijama.

Promene državnih granica i uređivanje tako nastalih pravnih posledica nekada su bili prava retkost. Kako urediti status novonastalih država? Kako se prava i obaveze dele između država naslednica? Na ova pitanja nam odgovore nude ne samo Bečke konvencije, već pre svega praksa dotičnih zemalja. Stoga se s pravom može konstatovati da međunarodnopravno uređenje sukcesije

P L E N Á R I S T U D O M Á N Y O S Ü L É S S Z A K

država nije baš na zavidno visokom nivou. U ovakvim situacijama se najčešće možemo susresti sa veoma originalnim rešenjima kod pojedinih država.

Cilj ovog rada je da pruži paralelni prikaz procesa disolucije i njenih posledica u nekadašnjoj SFRJ, s jedne strane, i SSSR, odnosno Čehoslovačke, sa druge strane.

U prvom poglavlju odredila sam definiciju osnovnih pojmova neophodnih za razumevanje materije (pojam sukcesije, vrste teritorijalnih promena, vrste sukcesije, relevantni izvori, međunarodnopravni subjektivitet, priznavanje države i vlade).

Druga glava sadrži kratak pregled teritorijalnih promena koje su izvršene u gore pomenutim državama. Zatim sam akcenat stavila na opisivanje samog toka priznanja države, pre svega imajući u vidu priznanje SRJ kroz uporedni prikaz procesa priznanja država naslednica Čehoslovačke (Republika Slovačka, Republika Češka) i SSSR (Republika Rusija, baltičke zemlje i ostale države naslednice). Potom sledi komparacija ova tri slučaja sukcesije i sa gledišta pravnog kontinuiteta.

Treće poglavlje posvećeno je pojedinim segmentima sukcesije, kao što su priznavanje države i vlade, sukcesija u oblasti ugovora, njeno dejstvo na državnu imovinu, državnu arhivu, dugove i članstvo u međunarodnim organizacijama upoređujući ih u sva tri slučaja disolucije.

Ključne reči: **disolucija, sukcesija, kontinuitet, priznavanje države i vlade, država prethodnica, države naslednice**

P L E N Á R I S T U D O M Á N Y O S Ü L É S S Z A K

GOMBOSI TÁNCOK

Gyűjtés és a táncok tanításának módszertana

Szerző: **SZÜGYI Judit** abszolvens

Témavezető: –

Intézmény: Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, Táncpedagógus Szak, Néptánc Szakirány

Gombos a néprajzkutatás területén mára szép eredményekkel dicsekedhet, de a táncokkal továbbra is csak a helyi hagyományőrök foglalkoznak.

Munkám egyik célja a gombosi táncokról hiteles képet festeni. Adatközlőim legtöbbje 60 és 80 év közötti, így dolgozatomban tulajdonképpen az 1940-es és 1970-es évek közti időszak paraszti táncincseit elemzem.

Másik célom a táncok tanításához módszertani segítséget nyújtani. A módszertani kérdések tárgyalásakor a Magyar Táncművészeti Főiskolán tanultakat használom, mivel kevés az írott módszertani szakirodalom. Munkámat nehezítette, hogy előttem nem foglalkozott senki a gombosi táncok módszertanával, így nem volt kire hivatkoznom, vitába szállnom. Csak saját véleményemre, megfigyeléseimre támaszkodhattam az elemzés irányvonalának megválasztásakor.

A mozgásanalitikus szemlélet hozzám közel áll, ezért a felgyűjtött táncanyagot tartalmi, zenei és formai elemzésnek vetettem alá. Vizsgálom a táncok motívumkészletét és a tánc képét formáló egyéb tényezőket (táncszerkezet, zenéhez való illeszkedés, párkapcsolat). Az analízisnek az első lépése a táncok motívumainak Lábán-kinetográfiával történő lejegyzése. A leírt motívumokat súlyvételek, vertikális mozgás, térhasználat szempontjából tovább elemzem. Az így megállapított tényekre támaszkodva fogalmaztam meg a gyakorlatokat, melyek segítségével fölépítem elemeiből a táncot. Munkámmal szeretnék hozzájárulni ahhoz, hogy a gombosi táncok ne veszítsenek hitelükből, szépségükből.

Kulcsszavak: gyűjtés, módszertan, mozgásanalitikus szemlélet, Lábán-kinetográfia, motívumkészlet, táncszerkezet

THE DANCES OF BOGOJEVO

Assembling and the methodology of teaching the dances

Author: **Judit SZÜGYI**, undergraduate student

Menthor: –

Institution: Hungarian Dance Academy, Budapest, Faculty of Dance Pedagogy, Folk Dance

In the area of ethnological research Bogojevo has splendid results but only local traditionalists care for the dances below. One of the aims of my work is to make an authentic picture of the dances of Bogojevo. Most of my informants were between 60 and 80 years, so my work analyses peasant dances between the 1940s and the 1970s. The other aim was to help to teach dances. When discussing methodological questions I used what I learned at the Hungarian Dance Academy, because there is not enough literature on methodology. The fact that nobody was familiar with this subject made my work harder. I could only rely on my own

N Y O S D I Á K K Ö R I K O N F E R E N C I A

P L E N Á R I S T U D O M Á N Y O S Ü L É S S Z A K

opinion and observations while choosing the direction of the analysis. I prefer the view of motion analysis, so I analysed the assembled dances from the following points of view: content, music and form. I examined motifs and other factors which form the picture of a dance (the structure of dance, fitting with music, the relationship of a couple). The first step of the analysis was to write down the motifs with Kinetography Laban. Then I continued with analysing the written motifs, regarding transfer of weight, vertical motion and the use of square. These helped me to make exercises, so that I could construct the dance from its elements. I would like to help with my work the dances of Bogojevo not to lose their beauty and authenticity.

Keywords: **assembling, methodology, view of motion analyses, Kinetography Laban, motifs, structure of the dance**

BOGOJEVAČKI PLESOVI

Prikupljanje izvornog materijala i metodologija učenja plesova

Autor: **Judit SIBI**, apsolvant

Mentor: –

Institucija: Viša škola plesne umetnosti u Budimpešti, Odsek pedagog plesa, Smer narodni ples

30

Bogojevo se danas već može pohvaliti lepim rezultatima na polju etnografskih istraživanja, ali se plesovima i nadalje bave samo lokalni čuvari tradicija. Jedan od ciljeva mog rada je pružanje verodostojne slike o bogojevačkim plesovima. Većina mojih izvora ima između 60 i 80 godina, što je ograničilo moja analiziranja mesnog seljačkog plesnog blaga na period između 1940-ih i 1970-ih godina. Drugi moj cilj je bio pružanje metodološke pomoći učiteljima plesa. Prilikom analiziranja metodoloških pitanja koristila sam saznanja koja sam stekla na Višoj školi plesne umetnosti u Budimpešti, pošto je ponuda pisane metodološke stručne literature prilično skromna. Rad mi je otežavala i okolnost da se pre mene niko nije bavio metodologijom bogojevačkih plesova, te nisam imala niti na koga da se pozivam, niti s kim da vodim raspravu. Tokom odabira smernica mojih analiza mogla sam se oslanjati isključivo na svoja mišljenja i viđenja. Analitičko posmatranje pokreta je meni blisko, zato sam prikupljeni plesni materijal podvrgla sadržajnoj, muzičkoj i formalnoj analizi. Istražujem izbor motiva plesova i druge činioce koji utiču na kompletnu sliku o plesu (struktura plesa, prilagođenost muzici, odnos unutar parova). Prvi korak u analizi je zapisivanje motiva plesova uz pomoć Labanove kinetografije. Zatim zapisane motive analiziram s aspekta načina prebacivanja težine, vertikalnih kretanja, korišćenja prostora. Na osnovu ovako ustanovljenih činjenica sastavila sam vežbe, elemente od kojih sagrađujem ples. Želja mi je da moj rad doprinese da bogojevački plesovi ne izgube na verodostojnosti i lepoti.

Cljučne reči: **prikupljanje izvornog materijala, metodologija, analitičko posmatranje pokreta, Labanova kinetografija, izbor motiva plesova, struktura plesa**

É L Ő T E R M É S Z E T T U D O M Á N Y O K

A FIZIKAI MEGTERHELÉS HATÁSA A KIVÁLTOTT KOGNITÍV POTENCIÁLOK P300-AS KOMPONENSÉRE

Szerző: **AGÓCS Zoltán**, IV. évfolyam

Témavezető: **Mgr. BARAK Ottó** asszisztens

Intézmény: Újvidéki Egyetem, Orvostudományi Kar, Élettani Intézet, Újvidék
Vajdasági Magyar Felsőoktatási Kollégium

A kutatási munka célja a különböző intenzitású megterhelések hatásának követése a kiváltott kognitív potenciálok P300 komponensének amplitúdója és látenciája szempontjából.

A méréseket az újvidéki „NS Dukes” amerikai futballcsapat 8 játékosán végeztük, mégpedig azokon, akiknek a játékban betöltött szerepe elsősorban és túlnyomórészt a gyors döntéshozáson alapul (quarterback, fullback játékosok stb.).

Miután nyugalmi állapotban elvégeztük a kiváltott kognitív potenciálértékek mérését (az Fz és Cz régiók felett), a résztvevőket különböző kerékpár-ergometriás megterheléseknek tettük ki. A terhelések időtartama egyenként 10 percet tett ki, az ellenállást fokozatosan növeltük a szubmaximális pulzus 60, 75 illetve 90%-os értékeinek eléréséig, valamint azok legalább hatperces fenntartásáig. Az egyes megterhelések után ismét elvégeztük a kiváltott kognitív potenciálok mérését.

A P300-as hullámok amplitúdóértékei a maximális pulzusérték (Pmax) 75%-ának megfelelő terhelés mellett statisztikailag jelentősen megnövekedtek ($p < 0.05$) – a P300 nyugalmi, illetve a Pmax 60 és 90%-ának megfelelő terhelés melletti amplitúdóértékekhez viszonyítva. Nem voltak statisztikailag jelentős eltérések ($p > 0.05$) a regisztrált P300-as hullámok látenciaértékei között sem nyugalmi állapotban, sem pedig a Pmax 60, 75 illetve 90%-ának megfelelő terhelés mellett.

A közepes megterhelések zónájában a P300-as amplitúdóértékek megnövekedtek, a szubmaximális megterhelések viszont lecsökkentették a P300 amplitúdóját a kiinduló nyugalmi értékek szintjére. A P300 látenciaértékei nem változtak jelentősen a különböző megterhelések hatására.

Kulcsszavak: kiváltott kognitív potenciál, P300 komponens, amerikai football

THE INFLUENCE OF PHYSICAL ACTIVITY ON THE P300 COMPONENT OF EVOKED COGNITIVE POTENTIALS

Author: **Zoltán AGÓCS**, 4th year undergraduate student

Supervisor: **Dr Otto BARAK** assistant

Institution: Department of Physiology, Medical Faculty, University of Novi Sad
Hungarian College for Higher Education in Vojvodina

The aim of this experiment was to enlighten the influence of physical activity at different levels on the amplitude and latency of P300 component of cognitive potentials.

N Y O S D I Á K K Ö R I K O N F E R E N C I A

É L Ő T E R M É S Z E T T U D O M Á N Y O K

The experiment was carried out on 8 players of an American football team from Novi Sad, "NS Dukes", players whose roles in the game are primary and predominately determined by cognitive functions and the ability to make quick decisions (quarterback, fullback players, etc.).

After registering cognitive event related potentials at rest (over Fz and Cz regions), participants underwent a controlled exercise on a bicycle ergometer. Each exercise lasted for 10 minutes with successive increase of intensity to 60%, 75% and 90% of maximal values of pulse and holding this level of intensity for six minutes. Immediately after finishing each bout of exercise, event related potentials were registered again. The amplitude of P300 wave after exercise intensity achieved at 75% of maximal values of pulse (Pmax) were statistically higher ($p < 0.05$) than the amplitude of P300 at rest, 60% and after 90% of maximal pulse. There were no statistically significant differences ($p > 0.05$) among the latencies of P300 registered at rest and after 60%, 75% and 90% of Pmax. In the zone of intermediate intensities the amplitude of P300 increases, at submaximal intensities it decreases to the values obtained at rest. The latency of P300 does not change significantly after exercises of various intensities.

Keywords: evoked cognitive potentials, P300 component, American football

UTICAJ FIZIČKOG OPTEREĆENJA NA P300 KOMPONENTU EVOCIRANIH KOGNITIVNIH POTENCIJALA

Autor: Zoltan AGOČ, IV. godina studija

Mentor: dr Oto BARAK asistent

Institucija: Zavod za fiziologiju, Medicinski fakultet, Univerzitet u Novom Sadu
Kolegijum za visoko obrazovanje vojvodanskih Mađara

Cilj ovog rada bilo je praćenje uticaja različitih intenziteta fizičkog opterećenja na amplitudu i latencu P300 komponente evociranih kognitivnih potencijala.

Ispitivanja su vršena na igračima američkog fudbala, tima "NS Dukes" iz Novog Sada, a i među njima na 8 igrača čije uloge u igri prvenstveno i dominantno zavise od kognitivnih funkcija i sposobnosti brzog donošenja odluke (quarterback, fullback igrači, itd.).

Nakon registracije kognitivnih evociranih potencijala u miru (iznad Fz i Cz regija), ispitanici su izloženi doziranom opterećenju na bicikl ergometru.

Vožnja je trajala 10 minuta, sa postepenim povećavanjem otpora do postizanja 60%, 75% i 90% vrednosti maksimalnog pulsa i održavanja tih vrednosti najmanje šest minuta. Nakon završetka svake etape opterećenja, ispitanicima su ponovo registrovani kognitivni evocirani potencijali. Amplitude P300 talasa nakon opterećenja pri 75% maksimalne vrednosti pulsa (Pmax) statistički su se značajno povećale ($p < 0.05$) u odnosu na amplitudu P300 u mirovanju i nakon opterećenja od 60% i 90% maksimalnog pulsa. Ne postoje statistički značajne razlike ($p > 0.05$) između registrovanih vrednosti latenci P300 talasa u mirovanju i nakon opterećenja pri 60%, 75% i 90% Pmax. U zoni srednjih opterećenja dolazi do povećanja amplitude P300 talasa, a submaksimalna opterećenja smanjuju amplitudu P300 na polazne vrednosti u mirovanju. Latenca P300 se ne menja značajno nakon različitih nivoa fizičkog opterećenja.

Ključne reči: evocirani kognitivni potencijali, P300 komponenta, američki fudbal

É L Ő T E R M É S Z E T T U D O M Á N Y O K

A CUKORBETEGSÉG HATÁSA A SZÍVELÉGTELENSÉGBEN SZENVEDŐ BETEGEK KLINIKAI JELLEMZŐIRE, KEZELÉSÉRE ÉS KÓRHÁZI ELHALÁLÓZÁSÁRA

Szerző: **URACS Izolda**, VI. évfolyam

Témavezetők: **Dr. DUJMOVICS Ferenc** egyetemi tanár, **Dr. Jadranka DEJANOVIĆ** egyetemi docens

Intézmény: Újvidéki Egyetem, Orvostudományi Kar, Belgyógyászati Tanszék, Újvidék

Vajdasági Magyar Felsőoktatási Kollégium

A cukorbetegség a szívelégtelenség kialakulásának független kockázati tényezője. A szívelégtelenségben szenvedő betegek mintegy 40%-ánál fedezhető fel a szénhidrát-anyagcsere valamilyen zavara. E két betegség együttes fennállása magas elhalálozási aránnyal jár, ezért korai felismerést és energikus kezelést igényel. A dolgozat célja a cukorbetegség gyakoriságának vizsgálata a szívelégtelenségben szenvedő betegek körében, valamint a szívelégtelenség kialakulásának, klinikai megjelenésének, gyógyszeres kezelésének és intrahospitális kimenetelének elemzése a cukorbetegség függvényében.

A retrospektív jellegű vizsgálat 146 szívelégtelenségben szenvedő beteget ölel fel. A vizsgált populációban a cukorbetegség előfordulásának gyakorisága 45,27% volt. A cukorbeteg és a nem cukorbeteg csoportokhoz tartozók összehasonlítása során a tünetek és jelek, rizikófaktorok, társbetegségek, valamint a balkamrai ejekciós frakció középértékei nem mutattak statisztikailag jelentős eltérést. A szívelégtelenség hátterében mint fő okozati tényező az ischaemiás szívbetegség állt mindkét csoportban egyaránt. A kardiovaszkuláris gyógyszerek alkalmazása szintén nem különbözött lényegesen a két csoport között, viszont a kórházi elhalálozás jelentősen magasabb volt a cukorbeteg (16,42%) mint a nem cukorbeteg (5,06%) körében.

A vizsgálatból következik, hogy a cukorbetegség fennállása nem módosítja jelentősen a szívelégtelenség klinikai jellemzőit, és nem befolyásolja annak gyógyszeres kezelését, ami összhangban van a jelenlegi terápiás irányelvekkel. Viszont a szívelégtelenség prognózisa cukorbetegséggel társulva továbbra is rossz.

Kulcsszavak: szívelégtelenség, cukorbetegség

INFLUENCE OF DIABETES MELLITUS ON CLINICAL CHARACTERISTICS, TREATMENT PATTERNS AND IN-HOSPITAL MORTALITY IN PATIENTS WITH HEART FAILURE

Author: **Izolda URACS**, 6th year student

Supervisors: **Dr. Ferenc DUJMOVICS** professor, **Dr. Jadranka DEJANOVIĆ** docent

Institution: University of Novi Sad, Medical Faculty, Department of Internal Medicine, Novi Sad

Hungarian College for High Education in Vojvodina

Diabetes mellitus is an independent risk factor for heart failure. Approximately 40% of patients with heart failure have carbohydrate metabolism disorder. Coexistence of these diseases is accompanied with high mortality rate; therefore early recog-

É L Ő T E R M É S Z E T T U D O M Á N Y O K

dition and effective treatment are imperative. The aim of this study was to assess the frequency of diabetes in patients with heart failure, and to analyze its impact on etiology, clinical features, treatment patterns and in-hospital outcome of heart failure.

We performed a retrospective investigation of 146 patients with heart failure. Among the study population, the frequency of diabetes mellitus was 45,27%. There were no significant differences in symptoms and signs, risk factors, comorbidity and mean values of left ventricle ejection fraction between the diabetic and non-diabetic patients. The most common underlying condition was ischaemic heart disease in both groups. Cardiovascular drug treatment showed no significant differences between groups as well, while in-hospital mortality had a statistically higher rate in diabetic patients compared with the subjects without diabetes (16,42% vs. 5,06%).

In conclusion, diabetic status showed no influence on clinical profile of patients with heart failure, neither on prescribing patterns in correspondence with the current treatment guidelines. However, the prognosis of heart failure accompanied by diabetes is still poor.

Keywords: heart failure, diabetes mellitus

UTICAJ ŠEĆERNE BOLESTI NA KLINIČKE KARAKTERISTIKE, TERAPIJU I INTRAHOSPITALNI MORTALITET BOLESNIKA SA SRČANOM INSUFICIJENCIJOM

Autor: Izolda URAČ, VI. godina studija

Mentori: Dr Ferenc DUJMOVIĆ profesor, Dr Jadranka DEJANOVIĆ, docent

Institucija: Univerzitet u Novom Sadu, Medicinski fakultet, Katedra za internu medicinu

Kolegijum za visoko obrazovanje vojvodanskih Mađara

Šećerna bolest je nezavisni faktor rizika za nastanak srčane insuficijencije. Oko 40% bolesnika sa srčanom insuficijencijom ima poremećaj metabolizma ugljenih hidrata. Udruženo postojanje ove dve bolesti ima visok mortalitet, te je od ključnog značaja njihovo rano prepoznavanje i energično lečenje. Cilj rada bio je da se utvrdi učestalost šećerne bolesti kod obolelih od srčane insuficijencije, te da se analizira njen uticaj na nastanak, kliničku sliku, medikamentno lečenje i intrahospitalni ishod srčane insuficijencije.

Retrospektivna studija obuhvata 146 bolesnika sa srčanom insuficijencijom. Učestalost šećerne bolesti u ispitivanoj populaciji iznosila je 45,27%. Komparativnom analizom bolesnika sa i bez šećerne bolesti, ustanovili smo da nema statistički značajne razlike u simptomima i znacima, faktorima rizika, pridruženim bolestima i srednjim vrednostima istisne frakcije leve komore između dve grupe. Glavni etiološki faktor u nastanku srčane insuficijencije bila je ishemijska bolest srca sa podjednakom učestalošću u obema grupama. Medikamentna terapija s kardiološkog aspekta se takođe nije značajno razlikovala između ispitivanih grupa, dok je intrahospitalni mortalitet bio signifikantno veći u grupi sa šećernom bolešću (16,42% vs. 5,06%).

Može se zaključiti, da šećerna bolest ne utiče značajno na klinički profil bolesnika sa srčanom insuficijencijom, kao ni na njihovo medikamentno lečenje, što je u skladu sa savremenim terapijskim preporukama. Međutim, prognoza srčane insuficijencije udružene sa šećernom bolešću je i dalje loša.

Ključne reči: srčana insuficijencija, šećerna bolest

É L Ő T E R M É S Z E T T U D O M Á N Y O K

A TÜDŐBEN TALÁLHATÓ ADENOKARCINÓMÁK IMMUNOHISZTOKÉMIÁS VIZSGÁLATA

Szerző: **BURÁNY Lehel**, IV. évfolyam

Témavezető: **Dr. KLEMM István** egyetemi tanár

Intézmény: Újvidéki Egyetem, Orvostudományi Kar, Patológiai Intézet, Újvidék
Vajdasági Magyar Felsőoktatási Kollégium

A tüdőrákok különböző hisztológiai típusai közül az adenokarcinóma egyre gyakrabban fordul elő úgy a dohányzók, mint a nem dohányzók körében. Ez a növekvő tendencia – úgy tűnik – csak tovább folytatódik, éppen ezért nagyon fontos a mielőbbi helyes diagnózis felállítása, hogy ennek alapján helyes terápiát tudjunk alkalmazni a betegeknél. A tüdőben előforduló adenokarcinómák gyakran nem primér, hanem metasztatikus eredetűek, más szervekben kialakult adenokarcinómák áttétei. A terápia és a betegség prognózisa szempontjából nagyon fontos ennek a két csoportnak a minél pontosabb elkülönítése.

Dolgozatunkban az immunohisztokémiai markerek jelentőségét vizsgáltuk a tüdőben fellelhető primér illetve metasztatikus adenokarcinómák minél pontosabb elhatárolásában.

Dolgozatunk a Kamenicai Tüdőgyógyászati Intézet 25 páciensének anyagát dolgozza fel, akik a 2006-os év folyamán kerültek kórházba tüdőrák műtét, valamint tüdő illetve bronchus-biopszia végett. Mindegyikükönél adenokarcinómát diagnosztizáltak és úgyszintén mindegyik beteg szövetszövetét immunohisztokémiai markerekkel festették meg.

Adataink alapján beláthatjuk, hogy az immunohisztokémia nagyon hasznos módszer, mégis igen ritkán alkalmazzák, s ennek több oka is van. Ugyanakkor fontos megjegyezni, hogy ez a módszer sem abszolút precíz, így megtörténhet, hogy még az immunohisztokémiai vizsgálat sem ad biztos választ a kérdésre, hogy az adott adenokarcinóma pulmonális illetve extra-pulmonális eredetű-e.

Kulcsszavak: pulmonális adenokarcinóma, extra-pulmonális adenokarcinóma, immunohisztokémia

THE ROLE OF IMMUNOHISTOCHEMISTRY IN DIFFERENTIATING PRIMARY AND METASTATIC LUNG ADENOCARCINOMAS

Author: **Lehel BURÁNY**, 4th year undergraduate student

Supervisor: **Dr. István KLEMM**, university professor

Institution: University in Novi Sad, Faculty of Medicine, Department of Pathology, Novi Sad
Hungarian College for Higher Education in Vojvodina

Among all the histological subtypes of lung cancers the incidence of adenocarcinomas is growing both in smokers and non-smokers. For this reason it is very important to make an appropriate diagnosis on time to begin the appropriate therapy early. Lung adenocarcinomas can have primary and metastatic origins. For therapy and prognosis it is very important to make a clear

N Y O S D I Á K K Ö R I K O N F E R E N C I A

É L Ő T E R M É S Z E T T U D O M Á N Y O K

differentiation between these two groups of lung cancer. This paper focuses on the role of immunohistochemical markers in differentiating primary lung cancers from metastatic ones.

Our investigation is based on 25 cases of lung cancer. The patients were hospitalized in the Institute for Lung Diseases in Sremska Kamenica in 2006. All the patients had adenocarcinomas and immunohistochemistry was done for every patient.

Based on the results we can conclude that immunohistochemistry, although rarely used, is a very good method for differentiating between lung adenocarcinomas. However, sometimes even immunohistochemistry is inefficient in differentiating adenocarcinomas of pulmonary and metastatic origin.

Keywords: **pulmonary adenocarcinoma, metastatic adenocarcinoma, immunohistochemistry**

IMUNOHISTOHEMIJSKO ISPITIVANJE ADENOKARCINOMA PLUĆA

Autor: **Lehel BURANJ**, IV. godina studija

Mentor: **dr Ištvan KLEM**, profesor medicinskog fakulteta

Institucija: Univerzitet u Novom Sadu, Medicinski fakultet, Zavod za Patologiju, Novi Sad

Kolegijum za visoko obrazovanje Vojvođanskih Madara

36

Od svih histoloških tipova karcinoma pluća adenokarcinom se sve češće javlja kako kod pušača tako i kod nepušača. Ova tendencija porasta, izgleda da se i dalje nastavlja. Zbog toga je jako važna pravovremena i tačna dijagnoza, da bi smo mogli otpočeti blagovremenu i pravu terapiju pacijenata. Adenokarcinomi pluća često nisu primarni pulmonalni adenokarcinomi već metastaze drugih ekstra-pulmonalnih adenokarcinoma. Iz terapijskih i prognostičkih razloga veoma je važna diferencijacija ove dve kategorije adenokarcinoma.

U ovom radu ispitujemo značaj imunohistohemijских markera u diferencijaciji primarnih i metastatskih adenokarcinoma pluća

Ispitali smo podatke 25 pacijenta koji su lečeni u Institutu za plućne bolesti u Sremskoj Kamenici tokom 2006. godine, kod njih je dijagnostikovao adenokarcinom pluća (primarni ili metastatski) i njihovi iseći pluća su bojени imunohistohemijски.

Na osnovu dobijenih podataka možemo zaključiti da je imunohistohemija pogodna metoda za dijagnostiku i diferencijaciju adenokarcinoma pluća, a ipak se retko koristi. Za ovo ima više razloga. Isto tako važno je zaključiti da ni imunohistohemijско bojenje nije apsolutno precizno, može se desiti da uprkos svim naporima ne otkrijemo da li je adenokarcinom pulmonalnog ili metastatskog porekla.

Ključne reči: **adenokarcinom pluća, ekstra-pulmonalni adenokarcinom, imunohistohemija**

É L Ő T E R M É S Z E T T U D O M Á N Y O K

FOG- ÉS FOGÁGYBETEGSÉGEK A DIABETES MELLITUSBAN

Szerző: **BACSI Zsuzsanna**, V. évfolyam

Témavezető: **Dr. HILLIER-KOLAROV Valéria** nyugalmazott egyetemi tanár

Intézmény: Újvidéki Egyetem, Orvostudományi Kar, Fogorvosi Szak, Újvidék

Vajdasági Magyar Felsőoktatási Kollégium

Diabetes mellitusos betegek a betegség manifesztálódása után több fogat veszítenek, mint egészséges kortársaik. Az inzulinterápia bevezetését követően viszont számos egymásnak ellentmondó megfigyelést találni az irodalomban. Mind a felnőtt-, mind a gyermekkorban manifesztálódott cukorbetegségekben egyes kutatók hasonló fogszuvasodás frekvenciát találtak, mint az egészséges egyéneknél, mások viszont kisebbnek vagy nagyobbak találták ezt. Az irodalmi adatok szerint megoszlanak a vélemények arra vonatkozólag is, hogy a diabeteses betegek szaharózmentes diétája kedvez-e vagy sem a fogszuvasodás megelőzésének, illetve hogy a fogak elvesztésében milyen arányban szerepel a fogszuvasodás, valamint a parodontopatia.

A munka célja, hogy két kisebb csoport (cukorbeteg és nem cukorbeteg) kivizsgálásával ezekre a kérdésekre és ellentmondásokra próbáljon választ találni.

A vizsgált cukorbeteg 80%-ánál diagnosztizáltunk fogágybetegséget, míg egészséges kortársaiknál ez a szám alacsonyabb 65%-nál. A fogszuvasodást illetően jól megfigyelhető, hogy a kontrollcsoportnál gyakrabban jelentkezik a superficialis, azaz a felszíni caries, míg a diabeteseseknél jóval nagyobb számban fordulnak elő a caries súlyosabb formái és komplikációi.

Kulcsszavak: cukorbetegség, fogszuvasodás, fogágybetegségek

TOOTH AND PERIODONTAL DISEASES WITH DIABETES MELLITUS

Author: **Zsuzsanna BACSI**, 5th year undergraduate student

Supervisor: **dr. Valeria HILLIER-KOLAROV**, emeritus professor

Institution: University of Novi Sad, Faculty of Medicine, Department of Dentistry

Hungarian College for Higher Education in Vojvodina

Patients suffering from diabetes mellitus loose more teeth than their healthy contemporaries. Following an insulin therapy numerous contradictory observations can be found in the relevant literature: according to some, both adults and children with diabetes have still more caries than their healthy contemporaries, according to others, they have less. Opinions differ concerning the patients' diet, whether saccharose causes or prevents caries, and what percent of tooth loss is caused by caries at all.

The aim of this work is to give answers to the above questions and to solve the contradictions by examining two groups (a diabetic and a non-diabetic one). Periodontal disease was diagnosed with 80% of the examined patients while with their healthy contemporaries it was 65%. As for caries, superficial caries more often appears with healthy people, while with diabetes patients caries appears in more complicated forms.

Keywords: diabetes, caries, parodontopathy

N Y O S D I Á K K Ö R I K O N F E R E N C I A

É L Ő T E R M É S Z E T T U D O M Á N Y O K

BOLESTI ZUBA I PARODONCIJUMA KOD DIABETES MELLITUSA

Autor: Žužana BAČI, V. godina studija

Mentor: Prof. dr. sci Valerija HILIER-KOLAROV, profesor u penziji

Institucija: Medicinski Fakultet, Novi Sad, Stomatologija

Kolegijum za visoko obrazovanje vojvodanskih Mađara

Pacijenti posle pojave diabetes mellitusa više zuba izgube od zdravih savremenika. Nakon uvođenja insulin terapije brojna kontradiktorna posmatranja možemo naći u literaturi. I u odraslim i u dečjim godinama kod osobe obolele od šećerne bolesti, prema pojedinim israživačima, nađene su slične karijes frekvencije, kao što su nađene I kod zdravih osoba, a kod drugih istraživača manje ili više od zdravih osoba.

Na osnovu podataka u literaturi mišljenja su podeljena u odnosu na dijabetes kod bolesnika: da li dijeta bez saharoze ide u prilog ili ne u prevenciji karijesa – odnosno u gubljenju zuba, i u kom procentu je uzročnik karijes odnosno parodontopatija.

Cilj ovog rada je da se sa dve manje grupe (šećerni bolesnici i osobe koje ne boluju od toga) ispitivanjem utvrdi odgovor na ova i kontradiktorna pitanja.

Od pregledanih šećernih bolesnika kod 80% je dijagnostikovana parodontopatija a kod zdravih ovaj broj je 65%. Posmatrajući karijes kod grupe ispitanika koji ne boluju od šećerne bolesti ustanovljeno je da se on manifestuje kao superficialis odnosno površinski karijes, dok se kod dijabetičara on javlja u većem, težem i komplikovanijem obliku.

Ključne reči: šećerna bolest, karijes, parodontopatija

É L Ő T E R M É S Z E T T U D O M Á N Y O K

EGÉSZSÉGNEVELŐ PROGRAM ZENTÁN

Szerző: **HUSZÁK László**, IV. évfolyam

Témavezető: **Dr. BARABÁS Katalin** egyetemi tanár

Intézmény: Szegedi Tudományegyetem, Általános Orvostudományi Kar, Magatartástudományi Csoport

Zenta 20.000 lelket számláló délvidéki kisváros. Az elmúlt öt évben évente 180–220 gyermek jött világra, és ezen időszak alatt évente 15-19 újszülött származott fiatalkorú anyukától. A művi abortuszok száma minden évben meghaladta az élve születések számát. Sajnálatos módon a művi vetéléseken átesett nők 10–12%-a fiatalkorú volt. Ezen demográfiai adatok késztettek arra, hogy városom fiatal korosztálya számára egészségnevelő foglalkozásokat szervezzek.

Arra vállakoztam, hogy egy olyan programot készítek, amely korrekt ismereteket ad a szexuális élettel, a fogamzásgátlás különböző módjaival, valamint a szexuális úton terjedő betegségekkel és ezek megelőzésével kapcsolatban. Célom volt, hogy ezen ismeretek valamennyi iskolába és ifjúsági intézménybe eljussanak.

A program egy, a modern számítógépes technikát alkalmazó, animált, gazdagon illusztrált prezentációból és egy ezt követő interaktív csoportmunkából tevődik össze. Az eredményesség mérését előtte–utána kérdőív módszerrel terveztem. Az elkészített program népszerű, a hallgatók kivétel nélkül szívesen fogadják, és gyakran bemutatásra kerül a város ifjúsági intézményeiben. Azonban a valódi eredmények csak az elkövetkezendő évek demográfiai mutatóiban tükröződhetnek majd.

A művi vetélések megelőzésének alapvető módszere a fogamzásgátló módszerekről való megfelelő tájékoztatás. A korrekt felvilágosító prezentáció mellett a személyes beszélgetés is a megelőzést szolgálja.

Az azonos kultúrkörből származó egészségnevelő jobban el tudja fogadtatni a módszereket, és reményeink szerint döntő szerepet játszhat a délvidéki ifjúság egészségtudatos magatartásának kialakításában.

Kulcsszavak: egészségnevelés, prevenció, fogamzásgátlás, szexuális úton terjedő betegségek

PUBLIC HEALTH PROJECT IN ZENTA

Author: **László HUSZÁK**, 4th year student

Menthor: **Katalin BARABÁS** M. D. university teacher

Institution: University of Szeged, Faculty of Medicine, Section of Behaviour

Zenta is a small town with 20.000 inhabitants. In the last five years there were about 180–220 children born every year, and in this five-year period there were 15–19 newborns who were born to underage mothers. The number of abortions exceeded the number of births in every year. Unfortunately, 10–12% of the women who had abortion were underage. These demographic data made me organize public health lessons for the young people of my town.

I undertook to prepare a programme that provides appropriate knowledge about sexual life, ways of contraception, as well as about sexually transmitted diseases and their prevention. My goal was to forward this knowledge to all of the local schools and institutions for the young.

N Y O S D I Á K K Ö R I K O N F E R E N C I A

É L Ő T E R M É S Z E T T U D O M Á N Y O K

The project is built up from an animated and richly illustrated presentation using modern PC technology, and an interactive teamwork. I planned to measure the results by a before–after questionnaire. The project is very popular with those who took part in it, all of them received it well, and it is frequently presented in the town's youth institutions. However, the real results will be measurable only in the demographic numbers.

The basic way to prevent abortions is the right information about birth control. Apart from a correct explanative presentation, personal conversation is also a part of prevention.

A public health tutor who comes from the same cultural environment can have the methods accepted more easily, and we hope that it can play an important role in shaping the health conscious behaviour of Vojvodinian young people.

Keywords: public health education, prevention, birth control, sexually transmitted diseases

ZDRAVSTVENO VASPITANJE U SENTI

Autor: Laslo HUSAK, IV. godina studija

Mentor: Katalin BARABAŠ univerzitetski profesor

Institucija: Univerzitetu u Segedinu, Medicinski fakultet

40

Senta je gradić u Vojvodini sa 20.000 stanovnika. U proteklih pet godina – godišnje je rođeno između 180–220 dece a u istih pet godina godišnje je rođeno 15–19 novorođenčadi od maloletnih majki.

Broj nasilno prekinutih trudnoća svake godine je prevazilazi broj živo rođene dece. Nažalost 10–12% žena, koje su nasilno prekinule trudnoću, bile su maloletne. Baš ovi demografski podaci primorali su me na to da organizujem program prevencije zdravstvene zaštite za mladi uzrast u mom gradu.

Prihvatio sam se toga da napravim program kojim će se korektno upoznati seksualni život, sprečavanje začeca na različite načine i bolesti koji se šire seksualnim putem kao i prevencija istih.

Moj je cilj da ova znanja dospeju u sve škole i omladinske organizacije.

Program je izrađen moderno – računarem, animiran je i bogato ilustrovan i sastoji se od interaktivnog timskog rada. Uspešnost predavanja planirao sam proveriti pre i posle predavanja anketnim pitanjima.

Pripremljeni program je popularan među omladinom, prisutni – bez izuzetka – rado slučaju i u omladinskim organizacijama se često održavaju predavanja. Stvarni rezultati će se videti u narednim godinama kod demografskih pokazatelja.

Da bi se smanjio broj nasilno prekinutih trudnoća – potrebno je odgovarajuće upućivanje omladine u mogućnosti i načine kontracepcije. Osim korektnog predavanja i prezentacije, – i lični razgovori o temi – efikasno služe za prevenciju. Imamo utisak da se zdravstveno vaspitanje i saveti više prihvataju od osoba iz iste kulturne sredine i nadamo se da će odlučujuću ulogu odigrati u savesnom zdravstvenom ponašanju Vojvodanske omladine.

Ključne reči: zdravstveno vaspitanje, prevencija, kontracepcija, venerične bolesti

É L Ő T E R M É S Z E T T U D O M Á N Y O K

KÉT ELTÉRŐ TÍPUSÚ KENDER FŐZETJÉNEK A KÖZPONTI IDEGRENSZERRE HATÓ GYÓGYSZERREL, AZ ALPRAZOLAMMAL VALÓ INTERAKCIÓJA

Szerző: **SÁGI Andor**, III. évfolyam

Témavezető: **Mgr HORVÁTH Olga**¹ tanársegéd, **Dr BERÉNYI János**², tudományos tanácsos

Intézmény: 1 – Újvidéki Egyetem, Orvostudományi Kar, Farmakológiai és Toxikológiai Intézet, Újvidék

2 – Növénytermesztési és Kertészeti Intézet, Újvidék

Vajdasági Magyar Felsőoktatási Kollégium

A munka célja az „Újvidéki” (NK) genotípusú ipari kender főzetjének és az indiai „VIR –SK” (VK) genotípusú kender főzetjének a CNS-t, azaz a központi idegrendszert deprimáló, Alprazolam nevű gyógyszerrel való interakciójának vizsgálata.

Mindkét kenderfajtát a bácsipetróci mintagazdaságban termesztették. A kenderfőzetek és az Alprazolam interakció vizsgálata kísérleti egerek forgó rúdon mért motorikus aktivitásának mérésével történt. A kenderfőzetet naponta készítettük 2,2 g. kenderlevél, szár és virágkeverék zúzalék 1l forrásban lévő vízhez való adagolásával. A kísérleti modellt alkalmazva önmagában egyik kenderfajta főzetje sem okozott farmacodinamikus hatást. Az Alprazolammal együtt adott indiai kender főzetje sokkal jelentősebb interakciót mutatott ki a csupán Alprazolam-adagolás kiváltotta hatásnál. Az indiai kender főzetjének adagolása jelentősen fokozta és meghosszabbította az Alprazolam mioreloxáló, azaz izomernyesztő hatását. Az ipari kender főzetjének Alprazolammal való interakciós hatása viszont nem különbözött a kenderfőzet nélkül adagolt Alprazolam hatásától.

A kutatás alapján megállapítható, hogy a vizsgált kenderfajták eltérő genotípusa különböző hatással bír a központi idegrendszerre, illetve eltérő az idegrendszerre ható gyógyszerrel való interakciójuk.

Kulcsszavak: kender, cannabinoidok, delta-9-tetrahydrocannabinol, Alprazolam

INTERACTION OF INFUSIONS OF TWO HEMP GENOTYPES WITH CENTRAL ACTION DRUG – ALPRAZOLAM

Author: **Andor SÁGI**, 3rd year student

Supervisors: **Dr Olga HORVÁTH**¹, assistant, **Dr János BERÉNYI**², science advisor

Institutions: 1 – University of Novi Sad, Faculty of Medicine Department of Pharmacology, Toxicology and Clinical Pharmacology, Novi Sad

2 – Institute of Field Crops and Vegetables Novi Sad

Hungarian College for higher Education in Vojvodina

The aim of this work was to study the interaction of infusions of industrial hemp, genotype “Novosadska” (NK) and of Indian hemp, genotype “VIR SK” (VK), grown on the experimental field Bački Petrovac (Vojvodina, Serbia) with alprazolam as a CNS-

N Y O S D I Á K K Ö R I K O N F E R E N C I A

É L Ő T E R M É S Z E T T U D O M Á N Y O K

depressant (by measuring motor activity of mice by rotating rod method). Hemp infusions were prepared daily by adding 2.2 g of crushed leaves, twigs and flowers to 1 l of boiling water. None of the two infusions showed pharmacodynamic action in the given experimental model. Infusion VK showed a significant interaction with alprazolam compared with the action of alprazolam alone. It produced a significant intensification and prolongation of the myorelaxation action of alprazolam, determined by rotating rod method. On the other hand, NK infusion showed no interaction with alprazolam. Therefore, it can be concluded that these two hemp genotypes differ in their action on the CNS, i.e. in the interaction with central action drug.

Keywords: **hemp, cannabinoids, delta-9-tetrahydrocannabinol, alprazolam**

INTERAKCIJA INFUZUMA DVA GENOTIPA KONOPLJE SA LEKOM CENTRALNOG DELOVANJA – ALPRAZOLAMOM

Autor: **Andor ŠAGI**, III. godina studija

Mentor: **Dr Olga HORVAT**¹, asistent, **Dr Janoš BERENJI**², naučni savetnik

Institucija: 1 – Univerzitet u Novom Sadu, Medicinski Fakultet, Institut za farmakologiju i toksikologiju, Novi Sad

2 – Institut za ratarstvo i povrtarstvo, Novi Sad

Kolegijum za visoko obrazovanje vojvodanskih mađara

Cilj rada bio je da se ispita interakcija infuza industrijske konoplje genotipa "Novosadska" (NK) i infuza indijske konoplje genotipa "VIR SK" (VK) uzgajane na oglednom polju Bački Petrovac – Vojvodina sa lekom koji deprimira CNS – alprazolamom (određivanjem motorne aktivnosti miševa metodom rotirajućeg štapa). Infuz od konoplje pripreman je svaki dan dodavanjem 2,2 g usitnjenog lista, grančica i cvasti konoplje u 1 litar prokjučale vode. Ni jedan od infuza nije pokazao farmakodinamsko delovanje na odabranom eksperimentalnom modelu. Infuz (VK) je pokazao značajnu interakciju sa alprazolamom u odnosu na sam alprazolam. Značajno je pojačao i produžio miorelaksantno delovanje alprazolama određivano metodom rotirajućeg štapa. Infuz (NK) nije pokazao interakciju sa alprazolamom u odnosu na sam alprazolam. Zaključak je da dva genotipa konoplje pokazuju razlike u delovanjima na CNS, odnosno u interakciji sa lekom centralnog delovanja.

Ključne reči: **konoplja, kanabinoidi, delta-9-tetrahydrocannabinol, alprazolam**

É L Ő T E R M É S Z E T T U D O M Á N Y O K

A GYORSASÁG FEJLŐDÉSE AZ ISKOLÁSKOR ELŐTTI GYEREKEKNÉL VAJDASÁGBAN

Szerző: **HALASI Szabolcs** abszolvens

Témavezető: **Dr. BALLA Gusztáv** egyetemi tanár

Intézmény: Újvidéki Egyetem, Testnevelési és Sporttudományi Kar, Újvidék

Az „Antropológiai állapot és fizikai aktivitás a vajdasági lakosságnál” (Antropološki status i fizička aktivnost stanovništva Vojvodine) elnevezésű projekt részeként a kutatók iskoláskor előtti gyerekek teljesítményét mérték és tesztelték le különböző vajdasági városokban. A mérések 2006 március végétől június közepéig tartottak.

A vizsgált célcsoporton, amit 609 óvodáskorú fiú és 508 lány alkotott, 7 motorikus tesztet alkalmaztunk, hogy megállapíthassuk a motorikus képességek fejlődését ennél a korosztálynál. A munkában a gyorsaság növekedését vizsgálták 20 méteres futástereszt segítségével lányok és fiúk között.

A független mintákhoz szolgáló T-teszt alkalmazásával elemeztük a különbséget az aritmetikus középértékek között minden változónál a szomszédos korosztályos csoportokra nézve külön-külön nemenként. A kutatás eredményeként megállapítható a gyorsaság növekedése korosztálytól függően a lányoknál és a fiúknál is.

Kulcsszavak: **20 méteres futás, fiúk és lányok, iskoláskor előtti korosztály**

THE DEVELOPMENT OF SPEED BY CHILDREN AT AGE BEFORE STARTING SCHOOL IN VOJVODINA

Author: **Szabolcs HALASI**, undergraduate student

Mentor: **Dr. Gusztáv BALÁ**, professor

Institution: University in Novi Sad, Faculty of sports and physical education, Novi Sad

As a part of the project called “Anthropological status and physical activity of the citizens of Vojvodina” (Antropološki status i fizička aktivnost stanovništva Vojvodine) pre-school aged children were measured and tested in the cities of Vojvodina from the end of March till the middle of June, 2006.

With the target group consisting of 609 boys and 508 girls who attend kindergardens in Vojvodina, 7 kinds of motorical tests were done to check the development of motorical abilities of children at this age. We measured their speed with a 20-meters run test.

With the T-test for independent samples we analyzed the difference between the arithmetical mean by every variable according to the neighboring age groups, boys and girls separately. As a result of the research the development of speed can be defined depending on the age, both for girls and boys.

Keywords: **20-meters run, boys, girls, pre-school age**

N Y O S D I Á K K Ö R I K O N F E R E N C I A

É L Ő T E R M É S Z E T T U D O M Á N Y O K

TREND RAZVOJA BRZINE PREDŠKOLSKE DECE U VOJVODINI

Autor: **Sabolč HALAŠI**, apsolvant

Mentor: **Dr. Gustav BALA**, profesor

Institucija: Univerzitet u Novom Sadu, Fakultet sporta i fizičkog vaspitanja, Novi Sad

U sklopu projekta „Antropološki status i fizička aktivnost stanovništva Vojvodine” vršena su merenja i testiranja dece predškolskog uzrasta u vojvođanskim gradovima, koja su trajala od kraja marta do kraja juna 2006. godine.

Na uzorku od 609 dečaka i 587 devojčica u vrtićima na teritoriji Vojvodine, primenjena je baterija od 7 motoričkih testova sa ciljem da se analizira trend razvoja motoričkih sposobnosti predškolske dece. U radu je izvršeno upoređivanje prirasta brzine pomoću testa trčanja na 20 metara između dečaka i devojčica. Primenom t-testa za nezavisne uzorke analizirane su razlike aritmetičkih sredina u svakoj varijabli u odnosu na susedne uzrasne grupe ispitanika pojedinačno unutar polova. Rezultati istraživanja su pokazali progresiju brzine kod dečaka i kod devojčica u zavisnosti od uzrasta ispitanika.

Ključne reči: **trčanje na 20 m, dečaci i devojčice, predškolski uzrast**

É L Ő T E R M É S Z E T T U D O M Á N Y O K

SZALMONELLA MEDIÁLT ANTIOXIDATÍV ÉS GYULLADÁSELLENES GÉNTERÁPIA DEXTRÁN-SZULFÁT NÁTRIUM SÓVAL KEZELT NŐSTÉNY WISTAR PATKÁNYOKNÁL

Szerzők: PÁLFFY Roland doktorandusz, BEHULIAK M., GARDLÍK R., CELEC P.

Témavezető: –

Intézmény: Patofiziológiai Intézet, Molekuláris Biológiai Tanszék, Comenius Egyetem, Pozsony, Szlovákia

Cél: Szalmonella által mediált génterápia, Cu-Zn szuperoxid-dizmutáz (SOD1) és a monocitákat kemoatraktáló protein 1 mutáns formájának (7ND-MCP1) a segítségével, kémiai kiváltott bélgyulladás (IBD) esetén.

Metódusok: Dextrán-szulfát nátrium sóval (DSS) kezelt nőstény patkányoknak SOD1-et és 7ND-MCP1-et kódoló plazmidokat tartalmazó Salmonella typhimurium SL7207 baktériumokat applikáltunk gyomorszonda segítségével egy héten keresztül, minden nap. A kísérlet során folyamatosan figyeltük az állatok egészségi állapotát, testsúlyát és a fekáliák állagát. Az oxidációs stressz mutatójaként malondialdehidet (MDA) és előrehaladott oxidációs fehérje termékeket (AOPP) mértünk. A vérplazma és a vastagbél homogenátum mintákban pedig interleukin 1, interleukin 6 és tumor necrosis factor alpha (TNFalpha) koncentrációt mértük ELISA módszerrel.

Eredmények: A fekáliák állagában és a MDA szintjében enyhe javulás mutatkozott a SOD1, 7ND-MCP1 és 7ND-MCP1 + SOD1 csoportokban, de nem a bél minden szegmensében. Elvárásainkkal ellentétben nem találtunk különbségeket a patkányok testsúlyában, a vérplazmában mért oxidációs stressz mutatókban és a vastagbélben mért gyulladásos mutatókban sem. A plazmában mért IL1, IL6 és TNFalpha koncentrációja alacsonyabb volt a baktériumokkal kezelt csoportokban. Azonban a DSS által kiváltott gyulladást csak az IL1 és TNFalpha szintjei igazolták, az IL6 szintje nem.

Megvitatás: Annak ellenére, hogy néhány a mért paraméterekből javulást mutatott a Salmonella typhimurium SL7207-al kezelt csoportokban, a DSS által kiváltott gyulladás elenyésző volt az egyéb munkákban közltekhez képest. A kérdés megválaszolása, hogy ez az állatok neméhez kapcsolható-e, vagy fajtájához, további kísérletek elvégzését igényli.

Kulcsszavak: dextrán-szulfát nátrium só, SL7207, génterápia

SALMONELLA MEDIATED ANTIOXIDATIVE AND ANTI-INFLAMMATORY GENE THERAPY IN DEXTRAN SODIUM SULFATE TREATED FEMALE WISTAR RATS

Authors: Roland PÁLFFY undergraduate student, M. BEHULIAK, R. GARDLIK, P. CELEC

Mentor: –

Institution: Institute of Pathophysiology, Department of Molecular Biology, Comenius University, Bratislava, Slovakia

Aim: to analyze the effects of Salmonella-mediated gene therapy using Cu-Zn superoxid dismutase (SOD1) and a mutant of monocyte chemoattractant protein-1 (7ND-MCP1) on chemically induced colitis.

N Y O S D I Á K K Ö R I K O N F E R E N C I A

É L Ő T E R M É S Z E T T U D O M Á N Y O K

Methods: dextran sodium sulfate (DSS)-induced colitis in female Wistar rats was treated with SOD1 and 7ND-MCP1 encoded by plasmids carried by *Salmonella typhimurium* SL7207 applied daily during one week. Fecal consistency, clinical status and body weight were monitored during the whole experiment. Malondialdehyde (MDA) and advanced oxidation protein products were measured as markers of oxidative stress. Interleukin 1, inteleukin 6 and tumor necrosis factor alpha were quantified in colon and plasma samples using ELISA.

Results: fecal consistency and MDA showed a slight improvement in SOD1 and 7ND-MCP1 + SOD1 groups, but not in the 7ND-MCP1 group. Surprisingly, no differences were found in body weight increase, markers of oxidative stress in plasma and even in inflammatory markers in colon homogenates. Plasma concentrations of IL1, IL6 and TNFalpha were lower in the treatment groups than in the DSS group. However, DSS induced inflammation could only be confirmed by plasma IL1 and TNFalpha but not IL6.

Discussion: although some parameters showed a tendency to be improved by the bacteria-mediated antioxidative and anti-inflammatory gene therapy, the inflammation in the experimental DSS group was rather minor in comparison to other studies. Whether this is caused by the choice of gender and strain of the experimental animals will be studied.

Keywords: **dextran sodium sulfate, SL7207, gene therapy**

É L Ő T E R M É S Z E T T U D O M Á N Y O K

KÉT FLUORESZCENS FESTÉK (SYBR GREEN I ÉS EVAGREEN) ÖSSZEHASONLÍTÓ VIZSGÁLATA OLVADÁSGÖRBE ANALÍZISBEN VALÓ FELHASZNÁLÁSHOZ

Szerzők: RADVÁNSZKY János¹, REŠKO Péter¹, PÁLFFY Roland², Monika BATOVÁ³ PhD-képzés, I. évfolyam

Témavezetők: Mgr. Gabriel MINÁRIK, PhD.I, RNDr. KÁDASI Lajos, PhD.I

Intézmény: 1 – Comenius Egyetem, Természettudományi Kar, Molekuláris Biológia Tanszék, Pozsony, Szlovákia

2 – Comenius Egyetem, Orvostudományi Kar, Patofiziológiai Intézet, Pozsony, Szlovákia

3 – Comenius Egyetem, Természettudományi Kar, Mikrobiológia és Virologia Tanszék, Pozsony, Szlovákia

A real-time PCR berendezések által egyik leggyakrabban használt detekciós módszer a dsDNS-re kötődő fluoreszcens festékek felhasználásán alapul, melyek közül a legismertebb és egyben leggyakrabban használt az úgynevezett SYBR Green I (SG). Ezen festékek kivételes tulajdonságuknak köszönhetően (megerősödött fluoreszcenciaszint dsDNS-re kötődve) gyakran kerülnek felhasználásra specifikus PCR termékek olvadásgörbe analízis (MCA – Melting Curve Analysis) segítségével történő azonosításában. Az általunk használt MCA applikációkra legalkalmasabb festék meghatározására egy nemrégiben megjelent fluoreszcens festék, az EvaGreen (EG) néhány tulajdonságának SG-el való összehasonlítása mellett döntöttünk, mint amilyenek a fényérzékenység, detekciós határ különböző festék és PCR termék koncentrációk esetén, továbbá az olvadáspontot jelző csúcs néhány paraméterének összehasonlításával. Mivel a két vizsgált festék 1x koncentrált oldatának a moláris koncentrációja nem azonos, a méréseket kiegyenlített moláris koncentrációjú oldatok segítségével végeztük el. Nagymennyiségű minta kiértékelésével szerzett adatok segítségével összehasonlítottuk a mérések pontosságát és megbízhatóságát. A munka során szerzett eredmények alapján az EG jobb általános tulajdonságokkal rendelkezik, mint a SG. EG használata esetén kisebb mennyiségű termék is azonosítható, mely mennyiség SG használatával nem mutatható ki. Az olvadáspontot jelző csúcs magasabb és keskenyebb az EG használata esetén, továbbá az EG kevésbé érzékeny a festék/termék arányra. Mindkét festék esetében a PCR termék koncentrációjának emelkedésével csökken, míg a festék koncentrációjának emelkedésével növekszik a termék olvadáspontja. A fényérzékenység terén a SG rendelkezik jobb tulajdonsággal.

Kulcsszavak: dsDNS-re kötődő fluoreszcens festékek, EvaGreen, olvadásgörbe analízis, olvadáspont, real-time PCR, SYBR Green I

A COMPARISON STUDY OF TWO FLUORESCENT DYES (SYBR GREEN I AND EVAGREEN) FOR MELTING CURVE ANALYSIS

Authors: János RADVÁNSZKY¹, Péter REŠKO¹, Roland PÁLFFY², Monika BATOVÁ³ 1st year postgradual

Mentors: Mgr. Gabriel MINÁRIK, PhD.I, RNDr. KÁDASI Lajos, PhD.I

Institute: 1 – Comenius University, Faculty of Natural Sciences, Department of Molecular Biology, Bratislava, Slovak Republic

2 – Comenius University, Faculty of Medicine, Institute of Pathophysiology, Bratislava, Slovak Republic

3 – Comenius University, Faculty of Natural Sciences, Department of Microbiology and Virology, Bratislava, Slovak Republic

É L Ő T E R M É S Z E T T U D O M Á N Y O K

One of the basic detection systems for real-time PCR is based on dsDNA binding fluorescent dyes, from which SYBR Green I is the best known. However, the SYBR Green I is not the only dye for these applications. Because of their unique feature (enhanced fluorescence when bound to the dsDNA) these dyes are frequently used in detection of specific PCR products by melting curve analysis (MCA). Recently, a new fluorescent dye EvaGreen has appeared which shows (by the manufacturer's information) better properties for real-time PCR than SYBR Green I. To investigate the more appropriate dye for our MCA applications we decided to compare some properties of these two dyes such as photostability, detection limit with diverse range of dye concentration and PCR product concentration and some parameters of the final peak in MCA. Since the molar concentration of each dye is different in the 1x working solution measurements were done by equal molar concentrations. We also compared the accuracy of the T_m (melting temperature) values obtained from a larger set of each sample. According to our findings EG has better properties than SG. EG gives identifiable and distinguishable peaks at lower product concentration than SG. The peaks obtained by EG are generally higher and sharper and less sensitive to the dye/product ratio. With both dyes the increase of the dye concentration increases the T_m of the product while the increase of the product concentration decreases the T_m . In a test of photosensitivity EG shows lower photostability than SG.

Keywords: dsDNA binding fluorescent dyes, Eva Green, melting curve analysis, melting temperature, real-time PCR, SYBR Green I

É L Ő T E R M É S Z E T T U D O M Á N Y O K

AZ ÓLOMSZENNYEZÉS HATÁSA A KUKORICA KEZDETI NÖVEKEDÉSÉRE ÉS FEJLŐDÉSÉRE

Szerző: **DOROGHÁZI Ottó**, IV. évfolyam

Témavezető: **KASZTORI Rudolf** akadémikus

Intézmény: Újvidéki Egyetem, Mezőgazdasági Kar, Növény- és Zöldségtermesztési Intézet,
Talajtan és Növényáplálás Tanszék, Újvidék
Vajdasági Magyar Felsőoktatási Kollégium

Számos szerves és szervetlen anyag szennyezi az élő környezetet. A peszticidek mellett a nehézfémek a legjelentősebb szennyező anyagok az agroökoszisztémában. Az ólomszennyezés eredete elsősorban a közlekedési eszközökhöz, valamint a termelési folyamatban ólmot felhasználó gyáriparhoz kötődik. A kutatás célja, hogy megvizsgáljuk, a kukorica magjának ólommal történő terhelése milyen mértékben hat a kukorica kezdeti fejlődésére és növekedésére.

A kísérletet NS hibrid 7016-os kukoricafajtaival végeztük laboratóriumi körülmények között. Mielőtt a mag csíráztatásra került, többféle $PbCl_2$ oldatban duzzadt, amely tartalmazott: 0 (kontrol), 10^{-5} , 10^{-4} , 10^{-3} ili 10^{-2} mol Pb/dm^3 . A nitrogén tartalmát Kjeldahl módszerrel határoztuk meg, a többi elemet pedig ICP (Inductively Coupled Plasma Mass Spectrometry) segítségével határoztuk meg. Standard eljárással (Jug. Hivatalos Lapja 47/87) határoztuk meg a csírázás, csírázási erély (vigor), a tipikus és atipikus csíranövények számát. Megállapítást nyert, hogy az ólomfelvétel jelentős volt, de ez nem hatott nagyobb mértékben a csírázásra, vigorra, valamint a csíranövény növekedésére és tömegére. Az ólomszennyezés miatt az egyes elemek magból való transzlokációja a fiatal csíranövényekben különböző volt. A kapott eredmények alapján le lehet szögezni, hogy az ólomterhelés hatására a mag biológiai értéke nem változik nagyobb mértékben. A továbbiakban meg kell állapítani, hogy az ólomterhelés hogyan hat a kukorica növekedésére és fejlődésére a vegetáció folyamán.

Kulcsszavak: kukoricamag, ólomszennyezés, csírázás, transzlokáció

THE EFFECT OF LEAD CONTAMINATION ON INITIAL GROWTH AND DEVELOPMENT OF MAIZE

Author: **Otto DOROGHAZI**, 4th year undergraduate student

Supervisor: **Rudolf KASTORI** academician

Institution: University of Novi Sad, Faculty of Agricultural, Department of Field and Vegetable Crops,
Section for Soil and Plant Nutrition, Novi Sad
Hungarian College for Higher Education in Vojvodina

Numerous organic and inorganic matters pollute the environment. Further the pesticides the heavy metals are the most important environmental pollutants. The firstly source of lead pollution is the traffic and the industry which in their production use le-

N Y O S D I Á K K Ö R I K O N F E R E N C I A

É L Ő T E R M É S Z E T T U D O M Á N Y O K

ad. By reason of the research the aim was determination the lead how much affect on biological value of the maize seedling. The study is carried out in laboratoryal enviroment with corn seeds (NS hybrid 7016). Before the seed germination the seed is belly out in $PbCl_2$ sollution, wich include: 0 (control), 10^{-5} , 10^{-4} , 10^{-3} ili 10^{-2} mol Pb/dm^3 . The quantity of nitrogen are determnated by Kjeldalh metod, the other elements by ICP (Inductively Coupled Plasma Mass Spectrometry). The germination, seed vigor, typic and untypic young seedlings was define with standard procedure (Sl. list SFRJ 47/87). After established the lead uptake was significant, but didn't have large effect on the germination, vigor, the growth and their dry mass of seedlings. Although the translocation of the elements from the seed was diferrent to shoot and roots of seedlings.

By the getting result can include the maize seedlings have relative big toleration against the lead contamination. In future must determinate how the lead contamination effects on the plant growth, and development under the vegetation period.

Keywords: **Maize seed, Pb contamination, germination, translocation of elements**

UTICAJ KONTAMINACIJE OLOVOM NA POČETNI RAST I RAZVIĆE KUKURUZA

Autor: **Oto DOROGHAZI**, IV godina studija

Mentor: **Rudolf KASTORI**, akademik

Institucija: Univerzitet u Novom Sadu, Poljoprivredni fakultet, Departman za Ratarstvo i Povrtarstvo,

Katedra za zemljište i ishranu biljaka, Novi Sad

Kolegijum za visoko obrazovanje vojvodanskih mađara

Brojna organska i neorganska jedinjenja zagađuju životnu sredinu. Pored pesticida teški metali su najznačajniji zagađivači agroekosistema. Izvori zagađenja olovom su pre svega saobraćajna sredstva i industrija koja u svojoj proizvodnoj tehnologiji koristi olovo. Cilj ovih istraživanja je bio da se utvrdi, u kojoj meri kontaminacija semena olovom utiče na početni rast i razviće kukuruza.

Ogled je izveden u laboratorijskim uslovima sa semenom hibrida kukuruza NS 7016. Seme je pre stavljanja na klijanje bubrilo u rastvoru $PbCl_2$ koji je sadržao: 0 (kontrola), 10^{-5} , 10^{-4} , 10^{-3} ili 10^{-2} mol Pb/dm^3 . Sadržaj azota je određen metodom Kjeldahla, a ostali elementi pomoću ICP (Inductively Coupled Plasma Mass Spectrometry), klijanje i energija klijanja, broj tipičnih i atipičnih klijanaca su određeni standardnim postupkom (Sl. list SFRJ 47/87).

Utvrđeno je da je nakupljanje olova u semenu bilo značajno, ali da to nije u većoj meri uticalo na klijanje, energiju klijanja, porast i masu ponika. Mobilizacija pojedinih elemenata iz semena u toku rasta ponika je bila različita.

Na osnovu dobijenih rezultata ispitivanja može se zaključiti da mlade biljke kukuruza poseduju relativno veliku tolerantnost prema kontaminaciji olovom. U daljim ispitivanjima trebalo bi utvrditi kako se odražava kontaminacija semena olovom na rastenje i razviće u toku vegetacije i na prinos ove biljne vrste.

Ključne reči: **seme kukuruza, kontaminacija olovom, klijanje, translokacija elemenata**

É L Ő T E R M É S Z E T T U D O M Á N Y O K

ERDŐTŰZVÉDELEM KAMERÁS FELÜGYELET SEGÍTSÉGÉVEL

Szerző: **TOBOLKA Albina** abszolvens

Témavezető: **Dr. NONIĆ Dragan** egyetemi tanár

Intézmény: Belgrádi Egyetem, Erdésmérnöki Kar, Belgrád

Az elmúlt néhány évben országunkat, de az egész régiót úgyszintén, nagy erdőtűzek sújtják. Ez a dolgozat egy videokamerás erdőtűzvédelmi projektumot mutat be.

A projektum megvalósítására a Deliblátú Homokpuszta, különleges természeti rezervátumban került sor, mely jelenleg a pancsovai Banat Erdőgazdaság fennhatósága alatt áll. A rendszer alapját 4 kamera képezi, 4 meglévő fém tűztoronyra elhelyezve, és egy elektronikus szemlélőközpont, ahonnan a kamerákat vezérlik, és az adatokat elektronikusan tárojják. A kamerák forgathatóak és motoros optikai zoommal vannak ellátva. Az összegyűjtött adatok drótnélküli rendszeren keresztül a megfigyelőközpontba érkeznek, és így lehetővé válik az egész terület felügyelete csupán egy pontról. Így módon a felügyelést 2 személy végzi 10 megfigyelő helzettel. A felügyelet minősége, az elektronikus feljegyzéseket tekintve, messze meghaladja a tradicionális tűzvédelmi felügyelet lehetőségeit.

A videokamerás erdőtűzvédelem egyedi innovációt jelent az erdészetben. Egyidejűleg specifikus és multifunkcionális is, ugyan- is az erdőtűzvédelem mellett alkalmazható más erdei tevékenységek megfigyelésére is, mint amilyenek a tilosban vadászás, falopás, védett növények gyűjtése, kempingelés, stb.

Kulcsszavak: erdőtűz, videokamerák, felügyelet, innováció

VIDEO CONTROL OF FORST FIRES

Author: **Albina TOBOLKA** 5th year undergraduate student

Supervisor: **Dr. Dragan NONIĆ** university professor

Institution: Faculty of Forestry, Belgrade University, Belgrade

In the past few years forests in our country, and in the whole region, are being destroyed by forest fires. This work presents a project of Video control of forest fires.

This project has been realized in the Special Nature Reservation „Deliblatska Peščara”, which belongs to Forest Estate „Banat” from Pančevo. The basic of the system consists of 4 cameras, placed on 4 existing metal watchtowers and an electronic center for observing, from where the cameras are conducted and where the records are saved in digital format. The cameras are rotational, with motorized optical zoom. The collected information is transmitted to the regarding center through wireless network, and the whole area can be watched from one point. This way the job of regarding can be done by 2 operators, instead of 10 watchers. The quality of the observing, including the electronic records, is much more valuable than traditional observing from watchtowers.

The Video control is a unique innovation in the field of forestry. In the same time it is specific and multifunctional: it can be used for fire control in forestry, but it can also be used for supervising other activities like game steeling, wood steeling, collecting protected species, camping, etc.

Keywords: forest fire, video control, observing, innovation

N Y O S D I Á K K Ö R I K O N F E R E N C I A

É L Ő T E R M É S Z E T T U D O M Á N Y O K

ZAŠTITA OD ŠUMSKIH POŽARA POMOĆU VIDEONADZORA

Autor: Albina TOBOLKA apsolvent

Mentor: Dr. Dragan NONIĆ profesor univerziteta

Institucija: Univerzitet u Beogradu, Šumarski Fakultet, Beograd

U poslednjih nekoliko godina šume u našoj zemlji, a i u čitavom regionu, učestalo stradaju od velikih požara. Ovaj rad predstavlja projekat zaštite od požara pomoću videonadzora. Projekat je realizovan u Specijalnom rezervatu prirode „Deliblatska Peščara”, kojim gazduje Šumsko Gazdinstvo „Banat” iz Pančeva.

Osnovu sistema čine 4 kamere, smeštene na 4 postojeće metalne osmatračnice i elektronskog centra za osmatranje, odakle se upravlja kamerama i vrši elektronsko zapisivanje snimljenih podataka. Kamere su rotirajuće, sa motorizovanim optičkim zumom. Prikupljeni podaci se daljinskim sistemom prenose u osmatrački centar, čime je nadzor celokupnog prostora omogućen sa jednog mesta. Na ovaj način posao osmatranja vrše 2 operatera, umesto 10 osmatrača. Kvalitet osmatranja, uz obezbeđenje elektronskog zapisa, višestruko nadmašuje mogućnosti neposrednog osmatranja sa osmatračnice.

Videonadzor predstavlja jedinstvenu inovaciju u oblasti šumarstva. Istovremeno je specifičan a i multifunkcionalan, naime osim za zaštitu od požara u šumarstvu, može se koristiti i za nadgledanje drugih aktivnosti u kao što su: lovokrada, krađa drvne građe, branje zaštićenih vrsta, kampovanje, itd.

Ključne reči: šumski požar, videonadzor, osmatranje, inovacija

É L Ő T E R M É S Z E T T U D O M Á N Y O K

MELY BETEGSÉGEKRE HIVATKOZIK A BIBLIA – MIKOR HIVATKOZZON A TANÍTÓ A BIBLIÁRA?

Szerző: **BOGNÁR Boglárka** tanítónő

Témavezető: **Dr. CZÉKUS Géza** egyetemi tanár

Intézmény: Újvidéki Egyetem, Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar, Szabadka

A dolgozat a címben feltüntetett kérdésekre igyekszik megadni a választ.

Felvetődhet a kérdés, mennyire egyeztethető a biológia és a teológia tudománya. A kettő egyáltalán nem zárja ki egymást, ehelyett inkább megerősítés figyelhető meg. Általános iskolai szinten ez azt jelenti, hogy az alsó tagozaton tanítandó Környezetünk, ill. Természet és társadalom tantárgyakban használható bibliai idézetek ugyancsak táplálják a hittan órán elsajátítandó tartalmakat. Ez a megállapítás fordítottn is érvényes. Tehát elképzelhető egy (nem túlzott) korreláció a Hitoktatás és a Környezetünk, valamint a Természet és társadalom tantárgyak között.

A Biblia természetesen nem biológiakönyv, mégis sok természettudományi tartalom jelenik meg benne. Gondoljunk csak az állatokra, a növényekre, az egészségvédelemre és a betegségekre.

A dolgozat az utóbbi két témát részletezi. Ezek a mindennapi nevelőmunkában is szóba kerülnek. Amikor tanítványainkkal a tisztálkodási szokásokat, az emberi testet, a higiéniát, a betegségeket, az egészségvédelmet akarjuk megtanítani, elővehetünk bibliai példákat, példázatokot, tanításokat.

A kutatás tartalmazza a tanórákon bemutatható szövegrészeket számát tanítási egységekre lebontva osztályonkénti táblázatos felbontásban, valamint diagrammos kimutatásban. A lényeg itt nem a vallási felekezetekhez való tartozáson van!

Kulcsszavak: **Biblia, biológia, környezetünk, természet és társadalom, egészségügyi nevelés**

WHICH ILLNESSES DOES THE BIBLE REFER TO – WHEN CAN A TEACHER REFER TO THE BIBLE?

Author: **Boglárka BOGNÁR**, teacher

Consultant: **prof. dr. Géza CZÉKUS** associate professor

Institution: University in Novi Sad, Teacher Training Faculty, Subotica

There are some subjects in primary school, such as Environment, Nature, Society, Biology, for teaching which we can use texts from the Bible, since these subjects correlate with theology. There is a lot of material relating to the above subjects in the Bible. We can read about animals, plants, health and illnesses. When we want to teach about the human body, hygiene, sanitary regulations or illnesses we can read examples from the Scripture.

This paper is about illnesses. It examines biblical texts for each form of the primary school. Tables and diagrams illustrate this examination.

Keywords: **Bible, biology, environment, nature, society, health protection**

É L Ő T E R M É S Z E T T U D O M Á N Y O K

NA KOJE BOLESTI SE POZIVA BIBLIJA – KADA TREBA UČITELJICA DA SE POZIVA NA BIBLIJU?

Autor: **Boglarka BOGNAR**, učiteljica

Mentor: **prof. dr Geza CEKUŠ**, profesor

Institucija: Univezitet u Novom Sadu, Učiteljski fakultet na mađarskom nastavnom jeziku, Subotica

U ovom radu želim da dam odgovor na dilemu izraženu u naslovu rada. Postavlja se pitanje da li zajedno prosperira biologija i teorije teologije. Jedno ne isključuje drugo, naprotiv primećuje se zblizavanje ove dve oblasti. Konkretno, prema metodologiji nastave u osnovnom obrazovanju u nižim razrednima prilikom prezentacije određenih tema iz oblasti društvenih i prirodnih nauka citati iz Biblije pozitivno utiču na saznanja na časovima veronauke. Ovo zapažanje ima i retroaktivno dejstvo. To znači da je moguća korelacija između veronauke i društvene sredine, odnosno između društvenih i prirodnih nauka.

Naravno da Biblija nije udžbenik iz biologije, ali u njoj se pojavljuje puno događaja sadržajem vezanih za prirodne nauke. Na primer, treba da asociiramo na životinje, biljke, na zaštitu zdravlja i na bolesti. Ovaj seminarski rad razrađuje zaštitu zdravlja i bolesti, znači teme koje se javljaju u svakodnevnom radu u školi. Prilikom prezentacije lične higijene, ljudskog tela, higijene i zdravlja odnosno zdravstvene zaštite na časovima možemo koristiti i poučne primere iz Biblije.

Osnovni cilj ovog rada je razrada pomenute tematike, podeljene na podteme, na nastavne časove, na razne uzraste učenika, što je prikazano tabelama i dijagramima.

Osnova odnosa teologije i Biblije u ovom radu ne služi privlačenju učenika u neku religiju.

Ključne reči: **Biblija, biologija, društvena sredina, priroda i društvo, lična higijena**

É L E T T E L E N T E R M É S Z E T T U D O M Á N Y O K
É S M Ű S Z A K I T U D O M Á N Y O K

AZ IBUPROFEN FOTOLITIKUS BOMLÁSÁNAK VIZSGÁLATA

Szerző: **MEGYERI Csilla**, III. évfolyam

Témavezetők: **Dr. DOMBI András** egyetemi docens;

Dr. GAJDÁNÉ Dr. SCHRANTZ Krisztina egyetemi adjunktus

Intézmény: SZTE, Természettudományi Kar, Szervetlen és Analitikai Kémiai Tanszék, Szeged

Napjainkban a legáltalánosabban használt gyógyszerek az új, nem szteroid típusú gyulladásgátlók (Non Steroid Antiinflammatory Drugs, NSAID). Ezek közé tartozik a dolgozatom témájául választott Ibuprofen is, melyet nem csak embereknél, de az állatgyógyászatban is gyakorta alkalmaznak.

Kutatások bizonyították, hogy a gyógyszerek a szervezetből nagy részben kiürülnek és így bekerülnek a víz körforgásába. A jelenleg működő szennyvíztelepi technológiák szinte egyike sem alkalmas azonban a kis koncentrációban jelenlévő gyógyszermaradványok eltávolítására. Erre a célra az irodalmi tapasztalatok alapján legígéretesebbnek a fotolízis ill. a szabad gyökök generálásán alapuló nagyhatékonyságú oxidációs eljárások mutatkoznak.

Dolgozatom témája az Ibuprofen fotolitikus bomlásának vizsgálata és a bomlás nyomon követésére alkalmas analitikai módszerek kidolgozása volt. Koncentrációjának csökkenését spektrofotometriásan és HPLC-vel követtem.

Eredményeim alapján elmondható, hogy 254nm-es UV fény hatásosan bontja az anyagot, amelynek koncentrációja 1 óra alatt majdnem 90%-kal csökken. A teljes szerves széntartalom ugyanezen idő után majdnem 40%-kal kisebb a kiindulási értékénél, ami jelentős mértékű teljes bomlásra (mineralizációra) utal.

Kulcsszavak: **gyógyszerek, fotolízis, mineralizáció**

PHOTODECOMPOSITION OF IBUPROFEN

Author: **Csilla MEGYERI** 3rd year student

Supervisor: **Dr. András DOMBI** assistant professor;

Dr. Krisztina SCHRANTZ assistant professor

Institution: University in Szeged, Faculty of Humanities, Szeged

In recent years there has been growing concern about the occurrence of pharmaceuticals in the aquatic environment. Several studies have reported great variety of these compounds in surface waters [1, 2]. Since they were introduced, non-steroid anti-inflammatory drugs (NSAIDs) have been widely used and are the first-choice agents in the treatment of patients with rheumatoid arthritis. After application, they are partly excreted non-metabolized, reaching the wastewaters, and, not being completely biodegradable, the surface waters too [3]. Therefore, it is important to be able to monitor and remove these compounds from pre-treated wastewaters.

It is already known that the advanced oxidation processes are one of the most efficient methods for degradation of the organic compounds. Our aim in this work was to compare different degradation methods under the same experimental conditions

É L E T T E L E N T E R M É S Z E T T U D O M Á N Y O K É S M Ű S Z A K I T U D O M Á N Y O K

and using the same reactor parameters on one NSAIDs, Ibuprofen. As light source, a low-pressure mercury lamp having normal or high purity silica sleeve was used. This lamp emits both at 185 and at 254 nm light. Different oxygen concentrations were applied, bubbling through the solution nitrogen, (air) and oxygen gas.

Although 50% of Ibuprofen can be mineralized only in one hour using UV lamp, the same level of mineralization is reached in just 30 minutes under UV/VUV irradiation. The decomposition of the compound was the most efficient in presence of dissolved oxygen.

Keywords: **medicine, photolysis, mineralization**

- 1 Huber, M. M., Canonica, S., Park G.-Y., von Gunten, U., 37, 1016–1024 (2003)
- 2 Kümmerer, K., Al-Ahmad, A., *Chemosphere*, 40, 701–710 (2001)
- 3 Halling-Sørensen, B., Nors Nielsen, S., Lankzy, P.F., Ingerslev, F., Holten Lützhof, H.C., Jörgensen, S.E., *Chemosphere*, 36, 357–393 (1998)

É L E T T E L E N T E R M É S Z E T T U D O M Á N Y O K
É S M Ű S Z A K I T U D O M Á N Y O K

BIZMUTFILM ELEKTROD VOLTAMMETRIÁS ALKALMAZÁSA EGYES ROVARÖLŐSZEREK FOTOKATALITIKUS DEGRADÁCIÓJÁNAK KÖVETÉSÉRE

Szerző: **PAPP Zsigmond** kutatógyakornok, PhD-hallgató, I. évfolyam

Témavezető: **Dr. GAÁL Ferenc** egyetemi tanár, a VTMA levelező tagja

Intézmény: Újvidéki Egyetem, Természettudományi Kar, Kémiai Intézet, Analitikai Kémiai Tanszék, Újvidék
Vajdasági Magyar Felsőoktatási Kollégium

A tanulmány célja a bizmutfilmrel módosított üveggészén-elektrod alkalmazhatóságának vizsgálata két vízoldható neonicotinoid inszekticid (imidakloprid és acetamiprid) differenciál impulzus voltammetriás meghatározására. Alapfeladatként elvégeztük a rovarölőszerek voltammetriás viselkedésének feltérképezését bizmutfilm elektródon Britton-Robinson puffer jelenlétében (pH 2,0–9,0), valamint a fontos kísérleti paraméterek optimalizálását. A vizsgált anyagok egy irreverzibilis redukciós csúccsal rendelkeznek, melynek jellemzői függenek a segédelektrolit pH-értékétől. Méréseinkhez imidakloprid esetén pH 8,0, acetamiprid esetén pedig pH 3,0 bizonyult megfelelőnek. Az optimális mérési paraméterek a következők: 50 mV-os impulzusamplitúdó, 50 ms-os impulzusszélesség és 25 mV/s-os pásztázósebesség. A kalibrációs egyenesek mindkét vegyület esetén lineárisak a 2,50–50,0 $\mu\text{g}/\text{cm}^3$ tartományban. A kimutatási határ imidakloprid és acetamiprid esetén is alacsonyabb 1 $\mu\text{g}/\text{cm}^3$ -nél. A kidolgozott módszert imidakloprid és acetamiprid heterogén fotokatalitikus degradációjának ($\text{O}_2/\text{TiO}_2/\text{UV}$) követésére alkalmaztuk. Az elektrokémiai adatok alapján meghatározott reakciókinetikai paramétereket HPLC/DAD és FTIR mérések adataival hasonlítottuk össze.

Kulcsszavak: imidakloprid, acetamiprid, fotokatalízis, katódos voltammetria, bizmutfilm elektród

APPLICATION OF BISMUTH FILM ELECTRODE FOR THE VOTAMMETRIC MONITORING OF PHOTOCATAYTIC DEGRADATION OF SELECTED INSECTICIDES

Author: **Zsigmond PAPP**, junior researcher, PhD student

Supervisor: **Dr. Ferenc GAÁL**, full professor, corresponding member of the ASAV

Institution: University of Novi Sad, Faculty of Sciences, Department of Chemistry,
Chair of Analytical Chemistry, Novi Sad

Hungarian College for higher Education in Vojvodina

The objective of this work was to investigate the applicability of bismuth film modified glassy carbon electrode for differential pulse voltammetric determination of two water-soluble neonicotinoid insecticides (imidacloprid and acetamiprid). As first, we studied the voltammetric behavior of insecticides on bismuth film electrode in the presence of Britton-Robinson buffer (pH 2.0–9.0), as well as the optimization of important experimental parameters. Reduction of the investigated substances occurs at an

N Y O S D I Á K K Ö R I K O N F E R E N C I A

É L E T T E L E N T E R M É S Z E T T U D O M Á N Y O K É S M Ű S Z A K I T U D O M Á N Y O K

irreversible peak, whose characteristics depend on the pH-value of supporting electrolyte. It appeared that the optimum pH for measurements was 8.0 in the case of imidacloprid and 3.0 for acetamiprid. Optimal measurement parameters are: pulse amplitude 50 mV, pulse width 50 ms and scan rate 25 mV/s. Calibration curves are linear in the concentration range 2.50–50.0 $\mu\text{g}/\text{cm}^3$ for the both compounds. Detection limits lower than 1 $\mu\text{g}/\text{cm}^3$ were achieved for both imidacloprid and acetamiprid. The developed method was allowed to monitor heterogeneous photocatalytic ($\text{O}_2/\text{TiO}_2/\text{UV}$) degradation of imidacloprid and acetamiprid. The reaction kinetic parameters determined on the basis of the electrochemical data were compared with HPLC/DAD and FTIR measurements data.

Keywords: imidacloprid, acetamiprid, photocatalysis, cathodic voltammetry, bismuth film electrode

PRIMENA BIZMUT-FILM ELEKTRODE ZA VOLTAMETRIJSKO PRAĆENJE FOTOKATALITIČKE DEGRADACIJE ODABRANIH INSEKTICIDA

Autor: Zsigmond PAP, istraživač-pripravnik, student doktorskih studija

Mentor: dr Ferenc GAL, redovni profesor, dopisni član VANU

Institucija: Univerzitet u Novom Sadu, Prirodno-matematički fakultet, Departman za hemiju,

Katedra za analitičku hemiju, Novi Sad

Kolegijum za visoko obrazovanje vojvodanskih mađara

Cilj rada je bio proučavanje mogućnosti primene elektrode od staklastog ugljenika modifikovane bizmut filmom za diferencijalno-pulsno voltametrijsko određivanje dva vodorastvorna neonicotinoidna insekticida (imidakloprid i acetamiprid). Kao osnovni zadatak, izvršili smo proučavanje voltametrijskih osobina insekticida na bizmut-film elektrodi u prisustvu Britton-Robinson pufera (pH 2,0–9,0), a takođe i optimizaciju važnih eksperimentalnih parametara. Proučavane supstance pokazuju jedan ireverzibilni redukcionni pik, čije karakteristike zavise od pH-vrednosti pomoćnog elektrolita. Pokazalo se da je pH 8,0 optimalno za merenja u slučaju imidakloprida, a 3,0 u slučaju acetamiprida. Optimalni merni parametri su sledeći: amplituda pulsa 50 mV, širina pulsa 50 ms i brzina skeniranja 25 mV/s. Kalibracione krive su linearne u koncentracionoj oblasti 2,50–50,0 $\mu\text{g}/\text{cm}^3$ u slučaju oba jedinjenja. Postignute su granice detekcije niže od 1 $\mu\text{g}/\text{cm}^3$ i za imidakloprid i za acetamiprid. Razrađena metoda je primenjena za praćenje heterogene fotokatalitičke degradacije ($\text{O}_2/\text{TiO}_2/\text{UV}$) imidakloprida i acetamiprida. Kinetički podaci određeni na bazi elektrohemijskih podataka su upoređivani sa podacima HPLC/DAD i FTIR merenja.

Ključne reči: imidakloprid, acetamiprid, fotokataliza, katodna voltametrija, bizmut-film elektroda

É L E T T E L E N T E R M É S Z E T T U D O M Á N Y O K
É S M Ű S Z A K I T U D O M Á N Y O K

NIKKEL(II) – PIRIDOXÁL SZEMIKARBAZON-KOMPLEXEK TERMÍKUS JELLEMZÉSE

Szerző: **HOLLÓ Berta**, doktorandusz

Témavezetők: **Dr. LEOVAC Vukadin**, a VTMA levelező tagja

Dr. MÉSZÁROS SZÉCSÉNYI Katalin, egyetemi tanár

Intézmény: Újvidéki Egyetem, Természettudományi Kar, Kémiai Intézet, Újvidék

Három piridoxál-szemikarbazon (PLSC) nikkell(II) komplexének nitrogén gázáramban mért termikus bomlását mutatjuk be. A komplexek összetételét a $[\text{Ni}(\text{PLCS})(\text{H}_2\text{O})_3](\text{NO}_3)_2$ (**1**), a $\{([\text{Ni}(\text{PLSC})(\text{H}_2\text{O})_3])_2[\text{Ni}_2(\text{PLSC})_2(\text{H}_2\text{O})_4]\}\text{Cl}_8 \cdot 4\text{H}_2\text{O}$ (**2**) és a $[\text{Ni}(\text{PLCS})(\text{H}_2\text{O})_4(\text{NCS})_2] \cdot 3\text{H}_2\text{O}$ (**3**) képletekkel írhatjuk le. Az **1** komplex kristályszerkezetét publikáltuk, míg a **2** és a **3** komplexek kristályszerkezetét e munkánkban közöljük. Az mérési eredmények azt bizonyítják, hogy az **1** és a **3** komplexekben a PLSC a szokásos módon, azaz a fenol- és a szemikarbazidcsoport oxigénatomja, valamint a hidrazincsoport nitrogénje segítségével koordinálódik. A **2** komplex dimer alkotója esetében ugyanez a ligandum hidrázincsoport közben a hidroximetilcsoport oxigénatomját is koordinálja. A termikus bomlás tárgyalásakor figyelembe vettük a kristályszerkezeti adatokat. A **3** komplex esetében köztiterméket különítettünk el kvázi-izoterm módszer alkalmazásával. A köztiterméket FT-IR spektrumával jellemeztük.

Kulcsszavak: nikkell(II) komplexek, piridoxál-szemikarbazon, kristályszerkezet, termikus analízis.

59

THERMAL CHARACTERIZATION OF NICKEL (II) COMPLEXES WITH PYRIDOXAL SEMICARBAZONE

Author: **Berta HOLLÓ**, PhD student

Mentors: **Dr. Vukadin LEOVAC**, corresponding member of VANU

Dr. Katalin MÉSZÁROS SZÉCSÉNYI, full professor

Organization: University of Novi Sad, Faculty of Sciences, Department for Chemistry, Novi Sad

Thermal decomposition in flowing nitrogen is described for three complexes of nickel(II) with pyridoxal semicarbazone (PLSC) of formulae $[\text{Ni}(\text{PLCS})(\text{H}_2\text{O})_3](\text{NO}_3)_2$ (**1**), $\{([\text{Ni}(\text{PLSC})(\text{H}_2\text{O})_3])_2[\text{Ni}_2(\text{PLSC})_2(\text{H}_2\text{O})_4]\}\text{Cl}_8 \cdot 4\text{H}_2\text{O}$ (**2**) and $[\text{Ni}(\text{PLCS})(\text{H}_2\text{O})_4(\text{NCS})_2] \cdot 3\text{H}_2\text{O}$ (**3**). Crystal structure of complex **1** is published, while in this work structure of **2** and **3** is given. It was found that in the complexes of **1** and **3** PLSC is coordinated in its usual fashion, through the oxygen atom of the phenolic and semicarbazide group and hydrazine nitrogen. In the dimeric part of the complex **2** the same ligand is coordinated additionally through the oxygen of the hydroxymethyl group as a bridging atom. The course of the thermal decomposition is discussed taking into account crystallographic data. In the case of the complex **3** an intermediate is isolated using quasi-isothermal method and it is characterized by its FT-IR spectrum.

Keywords: nikkell(II) komplexek, piridoxal semicarbazone, kristályszerkezet, termikus analízis.

N Y O S D I Á K K Ö R I K O N F E R E N C I A

É L E T T E L E N T E R M É S Z E T T U D O M Á N Y O K
É S M Ű S Z A K I T U D O M Á N Y O K

TERMIČKA KARAKTERIZCIJA KOMPLEKSA NIKLA(II) SA SEMIKARBAZONOM PIRIDOKSALA

Autor: **Berta HOLO**, doktorant

Mentori: **Dr Vukadin LEOVAC**, dopisni član VANU

Dr Katalin MESAROŠ SEČENJL, redovni profesor

Institucija: Univerzitet u Novom Sad, Prirodno-matematički fakultet, Departman za hemiju, Novi Sad

Opisana je termička dekompozicija u struji azota tri kompleksa nikla(II) sa semikarbazonom piridoksala (PLSC) koordinacionih formula $[\text{Ni}(\text{PLCS})(\text{H}_2\text{O})_3](\text{NO}_3)_2$ (**1**), $\{([\text{Ni}(\text{PLSC})(\text{H}_2\text{O})_3])_2[\text{Ni}_2(\text{PLSC})_2(\text{H}_2\text{O})_4]\}\text{Cl}_8 \cdot 4\text{H}_2\text{O}$ (**2**) i $[\text{Ni}(\text{PLCS})(\text{H}_2\text{O})(\text{NCS})_2] \cdot 3\text{H}_2\text{O}$ (**3**). Kristalna struktura kompleksa **1** je objavljena, dok se kristalna struktura kompleksa **2** i **3** daje u ovom radu. Nađeno je da se u kompleksima **1** i **3** PLSC koordinuje na uobičajeni način, tj. preko atoma kiseonika fenolne i semikarbazidne grupe i hidrazinskog atoma azota. U dimernom delu kompleksa **2** ovaj ligand se dodatno vezuje i preko atoma kiseonika hidrosimetilne grupe u ulozi mosta. U radu je data diskusija termičke dekompozicije uzimajući u obzir kristalografske podatke. U slučaju kompleksa **3** kvazi-izotermnom metodom izolovan je međuproizvod koji je okarakterisan FT-IR spektrom.

Ključne reči: **kompleksi nikla(II), semikarbazon piridoksala, kristalna struktura, termička analiza**

É L E T T E L E N T E R M É S Z E T T U D O M Á N Y O K
É S M Ű S Z A K I T U D O M Á N Y O K

A 12-KETO-KÓLSAV NÁTRIUM SÓJÁNAK ÉS METILÉSZTERÉNEK AGGREGÁCIÓS VIZSGÁLATA 1H NMR SPEKTROSKÓPIÁVAL

Szerző: **BORBÁS Júlia**, IV. évfolyam

Témavezető: **Dr. CSANÁDI János** egyetemi tanár, **Dr. GUZSVÁNY Valéria** egyetemi docens

Intézmény: Újvidéki Egyetem, Természettudományi Kar, Szerves Kémiai Tanszék, Újvidék
Vajdasági Magyar Felsőoktatási Kollégium

Az epesavak és azok származékai amfifilikus vegyületek. Fiziológiai szerepük jelentős az emlősök számára, ugyanis micellaképződés révén résztvesznek a lipofil anyagok élő szervezetben történő szállításában. Szerkezeti sajátosságaik miatt a hagyományos detergensektől eltérő micellaképződési tulajdonságokat mutatnak. Munkánkban az intézetünkben nemrég szintetizált 12-keto-kólsav (3 α ,7 α -dihidroxil-12-oxo-5 β -kolán-24-sav) nátrium sójának valamint metilészterének (3 α ,7 α -dihidroxil-12-oxo-5 β -kolán-24-metanoát) aggregációs viselkedését vizsgáltuk ¹H NMR spektrometriás módszerrel.

A nátriumsót deutérium-oxidban és oktanol-1 telített oldatában oldottuk fel, majd az így kapott 100mM-os törzsoldatokat hígítva az 5-100 mM-os koncentrációtartományt lefedő oldatsorozatokat készítettünk. Az észterezett ketoszármazékot deutero-kloroformos oldatokban mértük ugyanilyen koncentrációtartományban. Méréseinket szobahőmérsékleten, Bruker AC-250 spektrométerrel standard Bruker szoftvert alkalmazva végeztük. A spin-rács relaxációs idő (T_1) meghatározása a mágnesesség invertálásának módszerével (180°- τ -90°-AQC) történt. A 18, 19 és 21-es metilcsoportok jeleinek integráljait vettük alapul a következtetésekhez.

A koncentráció és a relaxációs idő közötti összefüggést grafikusán ábráztuk. Az eredményeink azt mutatják, hogy a T_1 relaxációs idő értéke a koncentráció függvénye. A metilészter esetében két inflexiós pont is jelentkezik kb. 8.5 és 22 mM értékeknél, ezen koncentrációtartomány vélhető a kritikus micellaképződési intervallumnak. Vizes oldatban, az elvárásokkal összhangban, magasabb koncentrációk szükségesek a micellaképződéshez. A Na-só vizes oldatában kb. 50mM értéknél jelentkezik egy inflexiós pont. Oktanol-1 jelenlétében némileg csökken a kritikus micellakoncentráció, 45mM-ra. A görbék alakja alapján arra lehet következtetni, hogy az aggregáció kloroformban fokozatosabban történik, mint vízben. További epesavszármazékok vizsgálata folyamatban van.

Kulcsszavak: epesavak, epesavszármazékok, micellaképződés, spin-rács relaxáció

INVESTIGATION OF THE AGGREGATION OF SODIUM-12-OXO-CHOLATE AND ITS METHYL ESTER BY NMR SPECTROSCOPY

Autor: **BORBÁS Júlia**, 4th year student

Instructor: **Dr. CSANÁDI János**, professor, **Dr. GUZSVÁNY Valéria**, docent

Institution: Department of Chemistry, Faculty of Sciences, Novi Sad
Hungarian College for High Education in Vojvodina

Bile salts are amphiphilic compounds, and their physiological role for all mammals is essentially the emulsification and transport of food, dietary fat and lipids by formation of micelles. The aim of this work was to compare the aggregation of the recently

É L E T T E L E N T E R M É S Z E T T U D O M Á N Y O K É S M Ű S Z A K I T U D O M Á N Y O K

synthesized sodium-12-oxo-cholate (sodium-3 α ,7 α -dihydroxy-12-oxo-5 β -cholan-24-oate) and its methyl ester (methyl-3 α ,7 α -dihydroxy-12-oxo-5 β -cholan-24-ate). For the investigation, 100 mM stock solutions of sodium-12-oxo cholate (in D₂O and in the saturated D₂O solution of octanol-1) and methyl ester in CDCl₃ were diluted with appropriate solvents covering the concentration range of 5-100 mM. Measurements were performed at room temperature on a Bruker AC-250 instrument with standard Bruker software. Spin-lattice relaxation times (T_1) were determined by inversion recovery experiments (180⁰- τ -90⁰-AQC).

As the results show, the T_1 values vary as a function of the solute concentration and in the case of methyl ester of 12-oxo-cholic acid in deuteriochloroform two inflection points were observed. Namely, the T_1 values for the methyl protons at position 18, 19 and 21 exhibit sharp decrease at concentration about 8.5 mM and 22 mM which therefore can be regarded as the two critical micelle concentrations. For the sodium-12-oxo-cholate the critical micelle concentration in deuterium-oxide and in the presence of octanol-1 were 50 mM and 45 mM, respectively. In this work, we have proved that the ¹H NMR spin-lattice relaxation method is applicable for monitoring the micellization of various sodium-keto-cholate salts and its methyl-esters already synthesized in our laboratory.

Keywords: **bile acids derivatives, critical micelle concentration, spin-lattice relaxation**

ISPITIVANJE AGREGACIJE 12-KETO-HOLNE KISELINE I NJENOG METILESTRA 1H NMR SPEKTROSKOPIJOM

Autor: **Julija BORBAŠ**, IV. godina studija

Mentor: **dr Janoš ČANADI**, redovni profesor, **dr Valerija GUŽVANJ**, docent

Institucija: Univerzitet u Novom Sadu, Prirodno-matematički fakultet, Katedra za organsku hemiju
Hungarian College for Higher Education in Vojvodina

Žučne kiseline, kao i njene soli su amfifilna jedinjenja od velikog fiziološkog značaja za sisare. One učestvuju u transportu mnogih lipofilnih supstanci, zahvaljujući svojoj sposobnosti građenja micela. Cilj našeg istraživanja je ispitivanje agregacije natrijum-12-okso-holata (natrijum-3 α ,7 α -dihidroksi-12-okso-5 β -holan-24-at) i metilestra 12-oksoholne kiseline (3 α ,7 α -dihidroksi-12-okso-5 β -holan-24-metanoat) pomoću ¹H NMR spektroskopske metode.

Za ispitivanja su pripremljeni polazni rastvori natrijumove soli 12-monoketoholne kiseline u teškoj vodi i u zasićenom vodenom rastvoru 1-oktanola (koncentracije 100 mM), odnosno metilestra ove kiseline u deuterohloroformu, čijim razblaživanjem su dobijene serije rastvora koje su pokrivala opseg koncentracija 5-100 mM. T_1 merenja su izvedena na sobnoj temperaturi, na spektrometru Bruker-AC-250, koristeći pri tome standardni Brukerov softver. Relaksaciono vreme, spin-okolina (T_1) je određivano eksperimentom inverzija-oporavak (180⁰- τ -90⁰-AQC). Za kvantitativna upoređivanja smo izabrali površine ispod pikova 18,19 i 21 metil-grupa.

Rezultati pokazuju zavisnost T_1 relaksacionog vremena od koncentracije. Na grafičkom prikazu ove funkcije za metilestar 12-ketoholne kiseline se uočava nagli pad T_1 vremena posmatranih metil protona pri koncentracijama 8.5 i 22 mM. U saglasnosti sa očekivanjima, u vodenom medijumu agregacija zahteva veće koncentracije. U vodenom rastvoru natrijumove soli žučne kiseline se javlja jedna infleksiona tačka pri koncentraciji od 50 mM, a u prisustvu 1-oktanola kritična koncentracija se smanjuje na 45mM. U toku su i dalja ispitivanja sposobnosti agregacije i drugih derivata žučnih kiselina.

Cljučne reči: **žučne kiseline, derivati žučnih kiselina, agregacija, spin-okolina relaksacija**

É L E T T E L E N T E R M É S Z E T T U D O M Á N Y O K
É S M Ű S Z A K I T U D O M Á N Y O K

NÁTRIUM-KONDROITIN-6-SZULFÁT HIDRATÁCIÓS SZÁMÁNAK MEGHATÁROZÁSA DIELEKTROMOS RELAXÁCIÓS SPEKTROSKÓPIÁVAL

Szerző: **TÓTH Ildikó**, V. évfolyam

Témavezetők: **Dr. SIPOS Pál** egyetemi tanár, **Prof. Richard BUCHNER** egyetemi tanár

Intézmény: Szegedi Tudományegyetem, Szervetlen és Analitikai Kémiai Tanszék, Szeged
Universität Regensburg, Institute für Physikalische und Theoretische Chemie, Regensburg

A dolgozat témája egy természetes eredetű poliszacharid, a kondroitin-6-szulfát (CHSA^{2-}) nátrium sója vizes oldatainak dielektromos relaxációs spektroszkópiái (DRS) viselkedésnek tanulmányozása a 0,01 – 90 GHz-es tartományban. A Na_2CHSA vizes oldatának DRS spektrumán a tiszta vízre jellemző ~18 GHz-nél található relaxációs folyamat mellett ~0.2 GHz körül egy újabb, a poliszacharidhoz tartozó relaxációs folyamat jelenik meg.

Az oldatokban a víz relaxációs ideje megegyezik, a vízkoncentrációval arányos amplitúdója azonban jelentősen kisebb, mint a tiszta vízre kapott megfelelő irodalmi adat, tehát a víz teljes mennyiségének csak bizonyos részét képes a DRS detektálni, a „hiányzó” oldószer a hidratáció miatt vált relaxációjában gátolttá.

A szisztematikus mérések eredményei: (i) Szobahőmérsékleten a polimerkoncentrációtól függetlenül a polimer effektív hidratációs száma, $Z_{\text{ib}}(\text{CHSA}^{2-}) = 18,0 \pm 3,5$. (ii) Sósav hozzáadására (a poliion karboxilát csoportja részlegesen protonálódik) a Z_{ib} a kísérleti hibahatáron belül állandó, vagyis a CHSA^{2-} hidratációs számát elsősorban a töltetlen, poláros csoportok vízmegkötése határozza meg, a poliion nettó töltése kevésbé befolyásolja. (iii) A Z_{ib} a hőmérséklet növelésének hatására csökken, 5 °C-on 20, míg 65 °C-on 13 körüli érték.

Kulcsszavak: hidratáció, dielektromos relaxációs spektroszkópia, poliszacharid

DETERMINATION OF THE HYDRATION NUMBER OF NA-CHONDROITIN-6 SULPHATE VIA DIELECTRIC RELAXATION SPECTROSCOPY

Author: **Ildikó TÓTH**, 5th year student

Mentors: **Dr. Pál SIPOS** university professor, **Richard BUCHNER** university professor

Institution: University of Szeged, Department of Inorganic and Analytical Chemistry,
Universität Regensburg, Institute für Physikalische und Theoretische Chemie

The dielectric relaxation spectroscopic (DRS) behaviour of the polysaccharide chondroitin-6-sulphate (CHSA^{2-}) has been studied in the 0.01 < (GHz) < 90 frequency range. On the spectra obtained for aqueous solutions of CHSA, two distinct relaxation processes appear: the one around 18 GHz corresponds to pure water, the other at ~0.2 GHz is associated with the polyion.

N Y O S D I Á K K Ö R I K O N F E R E N C I A

É L E T T E L E N T E R M É S Z E T T U D O M Á N Y O K É S M Ű S Z A K I T U D O M Á N Y O K

The relaxation time of water in these solutions is equal to that of the pure water; however, its amplitude (which is proportional to the concentration of the “free” water) is significantly and systematically decreased. Thus, DRS detects only a well defined fraction of the water present, and the “missing” solvent is most likely to be irrotationally bound (“frost”) to the macromolecule, so it is possible to quantitatively determine the exact number of water molecules hydrating a repeating unit of the polyion, Zib(CHSA2-).

Results of the systematic measurements: (i) Zib is independent of the polymer concentration, and at 25 °C $Zib = 18.0 \pm 3.5$. (ii) Addition of HCl to the solution, resulting in the partial protonation of the weakly basic carboxylate moieties of the polymer, did not significantly alter Zib. (iii). Zib was found to increase with the decreasing temperature, at 5 °C $Zib = 20$, while at 65 °C $Zib = 13$ was obtained.

Keywords: **hydration, dielectric relaxation spectroscopic, polysaccharide**

É L E T T E L E N T E R M É S Z E T T U D O M Á N Y O K
É S M Ű S Z A K I T U D O M Á N Y O K

ULTRARÖVID LÉZERIMPULZUSOK VILÁGA

Szerző: **DIVÉKI Zsolt**, V. évfolyam

Témavezető: **Dr. BENEDICT Mihály** egyetemi docens

Intézmény: Szegedi Tudományegyetem, Elméleti Fizikai Tanszék, Szeged

Egy fényképésznek ügyelnie kell az expozíciós idő megfelelő beállítására, amennyiben minőséges, nem elmosódott képet szeretne készíteni. Minél gyorsabban megy végbe egy mozgás, annál rövidebb expozíciós időt kell választani.

Amennyiben egy elektron atommag körüli mozgását szeretnénk megfigyelni, akkor nagyon gyors expozíciót kell használnunk. Az elektron keringési ideje az attosekundumos (10^{-18} s) időtartományba esik, azaz az expozíciós időnek kisebbnek kell lennie, mint a keringési időnek. Ilyen kép készítésére csak a lézerek alkalmasak.

Munkám első részében áttekintem az ultrarövid lézerimpulzusú technikák fejlődését, a mögöttük húzódo elméleti hátteret és megemlékezek néhány felhasználási területről is (nem törekedve a teljességre). A második részben saját elméleti számításaimat ismertetem.

Kutatási témámban az ultrarövid lézerimpulzusok félvezetők felületéről való visszaverődésével foglalkozom. Feltételezés szerint a félvezető elektromosan semleges részekből áll, melyek dipólussá alakulnak a külső lézerimpulzussal való kölcsönhatás során. A beeső impulzus egy része visszaverődik, másik része a félvezetőben halad tovább, míg egy része elnyelődik. A megtört és visszavert hullámokat a beeső lézerimpulzus és a dipólrezgések által keltett hullámok szuperpozíciójaként kapjuk. Mindezt az Ewald-Oseen féle extinkciós elmélet alapján próbálok tárgyalni. Vizsgálódásomban figyelembe veszem a dipólrezgéseknél megjelenő tranziens tagot is, ugyanis az ultrarövid gerjesztő (beeső) impulzus miatt az nem hanyagolható el. Számításaimat egyelőre a klasszikus elektrodinamika keretein belül végeztem, de terveim közt szerepel a téma kvantummechanikai kidolgozása is.

Amennyiben a számítások helyesnek bizonyulnak, hozzájárulnak a fény-anyag kölcsönhatásokkor lejátszódó folyamatok jobb megértéséhez.

Kulcsszavak: ultrarövid, lézerimpulzus, Ewald-Oseen, fénytörés

THE WORLD OF ULTRASHORT LASER IMPULSES

Author: **Zsolt DIVÉKI**, 5th year student

Mentor: **Dr. Mihály BENEDICT** professor

Institution: University of Szeged, Department of Theoretical Physics, Szeged

A photographer should take care of adjusting the proper exposition time if he wants to take a good and not blurred picture. If the motion is fast, the exposition time needs to be as short as possible.

If we want to observe an electron orbiting around the nucleus, we must use very fast exposition. The orbiting time of the electron corresponds to attoseconds (10^{-18} s), that means it is necessary to decrease the exposition time below this value. Only lasers can produce such a short impulse that is acceptable to take the picture.

N Y O S D I Á K K Ö R I K O N F E R E N C I A

É L E T T E L E N T E R M É S Z E T T U D O M Á N Y O K É S M Ű S Z A K I T U D O M Á N Y O K

In the first part of my work I will discuss the technological evolution of the ultrashort laser impulses and the theoretical background, and I will mention some employment. In the second part my theoretical calculations are shown.

I study the ultrashort laser impulse reflection from the surface of semiconductors in my research topics. It is supposed that the semiconductor consists of electrically neutral particles, which turn to dipoles after being affected by the incoming laser impulse. One part of the incoming pulse is reflected, one part propagates through the medium while the other part is absorbed. The reflected and refracted waves are obtained from superpositioning the incoming laser impulse with waves generated by the dipole oscillations. I am trying to discuss this with help of the Ewald-Oseen theory. The transient part of the dipole oscillations is considered in the calculations because the incoming impulse is ultrashort and that part cannot be neglected. The calculations are executed in the framework of classical electrodynamics, but I plan to work it out using quantum mechanical considerations.

If the calculations show good correspondence with the measurements, they will contribute to the comprehension of the interaction between matter and light.

Keywords: **ultrashort, laser impulse, Ewald-Oseen, refraction**

SVET ULTRAKRATKIH LASERSKIH IMPULSA

Autor: **Žolt DIVEKI**, V. godina studija

Mentor: **Dr. Mihalj BENEDIKT** univerzitetski profesor

Institucija: Univerzitet u Segedinu, Odsek za fiziku, Segedin

Jedan fotograf mora da pazi na odgovarajuće podešavanje vremena ekspozicije ukoliko želi da dobije kvalitetnu, ostru sliku. Vreme ekspozicije treba da bude sve manje i manje kada se povećava brzina kretanja nekog objekta koji se fotografiše.

Ukoliko želimo da posmatramo kretanje elektrona oko atomskog jezgra, onda je neophodno primeniti veoma kratku ekspoziciju. Vreme obrtaja elektrona oko atomskog jezgra je red veličine jedne atosekunde (10^{-18} sekunde). Znači, vreme ekspozicije treba da bude manja od vremena koje je potrebno elektronu da načini jedan krug oko jezgra atoma. Za pravljenje ovakvih slika jedino su laseri sposobni.

U prvom delu ovog rada je prikazan razvoj tehnika ultrakratkih laserskih impulsa, njihove teoretske pozadine i prikazano je i još nekoliko oblasti primene. U drugom delu su prikazani sopstveni teoretski proračuni.

U okviru ove teme istražio sam pojavu odbijanja ultrakratkih laserskih impulsa sa poluprovodničkih površina. Poluprovodnici se sastoje od neutralnih čestica i pretvaraju se u dipole nakon interakcije sa laserskim impulsima. Jedan deo impulsa se odbija, drugi deo nastavlja prostiranje unutar poluprovodnika, dok se ostatak apsorbuje. Prelomljeni i odbijeni talasi nastaju kao superpozicija onih talasa koji su prouzrokovani ulaznim laserskim impulsom i oscilacijama dipola. Ove pojave sam razmatrao na osnovu Ewald-Oseen-ove ekstincione teorije. U ovom razmatranju sam uzeo u obzir i tranzientni član koji nastaje kod dipolskih oscilacija. Ovaj član se ne može zanemariti zbog ultrakratkog eksitacionog (upadajućeg) impulsa. Proračuni su izvedeni u okvirima klasične elektrodinamike, ali nameravam da izradim i u okvirima kvantne mehanike.

Ukoliko se proračuni pokažu ispravnim, predstavljajuće doprinos boljem razumevanju procesa interakcije između materije i svetlosti.

Ključne reči: **ultra-kratki, laserski impuls, Ewald-Oseen, prelamanje svetlosti**

É L E T T E L E N T E R M É S Z E T T U D O M Á N Y O K
É S M Ű S Z A K I T U D O M Á N Y O K

ÁRAMKÖRI MAKETT AZ ÁLTALÁNOS ISKOLAI FIZIKA-OKTATÁSHOZ

Szerző: **BERETKA Sándor**, III. évfolyam

Témavezető: **JUNGER Rozália** okleveles fizikus

Intézmény: Újvidéki Egyetem, Műszaki Tudományok Kara, Mechatronika Tanszék, Újvidék

Az általános iskolák nyolcadik osztályos fizika tananyagában szerepel a villanyáram, korunk talán legjelentősebb energiaforrása. A diákok ekkor ismerkednek meg a villamosságtan alapvető összefüggéseivel, törvényeivel (Ohm törvénye, Kirchoff törvénye).

A dolgozat tárgya egy általános iskolai szemléltető taneszköz fejlesztése a fizika (azon belül a villamosságtan) oktatásához. A kifejlesztett áramköri makett segít abban, hogy a tanulók a tanórákon elsajátított elméleti tudást a gyakorlatban alkalmazzák.

A makett használatához 16 különböző gyakorlat leírása készült. E gyakorlatok – szem előtt tartva az általános iskolák követelmény-rendszerét – elektromos fogyasztóként csak ellenállásokat tartalmaznak, és általában az eredő ellenállás-meghatározását, vagy az áramerősség, feszültség és ellenállás összefüggésének bizonyítását tűzik ki célul. A mérésekre, bizonyítási eljárásokra volt métert, ampermétert és ohm-métert kell használni (ez utóbbit csak az eredmények közvetlen ellenőrzésére).

A makett áramellátását egy szabályozható földelt kollektoros illesztő fokozatú elemi stabilizátor biztosítja, ami egy 9V-os száraz-elemet használ áramforrásként. Ezzel meghagyja azt a lehetőséget, hogy szárazelem hiányában a makett áramellátását univerzális egyenirányítóval oldjuk meg. Emellett még egy aktív elem is helyet kapott a maketten: egy fényforrás, ami félvezetőkből és egy ellenállásból áll. Alkalmazása a dolgozatban bemutatásra kerül.

A makett leírása mellett a maketthez kidolgozott módszertani eljárásokról is szó van. Arról, hogyan ösztönzi a diákok aktív tanulását egy olyan taneszköz, amely megadja a lehetőségét, hogy a diákok – akár saját kreativitásukat használva – megismerkedhessenek a villamosságtan alappilléreit jelentő törvényszerűségekkel.

Kulcsszavak: fizika, villamosságtan, Ohm törvénye, Kirchoff törvénye, áramkör, makett, taneszköz, szemléltető eszköz

CIRCUIT MODEL FOR THE PHYSICS EDUCATION OF PRIMARY SCHOOLS

Author: **Sándor BERETKA** 3rd year student

Mentor: **Rozália JUNGER** professor

Institution: University in Novi Sad, Faculty of Technical Sciences, Department of mechatronics, Novi Sad

The 8th form's physics syllabus contains electricity, probably the most important energy source of our age. In that form children get acquainted with the basic relations and principles of electrotechnics (Ohm's law, Kirchoff's law).

The aim of the paper is to offer a visual aid for the education of physics (electrotechnics) in primary schools.

I worked out a circuit model which helps pupils to use in practice the knowledge that they acquire in classes of physics.

For the application of the model I prepared 16 different practices. These practices – considering the requirements of primary schools – contain only resistors as electrical consumers and are to determine equivalent resistance or to verify electric cur-

É L E T T E L E N T E R M É S Z E T T U D O M Á N Y O K É S M Ű S Z A K I T U D O M Á N Y O K

rent, voltage or resistance relations generally. For measuring and for verification I suggest a voltmeter, an amperemeter and an ohm-meter (the latter just for checking the results).

The power supply of the model is provided by a voltage regulator which uses a 9V dry battery as source of current. Lacking a dry battery, the power supply of the model can be a universal rectifier. Moreover, an active unit is in the model, too: a light-source which consists of semiconductors and a resistor.

In addition to presenting the above model, the paper tackles the methodology worked out for it as well. The importance of active learning is emphasized, of giving a chance for pupils to get acquainted with the basics of electrotechnics in a creative way.

Keywords: physics, electrotechnics, Ohm's law, Kirchoff's law, electric circuit, model, school equipment, visual aids

MODEL STRUJNOG KOLA KAO NASTAVNO SREDSTVO IZ FIZIKE U OSNOVNOJ ŠKOLI

Autor: Šándor BERETKA, III. godina studija

Mentor: Rozalija JUNGER, profesor

Institucija: Univerzitet u Novom Sadu, Fakultet tehničkih nauka, odsek: mehatronika, Novi Sad

68

Električna struja kao najznačajniji izvor energije u svakodnevnom životu deo je nastavnog gradiva iz fizike u 8. razredu osnovne škole. Učenici tada upoznaju osnovne zakonitosti elektrotehnike (Ohmov i Kirchoffov zakon).

Naša tema je konstruisanje oglednog didaktičkog sredstva za nastavu fizike (odnosno elektrotehnike kao njenog dela).

U tom cilju konstruisana je i izrađena maketa strujnog kola koja pruža učenicima pomoć u praktičnoj primeni znanja stečenog iz oblasti elektrotehnike u nastavi fizike.

Za primenu makete sastavljeno je 16 različitih vežbi, koje u skladu sa nastavnim programom 8. razreda sadrže otpornike kao električne potrošače i uglavnom služe za utvrđivanje rezultatne otpornosti i dokazivanje uzajamne uslovljenosti električne snage, napona i otpora. Za merenje i izvođenje dokaza koristi se voltmeter, ampermetar i ommetar (za posrednu proveru rezultata).

Napajanje makete rešeno je ugradnjom jednostepenog pojačavača sa zajedničkim kolektorom, a kao izvor struje koristi se suva baterija od 9V, sa tim da je na taj način ostavljena mogućnost zamene suve baterije univerzalnim usmerivačem (adapterom).

Maketa sadrži i jedan aktivni elemenat: izvor svetlosti sastavljen od poluprovodnika i otpornika. Primena je opisana u detaljnoj razradi teme.

U detaljnoj razradi, pored opisa makete, daje se i metodičko uputstvo za primenu, u kojem je razrađen metod podsticanja aktivnog učenja pomoću didaktičkog sredstva, koje daje mogućnosti da učenici kreativnim radom upoznaju zakonitosti na kojima se temelji elektrotehnika.

Ključne reči: fizika, elektrotehnika, Ohmov zakon, Kirchoffov zakon, strujno kolo, maketa, nastavno sredstvo, didaktičko sredstvo, očigledno sredstvo

É L E T T E L E N T E R M É S Z E T T U D O M Á N Y O K
É S M Ű S Z A K I T U D O M Á N Y O K

SZLOVÁKIAI ÁLTALÁNOS ÉS KÖZÉPISKOLÁS TANULÓK EREDMÉNYESSÉGE BELÁTÁSPROBLÉMÁK MEGOLDÁSÁBAN

Szerző: dr. GUBO István asszisztens, PhD-hallgató

Témavezető: dr. STOFFA Veronika egyetemi tanár

Intézmény: Selye János Egyetem, Tanárképző Kar, Informatika Tanszék, Komárom, Szlovákia

A TDK dolgozat célja bemutatni egy empirikus vizsgálat eredményeit, amely a szlovákiai általános (5. és 8. évfolyam) és középiskolás (2. évfolyam) tanulók belátásproblémák megoldásában mutatott eredményességének vizsgálatát tűzte ki célul. A kutatásba 40 iskolai osztály összesen 745 tanulója kapcsolódott be.

A dolgozat két részre tagolódik. Az első rész a kutatás elméleti hátterét és célkitűzéseit ismerteti. A belátásproblémák a gondolkodásban mindig diszkontinuitást idéznek elő, mivel kizárólag átstrukturálódással oldhatók meg, azaz megkövetelik a probléma mentális reprezentációjának egy teljesen más reprezentációba való átváltását. A vizsgálatban szereplő problémákat a szerző Weisberg taxonómiájából kiindulva a szakirodalomból gyűjtötte.

A második rész a kutatás statisztikai kiértékelését tartalmazza. A kapott eredmények alapján elmondható, hogy a nagyobb matematikai tudású tanulók sikeresebbek a belátásproblémák megoldásában, mint gyengébb társaik. A kutatás további fontos megállapítása, hogy az azonos életkorú fiúk és lányok problémamegoldó képességei között nincs statisztikailag jelentős különbség. Azonban az egyes problémák alacsony megoldottsága arra enged következtetni, hogy az ilyen jellegű problémák a tanulók számára meglehetősen szokatlanok és igényesek.

Kulcsszavak: belátás, belátásprobléma, rugalmas gondolkodás

THE SUCCESSFULNESS OF SLOVAKIAN ELEMENTARY AND MIDDLE SCHOOL PUPILS IN SOLVING INSIGHT PROBLEMS

Author: Dr. István GUBO, assistant, PhD student

Supervisor: Dr. Veronika STOFFA, university professor

Institution: Selye János University, Faculty of Pedagogy, Department of Computer Sciences, Komárno, Slovak Republic

The main purpose of this paper is to introduce the results of an empirical research which was conducted at elementary (grade 5 and 8) and middle (grade 11) schools in the Slovak Republic. The foremost aim of this research was to examine pupils' successfulness in solving insight problems. The research was carried out in 40 classrooms and 745 pupils were tested altogether.

The paper is divided into two chapters. The first chapter introduces the theoretical background and main aims of the research. The successful solution of an insight problem requires discontinuity in solving because of restructuring. Restructuring is defined as a change from one representation of a problem to another, quite different one. The problems in our research were drawn from the literature on insight using the taxonomy of problems proposed by Weisberg.

N Y O S D I Á K K Ö R I K O N F E R E N C I A

É L E T T E L E N T E R M É S Z E T T U D O M Á N Y O K É S M Ű S Z A K I T U D O M Á N Y O K

The second chapter contains the statistical evaluation of the research. According to the results those pupils who have greater mathematical knowledge are more successful at solving insight problems than their less erudite mates. Another essential conclusion of the research is that there is no evident difference between the insight problem solving abilities of boys and girls of the same age. However, the low average performance of the pupils points to the fact that problems of this kind are unusual and difficult for them.

Keywords: **insight, insight problem, flexible thinking**

É L E T T E L E N T E R M É S Z E T T U D O M Á N Y O K
É S M Ű S Z A K I T U D O M Á N Y O K

HAMILTON KÖRÖK ÉS UTAK AZ IRÁNYÍTOTT GRÁFOKBAN

Szerző: **SZÜGYI Judit** abszolvens

Témavezető: **dr. Vojislav PETROVIĆ** egyetemi tanár

Intézmény: Újvidéki Egyetem, Természettudományi Kar, Matematikai és Számítástechnikai Tanszék,
Matematikatanári Szak

Vajdasági Magyar Felsőoktatási Kollégium

A bevezetőben ismertetek néhány általános fogalmat a gráfokkal és az irányított gráfokkal kapcsolatban. A dolgozat fő részében az irányított gráfok Hamilton köreivel és Hamilton utáival kapcsolatos tételekkel foglalkozom. Bebizonyítom Meyniel tételét, mely elégséges feltételt biztosít ahhoz, hogy egy nemtriviális erősen összefüggő digráf Hamilton kört tartalmazzon. Segítségével igazolom Ghouil-Houri és Woodall tételét, melyek szintén elégséges feltételeket biztosítanak erősen összefüggő ill. tetszőleges digráfokban Hamilton körök létezésére. Bizonyítom, hogy Overbeck-Larish tétele elégséges feltételt biztosít arra, hogy egy digráf bármely két csomópontját összekösse egy Hamilton út. Az ismertetett tételek következményeként még néhány elégséges feltételt adok arra, hogy egy adott digráf tartalmazzon Hamilton utat. Munkám célja ismertetni és bizonyítani az imént felsorolt tételeket és következményeiket, valamint összehasonlítani az egyes tételek feltételeinek erősségét.

Kulcsszavak: digráf, Hamilton kör, Hamilton út, elégséges feltétel

71

HAMILTONIAN CIRCLES AND PATHS IN DIRECTED GRAPHS

Author: **Judit SZÜGYI**, undergraduate student

Menthor: **Vojislav PETROVIĆ** professor

Institution: Universtiy of Novi Sad, Faculty of Natural Sciences, Department of Mathematics and Informatics,
Pedagogue of Mathematics

Hungarian College for High Education in Vojvodina

In the introduction, some basic terms and expressions related to graphs, directed graphs and Hamiltonian circles are listed. In the main part of the paper, first I analyze the Nash-Williams' theorem and then the theorems about the Hamiltonian circles and paths of directed graphs (Meyniel's theorem, Ghouil-Houri's theorem, Woodall's theorem, Nash-Williams' theorem, Overbeck-Larisch's theorem) and at the end the Hamiltonian circles and paths of a tournament (Redei's theorem, Camion's theorem, Harray-Moser's theorem). I discuss the number of Hamiltonian circles and paths in a tournament as well. The aim of this work is to introduce the theorems above and to compare the statements of these theorems.

Keywords: Graph theory, directed graph, tournament, Hamiltonian circles, Hamiltonian graphs

N Y O S D I Á K K Ö R I K O N F E R E N C I A

É L E T T E L E N T E R M É S Z E T T U D O M Á N Y O K
É S M Ű S Z A K I T U D O M Á N Y O K

HAMILTONOVE KONTURE I PUTEVI U DIGRAFOVIMA

Autor: **Judit SIDI**, apsolvant

Mentor: **Vojislav PETROVIĆ** redovni profesor

Institut: Univerzitet u Novom Sadu, Prirodno-matematički fakultet, Novi Sad, Departman za matematiku i informatiku,
Smer Diplomirani matematičar-profesor matematike
Kolegijum za visoko obrazovanje vojvodanskih Madara

U uvodu ću prezentovati nekoliko opštih pojmova i termina vezanih za grafova, digrafova i Hamiltonove kontura. U glavnom delu rada se bavim teoremom Nash Wiliamsa, zatim teoremama vezanima za Hamiltonove konture i Hamiltonove puteve digrafova (teoreme Meyniela, Ghouila-Houri, Woodalla, Nash-Williamsa, Overbeck-Larish) kao i teoremama vezanima za Hamiltonove konture i Hamiltonove puteve u turnirima (teoreme Redeia, Camiona, Harray-Mosera). Biće još reći i o broju Hamiltonovih kontura i puteva u turnirima. Cilj mog rada je da prezentujem spomenute teoreme i uporedim njihove tvrdnje.

Ključne reči: **teorija grafova, digraf, turnir, Hamiltonove konture, Hamiltonovi putevi**

É L E T T E L E N T E R M É S Z E T T U D O M Á N Y O K
É S M Ű S Z A K I T U D O M Á N Y O K

GRÁFOK A FELÜLETEKEN

Szerző: **JUNGÁBEL Éva**, III. évfolyam

Témavezetők: **Dr. Dragan MAŠULOVIC** egyetemi tanár,

Dr. Igor DOLINKA egyetemi tanár

Intézmény: Újvidéki Egyetem, Természettudományi Kar, Matematikai és Informatikai Intézet,
Alkalmazott Matematikai Tanszék, Újvidék

A dolgozat részletesen foglalkozik a síkgráfok tulajdonságaival és elhelyezésével különböző felületeken, melyek történelmi fontossággal bírnak. A dolgozat első állomása a síkgráfok síkra rajzolhatósága. A gráfok csak bizonyos alhalmazra rajzolható síkra, és ezek felkutatására törekszik ez a dolgozat. Ezért a dolgozat első része az ismert eredményeket mutatja be. Euler tétele nagy segítséget nyújt ebben, de Kuratowski tétele még nagyobb. Kuratowski tételénél elég megvizsgálni, hogy a vizsgált gráfnak vajon K_5 vagy $K_{3,3}$ -e a topologikus részgráfja.

Ismeretlen terület még a gráfok reprezentálása különböző felületeken. A kutatás alapvető célja ezen tulajdonságok feltárása. Ezek a felületeken már teljesen más törvényszerűségek uralkodnak, mint a síkban, ezért is nehéz levonni konkrét következtetéseket. A tudomány mai álláspontja szerint nincsenek konkrét eredmények. Három felületet emeltünk ki: a tórusz, a Möbius-szalag és a Klein-kancsó. Lényeges következtetés, hogy mind a három felületre le lehet rajzolni a K_5 és $K_{3,3}$ gráfokat, mint síkgráfokat, így mind a három felületre nem érvényes Euler és Kuratowski tétele, tehát a kutatás folytatódik tovább...

Kulcsszavak: síkgráfok, Euler tétele, Kuratowski tétele, Möbius-szalag, tórusz, Klein-kancsó

GRAPHS ON SURFACES

Author: **Éva JUNGÁBEL**, 3rd year student

Supervisors: **Dr Dragan MAŠULOVIC** university professor,

Dr Igor DOLINKA university professor

Institution: University of Novi Sad, Faculty of Science, Department of Mathematics and Informatics, Novi Sad

This paper discusses the problem of embedding graphs into various surfaces which are important for historical reasons.

The first part of the paper considers the problem of embedding graphs into euclidean plane. Of course, it is not possible to embed every graph into the euclidean plane in such a way that edges of the graph are pairwise internally disjoint. Therefore, the paper starts with some classical results that enable the classification of graphs with this significant property. In the process of the classification of planar graphs the key role is played by the Euler Theorem, while the complete characterization is achieved by the Kuratowski Theorem. According to the Kuratowski Theorem, it suffices to take a look at the subgraphs of the graph which are topologically equivalent to K_5 or $K_{3,3}$.

The characterization of the graphs that can be embedded into a general surface is one of the most important open problems of modern mathematics. The goal of this paper is to study some of the graphs that can be embedded into three special types of

N Y O S D I Á K K Ö R I K O N F E R E N C I A

É L E T T E L E N T E R M É S Z E T T U D O M Á N Y O K É S M Ű S Z A K I T U D O M Á N Y O K

surfaces. The properties of these three types of surfaces are significantly different from the analogous properties of the euclidean plane, which makes the classification much harder. Apart from euclidean plane, the paper considers the following surfaces: the torus, the Möbius stripe and the Klein bottle. The graphs K_5 and $K_{3,3}$ which turn out to be the key configurations for the classification of planar graphs can easily be embedded into each of the three types of surfaces, so that the analogons of the Euler and Kuratowski Theorems do not hold. The quest continues...

Keywords: planar graphs, Euler Theorem, Kuratowski Theorem, torus, Möbius stripe, Klein bottle

GRAFOVI NA POVRŠIMA

Autor: Eva JUNGABEL, III. godina studija

Mentori: dr Dragan MAŠULOVIĆ univerzitetski profesor,

dr Igor DOLINKA univerzitetski profesor

Institucija: Univerzitet u Novom Sadu, Prirodno-matematički fakultet, Departman za matematiku i informatiku, Novi Sad

74

Ovaj rad se bavi problemima smeštanja grafova na razne površi, koje su značajne iz istorijskih razloga.

Prvi deo rada posvećen je problemima smeštanja grafova u ravni. Naravno, nije moguće svaki graf smestiti u ravan tako da mu se grane ne seku. Stoga se u prvom delu rada izlažu poznati rezultati koji omogućuju klasifikaciju grafova sa ovom važnom osobinom. Pri klasifikaciji planarnih grafova veliki značaj ima Eulerova teorema, dok teorema Kuratovskog daje potpunu karakterizaciju. Prema teoremi Kuratovskog dovoljno je pogledati da li graf ima podgraf koji je topološki ekvivalentan sa K_5 ili $K_{3,3}$.

Karakterizacija grafova koji se mogu smestiti na opštu površ je jedan od veoma važnih otvorenih problema moderne matematike. Cilj ovog naučnog rada je da se prouče neki od grafova koji se mogu smestiti na tri posebna tipa površi. Prema savremenim saznanjima zakoni koji važe na ovim površima su značajno drugačiji nego odgovarajući zakoni u ravni, što otežava problem karakterizacije. Posmatrane su sledeće tri površi: torus, Mebiusova traka i Kleinova boca. Grafovi K_5 i $K_{3,3}$ koji su karakteristični za planarne grafove se mogu smestiti na sve tri posmatrane površi, tako da teoreme Eulera i Kuratovskog ne važe. Istraživanja se nastavljaju...

Ključne reči: planarni grafovi, Eulerova teorema, teorema Kuratovskog, torus, Mebiusova traka, Kleinova boca

É L E T T E L E N T E R M É S Z E T T U D O M Á N Y O K
É S M Ű S Z A K I T U D O M Á N Y O K

ADAPTÍV ÚJRAKÜLDÉSI ELJÁRÁSOK IP HÁLÓZATOKBAN

Szerző: **HUSZÁK Árpád** PhD-hallgató

Témavezető: **Dr. IMRE Sándor** docens

Intézmény: Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Villamosmérnöki és Informatikai Kar, Híradástechnikai Tanszék, Mobil Távközlési és Informatikai Laboratórium, Budapest

Az egyre népszerűbb multimédiás alkalmazások kapcsán rengeteg új és izgalmas problémát kell még megoldani, annak érdekében, hogy a felhasználók igényeit minél jobban kielégíthessük. Vezeték nélküli környezetben a gyakori csomagvesztés és az alacsony sávszélesség korlátozza az audio/videó alkalmazások elterjedését. A minőség javítására olyan módszerekre van szükség, amely növeli a hibamentesen megérkezett csomagok számát.

A TDK dolgozatban egy olyan általunk kidolgozott eljárást mutatunk be, amely videófolyam sérült illetve elveszett csomagjait szelektíven újraküldi a hálózat pillanatnyi állapotától függően. Ezáltal a hálózat szabad kapacitását kihasználva tudunk a multimédiás tartalom minőségén javítani. A szabad kapacitást a forrás sebessége és a DCCP torlódáskezelő algoritmus (TFRC – TCP Friendly Rate Control) által szolgáltatott paraméterek alapján tudjuk meghatározni.

A TFRC torlódáskezelő algoritmus nem tud különbséget tenni a torlódás, illetve a csatornahiba miatt elveszett csomagok között. A közelmúltban új alternatív algoritmusok jelentek meg, melyek ezt a problémát már kezelik. A dolgozatban az ARC, ARC+WLED torlódáskezelő algoritmusok hatékonyságát vizsgáltuk a szelektív újraküldés szempontjából.

A torlódást elkerülő és fontossági alapon szelektíven újraküldő eljárást, Ns2 szimulációs környezetben vizsgáltuk. Az Ns2 hálózati szimulátor kimenetét feldolgozva vizsgáltuk meg az algoritmus hatékonyságát. Az eredmények alátámasztották várakozásainkat.

Kulcsszavak: **multimédia, adaptív újraküldés, video streaming**

ADAPTIVE RETRANSMISSION METHODS IN IP NETWORKS

Author: **Árpád HUSZÁK**, PhD student

Consultant: **Dr. Sándor IMRE**, docent

Institution: Budapest University of Technology and Economics, Faculty of Electrical Engineering and Informatics, Department of Telecommunication, Mobile Communication Laboratory

The popularity of newly appeared multimedia applications is growing intensively, but there are a lot of new and interesting problems that must be solved. In wireless environment the obstacles of its popularity are the higher bit error ratio of the radio channel and the limited bandwidth of the mobile links. The frequent losses degrade the quality of the video streams therefore new methods should be investigated to increase the number of successfully received packets. To minimize the end-to-end packet loss ratio the packet loss should be either prevented or subsequently handled.

We propose a selective retransmission scheme based on the DCCP transport protocol. It disables or enables the retransmission of lost packets according to the current state of the network. To decide whether to retransmit a lost packet congestion control

É L E T T E L E N T E R M É S Z E T T U D O M Á N Y O K É S M Ű S Z A K I T U D O M Á N Y O K

protocol is used. The congestion control algorithm calculates the actual sending rate to avoid congestion, while the video stream bitrate is absolutely independent from the calculated sending bitrate. When the network is in congested state or near to this state the calculated sending rate should be much lower than the video bitrate. In this situation the retransmissions should be disabled.

The TFRC protocol can not distinguish congestion loss and wireless loss; therefore the sending rate will be lower than the really achievable rate. Using alternative congestion control methods which effectively estimates the congestion loss, the performance of the selective retransmission scheme can be improved. We used ARC and WLED integrated with ARC instead of TFRC.

We used Ns2 (Network Simulator) to prove the efficiency of the selective retransmission algorithm based on congestion control and packet differentiation. The test results show that this method has significant effect on the improvement of the quality.

Keywords: **multimedia, adaptive retransmission, video streaming**

É L E T T E L E N T E R M É S Z E T T U D O M Á N Y O K
É S M Ű S Z A K I T U D O M Á N Y O K

VEZÉRLŐ ELEKTRONIKA TÁVIRÁNYÍTÓS JÁTÉKAUTÓHOZ

Szerző: **TARJÁN László** IV. évfolyam

Témavezető: **Dr. JEGES Zoltán** főiskolai tanár

Intézmény: Újvidéki Egyetem, Műszaki Tudományok Kara, Mechatronika Szak, Újvidék
Vajdasági Magyar Felsőoktatási Kollégium

Az utóbbi évtizedekben területeinken egyre nagyobb teret hódítanak a Tajvanról és Kínából érkezett minőségtelen, olcsó játékok, melyek gyorsan romlanak, és használhatatlanná válnak. Vagy mégsem?!

A munka célja egy távirányítós kisautó vezérlő elektronikájának megtervezése és kivitelezése. Ilyen és hasonló törekvésekkel lehetővé tehetjük az eldobandó játékok újrafelhasználását, ami környezetvédelmi szempontból igen jelentős.

A munka részletesen feldolgozza a vezeték nélküli távirányítás problematikáját, és használható megoldást ad egy távirányítós játékautó kivitelezéséhez. A probléma megoldása három részre tagolódik:

- Billentyűparancsok kódolása
- Rádióhullámos kommunikáció: vezérlőjelek adása/vétele és feldolgozása
- Motorok és perifériák üzemeltetése

A feladatot két ATtiny2313-as mikrokontroller segítségével valósítottuk meg, a vezeték nélküli kommunikációt pedig AM modulált adó/vevő modulárral. A motorok fordulatszámának szabályozását PWM jel segítségével oldottuk meg.

Kulcsszavak: **távirányítás, PWM moduláció, mikrokontroller, soros kommunikáció**

CONTROLL ELECTRONICS FOR REMOTE CONTROLLED TOY AUTOMOBILE

Author: **László TARJÁN** 4th year student

Supervisor: **Dr. Zoltán JEGES** university professor

Institution: Department of Mechatronics, Faculty of Technical Sciences, University of Novi Sad, Novi Sad
Hungarian College for High Education in Vojvodina

In the past few decades our market has been full of cheap, bad quality toys from Taiwan and China. They are short lived and deteriorate quickly. Or do they not?

This work presents the project and realization of the remote control electronics for a toy car. This project presents a method to reuse the broken toys, which is very important from the ecological aspect.

This paper presents the specialties of remote control, and gives a practical solution for its usage for the construction of a remote controlled toy car. The solution of the problem consists of three parts:

N Y O S D I Á K K Ö R I K O N F E R E N C I A

É L E T T E L E N T E R M É S Z E T T U D O M Á N Y O K É S M Ű S Z A K I T U D O M Á N Y O K

- Keyboard encoding
- RF communication: transmission/reception and processing of the control signals
- Motor and peripherals control

The task is accomplished with two microcontrollers ATtiny2313. AM modulated radio transmitter/receiver is used for the wireless communications. The motor speed is regulated with PWM signals.

Keywords: **remote control, PWM modulation, microcontrollers, serial communications**

UPRAVLJAČKA ELEKTRONIKA ZA AUTOMOBIL-IGRAČKU NA DALJINSKO UPRAVLJANJE

Autor: **Laslo TARJAN**, IV. godina studija

Mentor: **dr Zoltan JEGEŠ**, profesor više škole

Institucija: Univerzitet u Novom Sadu, Fakultet tehničkih nauka, Odsek za mehatroniku, Novi Sad

Kolegijum za visoko obrazovanje vojvodanskih Mađara

78

U protekloj deceniji naše tržište preplavljaju nekvalitetne i jeftine igračke sa Tajvana i Kine, koje se brzo kvare i postaju neupotrebljive. Ili možda ne?!

Cilj ovog rada je projektovanje i realizacija upravljačke elektronike za automobil igračku na daljinsko upravljanje. Ovakvim i sličnim projektima se omogućuje ponovno iskorišćenje pokvarenih i odbačenih igračaka, što je sa ekološkog aspekta jako značajno.

Rad detaljno obrađuje problematiku bežičnog daljinskog upravljanja, i daje praktično rešenje za pravljenje automobila na daljinsko upravljanje. Rešenje problema je podeljeno na tri dela:

- Kodiranje komandi sa tipki daljinskog upravljača
- RF komunikacija: predaja/prijem i obrada upravljačkih signala
- Upravljanje motorima i periferijama

Zadatak je realizovan pomoću dva mikrokontrolera ATtiny2313, a bežična komunikacija pomoću AM moduliranih radio predajnika/prijemnika. Regulacija broja obrtaja motora je izvedena pomoću PWM signala.

Gljučne reči: **daljinsko upravljanje, PWM modulacija, mikrokontroler, serijska komunikacija**

É L E T T E L E N T E R M É S Z E T T U D O M Á N Y O K
É S M Ű S Z A K I T U D O M Á N Y O K

SZABAD(KA) – AUTONÓM HEXAPOD JÁRÓ ROBOT

Szerző: **BURKUS Ervin**, IV. évfolyam

Témavezető: **Dr. ODRY Péter** főiskolai tanár

Intézmény: Műszaki Főiskola, Szabadka; Mihajlo Pupin, Zrenjanin

„Szabad(ka)” egy hatlábú járó robot, melyet a szabadkai Műszaki Főiskolán építettek. A fejlesztés fő célja, hogy lehetőséget adjon a magyarországi Központi Fizikai Kutató Intézet algoritmusainak tesztelésére, illetve azok további fejlesztésére. Ezek elsősorban kombinált erő- és pozíciószabályzó algoritmusok és céljuk, hogy egyenetlen, és ismeretlen talajon elérjünk egy robosztus, adaptív járást, illetve megtaláljuk a legoptimálisabb utat. Robotunk a Szabadka nevet kapta, mivel ez egyrészt megegyezik „szülővárosának” nevével, másrészt pedig utal elsődleges különlegességre, név szerint arra, hogy szoftvere moduláris és széleskörű jellegűnek köszönhetően szabadon fejleszthető különböző igények szerint.

A járó robotok nélkülözhetetlenek, mivel a kerekes gépekkel szemben ők tudnak akkora földi akadályokat leküzdeni, melyek méretben közelállnak a saját méretükhöz. A járó robotok felhasználási köre magában foglalja pl. az emberre veszélyes, vagy ember által elérhetetlen területek megközelítését (pl. rádióaktív sugárzás), a felderítést, a bányászatot, a mentést... Ha járó robotokról beszélünk, általában kétlábú (biped), néglábú (quadruped), vagy hatlábú (hexapod) konstrukciókról van szó. Ezek közül a hexapod robotok a legstabilabbak, mivel alapszintű járásalgoritmussal is képesek egyszerre három lábbal a földön állni. Ez az oka annak, hogy megépítettünk egy önálló táplálású, lokális számítógéppel rendelkező, 18 szabadságfokú (DOF) hexapod robotot. A robot rendelkezik egy MATLAB fejlesztői felülettel, tartalmaz egy TMS320C6455-ös DSP jelfeldolgozó processzort (1 GHz-es sebesség), 10 darab MSP430F6412 mikrovezérlőt, egy „access point”-ot a drótnélküli kapcsolat megvalósításához, 2 digitális kamerát, 2 ultrahangos radart, több gyorsulás érzékelőt, 2 giroszkópot, és más szenzorokat, melyek a navigációt és a mozgást segítik.

A robotot felhasználhatjuk mozgásszabályzó, képfeldolgozó, döntéshozó, és hálózati algoritmusok tesztelésére és fejlesztésére. A robot 10 mikrovezérlőjében különböző algoritmusok találhatóak az érzékelők jeleinek feldolgozására és az alapszintű mozgás megvalósításához. Magasabb szintű szoftvert számítógépen lehet írni (C++, MATLAB), amit aztán implementálhatunk a robot nagyteljesítményű DSP processzorába. A szoftver rendszert (sok általunk, előre megírt algoritmussal) olyan moduláris módon terveztük, ami lehetővé teszi a fejlesztők és a kutatók számára, hogy a saját érdeklődési körükön belül fejlesszenek programokat, anélkül, hogy ismerniük kellene a robot szoftverének többi részét. A robot teste több mint 100 darab alumínium és acél darabból lett összerakva. Mindegyiket AutoCad-ben terveztük, és Solid Works-ben szimuláltuk. Az alkatrészeket CNC marógéppel gyártottuk le.

Kulcsszavak: **Robotics, Hexapod, DSP, AI, Decision making, Robot vision**

AUTONOMUS HEXAPOD WALKER ROBOT – SZABAD(KA)

Author: **Ervin BURKUS**, 4th year student

Menthor: **Dr. Péter ODRY**, professor

Institution: University in Novi Sad, Polytechnical Engineering College “VTS” Subotica; Mihajlo Pupin, Zrenjanin

“Szabad(ka)” is a hexapod walker constructed at the Polytechnical Engineering College “VTS” Subotica to test and help implementing algorithms, designed by the Hungarian science institute called “KFKI”, and our college. These algorithms are

É L E T T E L E N T E R M É S Z E T T U D O M Á N Y O K É S M Ű S Z A K I T U D O M Á N Y O K

connected to combined force and position control, and their primary object is to achieve robust, adaptable walking in rough and unknown environment, and to calculate the prospective and best route.

This hexapod robot was given the name “Szabad(ka)” because it incorporates the name of the city where it was designed as well as hinting at its main feature, namely that it can be openly ('szabad') developed for specific needs.

Walking machines are desirable because they can navigate terrain features that are similar in size to the size of the robot, whereas wheeled and tracked vehicles are only suitable for obstacles smaller than half the diameter of the wheel. Applications potentially include reaching territories which are unreachable or dangerous for humans, exploration, mining, military, rescue, and industrial environments, on earth and beyond. For walking machines, mostly two legged (biped), four legged (quadruped), and six legged (hexapod) constructions are used. The hexapod is the most stable of the named machines. This is why an autonomous hexapod robot was built with 18 DOFs (degree of freedom). The robot has MATLAB development platform. It contains one TMS320C6455 DSP (1 GHz frequency) and 10 MSP430F6412 processors, an access point, 2 cameras, 2 ultra sound radars, several accelerometers, gyroscopes and other sensors for navigation and motion control.

The robot can be used for testing and developing algorithms connected to motion control, visioning, decision making, and networking. In the robot's 10 microcontrollers, there are various algorithms for sensor processing and basic motion control. Higher level software can be written on personal computers, (in C++ or in MATLAB) and following that it can be implemented into the robots DSP processor which has really high processing abilities. Its software platform (with the already written algorithms) is designed in a modular way, which makes it possible for the developers and researchers to develop codes in their own fields of interest without having to be familiar with other software parts of the robot.

The robot's body is made up of more than 100 aluminium and steel parts. All of them were designed in AutoCAD, and simulated in Rhino3D. The parts were manufactured with CNC milling machines.

Keywords: **Robotics, Hexapod, DSP, AI, Decision making, Robot vision**

É L E T T E L E N T E R M É S Z E T T U D O M Á N Y O K
É S M Ű S Z A K I T U D O M Á N Y O K

ÁLLANDÓ MÁGNESŰ EGYENÁRAMÚ MOTOR HELYETTESÍTŐ ÁRAMKÖRE

Szerző: **NAGY Anetta**, V. évfolyam

Témavezető: **Dr. ÓDRY Péter** docens

Intézmény: Újvidéki Egyetem, Műszaki Kar, Elektroenergetikai, Elektronikai és Hírközléstechnikai Intézet,
Elektronikai Tanszék, Újvidék

Vajdasági Magyar Felsőoktatási Kollégium

A mechatronikai rendszerek legfontosabb elemei a motorok, talán nevezhetjük őket a rendszer „szívének” is. Jelenleg a motorok a leghatékonyabb aktuátorok közé tartoznak, még mindig nem léteznek aktuátorok, amelyek helyettesíteni tudnák őket. Több oknál fogva is az egyik legszívesebben használt az állandó mágnesű egyenáramú motor. Mivel a legtöbb vegyes rendszerben megtalálhatóak, így érthető, mennyire fontos, hogy létezzen egy beleillő önálló modell, amelyet könnyen be lehet építeni a vizsgált rendszerekbe. A tankönyvekben, az interneten gyakran találkozunk az állandó mágnesű egyenáramú motorok modelljével – ezek leggyakrabban vagy matematikai, vagy MATLAB Simulink modellek.

Intézetünkben is készült egy ilyen állandó mágnesű egyenáramú motor modell. Mivel a villamosmérnökök számára legjobban az elektromos rendszerek érthetőek (és leggyakrabban alkalmazott szimulációs software-ek az elektromos áramkórszimulátorok), ez a modell az elektromos rendszerekkel való analógiákon alapszik. Az elektro-mechanikai analógiáknak köszönhetően a motor elektromos és mechanikai részét is egy helyettesítő áramkör képviseli, amelynek vizsgálata a Micro-Cap 8 Evaluation változatával történt. A munkában ezt a modellt és különböző mechanikai terhelések melletti mutattuk be és részletesen kivizsgáltuk esetén.

Kulcsszavak: **állandó mágnesű egyenáramú motor modell, elektro-mechanikai analógiáknak, mechanikai terhelés**

EQUIVALENT CIRCUIT MODEL OF A PERMANENT MAGNET DC MOTOR

Author: **Anetta NAGY**, 5th year student

Menthor: **Péter ÓDRY**, PhD, assistant professor

Institution: University of Novi Sad, Faculty of Engineering, Institute of Power, Electronics and Communication,
Chair of Electronics, Novi Sad

Hungarian College for High Education in Vojvodina

The most important components of mechatronic systems are the motors. They are the so-called „heart” of these systems. At the moment, the motors are the most efficient actuators, still there aren't ones that could replace them. For many reasons one of the favourite motor is the permanent magnet DC motor. They can be found in many mechatronic systems, so it is obvious how important is to have a compatible model which can be embedded in the analysed system. Various models can be found in textbooks and on the Internet, mostly they are mathematical or MATLAB Simulink models. A new DC motor model has been developed at our department. For electrical engineer, who mostly use electrical quantities in their practice, is very useful to have models based on electro-mechanical analogies, so our model is based on them. Thanks to the electro-mechanical analogies, both electrical and

É L E T T E L E N T E R M É S Z E T T U D O M Á N Y O K É S M Ű S Z A K I T U D O M Á N Y O K

mechanical parts of the motor including it's mechanical load are modeled in a form of an electrical circuit. So it could be simulated in Micro-Cap 8 Evaluation Version. This model is presented and analysed in this paper including mechanical loads of various kind.

Keywords: **permanent magnet DC motor model, electro-mechanical analogies, mechanical load**

ELEKTRICNA EKVIVALENTNA ŠEMA JEDNOSMERNOG MOTORA SA STALNIM MAGNETOM

Autor: **Aneta NAĐ**, V godina studija

Mentor: **dr Peter ODRI**, docent

Institucija: Univerzitet u Novom Sadu, Fakultet tehničkih nauka, Institut za elektroenergetiku, elektroniku i telekomunikacije,
Katedra za elektroniku, Novi Sad

Kolegijum za visoko obrazovanje vojvodanskih Mađara

82

Najvažniji delovi mehatronskih sistema su motori, mogu su nazvati i „srcem” sistema. Motori su trenutno najefikasniji aktuatori, još uvek ne postoje drugi koji bi mogli da ih zamene. Iz mnogih razloga se rado koriste jednosmerni motori sa stalnim magnetom. Mogu se naći u mnogim mehatronskim sistemima, pa je poželjno da se razvije neki samostalan model koji može lako da se ugradi u posmatrane sisteme.

U udžbenicima i na internetu se često srećemo sa takvim modelima, najčešće su to matematički ili MATLAB Simulink modeli. Na našem departmanu je razvijen jedan takav model jednosmernog motora sa stalnim magnetom. Pošto su elektroinženjerima najbliskiji električni sistemi, ovaj model se zasniva na elektro-mehaničkim analogijama. Zahvaljujući analogijama kako električni tako i mehanički deo motora je modelovan električnim kolom. Analiza kola se vršila pomoću Micro-Cap 8 Evaluation Version. U radu je predstavljen i analiziran ovaj novi model sa raznim mehaničkim opterećenjima.

Ključne reči: **model jednosmernog motora sa stalnim magnetom, elektro-mehaničkim analogije, mehanička opterećenja**

É L E T T E L E N T E R M É S Z E T T U D O M Á N Y O K
É S M Ű S Z A K I T U D O M Á N Y O K

NAGY TELJESÍTMÉNYŰ FÉLVEZETŐ-ALKATRÉSZEK VIZSGÁLATA

Szerző: **BODÓ Nándor**, IV. évfolyam

Témavezető: **Dr. NAGY László** rendkívüli egyetemi tanár

Intézmény: Újvidéki Egyetem, Műszaki Kar, Energetikai Tanszék, Újvidék

Vajdasági Magyar Felsőoktatási Kollégium

A félvezetők jelentősége a modern életben és technikában felmérhetetlen. Talán már nincs is olyan elektromos berendezés, amely félvezető nélkül végezhetné feladatát. A diódák és a tranzisztorok nagy számban vannak jelen a számítógépben és más elektronikus berendezésekben.

E dolgozat az erősáramú elektronikus berendezésekben használatos félvezető-alkatrészek karakterisztikáinak meghatározásával foglalkozik.

Az erősáram-technikában számbelileg kevesebb, de robusztusabb, nagyobb és drágább alakjukban használjuk az említett alkatrészeket. Magasabb tápfeszültségek esetén, a különböző diódákon és tranzisztorokon kívül, gyakran használatosak a tirisztorok, diakok és triakok is. Segítségükkel olcsóbban és egyszerűbben oldhatók meg a különböző tápellátási feladatok. A félvezetők jelentősége miatt és a gyártott berendezések minél nagyobb megbízhatósága érdekében gyakran végeznek egyedi karakterisztika-méréseket is a felhasználandó alkatrészekben.

A nagyteljesítményű alkatrészek vizsgálatára is szolgáló ún. jelleggörbe-rajzoló (angolul: *tracer*) egy igen drága laboratóriumi mérőműszer. Egy ilyennel rendelkezik az újvidéki Műszaki Kar is, ezt használtuk fel munkánk közben.

A dolgozat bevezetője röviden ismerteti az elektrotechnika alpmennyiségeit. Ezután kitér a jelleggörbe rajzoló működésére és kezelésére. E berendezés segítségével lehetővé válik a félvezetők átütési (letörési) tartományának szemlélése is, amelyre különös figyelmet fordítottunk. A munka hangsúlya a legfontosabb félvezetők felhasználásán és jelleggörbéjének elemzésén van.

Kulcsszavak: teljesítmény, félvezető eszköz, jelleggörbe-rajzoló

TESTING POWER-SEMICONDUCTOR COMPONENTS

Author: **Nándor BODÓ**, 4th year student

Mentor: **Dr. László NAGY** associate professor

Institution: University in Novi Sad, Technical Faculty, Department of Energetics, Novi Sad

Hungarian College for Higher Education in Vojvodina

The importance of semiconductors in our lives and technology is enormous today. There are very few electronic devices that work without these components. The diodes and transistors appear in large numbers in modern computers and other electronic equipment.

This paper is about the characteristics of semiconductor components used in power electronics. There are fewer semiconductor devices in power electronics than ordinary electronic components, but they are greater in size, more robust, more reliable

N Y O S D I Á K K Ö R I K O N F E R E N C I A

É L E T T E L E N T E R M É S Z E T T U D O M Á N Y O K É S M Ű S Z A K I T U D O M Á N Y O K

and because of that more expensive than the ordinary electronic components. Beside diodes and transistors, at high voltages we use thyristors, diacs and triacs as well. They can solve the problems of generating, transporting, consumption and distribution of electric energy in an easy and economical way.

Because of the importance of semiconductors, and for the sake of the reliability of the produced devices, partial characteristics measuring are often made of the semiconductor parts. For this purpose most frequently a high cost laboratory measuring instrument is used (called the *semiconductor curve tracer*). Such one is in possession of the Faculty of Engineering in Novi Sad, which was used in our research.

The paper begins with a short explanation of terms frequently used in electrotechnics. The second part is about the use of the tracer. One of the possibilities of this instrument is to view even the brakedown characteristics of a semiconductor device.

The paper details the most important high-power semiconductor devices and their characteristics.

Keywords: power electronic components, semiconductor curve tracer

ISPITIVANJE SNAŽNIH POLUPROVODNIČKIH KOMPONENTI

Autor: Nandor BODO, IV. godina studija

Mentor: Dr. Laslo NAD univerzitetski profesor

Institucija: University in Novi Sad, Fakultet tehničkih nauka, odsek: energetika, Novi Sad

Kolegijum za visoko obrazovanje vojvodanskih Mađara

Značaj poluprovodničkih elemenata u današnjem životu i tehnici je ogroman. Retki su uređaji čiji rad se, bar delom, ne zasniva na poluprovodnicima. Diode i tranzistori se u sve većem broju koriste u računarima i savremenim uređajima.

Ovaj rad se bavi određivanjem karakteristika poluprovodničkih komponenti u visokostrujnim elektronskim kolima. U domenu snažne elektronike broj ovih komponenti je manji ali su pojedine komponente robusnije, veće, izdržljivije, pa samim tim i skuplje. Kao visokonaponske komponente se osim diode i tranzistora često pojavljuju i tiristori, diaci i triaci. Pomoću njih se na najjednostavniji i najekonomičniji način otklanjaju problemi pri generisanju, prenosu, distribuciji i potrošnji električne energije.

Zbog pomenute važnosti poluprovodničkih elemenata često se vrše i pojedinačna merenja karakteristika. Uređaji za ovu svrhu su prilično skupi laboratorijski uređaji. Ime im je preuzeto sa engleskog: traser (*tracer*). Takav uređaj postoji i na Katedri za elektroniku Novosadskog Fakulteta tehničkih nauka, koji smo iskoristili u ovom radu.

Kao uvod nam služi kratko upoznavanje sa osnovnim veličinama u elektrotehnici. Zatim opisujemo način rada i rukovanje već spomenutim traserom. Uz pomoć ovog uređaja dobijamo mogućnost da steknemo uvid u probojne delove karakteristika poluprovodničkih elemenata, sa kojim smo se posebno pozabavili.

Akcenat rada je na upotrebi trasera i na snimanju karakteristika najvažnijih poluprovodničkih komponenti.

Ključne reči: snažne poluprovodničke naprave, traser, karakteristika

É L E T T E L E N T E R M É S Z E T T U D O M Á N Y O K
É S M Ű S Z A K I T U D O M Á N Y O K

A PALICSI-TÓ KÉTDIMENZIÓS TALAJVÍZ-ÁRAMLÁSI MODELLJE

Szerző: **KEIPER Tímea**, IV. évfolyam

Témavezető: **Dr. FÁBIÁN Gyula** egyetemi tanár

Intézmény: Újvidéki Egyetem, Építőmérnöki Kar, Vízügyi Tanszék, Szabadka
Vajdasági Magyar Felsőoktatási Kollégium

Az alábbi munka a Palicsi-tó vízgyűjtő területére vonatkozik, talajvíz-áramlási modell kialakítására tett kísérlet. Célja a vízgyűjtő terület vízháztartási folyamatainak pontosabb megismerése, megértése.

A modell kétdimenziós (alaprészben síkbeli), nem állandósult, táplálást és megcsapolást kezelni tudó, izotróp, nemhomogén közegben történő szivárgást szimulál. Kezdeti és kerületi feltételei megfigyelésekből származó adatok eredménye.

A mért és számított adatok összehasonlítása elfogadható összhangban van, igazolja a talajvíz-áramlással kapcsolatos empirikus ismereteket. Rámutat arra, hogy milyen mértékben érzékeny a vízgyűjtő terület az adott hatásokra. Rámutathat az itt tervezett beavatkozások rövid és hosszú távú következményeire.

A vízgyűjtő területen több mint 15 jelentős szennyező van, ipari és kommunális személtlerakó helyek, szennyvíztisztító mű stb. Ez a munka, többek között, egy jelentős ipari szennyező, valamint a városi szemételep szennyezőanyagainak szivárgás útján történő terjedését is bemutatja. Az eredmény szerint a modell képes számszerűsíteni a konzervatív szennyezőanyag mozgását, ennél fogva alkalmas lehet a vízgyűjtő területén lévő koncentrált szennyezők kezdeti hatásvizsgálatában.

Kulcsszavak: **Palicsi-tó, talajvíz-áramlás, numerikus modell, szennyezőanyag mozgás**

TWO-DIMENSIONAL GROUNDWATER MODEL OF THE PALIC CATCHMENT

Author: **Tímea KEIPER**, 4th year undergraduate student

Supervisor: **Dr. Gyula FÁBIÁN** university professor

Institution: University in Novi Sad, Faculty of Civil Engineering, Department of Water Resources, Subotica
Hungarian College for Higher Education in Vojvodina

This paper presents an attempt of establishing a groundwater flow model concerning the Palic catchment. Its aim is better understanding the water balance of the watershed.

The model is two-dimensional (in horizontal plane), unsteady, accounting for possible recharge or draining, simulates flow in isotropic, inhomogeneous porous media. The initial and boundary conditions are established based on observed groundwater levels over the catchment.

Comparison of the measured and calculated data show high level of correspondence, which support the groundwater flow related empirical experience. It highlights the sensitivity of the catchment to specific impacts. Furthermore, it may indicate the short and long term consequences of the planned water resource management actions.

N Y O S D I Á K K Ö R I K O N F E R E N C I A

É L E T T E L E N T E R M É S Z E T T U D O M Á N Y O K É S M Ű S Z A K I T U D O M Á N Y O K

There are more than 15 major point sources of contamination over the watershed; municipal and industrial waste disposals, the waste water treatment plant, etc. In addition, this work presents the contaminant migration by seepage from the site of a significant industrial dump and the municipal waste depot. According to the results, the model is apt to quantify the movement of a conservative pollutant, therefore it might be used in early phases of contamination impact analysis.

Keywords: **Palics, groundwater flow, numerical model, contaminant migration**

DVODIMENZIONALNI MODEL STRUJANJA PODZEMNE VODE SLIVA PALIĆA

Autor: **Timea KEIPER**, IV. godina studija

Mentor: **Dr. Đula FABIAN** univezitetski profesor

Institucija: Univerzitet u Novom Sadu, Građevinski fakultet, Subotica

Kolegijum za visoko obrazovanje vojvodanskih Mađara

86

Ovaj rad se odnosi na sliv jezera Palić, predstavlja pokušaj sastavljanja modela strujanja podzemnih voda. Namena modela je da pomaže u upoznavanju i boljem razumevanju vodnog bilansa sliva.

Model je dvodimenzionalan (u osnovi), neustaljen, uzima u obzir eventualno infiltraciju i evaporaciju, simulira strujanje u izotropnoj, nehomogenoj, poroznoj sredini. Početni i granični uslovi modela utvrđeni su na osnovu osmotrenih nivoa podzemnih voda na slivu.

Upoređenje osmotrenih i računskih podataka pokazuje prihvatljivu usaglašenost što potvrđuje iskustvene podatke u vezi sa strujanjem podzemne vode. Pored toga ukazuje na osetljivost sliva na razne uticaje. Može da ukazuje i na kratke i dugoročne posledice eventualnih inženjerskih radova vodoprivrednog karaktera na slivu.

Na slivu je registrovano preko 15 značajnih potencijalnih izvora zagađenja, komunalne i industrijske deponije, uređaj za prečišćavanje otpadnih voda, itd. Ovaj rad, između ostalog, ukazuje na prostiranje zagađujućih materija gradske deponije i jedne značajne industrijske deponije. Shodno rezultatima model je sposoban da kvantifikuje kretanje konzervativnog zagađenja i, takođe, može da posluži kao osnova za početnu fazu istraživanja uticaja koncentrisanih izvora zagađenja na okolinu.

Gljučne reči: **Paličko jezero, podzemna voda, numerički model, kretanje zagađenja**

T Á R S A D A L O M T U D O M Á N Y O K

A KONTAKTUSHATÁS JELENSÉGE A VAJDASÁGI MAGYARBAN

Azonosságok és különbségek a magyar-magyar és magyar-szerb szülők
gimnazista gyerekeinek nyelvhasználataiban

Szerző: **KALOCSAI Karolina** PhD-hallgató, II. évfolyam

Témavezető: **KONTRA Miklós** egyetemi tanár

Intézmény: Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Angoltanár-képző és Alkalmazott Nyelvészeti Tanszék,
Angol Alkalmazott Nyelvészeti Doktori Program, Szeged

A magyar nyelv viszonylatában az első átfogó szociolingvisztikai vizsgálat 1996-ban kezdődött, azzal a céllal, hogy feltárja, milyen gyakorisági eltérések jellemzik a különféle kétnyelvű régiókban élő kisebbségi magyarok nyelvhasználatát, illetve, hogy a két-nyelvű régiók magyarjainak a nyelvhasználatában miben, és milyen mértékben különbözik az egynyelvűségben élő többségi magyarok nyelvhasználatától. A kétnyelvűségben élő magyar beszélők csoportja azonban közel sem homogén. Ha különbséget teszünk magyar-magyar és magyar-szerb házasságban született magyar beszélők között, feltételezhetjük, hogy a két csoport nyelvhasználatában bizonyos nyelvi változók használati gyakoriságában eltér. A jelen kutatás célja hét nyelvi jelenség kapcsán (részben már) tipologizált egyetemes kontaktusváltozók változatainak rögzítésén keresztül megismerni a magyar-magyar és magyar-szerb családból való gimnazisták nyelvhelyességi ítéletei és írásbeli produkciója közti azonosságokat és különbségeket.

Az adatokat 38 Zentán tanuló gimnazista szolgáltatotta. A magyar-magyar családból származó adatközlők száma 28, a magyar-szerb családból származó adatközlők száma 10. Az adatközlők által kitöltött kérdőív alapján, mely egy mondatkiegészítéses és egy nyelvtani helyességi ítéletet megkövetelő feladatból állt, az alábbi fő következtetések vonhatók le:

1. A magyar-szerb szülők gyerekei minden egyes vizsgált változó esetében nagyobb arányban fogadják el az idegenszerű, kevésbé „helyes” változatokat természetesnek, mint a magyar-magyar szülők gyerekei.
2. A magyar-magyar házasságból való adatközlők nagyobb arányban következtetnek a standard változatok választásában, mint a magyar-szerb házasságból való; a magyar-szerb házasságból való viszont nagyobb arányban következtetnek a nem standard változatok előnyben részesítésében. A bizonytalanok aránya a magyar-szerb szülők gyerekei körében a magasabb.

A fenti következtetések a kutatásban résztvevő adatközlők kis száma miatt csak a vizsgált csoportokra nézve érvényesek.

Kulcsszavak: nyelvhasználat, kontaktusváltozó, kontaktushatás, változat

CONTACT VARIANTS IN THE HUNGARIAN LANGUAGE USE OF GRAMMAR SCHOOL STUDENTS IN VOJVODINA

Author: **Karolina KALOCSAI**, 2nd year PhD student

Supervisor: **Miklós KONTRA**, university professor

Institution: University of Szeged, English Language Teacher Education and Applied Linguistics (ELTEAL) Department,
English Applied Linguistics PhD Program, Szeged.

N Y O S D I Á K K Ö R I K O N F E R E N C I A

The first major sociolinguistic research into the Hungarian language began in 1996. The study aimed at investigating what (statistical) differences characterize the Hungarian language use of bilingual Hungarians representing a minority in their country and of monolingual Hungarians representing the majority in Hungary. The group of bilingual Hungarians was treated as homogeneous, although it is not homogeneous. If we contrast the Hungarian language use of bilingual Hungarians born to Hungarian parents with those born to Hungarian and Serbian parents, it is very likely that there will be statistical differences in their use of contact variants. The purpose of the present study is to reveal the degree of use of contact variants among two groups of bilingual grammar school students, one comprising students born to Hungarian parents and the other comprising students born to Hungarian and Serbian parents. The structures examined will be the variants of the so called universal contact variables, some of which have been integrated in a typology.

At the time of the investigation, the subjects were grammar school students in Senta. Out of the total 38, 28 students were born to Hungarian parents and 10 were born to Hungarian and Serbian parents. The subjects were asked to complete a questionnaire made up of a sentence completion task and a grammaticality judgment task. Some of the major results are as follows:

1. In the case of each variable examined, the subjects born to Hungarian and Serbian parents had a greater tendency to accept the nonstandard variants as more natural than did the subjects born to Hungarian parents.
2. The subjects born to Hungarian parents are more consistent in preferring the standard variants and the subjects born to Hungarian and Serbian parents are more consistent in judging the nonstandard variants as more natural. The proportion of inconsistent, thus hesitant students is greater among the subjects born to Hungarian and Serbian parents than among students born to Hungarian parents.

Due to the small number of subjects examined, the above conclusions cannot be generalized to a wider group.

Keywords: language use, contact variables, contact-induced interference, variant

POJAVA KONTAKTNIH UTICAJA U MAĐARSKOM JEZIKU U VOJVODINI: identičnosti i različitosti načina svakodnevnog govora učenika gimnazije mađarsko-mađarskih i mađarsko-srpskih roditelja

Autor: **KALOCSAI Karolina**, II. godina studija, PhD obrazovanja

Mentor: **Mikloš KONTRA**, profesor univerziteta

Institucija: Univerzitet nauka Segedin, Fakultet filozofskih nauka, Katedra za obrazovanje profesora Engleskog jezika i primenjene lingvistike, Doktorski program primenjene lingvistike engleskog jezika, Segedin

U odnosu na mađarski jezik prvo sveobuhvatno sociolingvističko istraživanje urađeno je 1996. godine, sa ciljem da se otkrije, kakve praktične promene karakterišu korišćenje načina svagdašnjeg govora u različitim dvojezičnim regionima gde živi mađarska manjina, odnosno način svakodnevnog govora mađarskog jezika Mađara u dvojezičnim regionima: u čemu i u kojem su obimu različiti u odnosu na korišćenje mađarskog jezika na području gde mađari žive u većini i u jednojezičnoj sredini. Govorna grupa Mađara koji žive na dvojezičnom području međutim ni približno nije homogena. Ako pravimo razliku između govornika mađarskog jezika koji su rođeni tamo gde su brakovi između Mađara-Mađara i Mađara i Srbina, pretpostavljamo da se korišćenje jezika

T Á R S A D A L O M T U D O M Á N Y O K

razlikuje izvesnim učestalim jezičnim promenama. Cilj ovog istraživanja vezan je za sedam jezičkih pojava (delimično već) tipologizovanih. Namera je da se kroz utvrđene jedinstvene varijacije kontaktnih promena upoznaju i ocene identičnosti i različitosti pravilnosti govornog jezika i pismenih radova učenika gimnazije iz jednonacionalnih i mešanih porodica.

Analizirali smo podatke 38 učenika Gimnazije u Senti. Iz jednonacionalne porodice (Madar–Madarica) bilo je 28 učenika, a iz porodice mađarsko-srpske je 10. Na osnovu upitnika, koji sre satojao od dopune jedne rečenice i od zadatka ocene gramatičke pravilnosti, mogu se izvesti dolenađeni glavni zaključci:

1. Deca roditelja mešane srpsko-mađarske porodice u svim pojedinim ispitanim promenama u većoj meri prihvataju stranu, manje „pravilnu” varijantu, za prirodnu, nego deca jednonacionalnih roditelja Madar–Madarica.
2. Davaoci podataka iz braka Madar–Madar u većoj meri su dosledne u izboru standarsnih varijanti, nego oni koji potiču iz srpsko-mađarskog braka; međutim, oni koji potiču iz ovog braka u većoj meri su dosledni u davanju prvenstva nestandardnim varijantama. Razmera nesigurnih je veća u krugu deca roditelja mešovitog braka.

Navedeni zaključci, zbog malog broja učesnika u istraživanju vađe samo za ispitanu grupu.

Ključne reči: **način svakodnevnog govora, kontaktna promena, kontaktni uticaj, varijacija, standard**

T Á R S A D A L O M T U D O M Á N Y O K

ÖSSZEHASONLÍTÓ ELEMZÉS TELECSKA ÉS TÓBA DEPOPULÁCIÓJÁNAK ÉS MEZŐGAZDASÁGI TERMELÉSÉNEK FOLYAMATÁRÓL

Szerző: **CSÚZI Szabina** abszolvens

Témavezető: **dr. Jovan PLAVŠA** egyetemi tanár

Intézmény: Újvidéki Egyetem, Természettudományi Kar, Földrajzi Intézet, Újvidék
Vajdasági Magyar Felsőoktatási Kollégium

Vajdaság a nagy kiterjedésű Pannon-alföld délkeleti részén fekszik, kifejezetten síkvidék. Természeti adottságainál és gazdasági irányzatánál fogva Vajdaság igen fontos szerepet játszik Szerbia gazdasági életében.

Azonban még Vajdaságban is találunk olyan területeket, melyek természeti feltételei különbözőek, ezek a feltételek pedig hatással vannak egy-egy terület lakosságának, gazdaságának és jövőjének alakulására is.

Telecska a Telecskai-dombokon, vagyis a Bácskai-lőszhátságban fekszik, kiváló termőtalajjal rendelkezik, mely kedvez a mezőgazdasági termelés és a mezőgazdaságon alapuló iparágak fejlődésének.

Tóba Közép-Bánátban a Bega-folyó alluviális síkságában, az Itabéi-depresszióban fekszik. Termőtalaja főként réti feketeföld, mely megfelelő vízrendezési munkálatokat követően jó minőségű termőtalaj főleg konyhakerti növények és dohány termesztésére. A két falunak közös múltja is van, hiszen a Telecskát alapítók nagy része tóbai származású lakos volt.

A lakosságot vizsgálva megállapíthatjuk, hogy Telecska (2084 lakos) lakosságát kevésbé veszélyezteti a gyors iramú előregedés, mint Tóba (691 lakos) lakosságát, ahol már ma is nagymértékben tapasztalható a lakosság jövőjét fenyegető előregedés.

E kutatómunka célja statisztikai és részben nem hivatalos adatok segítségével bemutatni, hogy Telecska és Tóba esetében mekkora hatást gyakorolnak a természeti tényezők a települések kialakulására, lakosságuk, gazdaságuk és jövőjük alakulására.

Kulcsszavak: **Telecska, Tóba, természeti feltételek, depopuláció, mezőgazdaság**

COMPARATIVE ANALYSIS OF THE DEPOPULATION AND AGRICULTURAL PRODUCTION OF TELECSKA AND TÓBA

Author: **Szabina CSÚZI** undergraduate student

Mentor: **Dr. Jovan PLAVŠA**, full professor

Institution: University of Novi Sad, Faculty of Science, Department of Geography, Tourism and Hotel Management, Novi Sad
Hungarian College for Higher Education in Vojvodina

Vojvodina is situated on the south-eastern part of the Pannon Plain and is a flat area. Because of its natural endowments and economic system, Vojvodina has a very important role in the whole economy of Serbia.

But even in Vojvodina there are areas with different natural conditions which influence the life of people, the economy and the future of these regions.

V I . V A J D A S Á G I M A G Y A R T U D O M Á

T Á R S A D A L O M T U D O M Á N Y O K

Telecska is situated on the Telecska hills on the Bácska loess-plate and has got high quality agricultural land which is very favourable for agricultural production and some industrial branches.

Tóba is a small village in the middle part of Bánát, on the alluvial plain of the river Bega. Its agricultural land is black field land. With water regulation it is very good for growing vegetables and tobacco.

The two villages have a common past too, because most of the founders of Telecska came from Tóba.

As far as the population is concerned, Telecska has got 2084 inhabitants and there is not a very great tendency of their growing old, while in Tóba (691) it is very noticeable.

The aim of this research was to show through statistical and unofficial data and through the examples of Telecska and Tóba how much the natural endowments influence and determine the development and future of settlements and their inhabitants.

All of these will show the next sentences too:

- Regarding the natural endowments of the two villages we can establish that their situation is different: Telecska is on the Bácska loess plate, while Tóba in the Ittabé-depression. There is a 30–40 metres difference between their heights above sea-level, which is considerable.
- The population of Tóba is growing old, most of it going to bigger industrial centers in Bácska or Bánát like Szabadka, Kikinda, Nagybecskerek, Zenta. The number of the inhabitants decreases, the economy and agriculture are declining and there are no investments into this village.
- In Telecska, depopulation is remarkable too, but not so much as in Tóba. Most of the inhabitants are able to work and thanks to investments from abroad the agriculture of the village is improving.

Keywords: Telecska, Tóba, natural endowments, depopulation, agriculture

UPOREĐUJUĆA ANALIZA PROCESA DEPOPULACIJE I POLJOPRIVREDNE PROIZVODNJE U SELIMA TELEČKE I TOBE

Autor: Sabina ČUZI, apsolvant

Mentor: Dr Jovan PLAVŠA redovni profesor

Institucija: Univerzitet u Novom Sadu, Prirodno-matematički fakultet, Departman za geografiju, turizam i hotelijerstvo, Novi Sad
Kolegijum za visoko obrazovanje vojvodanskih Madara

Vojvodina, izrazito ravna nizija, se prostire na jugoistočnom delu prostrane Panonske nizije. Zahvaljujući prirodnim uslovima i privrednim orijentacijama Vojvodina ima veoma važnu ulogu u privrednom životu Srbije. Međutim u Vojvodini još možemo naći površine, čiji su prirodni uslovi različiti, a ti uslovi utiču na stanje privrede, kretanje broja stanovnika i same budućnosti tog kraja.

Telečka se nalazi na Bačkoj lesnoj zaravni okruženom černozeom, što je veoma povoljan za razvoj poljoprivrede i industrije koja koristi poljoprivredne sirovine.

Toba se nalazi u Srednjem-Banatskom okrugu, na aluvijalnoj ravni Begeja u Itabejskoj depresiji. Zemljište je većinom ritska crnica, što je posle odgovarajućih vodoprivrednih radova pogodna za uzgajanje povrća i duvana.

T Á R S A D A L O M T U D O M Á N Y O K

Ova dva sela imaju zajedničku istoriju, Telečku su osnovali većinom migranti iz okoline Tobe. Posmatrajući stanovništvo Tobe možemo konstatovati da preovlađuje starija populacija, dok u Telečci to nije toliko izražen. Cilj istraživačkog rada je da pomoću statističkih i nezvaničnih podataka prikaže koliko utiču prirodni uslovi na stanje privrede, na kretanje broja stanovnika i na samu budućnost tog kraja.

Navedenim podacima pokušala sam da objasnim zašto je došlo do toga:

- posmatrajući prirodno-geografske karakteristike možemo konstatovati da ova dva sela imaju različite geografske položaje (razlika u nadmorskoj visini je od 30-40 m) i da ova razlika ima veiki utica na razvoj ova dva kraja.
- populacija Tobe je u stalnom opadanju, dok je broj starijih lica u stalnom porastu. Jedan deo populacije je našao perspektivu u većim privrednim centrima, kao što su Subotica, Kikinda, Zrenjanin ili Senta. Selo je osiromašeno, tako da ulagači nemaju interes da ulažu.
- populaciju Telečke isto karakteriše depopulacija, ali nimalo u tim razmerama, kao što je u Tobi. Veći deo stanovništva je sposobno za rad i vide perspektivu na selu, a zahvaljujući stranim ulagačima, selo ponovo oživljava.

Ključne reči: **Telečka, Toba, prirodni uslovi, depopulacija, poljoprivreda**

T Á R S A D A L O M T U D O M Á N Y O K

A TELJESÍTMÉNYÉRTÉKELÉS ÉS BÉREZÉS EMBERI ERŐFORRÁS-MENEDZSMENT GYAKORLATA MAGYARKANIZSA KÖZSÉGBEN

Szerző: **JENEI Ervin**, III. évfolyam

Témavezető: **Dr. GÁBRITY MOLNÁR Irén** egyetemi tanár

Intézmény: Újvidéki Egyetem, Közgazdaságtudományi Kar, Szabadka

A kutatás tárgyát olyan magyarkanizsai cégek és közigazgatási intézmények képezik, amelyek a helyi aktív lakosság túlnyomó részét foglalkoztatják és meghatározzák a község gazdasági állapotát. E vállalatok sikeres működése lokális gazdasági stabilitást és elfogadható megélhetési lehetőséget teremthet a helyi lakosok számára. A szervezetek hatékony munkavégzésének számos meghatározó tényezője van, melyek közül az emberi erőforrás és annak irányítása kulcsfontosságú.

A dolgozat az alkalmazott emberi erőforrás-menedzsment (HRM) gyakorlat, különösen pedig a teljesítményértékelés és bérezési gyakorlat szempontjából vizsgálja a tanulmányozott vállalatok és intézmények működési hatékonyságát.

A kutatás elsődleges célja, hogy rámutasson a HRM gyakorlati alkalmazásának szintje és a szervezet sikeressége közötti kapcsolat szorosságára a magyarkanizsai cégek és intézmények esetében. A munka hipotézisét az a feltevés képezi, hogy azok a cégek sikeresebbek, amelyek objektíven mérik a dolgozóik teljesítményét és az alapján dolgozzák ki a cégen belüli ösztönző bérendszert.

A kutatás során az adatgyűjtés az intézmények személyügyi kérdésekkel megbízott munkatársainak kérdőíves lekérdezésével történt. Emellett néhány kiválasztott HRM szakember véleményét mélyinterjú módszerével kértük ki.

A dolgozat az objektivitásra törekedve az ok-okozati viszonyrendszer tanulmányozásának folyamatát az aktuális szerbiai, politikai és gazdasági közegbe helyezve taglalja. A megfelelő kozekvenciák levonása után pedig következetesen kihangsúlyozza, hogy az ember, illetve az emberi erőforrás, mely minden szervezet legfontosabb építőeleme, szakszerűséget nélkülöző alkalmazása minden esetben gátolja az intézmény fejlődését, vagy akár pusztá fennmaradását.

A rendelkezésre álló gyakorlati tapasztalat és elméleti ismeretek alapján e kutatási eredmények az intézmények működési hatékonyságát növelő tanácsokkal is szolgálna.

Kulcsszavak: **munkaerő, teljesítményértékelés, bérezés, hatékonyságnövelés**

THE PRACTICE OF HUMAN RESOURCE MANAGEMENT IN OUTPUT VALUATION AND PAYMENT BY RESULT IN KANIZSA

Author: **Ervin JENEI**, 3rd year student

Supervisor: **Dr. Irén GÁBRITY MOLNÁR** university professor

Institution: University in Novi Sad, Faculty of Economics, Subotica

The paper is about companies and institutions where the majority of the local people work and which have a great influence on the economy of the community. The successful work of these companies can create economical stability and an acceptable

T Á R S A D A L O M T U D O M Á N Y O K

standard of living for the people who live in this town. The company's successful work has many presuppositions, of which human resource and its direction is crucial. This paper is about the Human Resource Management (HRM) practice (first of all about output valuation and payment by result) and also about the effectiveness of these institutions.

The main reason for this research is to show the connection between the practical usage of HRM and the successfulness of the organization on the level of firms and institutions in Kanizsa.

The starting point is that those firms that value the workers' output more objectively and plan the payment system within the company on this same basis are more successful

During the research data have been collected by interviewing the co-operatives responsible for the staff. Besides, some HRM experts' opinion have been asked in a questionnaire.

The project considered political and economic conditions in Serbia during data processing for the sake of objectivity. The conclusions underline that the unprofessional use of human resources always generates a barrier for development and sometimes even for survival. Practical experience and theoretical knowledge can offer help for an effective work of the institutions.

Keywords: labour-power, output valuation, payment, HRM

VREDNOVANJE PRODUKTIVNOSTI I ODREĐIVANJE VISINA PLATA U PRAKSI MENADŽMENTA LJUDSKIH RESURSA, NA TERITORIJI OPŠTINE KANJIŽA

Autor: Ervin JENEI, III. godina studija

Mentor: dr Irena MOLNAR GABRIĆ, univerzitetski profesor

Institucija: Ekonomski Fakultet, Subotica

Istraživački rad proučava firme i institucije u Kanjiži u kojima radi većina aktivnog stanovništva i koje imaju značajan uticaj na ekonomsko stanje opštine. Uspešan rad ovih organizacija može da obezbedi lokalnu ekonomsku stabilnost i prihvatljiv životni standard građana Kanjiže.

Efikasnost vršenja delatnosti ovih institucija ima brojne determinante među kojima su ljudski resursi i upravljanje njima, što je od ključnog značaja. Ovaj rad proučava funkcionisanje i efikasnost institucija sa aspekta praktične primene Menadžmenta ljudskih resursa (M. Lj. R.).

Cilj ove naučne analize jeste da pokaže stepen povezanosti između nivoa praktične primene M. Lj. R.-a i efikasnosti rada tretirane organizacije na nivou Opštine Kanjiža. Osnovna hipoteza ovog istraživačkog rada treba da pokaže da su uspešnije one organizacije koje na objektivni način mere produktivnost zaposlenih i na osnovu toga izgrađuju svoj novčano-motivacioni sistem.

U toku istraživanja, skupljanje podataka se vršilo anketiranjem stručnjaka zaposlenih u M. Lj. R.-u.

U cilju povećanja objektivnosti ovaj rad je baziran na aktuelnoj političko – ekonomskoj situaciju u Srbiji. Može se zaključiti da nestručna primena M. Lj. R.-a u segmentu radne snage u organizacijama, može ograničavati njihov razvoj i dovesti u pitanji opstanak. Ovaj rad ima za cilj da na osnovu praktičnog iskustva i teorijskog znanja, pruži određene sugestije u smislu povećanja efikasnosti institucija.

Ključne reči: radna snaga, vrednovanje produktivnosti, visine plate, povećanje efikasnosti

T Á R S A D A L O M T U D O M Á N Y O K

DÖNTÉSELMÉLET BIZONYTALANSÁG ESETÉN ÚJ EREDMÉNYEK A MATEMATIKAI KÖZGAZDASÁG TERÜLETÉN

Szerző: **TOBOLKA Andrea**, III. évfolyam

Témavezető: **Dr. SZEDLÁK Ottilia** docens

Intézmény: Újvidéki Egyetem, Közgazdasági Kar Szabadka, Pénzügyi Menedzsment és Számvitel Tanszék
Vajdasági Magyar Felsőoktatási Kollégium

Az üzletemberek egyik legnagyobb problémája a vetélytársak stratégiájának megfejtése. Ha előre tudnánk, hogy mit fog tenni az ellenfelünk, akkor a tervezés sokkal könnyebb és hatékonyabb lenne.

A legegyszerűbb módszer az, amely segítségével könnyen megfejtethjük az ellenfelünk stratégiáját. Ezért kerülni kell a sablonok használatát, hogy a vetélytársunkat minél tovább bizonytalanságban tartsuk. Ha sikerül ezt megvalósítani, akkor az ellenfelünk nem tudja előre felbecsülni a viselkedésünket.

Ahelyett, hogy azon gondolkozunk, hogy milyen következtetéseket vonhatunk le az ellenfelünk régebbi viselkedéséből, megpróbálhatjuk megfejtetni a vetélytárs legnyereségesebb stratégiáját és ennek alapján fogalmazhatjuk meg a megfelelő védekező stratégiát. Ezt a módszert alkalmazta a játékelmélet.

Kulcsszavak: **stratégia, vetélytársak, játékelmélet**

THEORY OF DECISION IN CASE OF UNCERTAINTY NEW RESULTS IN MATHEMATICS ECONOMY

Author: **Andrea TOBOLKA**, 3rd year undergraduate student

Supervisor: **Dr Ottilia SZEDLÁK**, assistant professor

Institution: University of Novi Sad, Faculty of Economics, Subotica, Financial management and accounting
Hungarian College for Higher Education in Vojvodina

One of the biggest problems of businessmen is to come to know the strategy of the enemy. If we would know in advance what our enemy is going to do, planning would be much easier and more effective.

The simplest method is the one by which we easily get to the strategy of the enemy. That is why we should avoid stereotypes, so we could longer keep our enemy in suspense. If we achieve this, then our enemy is not able in to foresee our behavior.

Instead of contemplating the conclusions to which we can get to on the bases of previous behavior of our enemy, we can try to solve the enemy's most profitable strategy and according to this we can work out our defensive strategy. That is the method used in game theory.

Keywords: **strategy, enemy, game theory**

N Y O S D I Á K K Ö R I K O N F E R E N C I A

T Á R S A D A L O M T U D O M Á N Y O K

TEORIJA ODLUČIVANJA U SLUČAJU NEIZVESNOSTI NOVI REZULTATI U OBLASTI MATEMATIČKE EKONOMIJE

Autor: **Andrea TOBOLKA**, III. godina studija

Mentor: **dr Otilija SEDLAK**, docent

Institucija: Univerzitet u Novom Sadu, Ekonomski Fakultet, Subotica, Finansijski menadžment i računovodstvo
Kolegijum za visoko obrazovanje vojvodanskih Madara

Jedan od najvećih problema poslovnih ljudi jeste da saznaju strategiju protivnika. Ako bismo unapred znali šta će činiti naš protivnik, onda bi planiranje bilo mnogo lakše i učinkovitije.

Najjednostavniji je onaj metod pomoću kojeg lako dolazimo do strategije protivnika. Zbog toga treba izbegavati primenu šablona, kako bismo protivnika što duže držali u neizvesnosti. Ako uspemo ovo da ostvarimo, onda protivnik ne može unapred predvideti naše ponašanje.

Umesto da razmišljamo o tome do kakvih zaključaka možemo doći na osnovu ranijeg ponašanja našeg protivnika, možemo pokušati da rešimo protivnikovu najprofitabilniju strategiju i u skladu sa tim možemo izraditi našu odbrambenu strategiju. Ovu metodu koristi teorija igara.

Ključne reči: **strategija, protivnik, teorija igara**

T Á R S A D A L O M T U D O M Á N Y O K

A KOMPARATÍV ELŐNYÖK ELMÉLETE – SZERBIA KOMPARATÍV ELŐNYEI

Szerző: **IVÁN Gabriella**, IV. évfolyam

Témavezető: **Dr. SÁGI András** egyetemi tanár

Intézmény: Újvidéki Egyetem, Közgazdaságtudományi Kar, Marketing Menedzsment Szak, Szabadka

A dolgozat fő témája a komparatív előnyök elmélete. Ezenkívül rámutatok Szerbia legfőbb komparatív előnyeire. A komparatív előnyök a nemzetközi gazdaságtan és a kereskedelem legfontosabb fogalmai közé tartoznak. Az elmélet Dávid Ricardo nevéhez fűződik. Ricardo arra a következtetésre jutott, hogy ha van két termelő, amelyek kétféle terméket képesek a rendelkezésre álló termelési tényezőkkel előállítani, és az egyik termelő mindkét terméket hatékonyabban termeli, mint a másik, akkor úgy érhetik el együttesen a legnagyobb kibocsátást, ha a hatékonyabb termelő azt a terméket fogja exportálni, amely előállításában nagyobb az előnye a másikkal szemben, és azokat a termékeket fogja importálni, amelyek előállításában kisebb az előnye a másik országgal szemben.

A komparatív előnyök elmélete tehát kimondja, hogy egy országnak azon árucikkek előállítására és exportjára kell specializálnia, amelyek termelésére a legkedvezőbbek a feltételek vagy pedig amelyek termelésére a legkevésbé rosszak a feltételek.

Kulcsszavak: **komparatív előny, nemzetközi kereskedelem, Szerbia komparatív előnyei**

COMPARATIVE ADVANTAGE – SERBIA'S COMPARATIVE ADVANTAGE

Author: **Gabriella IVÁN**, 4th year student

Mentor: **Dr. András SÁGI** university professor

Institution: University of Novi Sad, Faculty of Economics, Marketing Management, Subotica

The theory of comparative advantage is perhaps the most important concept in international trade theory. This is the topic of this paper in which Serbia's main comparative advantages will also be discussed.

In economics, David Ricardo is credited for the principle of comparative advantage which explains how it can be beneficial for two parties (countries) to trade if one has a lower relative cost of producing some goods. Ricardo demonstrated numerically that if one country specializes in producing one of the two kinds of goods, and the other country produces the other, then the total world output of both will rise. The first country will export goods that he can produce with less cost and import goods which would cost him more to produce.

With comparative advantage, even if a country has an absolute advantage in every type of output, the disadvantaged country can benefit from specializing in and exporting the product(s) with the largest opportunity cost for the other country.

Keywords: **comparative advantage, international trade, Serbia's comparative advantage**

N Y O S D I Á K K Ö R I K O N F E R E N C I A

T Á R S A D A L O M T U D O M Á N Y O K

TEORIJA KOMPARATIVNIH PREDNOSTI – KOMPARATIVNE PREDNOSTI SRBIJE

Autor: **Gabriela IVAN**, IV. godina studija

Mentor: **dr Andraš ŠAGI**, univerzitetski profesor

Institucija: Univerzitet u Novom Sadu, Ekonomski Fakultet, Smer marketing menadžment, Subotica

Glavna tema ove studije je teorija komparativnih prednosti. Ukazaću i na najznačajnije komparativne prednosti Srbije. Komparativne prednosti su važan pojam u međunarodnoj trgovini. Ova teorija je vezana za ime Davida Rikarda.

Rikardo je došao do zaključka da iako jedna zemlja ima apsolutnih prednosti nad drugom u proizvodnji dva proizvoda, da te prednosti nisu jednake u proizvodnji oba proizvoda. Zemlja će izvoziti proizvode u kojima ostvaruje veće koristi, ili komparativne prednosti, i uvoziti proizvode u kojima nema komparativne prednosti, ili u kojima su te prednosti manje.

Čak i u uslovima kada je jedna zemlja u svim granama proizvodnje u odnosu na druge zemlje u podređenom položaju ona ipak može da ostvaruje spoljnotrgovinsku razmenu sa tim zemljama ako se specijalizuje za proizvodnju onih proizvoda za čiju proizvodnju uslovi nisu sasvim nepovoljni i pri tom razmenjuje za proizvode za koje su uslovi proizvodnje izrazito nepovoljni.

Teorija komparativnih prednosti nudi zaključak da svaka zemlja ima proizvode koje može da izvozi – ili će izvoziti proizvode u kojima je najbolja (prvo najbolje rešenje) ili će izvoziti proizvode u kojima je najmanje loša (drugo najbolje rešenje).

Ključne reči: **komparativne prednosti, međunarodna razmena, komparativne prednosti Srbije**

T Á R S A D A L O M T U D O M Á N Y O K

AZ ABC-KÖLTSÉ GKALKULÁCIÓ ALKALMAZHATÓSÁGA

Szerző: **RÁC Livia** magisztrandusz

Témavezető: **Dr. PETKOVICS Györgyi** egyetemi tanár

Intézmény: Újvidéki Egyetem, Közgazdaságtudományi Kar, Szabadka, Számvitel és könyvvizsgáló szakirány

Az 1980-as évektől, az informatika vívmányainak széleskörű elterjedése óta a vállalatok tevékenysége is fokozatosan változik. Az egyre intenzívebb gépesítés eredményeként megváltozott a vállalatok költségének szerkezete. Az általános költségek évről évre jelentősebb arányban vesznek részt az összköltségben, s ezt a tényt a vállalat vezetősége nem hagyhatja figyelmen kívül. Ezek az általános költségek már nem szükséges rosszként jelentkeznek, hanem mint a termelési folyamat konkrét részei, s ezzel ők is ugyanazt a célt szolgálják: kielégíteni a fogyasztói igényeket.

Az új viszonyok között a hagyományos költségkalkulációs módszerek nem tudják hűen tükrözni az egyes termékek előállításához ténylegesen szükséges ráfordításokat. Olyan technika kialakítására volt szükség, mely a költségek és költségokozók közötti kapcsolatokat bonyolultabb összefüggésekben méri, s nem az egyszerű mennyiség-költség viszonyra.

A TDK dolgozat témája ez a relatív új költségelszámolási módszer, az ABC-eljárás (activity-based costing, azaz tevékenység alapú költségkalkuláció), mely a felmerülő információhiányt igyekszik kielégíteni. Alapvető célja az általános költségek valószínűleg megfelelő, okozati elv alapján történő felosztása, a hatékony költségmenedzsment, valamint a stratégiai döntések megalapozása.

Az ABC-eljárás nem helyettesíti a hagyományos költségkalkulációs módszert, inkább kiegészíti azt. Felvetődik a kérdés, sikerrel alkalmazhatja-e minden vállalat? Sokat emlegetett előnye mellett, milyen hátrányai vannak e módszernek?

A dolgozat célja átfogó képet adni a tevékenység alapú költségelszámolásról, külön kitérve annak előnyeire, hátrányaira, illetve alkalmazhatóságára a kis- és középvállalatok körében.

Kulcsszavak: **ABC-eljárás, általános költségek, stratégiai döntések, költséggyűjtő helyek**

ADAPTIBILITY OF ABC COSTING

Author: **Livia RÁC**, postgraduate student

Supervisor: **Dr. Györgyi PETKOVICS** full professor

Institution: University of Novi Sad, Faculty of Economics in Subotica, major: Accounting and Auditing

Since the 1980's when information technological achievements spread so widely, companies' activity has gradually been changing. As a result of increasing mechanization the companies' cost structure has changed. Each year, the overheads take part in total costs in increasingly significant proportions, and this fact cannot be left out of consideration by the company's management. These overheads do not occur as a necessary evil, but as a concrete part of the production process, and through these they support the objective to meet the consumers' needs.

In new circumstances, the traditional cost techniques cannot model the really needed expenditures for producing a product well. A technique had to be made which measures the relations between costs and cost-originators in more complex correlations, and not with simply a quantity-cost relation.

T Á R S A D A L O M T U D O M Á N Y O K

The topic of this paper is this relatively new cost technique, the ABC-system (Activity Based Costing system), whose aim it is to satisfy the occurring lack of information. Its main objective is the equidistribution of overheads, following the causal principle, the effective cost management, as well as giving support to strategic decisions.

ABC costing does not substitute the traditional cost system, but completes it. Some questions are raised, i.e. Can every company use it with success? Beside the often mentioned benefits, what are this method's disadvantages?

The aim of this project is to provide a general idea about activity-based costing, especially pan out on its positive and negative points, as well as on adaptability by small- and medium enterprises.

Keywords: **ABC-method, overheads, strategic decision, cost pool**

MOGUĆNOSTI PRIMENE ABC-METODE OBRAČUNA TROŠKOVA

Autor: **Livia RAC**, student magistarskih studija

Mentor: **Dr. Đerđi PETKOVIĆ** profesor univerziteta

Institucija: Univerzitet u Novom Sadu, Ekonomski Fakultet, Subotica, smer računovodstva i revizije

100

Od 1980-tih godina, opštim širenjem informatičkih dostignuća, aktivnosti preduzeća se postepeno menjaju. Kao rezultat sve intenzivnije mehanizacije i struktura troškova se promenila. Iz godine u godinu, režijski troškovi u sve značajnijem procentu učestvuju u ukupnim troškovima, a uprava preduzeća ovu činjenicu mora uzeti u obzir. Ovi režijski troškovi više se ne pojavljuju kao nužno zlo, nego kao konkretni delovi proizvodnog procesa, i s time i oni služe istom cilju, tj. zadovoljiti zahteve potrošača.

U novim okolnostima, tradicionalni metodi kalkulacije troškova ne mogu verno iskazati stvarno potrebne rashode za stvaranje novog proizvoda. Nužno je bilo razviti takvu tehniku, koja će odnose između troškova i uzročnika troškova meriti kompleksnijim međuzavisnostima, a ne prostim količina-trošak odnosom.

Tema naučnog rada je ova relativno nova metoda kalkulacije troškova, ABC-metoda (activity-based costing, odnosno obračun troškova po aktivnostima), koja ima nameru zadovoljiti problem nedostatka informacija. Njen osnovni cilj je raspored režijskih troškova prema uzročnom principu, koji raspored odgovara stvarnosti, zatim stvaranje osnova za efikasni menadžment troškova, odnosno pružanje osnova za stratejsko odlučivanje.

ABC-metoda ne zamenjuje tradicionalnu metodu obračuna troškova, već je dopunjuje. Postavlja se pitanje, da li sva preduzeća mogu je sa uspehom primenjivati? Pored više pomenutih prednosti, koji su nedostaci ove metode?

Cilj rada je pružati sveobuhvatnu sliku o obračunu troškova po aktivnostima, posebno ističući njene prednosti, slabosti, odnosno primenljivosti u malim i srednjim preduzećima.

Ključne reči: **ABC-metoda, troškovi režije, stratejsko odlučivanje, mesta koncentracija troškova**

T Á R S A D A L O M T U D O M Á N Y O K

AZ ELSŐ SZERB VÁLASZTOTTBÍRÁSKODÁSRÓL SZÓLÓ TÖRVÉNY

Szerző: **LALITY Dóra** abszolvens

Témavezető: **Dr. BORDÁS Bernadett** egyetemi tanár

Intézmény: Újvidéki Egyetem, Jogi Kar, Újvidék

A dolgozat bemutatja a választottbíráskodást mint a nemzetközi kereskedelmi jogviták egyik rendezési formáját. A munka első részében a választottbíráskodás fogalmával, jellegével, fajtáival ismerkedhetünk meg, valamint párhuzamot von az állami bíróságok és a választottbíráskodás között. A második - központi - rész a szerbiai Választottbíráskodásról szóló törvény elemzését tartalmazza. A törvényt 2006-ban fogadták el és ugyanebben az évben hatályba lépett mint az első speciális törvény, amely ezt az intézményt szabályozza Szerbiában. A törvény az UNCITRAL által 1985-ben meghozott Minta-törvényre épül, ahogyan számos más ország választottbíráskodásról szóló törvényei is.

A dolgozat összehasonlítja a Választottbíráskodásról szóló törvényt az UNCITRAL által meghozott Mintatörvénnyel. Foglalkozik a legfontosabb kérdésekkel, amilyen például a választottbíráskodási megállapodás, a választottbíráskodás joghatóságának alapja, a választottbíráskodás megalakulása és eljárási szabályai, a választottbíráskodási határozatok meghozatalának követelményei illetve megsemmisítése, a külföldi választottbíráskodási határozatok elismerése és végrehajtása.

A munka befejező része értékelést ad a szerbiai Választottbíráskodásról szóló törvényről.

Kulcsszavak: nemzetközi kereskedelmi választottbíráskodás, választottbíráskodási megállapodás, választottbíráskodási eljárás, külföldi választottbíráskodási határozatok elismerése és végrehajtása

101

THE FIRST SERBIAN LAW ON ARBITRATION

Author: **Dóra LALITY**, graduate

Mentor: **Bernadett BORDÁS**, PhD university professor

Institution: University of Novi Sad, Faculty of Law

The paper deals with arbitration as the means of settlement of international commercial disputes. The first part describes the concept of arbitration, the forms of arbitration tribunals, the characteristics of it, as well as it makes a comparison between arbitration and court.

The second – central – part deals with the Serbian Law on Arbitration (2006), which is the first special act that regulates this subject in the Republic of Serbia. This Law is based on the UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration; (1985), which inspired the legislature in many other countries as well. This does not mean that the Model Law has been completely adopted – some variations are possible, too. The paper presents the features of the Law on Arbitration, comparing them with the UNCITRAL Model Law, analyses the most important questions: the validity of the arbitration agreement on which the authority of the arbitration is based, the constitution of the arbitration tribunal and the rules of procedure, the passing of arbitral decisions and the annulment of it, and the recognition and enforcement of foreign arbitral decision.

N Y O S D I Á K K Ö R I K O N F E R E N C I A

T Á R S A D A L O M T U D O M Á N Y O K

At the end the paper offers an evaluation of the Serbian Law on Arbitration, which provides – for the first time – a coherent legal frame for the settlement of commercial disputes by arbitration in Serbia.

Keywords: **international commercial arbitration, arbitration agreement, procedure of arbitration, recognition and enforcement of foreign arbitral decision**

PRVI ZAKON O ARBITRAŽI REPUBLIKE SRBIJE

Autor: **Dora LALIĆ**, apsolvent

Mentor: **Dr Bernadet BORDAŠ**, univerzitetski profesor

Institucija: Univerzitet u Novom Sadu, pravni fakultet, Novi Sad

Rad se bavi arbitražom kao načinom rešavanja međunarodnih trgovinskih sporova.

Prvi deo je posvećen pojmu, vrstama i karakteristikama međunarodnih trgovinskih arbitraža, kao i komparaciji sa sudskim načinom rešavanja sporova.

Drugi – centralni – deo rada se bavi Zakonom o arbitraži koji je usvojen i stupio na snagu 2006. godine i koji je prvi poseban zakon koji reguliše ovu materiju u Republici Srbiji. Ovaj Zakon je nastao po Model-zakonu o arbitraži UNCITRAL-a iz 1985. godine, koji je služio kao inspiracija pri donošenju arbitražnih zakona i u mnogim drugim zemljama sveta, što ne znači da je tekst Model-zakona u potpunosti preuzet, već su moguća i odstupanja. Rad prezentuje karakteristike Zakona o arbitraži, upoređujući ih sa Model-zakonom o arbitraži UNCITRAL-a, daje analizu najvažnijih pitanja, kao što su punovažnost arbitražnog sporazuma na kome arbitraža zasniva svoju nadležnost, konstituisanje arbitražnog suda i pravila postupka pred njim, donošenje arbitražne odluke, poništaj arbitražne odluke i priznanje i izvršenje stranih arbitranih odluka. U završnom delu rada daje se ocena Zakona o arbitraži koji po prvi put daje koherentan pravni okvir za arbitražno rešavanje sporova na teritoriji Srbije.

Gljučne reči: **međunarodna trgovinska arbitraža, arbitražni sporazum, arbitražni postupak, priznanje i izvršenje stranih arbitražnih odluka**

T Á R S A D A L O M T U D O M Á N Y O K

A SZERBIAI ÁLLAMPOLGÁROK LEHETŐSÉGEI MUNKAVISZONY LÉTESÍTÉSÉRE MAGYARORSZÁGON

Szerző: **BERETKA Katinka**, IV. évfolyam

Témavezető: **Dr. KARTAG-ÓDRI Ágnes** rendkívüli egyetemi tanár

Intézmény: Újvidéki Egyetem, Jogi Kar, Újvidék

Vajdasági Magyar Felsőoktatási Kollégium

Magyarország EU-s tagsága nemcsak új lehetőségeket teremtett, de egyben problémákat is hozott, amelyek kihatnak a szomszédos országokra is. Az előállt új körülmények Szerbia állampolgárai előtt is új távlatokat nyitnak, amelyek elősegíthetik az ország mielőbbi európai felzárkóztatását. A dolgozat fő irányvonala – az említettek alapján – a szerbiai állampolgárok külföldi munkaviszony-létesítésének lehetőségeit vizsgálja, különös tekintettel a magyarországi munkáltatónál történő foglalkoztatásra.

E két szomszédos ország szoros viszonyát a 2006 végén közzétett statisztikai adatok is alátámasztják, melyek szerint a magyar munkaerőpiacon 2,6%-ban képviselteti magát szerbiai állampolgár (e fogalom etnikai vagy nemzeti hovatartozás nélkül minden szerbiai állampolgárt tömörít, beleértve a vajdasági magyarokat is). Mivel a magyar munkajogi szabályozás területén beállt, 2004 utáni változások jelesen kihatottak a szerbiai munkaerő beáramlására, ezért a dolgozat központi részében a munkaviszony-létesítés eljárási háttere kapott helyet, ami eltérően kezeli az Unió és a harmadik országok állampolgárait (ahova országunk is tartozik). Szerkezetileg ezt követi a sikeres munkavállalás eredménye: a munkaszerződés, valamint a felmerülő új problémák komparatív analízise is, beleértve a kettős adóztatás buktatóit.

A befejező részben a külföldön dolgozó állampolgáraink Szerbia által történő védelmét hangsúlyoztuk az idevágó hazai törvényekre támaszkodva, ami garanciát jelenthet az alapvető munkajogok biztosításához. Ez mindig is elsőbbséget kell, hogy élvezzen, a munkavállalás helyétől függetlenül. Főként a magyar jogirodalmat, de a Szerbia és Magyarország viszonyait szabályozó kétoldali egyezményeket is vizsgálva konklúzióként leszögezendő, hogy a ránk – szerbiai állampolgárokra – vonatkozó feltételek az új lehetőségek mellett komoly nehézségeket is élénk állítanak, megnehezítve a külföldön történő boldogulást. Ez a helyzet mindaddig fennáll majd, amíg az Unió államok között csak „harmadik ország” státusa van Szerbiának.

Kulcsszavak: külföldön való foglalkoztatás, munkaviszony-létesítés, magyarországi munkáltató, szerbiai munkavállaló

POSSIBILITIES OF EMPLOYMENT FOR SERBIAN CITIZENS IN HUNGARY

Author: **Katinka BERETKA**, 4th year student

Mentor: **dr Ágnes KARTAG-ODRI**, associate professor

Institution: Faculty of Law, Novi Sad

Hungarian College for Higher Education in Vojvodina

Hungary's joining the European Union brought along numerous new opportunities as well as problems. They together influence the position of citizens in neighbouring countries too. The new circumstances have had positive effects on the citizens of

Serbia, which will enable them to join the European integration processes. Accordingly, this paper looks at the possibilities of employment abroad, especially concerning the employment of Serbian citizens to work for Hungarian employers.

The two countries have had traditionally friendly relations. This is supported by statistics from the end of 2006, according to which the Hungarian labour market employs 2.6% of Serbian citizens (the term implies all the citizens of Serbia, regardless of their national and ethnic affiliation, including the Hungarian minority in Vojvodina). Since the changes in the labour law regulations of Hungary, introduced after joining the EU (in 2004), have greatly influenced the flow of labour force from Serbia, the central part of the paper is devoted to the procedural legal background of employment. These legal acts regulate differently the position of citizens of EU countries and "third countries" (Serbia also belongs to this group). Further on, the paper gives an analysis of the results of this process, i.e. making a contract on employment, as well as an analysis of the newly arisen problems including double taxing.

Relying on the positive legal regulations of Serbia, the final part of the paper underlines the protection of Serbian citizens employed abroad, which represents a guarantee for ensuring the fundamental labour rights that at all times must have priority regardless of the place of work.

On grounds of comparative analysis of Serbian and Hungarian labour law regulations, as well as the bilateral contracts between the two countries, it can be concluded that the conditions concerning Serbian citizens can create problems in contracting employment abroad. This situation will remain unchanged until Serbia holds the status of a "third country" in the European Union. regulations, as well as the bilateral contracts betweennts a guarantee for ensuring the fundamental labour rights tha

Keywords: possibilities of employment abroad, Hungarian citizen as employer, Serbian citizens as employees

MOGUĆNOSTI SRPSKIH DRŽAVLJANA ZA ZASNIVANJE RADNOG ODNOSA U MAĐARSKOJ

Autor: **Katinka BERETKA**, IV. godina studija

Mentor: **dr Agneš KARTAG-ODRI** vanredni profesor

Institucija: Pravni fakultet u Novom Sadu

Kolegijum za visoko obrazovanje vojvodanskih Mađara

Članstvo Mađarske u Evropskoj uniji je donelo sa sobom brojne nove mogućnosti, ali istovremeno i probleme, koji zajedno utiču i na položaj građana u susednim državama. Novonastale prilike imale su pozitivne efekte i u pogledu naših državljana u smislu podsticaja bržeg uključivanja u tokove evropske integracije.

Zbog toga se u ovom radu istražuju mogućnosti zasnivanja radnog odnosa u inostranstvu, naročito u pogledu zapošljavanja naših državljana kod poslodavca u Mađarskoj.

O postojećoj dobroj saradnji između ovih država govore i statistički podaci, sa kraja 2006. god., prema kojima na tržištu rada Mađarske, naši građani (pod ovim terminom podrazumevamo sve državljane Srbije, bez obzira na nacionalnu i etničku pripadnost, uključujući i vojvodanske Mađare) su zastupljeni sa 2,6%. Pošto su promene u radnopravnoj regulativi Mađarske, nastale nakon priključivanja u EU (2004 god.) značajno uticale i na kretanje radne snage iz Srbije, stoga je centralni deo rada posvećen pro-

T Á R S A D A L O M T U D O M Á N Y O K

cesnopravnoj pozadini zasnivanja radnog odnosa. Ovi pravni akti različito regulišu položaj državljana iz zemalja koje su članice EU i državljana “trećih država” (u koje spadamo i mi). Sledi zatim analiza rezultata ovog procesa, tj. zaključivanja ugovora o radu, ali i analiza novonastalih problema uključujući i dvostruko oporezivanje.

Oslanjajući se na pozitivnu pravnu regulativu Srbije, u završnom delu rada naglasak je na zaštiti naših državljana na radu u inostranstvu, koja obuhvata i garancije za obezbeđivanje osnovnih radnih prava, koja uvek moraju uživati prioritet, nezavisno od mesta vršenja rada.

Na osnovu komparativne analize srpskih i mađarskih radnopravnih propisa kao i bilateralnih ugovora između ove dve zemlje, može se zaključiti da uslovi koji se odnose na srpske državljane mogu stvarati prepreke, otežavajući zaključivanje ugovora o radu u inostranstvu. Ova situacija će ostati nepromenjena, sve dok Srbija zadržava status “treće države” u Evropskoj uniji.

Ključne reči: mogućnost zapošljavanja u inostranstvu, mađarski državljanin kao poslodavac, građani Srbije kao posloprimci

T Á R S A D A L O M T U D O M Á N Y O K

AZ EURÓPAI FOGYASZTÓVÉDELEM ALAPELVEI

Szerző: **FEJŐS Andrea**, LL.M., posztgraduális hallgató

Témavezető: **Dr. BORDÁS Bernadett** egyetemi tanár

Intézmény: Újvidéki Egyetem, Jogtudományi Kar, Újvidék

A mai világ jellemzőinek egyike a fogyasztói társadalom. Ezt a nagy mennyiségű, tömeges, iparszerű ártermelés és a piaci verseny jellemzi. A fogyasztót piaci döntéseiben elsősorban nem tényleges szükségletei vezénylik, hanem külső faktorok, mint pl. a reklám, így helyzete többszörösen kiszolgáltatott az eladóéval szemben. A fogyasztóvédelem célja különböző jogeszközöket szavatolva, a fogyasztó piaci helyzetének javítása.

A dolgozat, az európai fogyasztó néhány fontos jogosultságát tárja fel az olvasó számára. A bevezető szól a fogyasztó fogalmáról, a fogyasztóvédelem szükségességéről, céljáról és az Európai Unión belüli fejlődéséről. A modern fogyasztóvédelem sokszintű és igen átfogó jogszabályzást jelent. A témaötletet az Európai Bizottság által készített, a fogyasztók tájékoztatását szolgáló, Fogyasztóvédelem az Európai Unióban c. rövid brosúra adta. A brosúra az európai átlagfogyasztónak készült, nyelvezete egyszerű, mindenki számára érthető, és tíz alapelvben foglalja össze a vásárló jogait: 1. Azt vásároljon, amit akar, és ahol csak akarja, 2. Ha nem működik, küldje vissza, 3. Az élelmiszerek és más fogyasztási cikkek szigorú biztonsági előírásai, 4. Tudnia kell, hogy mit eszik, 5. A szerződéseknél tisztességes feltételeket kell biztosítaniuk a fogyasztó számára, 6. Esetenként a fogyasztók meggondolhatják magukat, 7. Az árak összehasonlításának megkönnyítése, 8. A fogyasztót nem szabad félrevezetni, 9. Fogyasztóvédelem üdülés idején, 10. Határokon átnyúló viták hatékony rendezése.

A dolgozat követi az Európai Bizottság által felállított rendszert, részletesebben feldolgozza a tíz alapelvet, az odaillő joganyaggal fűszerezve, így az alapelvek magyarázatának is tekinthető. A továbbiakban röviden ismerteti a fogyasztók szerbiai helyzetét, avagy, hogy a Fogyasztóvédelmi törvény szabályai mennyire állnak közel az EU-s szabályokhoz, majd levonja a dolgozat végkövetkeztetéseit.

Kulcsszavak: fogyasztó, fogyasztóvédelem, EU-s jogszabályok, szerbiai Fogyasztóvédelmi törvény

BASIC RIGHTS OF THE EUROPEAN CONSUMER

Author: **Andrea FEJŐS**, LL.M., postgraduate student

Menthor: **Dr. Bernadett BORDÁS**, university professor

Institution: University of Novi Sad, Faculty of Law

The society we live in today is said to be a consumer society. It is characterized by massive, industrial production and competition. When making a choice between the available goods, the consumer is not primarily motivated by his real needs, but is rather influenced by advertisements and other external factors. Compared to sellers consumers are in a disadvantaged position on the market. Therefore, the aim of consumer protection is to improve the consumer's position on the market, by guaranteeing a set of legal rights and instruments.

T Á R S A D A L O M T U D O M Á N Y O K

The paper deals with the basic rights of the European consumer. In the introductory part it leads the reader into the problem of consumer protection by defining who is a consumer, outlining the aims of consumer protection as well as the development of consumer protection within the European Union.

As the contemporary consumer protection regulation is very wide and comprehensive, the immediate motivation for this paper was found in the informative booklet prepared by the European Commission, entitled *Consumer Protection in the EU: Ten Basic Principles*. The booklet is aimed at the average European consumer, it is written in a simple and understandable manner that can be seen already from how the principles are called: 1. Buy what you want, where you want, 2. If it doesn't work, send it back, 3. High safety standards for food and other consumer good, 4. Know what you are eating, 5. Contracts should be fair to consumers, 6. Sometimes consumers can change their mind, 7. Making it easier to compare prices, 8. Consumers should not be misled, 9. Protection while you are on holiday, 10. Effective redress for cross-border disputes. The paper follows the system established by the EU Commission, talking about the principles in a more detailed manner, giving explanations and referring to the legislation in force. Therefore, it can also be considered as the principle's explanatory document. Afterwards, the paper turns to consumer protection in Serbia. It compares the rules of Serbian Consumer Protection Act with EU rules and finally makes some concluding remarks.

Keywords: consumer, consumer protection, EU legislation, Serbian Consumer Protection Act

OSNOVNA PRAVA EVROPSKOG POTROŠAČA

107

Autor: **Andrea FEJEŠ**, LL.M., postgradualni student

Mentor: **dr Bernadeta BORDAŠ**, univerzitetski profesor

Institucija: Univerzitet u Novom Sadu, Pravni fakultet

Danas živimo u potrošačkom društvu, koja se odlikuje masovnom, industrijskom proizvodnjom i tržišnom konkurencijom. Potrošač, prilikom izbora potrošnih dobara, nije primarno motivisan stvarnim potrebama, već raznim spoljnim faktorima, kao što su reklame, i tako se na tržištu nalazi u podređenom položaju u odnosu na prodavce. Cilj pravne zaštite potrošača je da, garantovanjem pravnih instrumenata, popravi njihov položaj.

Rad se bavi osnovnim pravima evropskog potrošača. Uvodni deo uvodi čitaoca u problematiku, definišući pojam potrošača, ciljeve i potrebu njihove zaštite, kao i kratak pregled razvoja zaštite potrošača u Evropskoj uniji. Pošto je današnja regulativa u oblasti zaštite potrošača veoma sveobuhvatna i razgranata, naporedna motivacija za pisanje ovog rada je kratka brošura, pripremljena od strane Evropske komisije, pod nazivom: "Zaštita potrošača u Evropskoj uniji: Deset osnovnih načela". Brošura je pisana za prosečnog potrošača, pisana je jasnim i jednostavnim jezikom, što svedoči i sam naziv načela: 1. Kupujte šta hoćete i gde hoćete, 2. Ako ne radi, vratite, 3. Visoki bezbednosni standardi za hranu i ostala potrošna dobra, 4. Treba da znate šta jedete, 5. Ugovori treba da sardže pravične uslove za potrošače, 6. Ponekad potrošači imaju pravo da se predomisle, 7. Upoređivanje cena treba da je jednostavno, 8. Potrošači se ne smeju dovesti u zabludu, 9. Zaštita za vreme letovanja, 10. Efektivno rešavanje prekograničnih sporova. Rad prati sistem koji je ustanovila Evropska komisija, pritom razrađuje navedena načela, daje objašnjenja osnovnim pravima potrošača i upućuje na evropsku regulative. Zatim, kratko izlaže zaštitu potrošača u Srbiji, upoređuje pravila Zakona o zaštiti potrošača sa rešenjima EU, i na kraju donosi finalne zaključke rada.

Cljučne reči: potrošač, zaštita potrošača, regulative u EU, Zakon o zaštiti potrošača Srbije

T Á R S A D A L O M T U D O M Á N Y O K

ESŐEMBERKÉK – INTERAKTÍV ÖSSZEHANGOLÓDÁS AUTISTA ÉS EGÉSZSÉGES GYERMEKEKNÉL

Szerzők: **BALÁZS Éva**, **BALOGH Virág**, **FERENCZ Valéria**, IV. évfolyam

Témavezető: **Dr. NÉMETH Dezső** egyetemi adjunktus

Intézmény: Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Pszichológia Tanszék, Szeged

A kutatás az autizmussal élő gyerekek dialógusban való részvételét vizsgálta az interaktív összehangolódás és a munkamemória-kapacitás, valamint a naiv tudatelmélet tükrében.

A dolgozat bemutatja Pickering és Garrod új elméletének (interaktív összehangolódás) első magyar empirikus igazolását és az arra általunk kidolgozott dialógus-feladatokat. Az interaktív összehangolódás szerint a társalgó felek reprezentációikat különböző nyelvi szinteken azonos időben képesek összehangolni, így átveszik és használják egymás kifejezéseit, nyelvtani formáit és hanglejtését. A vizsgálatban 15 autizmussal élő gyermek, valamint egy életkor szerint és egy mentális kor szerint illesztett kontrollcsoport vett részt. A dialógus vizsgálatára 3 feladatot dolgoztunk ki: „Tesz-Vesz Város”-feladat, „Jelzős szerkezet/Vonatkozó mellékmondat”-feladat és „Lexikális” feladat, melyekkel a szintaktikai és a szemantikai interaktív összehangolódást vizsgáltuk. Annak eldöntésére, hogy az interaktív összehangolódás alacsonyabb szintjének hátterében a munkamemória-kapacitás deficitje vagy a naiv tudatelmélet sérülése áll, számos munkamemória és két hamis vélekedés-tesztet is elvégeztünk.

Az autizmussal élő gyerekek a dialógus feladatok többségén szignifikánsan rosszabban teljesítettek, mint a kontrollcsoportok, ugyanakkor a legtöbb munkamemória-feladatban nem. Tehát eddigi eredményeink alapján feltételezzük, hogy az interaktív összehangolódás alacsonyabb fokának hátterében a naiv tudatelmélet sérülése állhat.

Kulcsszavak: **interaktív összehangolódás, dialógus, autizmus, munkamemória, naiv tudatelmélet**

RAIN MANIKINS – INTERACTIVE ALIGNMENT IN AUTISM

Authors: **Éva BALÁZS**, **Virág BALOGH**, **Valéria FERENCZ**, 4th year student

Supervisor: **Dr. Dezső NÉMETH** assistant professor

Institution: University in Szeged, Faculty of Humanities, Cognitive psychology, Szeged

The topic of our research is how autistic children take part in dialogues, from the viewpoint of interactive alignment, working memory capacity and the theory of mind.

The paper shows the first Hungarian empirical verification of Pickering and Garrod's new theory (interactive alignment) and dialogue tasks. According to interactive alignment the talking parties can harmonize their communication on different language levels – they can take over and use each other's expressions, grammatical forms and intonations. In the survey, 15 autistic children, and control groups of the same age and mental age took part. To study their dialogue 3 tasks were processed: 'Tesz-Vesz Város' task, 'Attributive Construction/Relative Clause' task and an 'Encyclopaedic' task, through which syntactic and semantic interactive alignment could be examined. To check the results, several working memory and two false belief tests were performed

T Á R S A D A L O M T U D O M Á N Y O K

in order to map the background of the low-level interactive alignment. The autistic children finished the tasks with significantly worse results than the control groups, whereas the autistic group had better results on most working memory tests.

Our most striking result is that the theory of mind is necessary to the mechanisms of interactive alignment.

Keywords: **interactive alignment, dialogue, autism, working memory, theory of mind**

T Á R S A D A L O M T U D O M Á N Y O K

MUNKAMEMÓRIA FUNKCIÓK SKIZOFRÉNIÁBAN

Szerzők: **KOCSIS Kata, PUKÁNSZKY Judit**, IV. évfolyam

Témavezető: **Dr. NÉMETH Dezső**, egyetemi adjunktus,

Dr. HORVÁTH Szatmár, klinikai orvos, biológus

Intézmény: Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Pszichológia Tanszék, Szeged

Kutatásunk célja a skizofrénia és a munkamemória kapcsolatának feltérképezése volt, neuropszichológiai tesztek segítségével. Vizsgálatunk során arra kerestük a választ, hogy a Baddeley-féle munkamemória modell pontosan mely részeinél találunk deficitet. Hipotézisünk az volt, hogy skizofréniában a munkamemória minden komponense károsodást mutat (Keefe, 2000), különös tekintettel a végrehajtó funkciókra. Vizsgálatunkban 33 skizofrén és 20 egészséges kontroll személy vett részt. A skizofrén személyekkel a Szegedi Tudományegyetem Pszichiátriai Klinikáján végeztünk vizsgálatokat. Mindkét csoporttal a következő tesztekert vettük fel: számterjedelem teszt, fordított számterjedelem teszt, betű és szemantikus fluencia teszt, hallási mondat-terjedelem teszt, Stroop-teszt és Corsi kockák. Eredményeink alapján arra a következtetésre jutottunk, hogy a Baddeley-féle munkamemória modell minden komponense károsodást mutat skizofrén személyeknél, mivel a fonológiai hurkot, a téri-vizuális vázlattömböt és a központi végrehajtót vizsgáló neuropszichológiai tesztekkel mért teljesítményük szignifikánsan gyengébb volt, mint az egészséges kontroll személyeké.

Továbbá az egyszerűbb feladatokhoz képest a komplexebb végrehajtó funkciókat mérő feladatokban nagyobb teljesítményromlást tapasztaltunk. Kutatásunk segítségével árnyaltabbá tehető a skizofrén személyek munkamemória deficitjéről alkotott kép, valamint hasznos lehet a differenciál diagnosztikai eljárások során.

Kulcsszavak: skizofrénia, munkamemória, végrehajtó funkciók

WORKING MEMORY FUNCTION IN SCHIZOPHRENIA

Authors: **Kata KOCSIS, Judit PUKÁNSZKY**, 4th year student

Supervisor: **Dr. Dezső NÉMETH**, assistant professor,

Dr. Szatmár HORVÁTH, trainee in psychiatry, biologist

Institute: University of Szeged, Faculty of Arts, Department of Psychology, Szeged

This research was addressed to examine the relationships between schizophrenia and the poor performance of working memory. We aimed to find which areas show deficit of Baddeley's model of working memory. Our hypothesis was that every component of the working memory shows impairment in schizophrenic patients (Keefe, 2000) regarding to the executive functions. We examined 33 patients diagnosed with schizophrenia and 20 healthy control patients. The schizophrenic patients were examined at Department of Psychiatry, University of Szeged. At both groups we used the following tests: Digit Span Test (forward and backward), Letter and Semantic Fluency Test, Listening Span Test, Stroop Test and Corsi Test. According to our results every component of Baddeley's model of working memory shows impairment in schizophrenic patients, as they had significantly poorer per-

T Á R S A D A L O M T U D O M Á N Y O K

formance at each neuropsychological tasks measuring the phonological loop, the visuo-spatial sketchpad and the executive system, than control patients. Additionally, we experienced major impairment at the tasks measuring the complex executive functions. The results of our research gives a broader aspect of working memory deficit in schizophrenia and may help the differential diagnostic distinction.

Keywords: **schizophrenia, working memory, executive functions**

T Á R S A D A L O M T U D O M Á N Y O K

A LEXI KÉRDŐÍV DIMENZIÓI ÉS EYSENCK SZEMÉLYISÉGMODELLJE KÖZÖTTI KAPCSOLATOK

Szerző: **GRABOVAC Beáta** PhD-hallgató, I. évfolyam

Témavezető: **Dr. HÓDI Sándor**

Intézmény: BME GTK, Kognitív Pszichológia Szak, Budapest

Vajdasági Magyar Felsőoktatási Kollégium

Jelen kutatás célja a lexikai modell és Eysenck személyiségdimenziói között feltételezett strukturális kapcsolatok feltárása volt. A kutatás arra irányult, hogy megvizsgáljuk, kimutatható-e valamilyen statisztikai összefüggés – a lexikai hipotézisen alapuló – LEXI kérdőív egyes dimenziói és Eysenck különböző személyiségdimenziói között.

Kiinduló hipotézisünk az volt, hogy a két modell személyiségdimenziói között statisztikailag szignifikáns kapcsolat van.

A kutatásban két mérőeszközt használtunk: az egyik a LEXI kérdőív, mely 264 állításból áll, a másik Eysenck 102 kérdésből álló EPQ kérdőíve. A vizsgálat alapjául szolgáló minta 221 személyből állt. Különböző képzettségi szintű, 18–55 év közötti férfiak és nők töltötték ki a kérdőíveket.

Az elemzés alapjául azok a változók szolgáltak, amelyeket válaszul kaptunk a két kérdőívre. Az adatok statisztikai feldolgozása kanonikus korrelációs analízissel történt, valamint a főbb komponensek analízisével. A főbb komponensek analízisével három faktort különítettünk el, melyeknek az extravertió, pszichoticitás és neuroticitás neveket adtuk. A kanonikus korrelációs analízis szintén három jelentős faktort emelt ki: az emocionális stabilitást, az introvertiót és egy a pszichoticitással ellentétes dimenziót.

Az eredmények alapján arra a következtetésre jutottunk, hogy Eysenck elmélete alapvetően fontos személyiségdimenziókat emel ki, amelyek a lexikai modellben is megtalálhatóak. Ez utóbbi modell segítségével azonban árnyaltabb képet kapunk egy adott ember személyiségéről, részletesebben leírhatjuk azt.

Kulcsszavak: **lexikai hipotézis, Eysenck, személyiségdimenziók, kanonikus korrelációs analízis, fő komponensek analízise**

RELATIONS BETWEEN THE DIMENSIONS OF THE LEXI QUESTIONNAIRE AND EYSENCK'S PERSONALITY THEORY

Author: **Beáta GRABOVAC**, 1st year PhD student

Mentors: **dr Sándor HÓDI**

Institution: BME GTK, Cognitive psychology, Budapest

Hungarian College for Higher Education in Vojvodina

The aim of this research was to map possible structural relations between a model based on lexical hypothesis and Eysenck's personality model. We wanted to examine if there is a statistical relation between the dimensions of the LEXI Questionnaire and Eysenck's personality dimensions.

T Á R S A D A L O M T U D O M Á N Y O K

The hypothesis was that there is a statistically significant relation between the two examined models.

As instruments in the research we used the LEXI Questionnaire containing 264 items and Eysenck's EPQ Questionnaire with 102 questions. There were 221 persons tested in the sample. Their level of education was various, their age was between 18 and 55, and both males and females were included.

As variables in the analysis we used the answers we got in the two questionnaires. In the statistical analysis we used the Canonical correlational analysis and the Analysis of the main components. In the Analysis of the main components we got three relevant factors as a result which we respectively named extraversion, psychoticity and neuroticity.

The Canonical correlational analysis also gave three factors as a result. We gave them the following names: emotional stability, introversion, and factor contrary to psychoticity.

From these results we can draw a conclusion that Eysenck's three factors are in some way the basic factors, dimensions relevant for personality and that the lexical model contains them too. However, the lexical model gives a more distinctive description of the personality than Eysenck's, we get a more detailed picture of the person's structure.

Keywords: lexical hypothesis, Eysenck, personality dimensions, Canonical correlational analysis, Analysis of the main components

RELACIJE IZMEĐU DIMENZIJÁ UPITNIKA LEXI I DIMENZIJÁ AJZENKOVOG MODELA LIČNOSTI

113

Autor: Beata GRABOVAC, I. godina studija, PhD

Mentor: dr Šandor HODI

Institut: BME GTK, Kognitivna psihologija, Budimpešta
Kolegijum za visoko obrazovanje vojvodanskih Mađara

Osnovni cilj ovog istraživanja je ispitivanje strukture povezanosti između dimenzija ličnosti leksičkog modela i dimenzija Ajzenkovog modela ličnosti.

Problem istraživanja se odnosi na to da li postoji povezanost između dimenzija upitnika LEXI (koji je proizašao iz leksičke hipoteze) i dimenzija Ajzenkovog modela ličnosti i ako postoji, kakve je prirode.

Pretpostavka istraživanja je da postoje statistički značajne relacije između dimenzija upitnika LEXI i dimenzija Ajzenkovog modela ličnosti. Istraživanje je usmereno na otkrivanje relacija i ispitivanje njihove prirode.

Korišćeni instrumenti su bili upitnik LEXI, koji ima 264 ajtema i Ajzenkov upitnik EPQ (adaptiran za upotrebu u našoj kulturi u radionici Rekspli 2002. godine), koji sadrži sto dva ajtema.

Kao varijable u istraživanju poslužili su odgovori ispitanika na ajteme upitnika LEXI i odgovori ispitanika na upitniku Ajzenkovog EPQ. Odgovori na stavke sažeti su na prve glavne komponente subskala i faktorski skorovi na prvim glavnim komponentama korišćeni su u daljim analizama.

Uzorak se sastojao od dvestadvadeset i jednog ispitanika, predstavnika oba pola, uzrasta od 18 do 55 godina, različitog nivoa obrazovanja. Uzorak je bio prigodan. U statističkoj obradi podataka korišćena je analiza glavnih komponenti, zatim kanonička ko-

T Á R S A D A L O M T U D O M Á N Y O K

relaciona analiza. U analizi su izdvojena tri statistički značajna para kanoničkih faktora: Emocionalna stabilnost, Introverzija, ali praćena izrazitom moralnošću, emocionalnom stabilnošću i konvencionalnošću i profil koji podseća na hiposocijalizovanu, stabilnu osobu, olićenje moralnosti i dobroćudnosti (negativan pol Psihoticizma).

U analizi glavnih komponenti zajedničkog prostora upitnika LEXI i upitnika EPQ izdvojena su tri značajna faktora. Faktori su interpretirani kao: Pozitivna emocionalnost ili Ekstraverzija, Psihoticizam ili psihopatske tendencije i Neuroticizam ili Negativna emocionalnost.

Iz navedenih rezultata bi se moglo zaključiti da u ovom slučaju Ajzenkov model obuhvata bazične nivoe ličnosti, a i leksički model; ali da leksički model daje finiju i detaljniju sliku, ukazuje na specifičnije odlike osobe.

Ključne reči: **leksička hipoteza, Ajzenkov PEN model, kanonička korelaciona analiza, analiza glavnih komponenti**

T Á R S A D A L O M T U D O M Á N Y O K

SZÜLŐI IMPLICIT ATTITÚDOK

Szerző: **SZELES András**

Intézmény: New York-i Egyetem, Orvosi Központ, Gyermek- és Kamaszkori Pszichiátriai Tanszak, Gyermekkutató Központ, New York

Korlátozott számú kutatás szól a szülői implicit attitűdről, valamint arról, hogy ez az attitűd hogyan befolyásolja a szülői nevelési stílust, kommunikációt és a személyi identitás alakulását.

Kutatásunk azzal foglalkozik, hogy az implicit nemi attitűdök milyen hatással vannak a szülői viselkedésre, különösen a szülő irányította játékra. A vizsgálatra olyan anyákat választottunk, akik bevallottan (expliciten) a nemek közötti egyenlőséget hirdetik. Azonban a vizsgálati eredmények azt mutatják, hogy az anyák játékszer-választása a "ferfi" és "karrier" kategóriák közötti implicit asszociációkat közvetíti. Különösen az erősebb implicit asszociációk korrelálnak a tradicionális nemspecifikus elvárásokhoz alkalmazkodó játékszer-választással.

Az eredményt úgy foglalkozunk össze, hogy az anyai implicit asszociációk rejtetten befolyásolják mind a szülői, mind a gyermeki nemi azonosság fejlődését a korai gyermekkorban.

A további kutatások újabb módszertani megközelítést igényelnek. A továbbiakban szeretnénk figyelembe venni az etnikai és szocio-ökonomiai tényezőket is és megvizsgálni, hogy a faji és etnikai identitás milyen szerepet játszik az implicit/explicit attitűdök közvetítő hatásával kapcsolatban.

Kulcsszavak: korai gyermekkor, szülői implicit attitűd, játékszer-választás, nemspecifikus elvárások

THE IMPACT OF MATERNAL IMPLICIT ATTITUDES ON GENDER IDENTITY DEVELOPMENT

Author: **András SZELES**

Institution: New York University, Medical Center, Child and Adolescent Psychiatry Department, Child Study Center, New York

There has been limited research detailing the implicit attitudes of parents' and how such attitudes may impact parenting style, communication and personal identity. The following was an investigation in whether implicit gender attitudes impact parenting behaviors, specifically parent directed play. Results indicated that toy selection among explicitly gender egalitarian mothers is mediated by maternal implicit associations between the constructs of 'male' and 'career'. Specifically, stronger implicit associations correlate with toy selections that conform to traditional gender expectations. We surmise that maternal implicit associations may come to covertly influence both parental and filial gender identity development during early childhood. We are currently in the process of modifying our collection methods to fit a second, more ethnically and socio-economically diverse cohort and hope to elucidate whether racial and ethnic identity may play a mediating role in the implicit/explicit relationship.

Keywords: upbringing, socio-economy

N Y O S D I Á K K Ö R I K O N F E R E N C I A

T Á R S A D A L O M T U D O M Á N Y O K

AZ IMPLICIT TANULÁS, A MUNKAMEMÓRIA ÉS A VÉGREHAJTÓ FUNKCIÓK KAPCSOLATA

Szerző: **AMBRUS GÉZA** Gergely, V. évfolyam

Témavezető: **Dr. NÉMETH Dezső** egyetemi adjunktus

Intézmény: Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Pszichológia Tanszék, Szeged

A jelen dolgozatban ismertetett vizsgálat célja, hogy kimutassa, a munkamemória-tesztekben látható egyéni különbségek kapcsolatban állnak-e az implicit tanulást mérő, sorozatos reakcióidő – feladat (SRT) különböző mutatóival. Badgaiyan az implicit tanulás és a végrehajtó rendszer kapcsolatáról az SRT feladattal kapcsolatban a közös erőforrások használata mellett érvel (Badgaiyan, 2000). A vizsgálat hipotézise, hogy a végrehajtó funkciót mérő eljárásokban nyújtott teljesítmény összefügg az implicit tanulási teljesítménnyel.

Jelen vizsgálatban a munkaemlékezet alkalmazott mérőeljárásai a szám-, szó- és fordított számterjedelem tesztek, a Corsi-kocka teszt, a Stroop-teszt, az olvasási terjedelem teszt, továbbá betű- és kategóriafluencia tesztek voltak. Az implicit emlékezeti teljesítmény mérésére a Nissen és Bullemer (1987) által kifejlesztett SRT paradigma egy módosított változata szolgált. Egészséges fiatal felnőtteket vizsgálva korreláció mutatkozott több, a központi végrehajtó gátló folyamatait mérő mutató és az SRT feladat implicit szekvencia-elsajátítást jelző értéke között, míg más, gátláshoz közvetlenül nem kapcsolható eljárások esetében nem mutatkozott korreláció.

Ezen eredmények kiindulóalapot szolgáltatnak újabb kísérletek számára, melyek a gátló folyamatok és a procedurális emlékezeti folyamatok közti összefüggéseket vizsgálhatják.

Kulcsszavak: **implicit tanulás, munkamemória, végrehajtó funkciók, sorozatos reakcióidő-feladat**

CONNECTIONS BETWEEN IMPLICIT LEARNING, WORKING MEMORY AND EXECUTIVE FUNCTIONS

Author: **Géza GERGELY AMBRUS**, 5th year student

Supervisor: **dr. Dezső NÉMETH** assistant professor

Institute: University of Szeged, Faculty of Arts, Department of Psychology

The purpose of this paper is to examine the relationship between the individual differences in working memory capacity and different measurements of implicit learning measured by the Serial Reaction Time (SRT) paradigm. Badgaiyan (Badgaiyan, 2000) argued that executive functions and implicit learning processes might share common mental resources. The hypothesis of this study is that a relationship exists between measurements of working memory and implicit learning. Working memory tests included the Digit Span Test, Word Span Test, Backwards Digit Span Test, Corsi Block Tapping Test, Stroop Test, Listening Span Test, Letter and Category Fluency Tests. A modified version of Nissen and Bullemer's SRT design (Nissen and Bullemer, 1987)

T Á R S A D A L O M T U D O M Á N Y O K

has been applied for measuring implicit learning performance. According to data acquired from healthy young adults, correlations were found between multiple measurements of the inhibitory functions of the executive processes and implicit sequence learning measurements of the SRT paradigm. Other measurements of the working memory not closely related to inhibitory functions were unrelated to implicit learning performance. These findings could serve as platform for further research investigating the relations between inhibitory functions and procedural systems.

Keywords: **implicit learning, working memory, executive functions, Serial Reaction Time task**

T Á R S A D A L O M T U D O M Á N Y O K

A MATEMATIKAI MEGISMERÉS PSZICHOLÓGIÁJÁNAK EGY FEJEZETE: HOGYAN TÁROLJUK A PÁROSSÁGOT?

Szerző: **JANACSEK Karolina**, IV. évfolyam

Témavezető: **Dr. KRAJCSI Attila** egyetemi adjunktus

Intézmény: Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Pszichológia Tanszék, Szeged

A párosság a matematikában a kettővel való oszthatóságot jelenti. A matematikai megismerés kutatásában azonban több olyan eredmény is született, mely szerint amikor eldöntjük egy számról, hogy páros-e vagy páratlan, nem a definíció alapján tesszük, hanem a hosszú távú emlékezetből hívjuk elő a párosságra vonatkozó ismereteinket.

Pontosan hogyan reprezentáljuk ezt az információt? És amikor a számok párosságáról döntünk, „értjük-e” a számok nagyságát? A klasszikus elmélet (Dehaene, 1992) szerint párosságdöntési feladatban automatikusan megtörténik a számok nagyságának feldolgozása.

Kutatásomban egy új típusú feladatot használtam, melyben két számról kell eldönteni, hogy párosság szerint megegyeznek-e vagy sem.

Eredményeim azt mutatják, hogy a számok párosságára vonatkozó ismereteinket számsorozatként tároljuk és a párossági döntéskor nem aktiválódik automatikusan a számok mennyiségi reprezentációja, ellentétben a klasszikus elmélettel.

Kulcsszavak: párossági és mennyiségi reprezentáció, távolsághatás

A CHAPTER FROM THE PSYCHOLOGY OF NUMERICAL COGNITION: THE PARITY REPRESENTATION

Author: **Karolina JANACSEK**, 4th year undergraduate student

Supervisor: **Dr. Attila KRAJCSI**, university professor

Institution: University of Szeged, Faculty of Humanities, Department of Psychology, Szeged

Parity is a semantic representation of numerals based on division by two. The literature of numerical cognition reveals that parity information is recalled from the long term memory. Former studies suggest that in parity judgement tasks the analog magnitude system is activated automatically (Dehaene, 1992).

In the present study subjects have to decide whether the parity of two one digit numerals are the same or not. Response latency pattern suggests that parity information is stored in a list-like representation and the magnitude of numerals is not processed automatically. These results are consistent with a view of two distinct representations of parity and numerical magnitude without automatic activation of the other system.

Keywords: parity and magnitude representation, distance effect

T Á R S A D A L O M T U D O M Á N Y O K

AZ INTERJÚ, MINT KUTATÁSI MÓDSZER

Szerző: **GRUBER Enikő**, IV. évfolyam

Témavezető: **Dr. HÓDI Sándor**

Intézmény: Újvidéki Egyetem, BTK, Magyar Nyelv és Irodalom Tanszék, Újvidék

Az interjú mint kutatási módszer még újnak számít, nemcsak nálunk, de Amerikában és Európában is. Ezt az új kutatási módszert szeretném bemutatni, alkalmazni és fontosságát alátámasztani munkámmal. Kutatásom alapjául a Hódi Sándorral készített több mint száz interjú szolgál. Ezek elemzéséből, valamint Hódi Sándorral folytatott retrospektív jellegű beszélgetésből próbálok feltárni mindazt, amit ő a tudományról, a pszichológus munkájáról, a társadalomról, nemzeti közösségünk helyzetről, közéleti problémáinkról és mindennapi életünk sajátosságairól gondol.

Az interjúk általában azért készülnek, mert valamire vagy valakire kíváncsiak vagyunk. Kutatási módszerre attól válik, ha az interjú célja nem merül ki abban, hogy választ kapjunk kérdéseinkre és saját hipotéziseinket teszteljük, hanem igyekszünk megérteni mások élettapasztalatait, és azt, ahogyan ezeket az interjúalany értelmezi. Alfred Schütz, aki igen sokat foglalkozott az interjúkészítés metodológiájával, mindezt szemléletesen egy favágó segítségével példázza. Szerinte, ha sétálunk az erdőben, és látunk egy embert, aki éppen fát vág, akkor mi látunk egy cselekvést, erről kialakítjuk a saját véleményünket. Ez a vélemény saját véleményünk – a „megfigyelő interpretációja” – a favágóról, ami egyáltalán nem biztos, hogy megegyezik azzal a jelentéstartalommal, ahogyan a favágó értelmezi saját cselekvését. Ahhoz, hogy megértsük a favágó viselkedését, nem elég megfigyelőnek lennünk, hanem meg kell ragadnunk magatartásának a „szubjektív jelentését” is, vagyis azt, hogy mit jelent adott körülmények között az adott foglalatosság. A jelentéshez vezető út Schütz szerint a cselekvés megfelelő kontextusba való helyezése.

Mindez más szóval azt jelenti, hogy az interjú mint kutatási módszer a szokásosnál mélyebb betekintést enged az emberek tevékenységébe, és ezáltal lehetőséget nyújt arra, hogy mások is megértsék tevékenységüket, gondolkodásmódjukat, életszervezésük motívumait.

Kulcsszavak: interjú, kutatás, metodológia, interpretáció, pszichológia

THE INTERVIEW AS A RESEARCH METHOD

Author: **Enikő GRUBER**, 4th year student

Supervisor: **Dr. Sándor HÓDI**

Institution: University of Novi Sad, Faculty of Arts, Department of Hungarian Language and Literature

Interview as a research method is known to be a new phenomenon, not only in this area, but also in America and in other parts of Europe. In my paper I would like to introduce, apply and prove the significance of this new method. More than a hundred interviews made with my supervisor will serve as the basis of my research. In order to cover what he thinks of science, the work of a psychologist, society, the situation of our national community, problems in public life and the specialities of our everyday life I will analyze the interviews and our retrospective conversations.

N Y O S D I Á K K Ö R I K O N F E R E N C I A

T Á R S A D A L O M T U D O M Á N Y O K

We make interviews usually because we are curious about a thing, a phenomenon or a personality; our primal aim is to get the answers to our questions and to test our hypothesis. It becomes a research method when we try to understand the life experiences of our interviewee and his reflections on them. Alfred Schutz, who had many great works on the methodology of interviewing, comes up with the very expressive example of a woodcutter. When we walk in a forest and see a man cutting wood, we see an action that we interpret and create our opinion. In his concept, this is the “interpretation of the spectator” which does not necessarily correspond to the meaning content as the woodcutter interprets his own action. In order to understand the woodcutter’s behavior, it is not enough to be only a spectator; we also have to catch the “subjective meaning” of his attitude, so we have to find out what the particular act means in particular circumstances. According to Schutz, putting the action into the proper context will drive us to its meaning.

In other words, interview as a research method allows a deeper view into the activities of our interviewees. Furthermore, it gives the possibility for other people to get to know their activities, their ways of thinking and their life organizing motivations.

Keywords: **interview, research, methodology, interpretation, psychology**

INTERVJU KAO ISTRAŽIVAČKI METOD

Autor: **Enike GRUBER**, IV. godina studija

Mentor: **Dr Šandor HODI**

Institucija: Univerzitet u Novom Sadu, Filozofski fakultet, Katedra za mađarski jezik i književnost, Novi Sad

Intervju spada u nove istraživačke metode ne samo kod nas već i u Americi i Evropi takođe. Svojim radom bih želela prikazati ovaj novi istraživački metod, primeniti ga i obrazložiti njegovu važnost. Kao osnova mog istraživanja služi mi više od sto intervjuja, koje sam napravila sa Šandorom Hodijem. Analizom istih, kao i iz razgovora retrospektivnog karaktera koji sam vodila sa njim, pokušavam da predstavim sve ono što on misli o nauci, o svom radu kao psiholog, o društveno položaju naše nacionalne zajednice, problemima javnog života i osobenostima svakodnevnog života.

Intervjui se uglavnom prave zato što nas zanima nešto ili neko. U istraživački metod se pretvara kada cilj intervjuja nije zadovoljen samo dobijanjem odgovora na naša pitanja i testiranjem sopstrenih hipoteza, nego se trudimo da razumemo životna iskustva drugih i način na koji ih tumači subjekt koji se intervjuje. Alfred Schütz, koji se puno bavio metodologijom pravljenja intervjuja, sve ovo prikazuje na očiglednom primeru jednog drvoseče. Po njemu ako se šetamo šumom i vidimo čoveka koji upravo seče drva, onda mi vidimo jednu radnju, o ovome stvaramo sopstveno mišljenje. Ovo mišljenje je naše sopstveno mišljenje – „interpretacija posmatrača“ – o drvoseči, što uopšte nije sigurno da se slaže sa smislom drvosečinog tumačenja svoje radnje. Da bismo razumeli ponašanje drvoseče nije dovoljno da budemo samo posmatrači, već moramo proniknuti u subjektivno značenje njegovog ponašanja tj. shvatiti što u datim okolnostima znači data radnja. Po mišljenju Schütza put koji vodi do značenja svega toga jeste stavljanje radnje u odgovarajući kontekst.

Drugim rečima sve ovo znači da nam intervju kao istraživački metod pruža dublji uvid u delatnost ljudi od uobičajenog i na taj način pruža priliku da i drugi razumeju njihovu delatnost, način razmišljanja, motive njihove organizacije života.

Gljučne reči: **intervju, istraživanje, metodologija, interpretacija, psihologija**

T Á R S A D A L O M T U D O M Á N Y O K

A ROMÁK ÁBRÁZOLÁSA A KERESKEDELMI MÉDIÁK SZÓRAKOZTATÓ MŰSORAIBAN

Szerző: **GAZDAG Olga**, III. évfolyam

Mentor: **Dr. HAMMER Ferenc** egyetemi adjunktus

Intézmény: Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bölcsészkar,
Művészetelméleti és Médiakutatási Intézet, Budapest

Ezen dolgozat Magyarország legnépesebb kisebbségének, a romáknak a kereskedelmi televíziós ábrázolását vizsgálja. Míg 20-30 évvel ezelőtt, a szocializmusban a romák egyáltalán nem vagy csak erősen behatárolt szerepekben jelenhettek meg, addig ma már sokkal árnyaltabb a kép. A magyar kereskedelmi csatornák tehetségkutatókban (Megasztár), paródiákban (Bazi nagy roma lagzi), doku-soap-okban (Győzike) és talk show-kban (Mónika Show) egyaránt (fő)szerepeltetnek romákat.

Habár ez egy igen összetett feladat, e dolgozat korábbi irodalomra és saját megfigyelésre támaszkodva igyekszik képet festeni arról, hogy valójában milyen is egy „kereskedelmi roma”.

Kulcsszavak: **roma, kereskedelmi televíziók, szórakoztató műsorok**

121

DEPICTING THE GYPSY IN ENTERTAINMENT SHOWS OF COMMERCIAL TVS

Author: **Olga GAZDAG**, 3rd year student

Menthor: **Ferenc HAMMER**, Ph.D., assistant professor

University: Eötvös Loránd Science University, Faculty of Humanities,
Department of Communication, Budapest

This paper examines the representation of the Roma people – the largest ethnic minority group in Hungary – in the programs of commercial televisions. Although Roma people performed only highly limited roles in the electronic media 20-30 years ago (during socialism), today the portrayal of the Roma is more refined and complex, though often more problematic as well. On Hungarian commercial channels there are Roma people in talent shows (Megasztár), in parodies (Bazi nagy roma lagzi), in docu soaps (Győzike) and talk shows (Mónika Show) as (main) characters.

Even though it is a complex task, this paper, based on earlier literature and own observation, tries to give a picture about the build-up of a 'commercial roma'.

Keywords: **roma, commercial television channels, entertainment programs**

N Y O S D I Á K K Ö R I K O N F E R E N C I A

T Á R S A D A L O M T U D O M Á N Y O K

PRIKAZIVANJE ROMA U ZABAVNIM EMISIJAMA KOMERCIJALNIH MEDIJA

Autor: **Olga GAZDAG**, III. godina studija

Mentor: **Ferenc HAMMER**, PhD, docent

Univerzitet: Univerzitet nauka Eötvös Loránd, Filozofski Fakultet, Katedra za komunikaciju, Budimpešta

Ovaj rad će istražiti televizijsko prikazanje najveće etničke grupe Mađarske, to jeste Rome. Dok još pre 20–30 godina u socijalizmu Romi nisu mogli dobiti nikakve, ili samo sasvim male i ograničene uloge, današnje stanje je sasvim drugačije.

Danas se već sve više i više Romi pojavljuju na mađarskim komercijalnim stanicama, u talent šouima (Megasztár), parodijama (Bazi nagy roma lagzi), dokumentarnim sapunicama (Győzike) i tok šouima (Mónika Show), pa čak igraju i glavnim ulogama.

I iako je to jako kompleksan zadatak, ovaj rad će uz pomoć ranijih dokumenata i sopstvenih zapažanja pokušati da naslika sliku „komercijalnog Roma”.

Ključne reči: **Roma, komercijalne televizije, zabavne emisije**

H U M Á N T U D O M Á N Y O K

A HATTYÚ SZÍNEVÁLTOZÁSA A hattyú motívuma Tolnai Ottó művészetében

Szerző: **NOVÁK Anikó** abszolvens

Témavezető: **Dr. CSÁNYI Erzsébet** rendkívüli egyetemi tanár

Intézmény: Újvidéki Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Magyar Nyelv és Irodalom Tanszék, Újvidék
Vajdasági Magyar Felsőoktatási Kollégium

A hattyú már a legkorábbi, mitológiai időktől kezdve megihlette a művészeket.

Jelen dolgozat célja a hattyú-motívum megközelítése, majd Tolnai Ottó műveiben való elemzése. A problémafelvetés kialakításához elsősorban az irodalomban megjelenő hattyúmotívumok vizsgálatára van szükség, de számba kell venni a zenei és képzőművészeti megjelenésformákat is. Az összehasonlító elemzés során kiderült, hogy a vizsgált motívum általában négyféle vonatkozásban fordul elő. Leggyakrabban a halál kapcsán kerül szóba a hattyúdala, a hattyú halála (pl. Shakespeare: A velencei kalmár; Otello, a velencei mór; Arany János: A költő halála; Petőfi Sándor: Tündérálmom, Hattyúdalféle; Madách Imre: Hattyúdala; Reviczky Gyula: Beteg vagyok; Juhász Gyula: Meghalni szépen..., Jól van így, A szent magyar folyó; Babits Mihály: Az Olt partján; József Attila: Pünkösöd előtt, A paradicsom életté lesz; stb.).

Nagyon gyakori az átváltozás mozzanata (pl. a mesékben: Vörösmarty Mihály: Csongor és Tünde, Rilke: Léda).

A hattyú a költészet metaforájaként, illetve a költői sorssal kapcsolatban is toposzá válik (pl. Berzsenyi Dániel: Az igazi poézis dicsérete, Arany János: Vojtina ars poétikája, Poétai recept, Baudelaire: A Hattyú, Mallarmé: E szív, e szeretlen, Nemes Nagy Ágnes: 64 hattyú, stb.). A negyedik asszociációs mező a hattyú fehér ség, a hattyú és a szépség kapcsolata (pl. Rilke: A hattyú, Vajda János: Húsz év múlva, stb.) A dolgozat külön tárgyalja Tolnai Ottó hattyú-motívumait a Gyökérrágó, A Prózák könyve, a Wilhelm-dalok, avagy a vidéki Orfeusz, a Kékítőgolyó, a Balkáni babér és az Ómama egy rotterdami gengszterfilmben című kötetek alapján.

A 13 hattyú dala című vers különösen érdekes a téma szempontjából, ugyanis Tolnai itt megteremt a hagyományos hattyú-toposzok szintézisét a mottók és az intertextuális utalások révén, ugyanakkor a motívumot új kontextusba is helyezi. Az „ódivatú költői kellék” (Tolnai) illeszkedik a költő magánmitológiájához, és kötődik a flamingó-motívumhoz is. A versben a hattyú kapcsán felmerül a hattyúpestis, és a költészet emblematis madarát korunk patkányának nevezi a költő. Tolnai értelmezésében tehát a hattyú elveszíti korábbi szakralitását.

Kulcsszavak: a hattyú-toposz a művészetekben, a halál, az átváltozás, a költészet, a fehér ség jelentésvonatkozásai, Tolnai Ottó

CHANGES OF THE SWAN MOTIVE The swan motive in Ottó Tolnai's works

Author: **Anikó NOVÁK** undergraduate student

Supervisor: **Dr. Erzsébet CSÁNYI**, associated professor

Intitution: Department of Hungarian Language and Literature, University of Novi Sad
Hungarian College for Higher Education in Vojvodina

N Y O S D I Á K K Ö R I K O N F E R E N C I A

The aim of the paper is to present the changes of the swan motive and to analyze it in Ottó Tolnai's works. In order to approach the problem it is necessary to examine the earlier swan-motives in literature, music and the fine arts.

The swan motive appears in various forms: the swan's death, the swan song (Shakespeare: *The Merchant of Venice*, *Othello*; Arany: *A költő halála*; Gyula Reviczky: *Beteg vagyok*; Rilke: *A hattyú*; Mallarmé: *E szűz, e szertelen*, etc.), metamorphosis (fairy tales, Vörösmarty: *Csongor és Tünde*, etc.), the swan as the metaphor of poetry and poet (Dániel Berzsenyi: *Az igazi poézis dicsérete*; Baudelaire: *A Hattyú*; Mallarmé: *A szűz az eleven a szépséges jelen*; Nemes Nagy Ágnes: *64 hattyú*, etc.), swan and beauty, the swan's whiteness (Rilke: *Léda*; János Vajda: *Hús év múlva*, etc.).

The paper shows Ottó Tolnai's swan-motives based on the following books: *Gyökérrágó*, *Prózák könyve*, *Wilhelm-dalok*, *avagy a vidéki orfeusz*, *Kékítőgolyó*, *Balkáni babér*, *Ómama egy rotterdami gengszterfilmben*. His poem *13 hattyúk dala* is a synthesis of the traditional swan-motives and also rewriting them. The swan-motive is connected to the flamingo-motive in Tolnai's private mythology, and in the poem it is connected to bird flu. In Tolnai's interpretation the swan loses its earlier sacrality.

Keywords: The swan motive in arts, the semantic content of death, metamorphoses, poetry, whiteness, Ottó Tolnai

PROMENA MOTIVA LABUDA

Motiv labuda u Tolnaijevom delo

Autor: Aniko NOVAK apsolvent

Mentor: Dr Eržebet ČANJLI vanredni profesor

Institucija: Univerzitet u Novom Sadu, Filozofski Fakultet, Odsek za mađarski jezik i književnost
Kolegijum za visoko obrazovanje vojvodanskih Mađara

Motiv labuda je oduvek inspirisao umetnike. Cilj rada je da analizira promenu tretmana ovog motiva u Tolnaijevom delo, ali potrebno je istražiti i šire pojavljivanje motiva labuda u literaturi, muzici i likovnoj umetnosti.

Rezultat komparativne analize je otkriće da se motiv labuda najčešće pojavljuje na četiri načina: labudova pesma, smrt labuda (Shakespeare: *A velencei kalmár*; *Othello*, a velencei mór; Arany János: *A költő halála*; Goethe: *Pohárnok*; Reviczky Gyula: *Beteg vagyok*; Rilke: *A hattyú*; Mallarmé: *E szűz, e szertelen*; itd.), pretvor (bajke, Vörösmarty Mihály: *Csongor és Tünde*, itd.), labud kao metafora poezije, poete (Berzsenyi Dániel: *Az igazi poézis dicsérete*, Baudelaire: *A Hattyú*, Mallarmé: *A szűz az eleven a szépséges jelen*, Nemes Nagy Ágnes: *64 hattyú*, itd.), labud i lepota, labudova belina (Rilke: *Léda*, Vajda János: *Hús év múlva*, itd.).

Oto Tolnai takođe koristi motiv labuda. Rad se bavi posebno Tolnaijevim motivima kroz analizu sledećih knjiga: *Gyökérrágó*, *Prózák könyve*, *Wilhelm-dalok*, *avagy a vidéki orfeusz*, *Kékítőgolyó*, *Balkáni babér*, *Ómama egy rotterdami gengszterfilmben*. Poema *13 hattyúk* je izuzetno važna, jer je sinteza i preradivanje tradicionalnog labud-motiva. Labud je vezan u Tolnaijevoj privatnoj mitologiji za pticu flamingo. A poema o labudu je povezana v sa ptičjim gripom. Motiv labuda u Tolnaijevom interpretaciji tako gubi raniji sakralitet.

Ključne reči: motiv labuda u umetnosti, značenje smrti, metamorfoza, poezije i beline, Tolnai Oto

H U M Á N T U D O M Á N Y O K

MEGTALÁLT IDENTITÁS(?) SZENES ERZSI: A LÉLEK ELLENÁLL

Szerző: **JABLONCZAY Tímea** PhD-hallgató

Témavezető: –

Intézmény: Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Irodalomtudományi Doktori Iskola, Pécs

Az utóbbi években a magyar irodalomtudományi diszkurzusból is megélt az érdeklődés a női szerzők iránt, így egyre több olyan értelmezést olvashatunk, mely a két világháború közötti írónők munkáira fókuszál, pozíciójukat próbálja (újra) definiálni. Anna Mitgutsch a női irodalomról szólva megállapítja, hogy a női irodalommal foglalkozás vagy a feminista elmélet igazolására szolgál, vagy bejelenthetjük kánonrevíziós igényünket is, ha arra törekszünk, hogy elfeledett, vagy éppen az előtérbe sosem került írókat – jelen esetben társadalmi nemük nő – próbálunk vissza-, becsempészni az irodalmi kánonba.

A két világháború közötti írónők közül jelen dolgozat Szenes Erzsivel foglalkozik. Jelenléte a korabeli magyar irodalmi diszkurzusból nem tudott meghatározó lenni, noha első versei a Nyugatban jelennek meg, kiváló kritikát ír róla Babits, Radnóti, Füst Milán. Azonban a kor, a történelmi helyzet nem mindenki számára tette lehetővé a kibontakozást, kiteljesedést. Szenes Erzszi szövegei közül (három szövegről van szó) A Lélek ellenáll című naplót választottam elemzésem tárgyául, melyet személyes életrajzi jellege miatt irodalmi határszöveggé értelmezhetünk. A történelem áldozatává váló alany írja személyes és egyben irodalmi naplóját a második világháború éveiben – 1939 és 41 között a Szlovákiai Nagymihályon. A napló műalkotás és dokumentum határán táncoló szöveg, státuszának megállapítása, interpretációs lehetősége kihívást jelent az értelmező számára. E szöveg tanúskodik a Holokausztról, megjeleníti a nőként írni kérdését, de elsősorban az írás és halál viszonyának problematikáját helyezi középpontba. A narratíva elbeszélője egy elvesztett, megfosztott identitás állapotából az éppen írás gesztusán keresztül, saját történetek, irodalmi szövegek folyamatos értelmezésén és újraértelmezésén keresztül próbál egy identitásnarratívumot megalkotni. A szöveg írottága, az író trópusának beépülése a szövegbe aláírása a reprezentáción nyugvó elméletet, hogy a személyiség hozzáférhető lenne. Mind a naplónak, mind az önéletírásnak a célja lenne egy oksági összefüggésben, időben folyamatos identitás reprezentálása.

Ehelyett az derül ki, hogy ez az én a fikciós alakításoknak engedelmessé válik, irodalmi, retorikai, intertextuális térben alakul. Az identitás illuzórikus jellege, az elbeszélői hang konstrukciós volta – hogy maga az elmondott történet konstruálja meg a narratívát – lepleződik le mind az elbeszélő, mind az olvasó előtt. A napló és az önéletírás viszonyának felfejtése a szöveg metaforahálójának, az elbeszélői hang megkonstruálásának értelmezéséhez nagyban járul hozzá.

Az elemzés felhasználja Lejeune és Paul de Man önéletírás-konceptióját is.

Kulcsszavak: Holokauszt, női irodalom, narratív identitás, elbeszélői hang, napló, önéletrajz

H U M Á N T U D O M Á N Y O K

A DNS TÁRGY FUNKCIONALITÁSA

Szerző: **BEKE Ottó** abszolvens

Témavezető: **Dr. CSÁNYI Erzsébet** rendkívüli egyetemi tanár

Intézmény: Újvidéki Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Magyar Nyelv és Irodalom Tanszék

A DNS kulturális folyó-irat esztétikai és pragmatikai csomópontok mentén tárgyasul. A használati tárgy és a műalkotás a folyóirat koncepciója által támogatott életintegrációja egy olyan őserendőd kulturális forrásból igyekszik jelenkorunk telematikus társadalmának viszonyrendszerében táplálkozni, mely még nem vont éles határvonalat a tudományos és a művészeti beszédmód, valamint a tárgyak fölhasználhatóságának különböző módozatai közé.

Pragmatikai és esztétikai szempontok diszkurzív keretek között is kifejtett összetartozását példázzák az egyes DNS-számok. Egy-egy konkrét tárgy – például párna, női retikül vagy álarc – különböző módokon való előfordulása funkcionális sokszínűséget hivatott létrehozni, miközben a gyakorlati haszon, célirányosság és szépérzék konvergenciája figyelhető meg.

A főtieknek megfelelően amennyiben egy tárgy funkcióbba helyezése egy időben jelent *de-* és *re*kontextualizációt, a használat függvényében alakul a rendeltetés, miközben a hipotetikus mag-funkció kiürödik a diszkurzusból. Temporális sort és nem hierarchiát alkotnak az egyes kontextusok és funkciók. Minden fölhasználási mód a szignifikációs teret megnyitó álarc, mely ugyanmíra kíván az új DNS-tárgy dísze, az esztétikai tárgy megformáltságát érzékeltető szupplementum lenni, mint tartalom, vég nélkül eltüntethető és az arca ismét felhelyezhető funkcionális álarc.

Kulcsszavak: **esztétika, pragmatika, funkció**

FUNCTIONALITY OF THE DNS-OBJECT

Author: **Ottó BEKE** undergraduate student

Supervisor: **Dr. Erzsébet CSÁNYI** university professor

Institution: University in Novi Sad, Faculty of Humanities, Department of Hungarian Language and Literature

DNS, a cultural periodical, objectifies along aesthetic and pragmatic junctions. The governing principle of the periodical is that in our telematical world there are no sharp boundaries between common objects and artworks, and between scientific and artistic discourse. The issues of DNS illustrate the coherence of pragmatic and aesthetic aspects in discourse. Various occurrences of concrete objects, such as pillows, handbags or masks create an impression of multifunctionality, while practicality, purposefulness and aesthetics converge.

According to the above, if putting an object into function simultaneously means *de-* and *re*contextualization, the purpose depends on the mode of use, while the hypothetical core-function is extracted from the discourse. The individual contexts and functions make up a temporal line, not a hierarchy. Each application mode is a mask opening up a signifying space which equally wants to be a decor of the new DNS-object, a supplement suggesting the well-shapedness of the aesthetic object, and content, a functional mask which can be erased and put on again and again.

Keywords: **aesthetics, pragmatics, function**

H U M Á N T U D O M Á N Y O K

A JÁTÉK NEVE: RE-KONSTRUKCIÓ

Szerző: **BÚS Natália**, III. évfolyam

Témavezető: **Dr. HÓZSA Éva** egyetemi tanár, **SAMU János** tanársegéd-gyakornok

Intézmény: Újvidéki Egyetem, Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar, Szabadka

A TDK-dolgozat témája azon vállalkozás eredményének ismertetése, amely arra tett kísérletet, hogy a dekonstrukció stratégiáit és Jacques Lacan terminológiáját alkalmazva egy szabadon választott szöveget interpretáljon. A dolgozat célja annak bemutatása, hogy a dekonstruktív és a lacani retorika használata hogyan képes re-konstruálni azt, ami egy szöveg jelölőinek és jelentettjeinek kapcsolati rendszerén belül az olvasóban mint értelem manifesztálódik.

A dolgozat vizsgálatának tárgya a Jacob és Wilhelm Grimm gyűjtéséből származó *A két testvér* című mese, mely lehetőséget nyit a fent említett fogalom- és eljárásrendszer minél szélesebb körű kifejtésére, és működésbeli sajátosságainak feltárására.

A dolgozat többek között a szimbolikus rend, jelölő, valós terminológia mentén haladva tárja fel a fogalomrendszer irodalomtudományi alkalmazhatóságát.

Az elért eredmények figyelembevételével levonható az a következtetés, hogy a dekonstrukció perspektívái és Lacan fogalomrendszere egy olyan új kontextusba, interpretációs helyzetbe illeszti bele a szöveget, olyan kinetikus tulajdonsággal ruházza fel, amelyben a tudattalan imaginárius birodalma megszólal – megkérdőjelezve a nyilvánvalónak nevezett jelentéskapcsolatokat. A szöveg bekerül egy játéktérbe, ahol a szimbolikus rend felborulása és megalkotása a temporalizáció során újra és újra megtörténik, miközben az olvasat arra a kínzó felismerésre kényszerül, hogy a rendíthetetlenül szilárdnak hitt én-definíció csupán önáltatás, annak az illúziója, hogy a jelentők harmonikus egységben állnak a jelentettekkel, de valójában a szöveg olyannyira diffúz és hasadt, hogy kizárólag a szimbolikus rendhez való görcsös ragaszkodás látszata képes az öndestrukcióna irányuló vágyat féken tartani, és az elviselhetetlen erejű felismerést elfojtani: az egységesnek képzelt én valójában egy folyamatos esemény; az időben nem létezik, hanem létre jön.

Kulcsszavak: **szimbolikus rend, valós, jelölő, jelölt**

IME IGRE: RE-KONSTRUKCIJA

Autor: **Natalija BUŠ**, III. godina studija

Mentor: **prof. dr. Eva HOŽA**, profesor, **Janoš ŠAMU** asistent pripravnik

Institucija: Univerzitet u Novom Sadu, Učiteljski fakultet na mađarskom nastavnom jeziku, Subotica

TDK-sastav je nastao kao pokušaj interpretacije jednog slobodno izabranog teksta, pri čemu su kao pomoćna sredstva korišćene strategije dekonstrukcije i terminologija Žak Lakan-a. Kao cilj ovog rada se pojavljajuje tendencija ka prikazivanjem, kako se korišćenjem dekonstruktivne i Lakanove retorike uspeva re-konstruisati, ono što se kod čitaoca u okviru sistema veza između „označavaoca i označenih” manifestuje kao razum.

Objekt ovog rada je bajka „Dva brata”, koja potiče iz bogate riznice raznovrsnih i čudesnih bajki braće Grima, koja nam pruža mogućnost da gore navedeni pojam i proceduru izrazimo u znatno širem obuhvatu uspevajuci pri tome i u otkrivanju njegovih

H U M Á N T U D O M Á N Y O K

funkcionalnih osobenosti. Putem simboličkog reda, „označavaoca i označenih” i realne terminologije ovaj sastav nam pokazuje na koju primenu ovaj osobeni pojmovni sistem nailazi u književnosti.

Uzevši u obzir dostignute rezultate sledi zaključak, da se tekst posredstvom perspektiva dekonstrukcije i Lakanovog pojmovnog sistema smešta u jedan novi kontekst, interpretativnu situaciju, i uz to se obogaćuje i kinetičkim svojstima, u kojem se imaginarno carstvo nezalca oglašava, probudivši pri tome sumnju u do tada nepobitna smatrana značenja veza. Tekst se smešta na polje igre, gde se narušavanje i ponovno izgrađivanje simboličkog reda tokom temporalizacije stalno iz nova odvija, dok je čitanje prinuđeno da se suoči sa stvarnošću u kojoj je ja-definicija -koja se do sada smatrala nepokolebljivom- samo zavaravanje, iluzija harmonije, koja vlada između „označavaoca i označenih”, ali je tekst zapravo u tolikoj meri konfuzan, difuzan, narušen, da je isključivo taj privid bolesnog vezivanja za simbolički red u stanju da zadrži u normalnim okvirima tu težnju ka samouništanju i uguši to nepodnošljivo saznanje: usklađeno „ja” je zapravo jedan tok događaja; ne postoji u vremenu, nego se stvara u vremenu.

Ključne reči: **simbolički red, realno, označavalac, označeni**

H U M Á N T U D O M Á N Y O K

CILIKE, A NÉPNEVELŐ

Női szerepmodellek és azok identitás-formáló hatása Tutsek Anna Cilike-regényeiben

Szerző: **MALLÁSZ Rita**, PhD, II. évfolyam

Témavezető: **Dr. MEKIS D. János** egyetemi adjunktus

Intézmény: Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Irodalomtudományi Doktori Iskola, Pécs

A dolgozat témája a Tutsek Anna Cilike-sorozatában megjelenő nőkép, illetve ennek potenciális hatása a korabeli célközönség, a XX. század első harmadának leány-olvasóközönsége identitás-konstrukciójára.

A dolgozat, nagyrészt a hagyományos narratológia módszereit felhasználva, amellet kíván érvelni, hogy a szórakoztató leányirodalom műfajába sorolható Cilike-könyvek hasonló mértékben befolyásolták célközönségük identitás-formálódást, mint a korabeli ifjúsági- és családi folyóiratok, vagy fiatalasszonyoknak szóló kézikönyvek. A dolgozat szerzője először népszerűbb ifjúsági- és családi folyóiratok, valamint egy, a korban széles körben használatos fiatalasszonyoknak szóló kézikönyv diskurzusainak szerkesztő-olvasó viszonyát ismerteti, majd áttér a Cilike-regények narrátor-olvasó viszonyára, kimutatva ennek hasonlóságát az előzőekhez.

A narrátor-olvasó viszony ismertetése után a dolgozat áttér a főszereplő, Cilike személyének vizsgálatára, és azt kívánja bizonyítani, hogy a narrátor által Cilikéről elárult tények és jellemvonások tökéletesen alkalmassá teszik ezt az alakot arra, hogy a leány-olvasóközönség magát helyettesítse Cilike szerepébe, s ezáltal is azonosuljon, vagy egyenesen azonosulni kívánjon a Cilike által megtestesített „mintanővel”.

A következő egység Cilikét mint ideális XX. század eleji kis- később nagyleányt, majd menyasszonyt és feleséget mutatja be szövegközeli elemzés segítségével. A szerző idézetek sokaságán keresztül kíván rávilágítani arra, hogy Cilike a hagyományos, patriarchális család- és női szerepmoddell nemcsak hogy tökéletes, de ebben a minőségében boldog megtestesítője is, és mint ilyen, afféle „reklámként” szolgál a korabeli, esetleg a női emancipáció felé hajló társnői előtt.

A dolgozat végül kitér a téma esetleges bővítési lehetőségeire, mint például a Cilike-modell túlélése vagy újraéledése a XXI. század eleji szórakoztató női irodalomban.

Kulcsszavak: ifjúsági irodalom, nőirodalom, női szerepkonstrukciók, narratív identitás, XX. század első harmada

CILIKE, THE EDUCATOR

Female role-models and their influence on identity-formation in Anna Tutsek's Cilike series

Author: **Rita MALLÁSZ**, 2nd year student

Supervisor: **Dr. János MEKIS D.** assistant professor

Institution: University of Pécs, Faculty of Humanities, Doctoral School of Literary Theory, Pécs

This work discusses the model of female identity presented in Anna Tutsek's *Cilike* series, together with the potential influence it could have exerted on the identity-construction of its contemporary target readership, Hungarian middle-class teenage girls in the first part of the 20th century.

N Y O S D I Á K K Ö R I K O N F E R E N C I A

H U M Á N T U D O M Á N Y O K

Relying on the methods of classical narratology, the present work aims to set forth from the idea that, despite belonging to the category of light reading for teenage girls, the *Cilike* series had such a powerful effect on the identity formation of its readers that is level with the influence of contemporary girls', women's and family magazines or female self-help handbooks which were explicit in regarding the roles their ideal reader has to play in society. After a brief presentation of the editor-reader relationship in a few popular contemporary girls' and family magazines and of a contemporary female self-help handbook, the narrator-reader relationship of the *Cilike* texts is going to be analyzed and its similarity to the discourse of magazines and handbooks is going to be pointed out.

After discussing the narrator-reader relation, the person of Cilike, the protagonist is going to be analyzed. It is going to be pinpointed that exact details about Cilike provided by the narrator are so scarce that this lack of information makes her figure perfectly apt for any of her teenage readers to identify with. Cilike therefore acts as a role model for her readers; while attracting her readers' empathy, her figure also allows this empathy to be transgressed and transformed into an almost complete identification with her.

Next, Cilike's role as the ideal early 20th century teenager, fiancée and wife is going to be analyzed through relevant passages. With the help of ample citations, Cilike is going to be identified as not only the most perfect, but also the happiest representative of the traditional patriarchal female role-model. Happy as she is, Cilike acts as a kind of "advertisement" for the traditional feminine lifestyle toward her target audience, several of whom may have considered emancipation.

Finally, the present work reflects on possible extensions of the topic, potentially towards the study of the survival or revival of the Cilike-type female role model in contemporary 21st century women's literature.

Keywords: **teenage literature, women's literature, female role constructions, narrative identity, first half of the 20th century**

H U M Á N T U D O M Á N Y O K

„NEM SOKASÁG, HANEM LÉLEK S SZABAD NÉP TESZ CSUDA DOLGOKAT” Berzsenyi Dániel nemzetképének fejlődése, különös tekintettel Friedrich von Matthisson hatására

Szerző: **ROGINER Oszkár**, IV. évfolyam

Témavezető: **Dr. CSÁNYI Erzsébet** rendkívüli egyetemi tanár

Intézmény: Újvidéki Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Magyar Nyelv és Irodalom Tanszék, Újvidék

Dolgozatom célja, hogy megvizsgáljam Berzsenyi Dániel nemzetképének fejlődését a költő korai és kései lírájának összevetése segítségével, valamint, hogy az összehasonlító irodalomkutatás eszközeivel feltárjam Friedrich von Matthisson hatását e kirajzolódó nemzetkép alakulástörténetére. Berzsenyi költői világára ugyanis meghatározó hatással voltak a klasszikus latin írók mellett a kortárs, német nyelven alkotó szerzők (mint pl. Matthisson és Gessner).

Fontosnak tartom feltárni a párhuzamokat, a szinkron analógiákat a nemzeti identitás és a hazaszeretet kérdésében az összehasonlító témakutatás, motívumkutatás révén. Ezek az összefüggések vagy genetikusan, vagy pedig tipológiai analógiák, amelyeket a kortársak hasonló ideáljai, valóságmegismerési módjai hoztak létre a szentimentalista irodalmi ábrázolásban.

Kulcsszavak: **analógiák, Berzsenyi, klasszicizmus-szentimentalizmus, Matthisson, összehasonlító irodalomkutatás, XVIII–XIX. századi nemzetkép**

131

“NOT THE CROWD, BUT THE SPIRIT AND FREE FOLK PERFORM MIRACLES” The development of Dániel Berzsenyi’s nation-idea, with special regard to the influence of Friedrich von Matthisson

Author: **Oszkár ROGINER**, 4th year student

Mentor: **Dr. Erzsébet CSÁNYI**, associated professor

Institution: University of Novi Sad, Faculty of Philosophy, Department of Hungarian Studies

This essay deals with the development of Dániel Berzsenyi’s nation-idea. I try to reveal with the comparison of his early and late verse, and with the help of comparative literary methods, the influence of Friedrich von Matthisson on the materialization process of this nation-image. Beside the classical Latin authors, Berzsenyi came under the influence of contemporaries writing in German (such as Matthisson and Gessner).

I consider it significant to point out the parallels, synchronous analogies of national identity-consciousness, and manifestations of patriotism, using the methods of comparative thematic and motive science. These analogies are linked to each other, either genetically or typologically, and took shape in a sentimental literary manner in consequence of the same ideals, or perception ways of the contemporaries.

Keywords: **analogies, Berzsenyi, classicism-sentimentalism, comparative literary research, Matthisson, XVIII–XIXth century nation-idea**

H U M Á N T U D O M Á N Y O K

”NE MNOŠTVO, NEGO DUŠA I SLOBODAN NAROD ČINE ČUDESNA DELA“
Razvitak nacionalne svesti kod Danijela Berženjija, sa posebnim obzirom na rad Fridrih fon Matisona

Autor: **Oskar ROGINER**, IV. godina studija

Mentor: **dr Eržebet ČANJI**, vanredni profesor

Institucija: Univerzitet u Novom Sadu, Filozofski fakultet, Katedra za mađarski jezik i književnost

Cilj ovoga rada je istraživanje razvoja nacionalne svesti kod Danijela Berženjija (Berzsenyi Dániel), uz pomoć uporedjenja njegove rane i kasne poezije, i pomoću metoda komparativne književnosti prikazivanje ovog razvitka pod uticajem Matisona (Friedrich von Matthisson). Važno je napomenuti da su mu, pored klasičnih latinskih autora, važan uzor bili savremenici koji su pisali na nemačkom (kao npr. Matison, Gesner, itd.).

Smatram da je od izuzetne važnosti, uz pomoć komparativnih istraživanja tematike i motiva, pronalaženje paralela, sinhronih analogija između nacionalne svesti i patriotizma. Ove veze su ili genetičko-, ili tipološko analognog tipa i proizilaze iz sličnih ideala, ili načina spoznaje stvarnosti savremenika u prikazivanju sentimentalne književnosti.

Ključne reči: **analogije, Berženji, klasicizam-sentimentalizam, komparativna književnost, Matison, nacionalna svest u XVIII-XIX. veku**

H U M Á N T U D O M Á N Y O K

AZ ESZTÉTIKAI KÉPZELET SZEREPE KERTÉSZ IMRE PRÓZÁJÁBAN

Szerző: **HORVÁTH Péter** PhD-hallgató

Témavezető: –

Intézmény: Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Irodalomtudományi Doktori Iskola, Pécs

Az esztétikai képzelet fogalma először Kertész *A kudarc* 1988-ban napvilágot látott regényében jelenik meg, majd a *Hosszú, sötét árnyék* című esszében kap különös hangsúlyt és jelentést. A fogalom azért rendelkezik kitüntetett jelentőséggel Kertész gondolkodásában, mert az író számára a holokauszt reprezentáció egyetlen lehetséges, adekvát eszközt jelent. Az esztétikai képzelet a fantázia egy specifikus fajtáját jelöli. A képzeletbeli esztétikájára épülő irodalmi fikciók azért elégtelen módjai Auschwitz közvetítésének, mert a koncentrációs táborok negativitása nem indítja el a fantázia működését. A holokauszt nem sorolható be a tetszőlegesen elképzelhető jelenségek körébe, ezért az imaginárius redukciójára van szükség. Az esztétikai képzelet úgy integrálja a holokauszt tapasztalatát, hogy kritikai perspektívája magát a képzeletet teszi meg a megjelenítés problémájának alapjává. Az imaginárius kritikája érinti az irodalmi fikcionalitás kérdését is, amennyiben elfogadjuk Iser fikcióelméletének azon kiindulópontját, hogy az irodalmi műalkotások szerkezetének a valós és a fiktív mellett az imaginárius is nélkülözhetetlen komponense. A kilencvenes években Kertész prózája ezért egy olyan irodalmi nyelv megeremtésére tett kísérletként értelmezhető, amely átértékeli a képzeletbeli fikcióképző szerepét. Az esztétikai képzelet fogalma azt jelzi, hogy ennek a prózanyelvnek már nem lehetőség-feltétele a fantázia, hanem immanens irodalomkritikai témája. A képzeletbeli létesítette fantazmagórikus világ tematizálása Kertész műveiben többek közt az irodalom konvencióinak az egyes szövegekben megvalósuló lebontásán, a tanú szerepében szituált elbeszélő figurájában, az elbeszél monológ alkalmazásán, a narráció állandó reflexióján keresztül jelenik meg. Ennek az új prózának azonban végső soron a tagadás negativitása jelenti a szellemi alapját. A negáció elve teszi lehetővé, hogy megszűnjön az egyes regények ráutaltsága a képzelet nyújtotta illuzorikus érzékelésmódra. A különböző szövegekbe ily módon beépített tagadás-effektus kioltja annak lehetőségét, hogy Auschwitz-reprezentációja martalékaul essen a képzeletbeli fantazmáinak. Mert csak ez a nyelv beszélheti el autentikus módon, hogy mit jelent nem csak túlélni Auschwitz-ot, de a túlélés letörölhetetlen szégyenét az irodalom nyelvén megírni.

Kulcsszavak: **Auschwitz, esztétikai képzelet, esztétikai reprezentáció**

H U M Á N T U D O M Á N Y O K

A REFORMÁCIÓ ÉS AZ ANYANYELVI KULTÚRA TERJEDÉSE MAGYARORSZÁGON

Szerző: **MAGYAR Attila** abszolvens

Témavezető: **Dr. GYÖRE Zoltán** egyetemi docens

Intézmény: Újvidéki Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Történelem Tanszék, Újvidék
Vajdasági Magyar Felsőoktatási Kollégium

A lutheri tanok már a XVI. század húszas éveiben begyűrűztek Magyarországra, és a protestáns egyházak – kiegészülve a helvét és az antitrinitárius irányzat képviselőivel -, már a század első felében fokozatosan átvették a vallási élet irányítását a katolikus (és részben a görögkeleti) egyházszervezettől. Az új vallási szemléletnek, melyben az üdvösséghez vezető egyetlen utat a hit jelentette, elengedhetetlen szüksége volt az anyanyelvre, mint a hit egyéni megszerzésének egyetlen eszközére.

A dolgozat a reformáció vallásfelfogásának és a protestáns egyházak működésének (vallási élet, hitviták stb.) az anyanyelvi kultúra terjedésére gyakorolt hatását vizsgálja Magyarországon. Foglalkozik nem csak a magyar, de a német, román és szláv nyelvű kultúra, egyházi kultúra, tudományos irodalom és szépirodalom fejlődésével, és megpróbálkozik a köztük megtalálható hasonlóságok és különbségek elemzésével. Vizsgálja a Királyság, a Fejedelemség és a Hódoltság eltérő politikai viszonyai miatt jelentkező különbségeket a reformáció és az anyanyelvi kultúra terjedésében az egyes területeken.

A dolgozat egészen a XVII. század kezdetéig elemzi a reformációnak a magyarországi egyházi és világi irodalom témaválasztására, nyelvi fejlődésére gyakorolt hatását, amikortól a protestánsok által az anyanyelvnek adott erő már az ellenreformáció képviselői is hatékonyan kezdték alkalmazni vallási vitáiraikban.

Kulcsszavak: reformáció, nyelv, Magyarország, kultúra

THE INFLUENCE OF THE REFORMATION ON THE EXPANSION OF VERNACULAR CULTURE IN HUNGARY

Author: **Attila MAGYAR**, final year student

Supervisor: **Dr Zoltán GYÖRE**, assistant professor

Institution: University of Novi Sad, Faculty of Philosophy, Department of History
Hungarian College for Higher Education in Vojvodina

Luther's doctrines have been known in Hungary since the 1620s. During the 16th century, together with the Swiss and Unitarian Reformation, they took over the leading role in the Hungarian church organisation from the Catholic (and partly Orthodox) church. The new confession gave vernacular language a very important role being that it was the only instrument for achieving individual understanding of Christianity – the single opportunity for salvation.

V I . V A J D A S Á G I M A G Y A R T U D O M Á

H U M Á N T U D O M Á N Y O K

The paper deals with the idea of and approach to religion of the Reformists and the influence of the activities of Protestant churches, e.g. spiritual life, discussions about faith and religion, on the spreading of vernacular culture in Hungary. It deals not only with the Magyar culture but it discusses and tries to present the similarities and differences between the development of spiritual-, scientific- and belletristic literature in German, Romanian and in Slavic cultures within The Kingdom of Hungary. It also discusses the differences in the expansion of the Reformation and of different vernacular cultures in the Kingdom of Hungary, the Principality of Transylvania and the territory under Ottoman rule.

The paper analyses the Reformation to the 17th century with its effects on the choice of topics in Hungarian secular and spiritual literature – with its effects on the development of language throughout this period – in the time when the strengthened mother tongue by the Protestants started to be applied by representatives of the Counter-Reformation movement in their religious treatises.

Keywords: **Reformation, language, Hungary, culture**

UTICAJ REFORMACIJE NA ŠIRENJE KULTURE NA NARODNIM JEZICIMA U MAĐARSKOJ

Autor: **Atila MAĐAR**, apsolvent

Mentor: **dr Zoltan ĐERE**, docent

Institucija: Univerzitet u Novom Sadu, Filozofski fakultet, Odsek za istoriju
Kolegijum za visoko obrazovanje vojvodanskih Mađara

Luterovo učenje, koje se već u dvadesetim godinama XVI. veka pojavljuje u Mađarskoj, zajedno sa švajcarskom granom reformacije i unitaristima, od prve polovine XVI. veka postepeno preuzima vodeću ulogu u crkvenoj organizaciji Mađarske od katoličke (i delom pravoslavne) crkvene organizacije. U novoj veri maternjim jezicima pridat je izuzetan značaj, pošto su smatrani za odgovarajuće sredstvo za postizanje individualne vere, koja je predstavljala jedini put do spasenja.

Rad se bavi uticajem reformacije na širenje kulture na maternjim jezicima u Mađarskoj. Govori ne samo o razvoju kulture na mađarskom jeziku, već i o kulturi na nemačkom, rumunskom i slovenskim jezicima, o razvoju crkvene i naučne literature i beletristike na tim jezicima, pokušavajući da otkrije sličnosti i različitosti među njima. Analizira i razlike u širenju reformacije i kulture na narodnom jeziku na teritoriji kraljevine Mađarske, kneževine Erdelj i teritorije pod turskom vlašću.

Rad analizira uticaj reformacije sve do početka XVII. veka na tematiku i jezičke promene u crkvenoj i svetovnoj književnosti, od kog trenutka snagu, koju su protestanti dali narodnom jeziku, u sve većoj meri koriste i protivreformatori u svojim verskim raspravama.

Cljučne reči: **reformacija, jezik, Mađarska, kultura**

H U M Á N T U D O M Á N Y O K

A GYARMATOSÍTÁS MINT CIVILIZÁCIÓS FOLYAMAT MEGJELENÉSE DANIEL DEFOE ROBINSON CRUSOE-JÁBAN

Szerző: **SZEGHŐ Patrik**, IV. évfolyam

Témavezető: **dr. NYUSZTAY Iván**

Intézmény: Károli Gáspár Református Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Angol Nyelvű Kultúrák és Irodalmak Tanszék, Budapest

Dolgozatom a 18. század első felére meghatározó politikai erővel rendelkező angol polgárság gondolatvilágába nyújt betekintést Daniel Defoe *Robinson Crusoe* c. regényének tükrében, külön hangsúlyt fektetve a gyarmatosítás mint civilizációs folyamat kérdésére. A középosztály társadalmi, gazdasági és politikai pozíciójának emelkedése kulturális téren is változást idézett elő. A puritán mozgalmakban tevékeny részt vállaló polgárság elfordult a színdaraboktól pogány, szentségsértő tartalmi elemei miatt, következésképpen az angliai színháztársulatok hanyatlani kezdtek. A shakespeare-i hősök ideje egyszer s mindenkorra leáldozott az angol irodalomban, átadva helyüket az új, középosztálybeli hősöknek.

A dolgozat Robinson Crusoe szellemi fejlődését követi végig kalandjának különböző szakaszaiban, rámutatva a címszereplő azon gondolataira és tetteire, amelyek őt a felső középosztály (gentry) reprezentánsává teszik. Robinson személyiségfejlődését a civilizáció fejlődési szakaszaival állítom párhuzamba.

Mindezek mellett afelől elmélkedem a dolgozatban, hogy miként képes egy, a társadalomból kiragadott középosztálybeli karakter felépíteni saját világát egy olyan lakatlan szigeten, ahova a civilizáció még nem tette be a lábát. Bemutatom az angol politikai, illetve szellemi elit magjának a primitív őslakossághoz és a gyarmatosítás kérdéséhez való viszonyát Robinson Crusoe civilizáció-építő tevékenységén keresztül, rámutatva arra, hogy Robinson valójában a 18. század Angliájának másaként teremti meg saját világát. Vajon a sziget megőrizheti-e utópisztikus jellegét, amennyiben társadalmat importálunk felszínére?

A befejező részre nyilvánvalóvá válik, hogy Robinson Crusoe karakterében a puritán, merkantilista és haszonelvű angol társadalom köszön vissza, az író pedig kétségkívül figyelmen kívül hagyja a gyarmatosításhoz kapcsolódó erkölcsi kérdések tisztázását.

Kulcsszavak: középosztály, szellemi fejlődés, civilizáló eszközök, őslakosság, gazdálkodás

THE QUESTION OF COLONIZATION AS A CIVILIZING PROCESS IN DANIEL DEFOE'S ROBINSON CRUSOE

Author: **Patrik SZEGHŐ**, 4th year student

Director of studies: **dr. Iván NYUSZTAY**

My study gives an introduction to the dominating ideas of the 18th century British bourgeoisie, whose political influence increased greatly at that time, through Daniel Defoe's *Robinson Crusoe*, putting emphasis on the question of colonization as a civilizing process.. The increased economic and political power of middle class involved certain changes in culture too. Due to puritan movements the bourgeoisie defected plays, which were full of heretic and blasphemous elements; consequently the decline of

H U M Á N T U D O M Á N Y O K

English theatricals began. The time of Shakespearean heroes passed once and for all in English Literature, being replaced by new types of heroes: the characters of middle class.

The essay follows Robinson Crusoe's spiritual development throughout the novel, pointing out those thoughts and deeds of Crusoe which obviously make him the representative of middle class. In addition, the development of Robinson mirrors the development process of civilization.

Besides all these, I examine how a middle class individual, torn out from society, can build up his own world on an uninhabited island, far away from European civilization. The work also includes reflections on the English political and intellectual elite's attitude towards native people and colonization, based on the character of Robinson Crusoe, who tries to recreate the 18th century England on the island. Will Robinson's island preserve its Utopian features if society is moved on its surface?

By the end of the study it becomes obvious that the character of Robinson Crusoe reflects the puritan, mercantilist and utilitarian society of England, in addition, the writer ignores to deal with moral questions concerning colonization.

Keywords: **middle class, spiritual development, civilizing tools, native people, managing, trading**

POJAVA KOLONIZACIJE KAO PROCES CIVILIZOVANJA KOD DANIJEL DEFOA U ROMANU ROBINSON KRUSO

137

Autor: Patrik SEGE, IV. godina studija

Mentor: dr. Iván NYUSZTAY

U svom radu želim da pružim uvid u misaoni svet engleskog građanstva kroz roman Robinson Kruso Danijela Defoa sa posebnim osvrtom na kolonizaciju, kao pitanje procesa civilizovanja.

Društveni, privredni i politički razvoj srednje klase je doveo do promene i na kulturnom polju. Građanstvo koje je aktivno učestvovalo u puritanskim pokretima, ne želi više pozorišne komade zbog puritanskih, nehrišćanskih elemenata, usled čega englesko pozorište slabi. Vreme Šekspirovih junaka je isteklo, umesto njih se pojavljuju junaci srednjeg staleža.

Rad prati duhovni razvoj Robinson Crusoa u raznim etapama njegovih avantura, upućujući na misaoni svet i na aktivne radnje glavnog junaka romana, koji ga čine reprezentantom gornjeg srednjeg staleža. Povukao sam paralelu između razvoja ličnosti Robinsona i etapa razvoja civilizacije. Pored navedenog razmišljao sam i o tome kako može jedan karakter, pripadnik srednjeg staleža, da izgradi svoj sopstveni svet na jednom takvom pustom ostrvu, koje je civilizacija još nije dotakla. Prikazujem odnos engleske političke tj. duhovne čelije prema primitivnom prastanovniku i pitanju kolonizacije kroz izgradnju procesa civilizovanja Robinsona Crusoa, ukazujući na to da Robinson stvara svoj svet po modelu Engleske u

18. veku. Da li ostrvo može da sačuva svoj utopistički karakter, ako importujemo društvo na njega?

U završnom delu postaje jasno, da se u karakteru Robinsona nalaze elementi puritanskog, merkantilističkog i koristoljubivog engleskog društva, a pisac nije bavio raščišćavanjem etičkih pitanja u vezi sa kolonizacijom.

Gljučne reči: **srednji stalež, duhovni razvoj, sredstva civilizovanja, prastanovnik, privređivanje**

H U M Á N T U D O M Á N Y O K

JULIANUS BARÁT

Szerző: **KARTAG Sarolta**, IV. évfolyam

Témavezető: **Dr. ROKAY Péter** egyetemi tanár

Intézmény: Újvidéki Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Történelem Tanszék, Újvidék
Vajdasági Magyar Felsőoktatási Kollégium

E dolgozat a magyar történelem egyik legendás alakjáról, a „legelső magyar Ázsia-kutatóról”, a magyar őshazát, Magna Hungáriát felfedező Julianus barátáról szól, aki számos író és képzőművészt meghihletett, és előképe lehetett későbbi nagy kutatóknak, például Kőrösi Csoma Sándornak.

Szerzetes volt a domonkos-rendben, amelyet Magyarországon 1221-ben kezdtek el szervezni a keleti térítés céljából. A térítéssel egyidejűleg merült fel az őshazában maradt magyarok felderítésének a kérdése is.

Julianus és három rendtársa 1235 május elején indultak útnak. Kettő visszafordultak, a harmadik pedig később meghalt – Julianus egyedül folytatta az utat, s eljutott a Volga-Káma-Bjelája-Ural folyók által határolt területre. Itt megtalálta a krónikák Magna Hungáriáját. Küldetésének eredményéről, valamint a mongol-tatár fenyegetésről szerzett értesüléseiről beszámolt a királynak és a pápának is. Rövidesen ismét útnak indult, 1237-1238 telén azonban az oroszországi Vlagyimir városában az a szomorú hír fogadta, hogy a tatárok Magna Hungáriát is elfoglalták, feldúlták. Miután megtudta, hogy a tatárok Európába készülődnek, minél több információt igyekezett megszerezni róluk.

Julianus útjainak jelentősége: érdemi beszámolóinak sokat köszönhet a magyar őstörténet-kutatás. Elsőként hozott hírt a tatár veszedelemlről. Elsőként hozott hiteles híreket Ázsiából, leírásai földrajzi szempontból is jelentősek és későbbi felfedezőket ösztönzött.

Kulcsszavak: **domonkosok, Magna Hungaria, tatárok, IV. Béla**

FRIAR JULIAN

Author: **Sarolta KARTAG**, 4th year undergraduate student

Menthor: **Dr Péter RÓKAY**, professor

Institution: University of Novi Sad, Faculty of Philosophy, Department of History
Hungarian College for Higher Education in Vojvodina

This paper deals with Friar Julian, one of the legendary characters of Hungarian history, “the first Hungarian explorer of Asia”, who discovered the Hungarian native soil, Magna Hungaria. He served as an inspiration to numerous writers and artists, and set an example to many great explorers such as Sándor Kőrösi Csoma.

He was a Black Friar. The Dominican order was established in Hungary in 1221 with the aim of evangelizing the East, which simultaneously raised the issue of discovering the Hungarians who had remained on the native soil.

Julian set out on a journey in early May, 1235 together with three of his fellow Black Friars. Two of them returned from half the way, and the third one died of exhaustion. Consequently, Julian continued his trip alone, reaching the territory bordered by

H U M Á N T U D O M Á N Y O K

the rivers Volga – Kama – Bjelaja – Ural as a companion to a Moslem priest. There he found the land, which the chronicles of the time referred to as Magna Hungaria. He set off home anxious to give account of his mission, as well as the news he gathered about the upcoming invasion of the Mongols and Tartars.

Julian set out on his second journey. However, in the winter of 1237–1238, in the Russian town of Vladimir, he received the news that the Tartars had invaded the neighboring eastern territories, among them Magna Hungaria too, and devastated them completely. Learning that the Tartars were also preparing to invade Europe, he gathered as much information about them as he could.

The significance of Julian's travels: he was the first one to bring valid information about Hungarians living in Magna Hungaria, which contributes a lot to research on Hungarian history; he was the first one to bring news on the upcoming Tartar invasion on Europe; he was the first European traveler who gathered valid information on Asia, and his descriptions are of great importance from the geographical aspect, which gave essential motivation to future explorers and researchers.

Keywords: **Black Friars, Magna Hungaria, Tartars, king Béla the fourth**

FRATAR JULIJAN

Autor: Šarolta KARTAG, IV. godina studija

Mentor: Dr Peter ROKAI, profesor

Institucija: Univerzitet u Novom Sadu, Filozofski fakultet, Odsek za istoriju
Kolegijum za visoko obrazovanje vojvodanskih Mađara

139

Ovaj rad se bavi fratrom Julijanom, jednim od legendarnih likova mađarske istorije, „prvim mađarskim istraživačem Azije“, koji je otkrio prapostojbinu Mađara – Magna Hungariju. Bio je inspiracija brojnim piscima i likovnim umetnicima, i služio kao uzor kasnijim velikim istraživačima kao što je bio i Šandor Keresi Čoma.

Bio je monah u dominikanskom redu koji je u Mađarskoj uspostavljen 1221. sa ciljem pokrštavanja Istoka. Uz pokrštavanje istovremeno se javlja i pitanje otkrivanja Mađara koji su se zadržali u prapostojbini.

Julijan je sa svoja tri redovnika krenuo na put početkom maja 1235. Dvojica su se sa pola puta vratila, a potom je i treći preminuo. Julijan je sam nastavio put i stigao je u teritoriju ograničenu rekama Volga–Kama–Bjelaja–Ural. Ovde je pronašao zemlju tj. Magna Hungariju iz onovremenih hronika. Kralju i papi je preneo vesti o svojoj misiji, kao i o mongolsko-tatarskoj pretnji za koju je tamo saznao.

Ponovo kreće na put, međutim u zimu 1237–1238 u ruskom gradu Vladimiru sustiže ga tužna vest da su Tatari zauzeli okolne istočne teritorije, među njima i Magna Hungariju, i potpuno ih razorili. Saznavši da se Tatari spremaju i u pohode na Evropu, nastojao je da sazna što više o njima.

Značaj Julijanovih putovanja: on je bio prvi koji je sakupio važne podatke i informacije o Mađarima koji su živeli u Magna Hungariji, i time unapredio istraživanja mađarske istorije; takođe je bio prvi koji je doneo vesti o predstojećoj najezdi Tatara; on je bio prvi evropski putnik koji je doneo validne informacije iz Azije. Njegovi opisi su značajni i sa geografskog aspekta, čime je dao značajan podstrek istraživačima budućih generacija.

Cljučne reči: **dominikanci, Magna Hungaria, tatari, Bela IV**

H U M Á N T U D O M Á N Y O K

„MIT JÁTSZOTTAK MÉG? MEGÁLLJ! MIKÓ GYEREKEK VÓTUNK...”

Szerző: **KISS Anikó**, IV. évfolyam

Témavezető: **VARGA Sándor** egyetemi tanár

Intézmény: Újvidéki Egyetem, Jogi Kar, Újvidék

Kárpát-medencei Örökségi Vajdasági Néptáncpedagógus Iskola, Szabadka–Topolya

Az elmúlt évek során számos vajdasági faluba és kisebb városba látogattam el, sokszor konkrét gyűjtési szándékkal, máskor pedig véletlen letem rá az adatközlőkre. Az utóbbi módon jutottam el Kavillóra, ahol gyermekjátékokat gyűjtöttem. Ezekből a felejtetetlen találkozásokból ragadnék ki néhány momentumot, rámutatva Kavilló gyermekjátékainak sokszínűségére és hasznosságára a néptáncoktatásban. Beszámolok tapasztalaimról, amelyeket akkor szereztem, amikor találkoztam Lajkó Dezső bácsival, különös tekintettel a gyűjtés módszertanára és aktualitására. Fontosnak tartom megemlíteni azt a tényt, hogy az igazán autentikus, eredeti helyükön és formájukban játszott játékokat azok az idős bácsik és nénik ismerik még, akik ma nyolcvan-kilencven évesek. Szellemi vitalitásuknak köszönhetően értékes és szép formában mesélnek arról, hogy hol és mit játszottak, milyen volt a fiatalságuk, életük. Bölcs tekintetük mögött ott rejlenek a romantikus szerelmi történetek, a falusi mulatságok emlékképei és persze az élet kevésbé vidám részei is, noha nehézségeiket hallgatva soha sem éreztem szánalmat vagy sajnálatot, mivel ők sem ezt akarják éreztetni. Mély tisztelet illeti meg őket, bár ezt ritkán kapják meg.

Arra szeretném felhívni a figyelmet, hogy korukra való tekintettel már nem sok alkalmunk nyílhat arra, hogy tőlük személyesen nyerhessünk értékes információkat. Ezért talán mi - fiatal néprajzosok, oktatók, unokák - képezzük az utolsó generációt, amelynek még lehetősége van felhalmozni és átdolgozni ezeket az adatokat, nehogy ezek a gyermekjátékok is olyan észrevétlenül felejtődjenek el, mint ahogy az megtörtént a vajdasági falusi táncok javával.

A gyűjtések eredeti célja az, hogy a néptáncoktatás, vagy bármilyen gyerekekkel és mozgással foglalkozó pedagógiai irányzat bátran alkalmazza ezt a bő játékkészletet, hiszen az a mozgáskultúra, amelyet a gyerekek elsajátítanak ezeken a játékokon keresztül, szerves alapját képezik a táncnak és mindennapi mozdulatainknak. A jövő generáció nevelői miért ne merítkezhetnének abból a kincsből, amely már rég a miénk?

Kulcsszavak: gyermekjátékgyűjtés, adatközlő, néptánc-pedagógia

“WHAT ELSE DID YOU PLAY?” “HOLD ON. WHEN WE WERE CHILDREN...”

Author: **Anikó KISS**, 4th year student

Supervisor: **Sándor VARGA**, university professor

Institution: University of Novi Sad, Faculty of Law, Novi Sad

School of Educating Folk Dance in Vojvodina, Subotica–Bačka Topola

During the last few years I have visited numerous villages in Vojvodina, many times with the purpose of gathering data about traditions; sometimes, though, I have happened upon informants. In the latter way did I reach the village of Kavilló, where I col-

H U M Á N T U D O M Á N Y O K

lected children's games. I would like to relieve here some of these unforgettable encounters, through which I intend to show how varied children's games in this village are – moreover, how useful they can be in educating folk dances to children. Here I would like to present my experiences concerning my encounters with Lajkó Dezső, a living informant in Kavilló, with special regard to the methodology of the collecting process and the fact that the gathering is highly current.

I would like to stress here that the actually authentic games, played in their original form and place, are only known by old women and men in their eighties or nineties. Due to their mental vitality, they can speak about their lives, youth and games played in their childhood in a valuable manner. Beyond their wise countenance, you can find the romantic love stories, memories of the village rejoicings, and, naturally, less joyful events of life as well. However, I have never felt pity or rue while listening to them, since they do not want their audience to feel that. I reckon that they deserve high respect – they rarely get that, though.

I intend to draw attention to the fact that, considering their age, one does not have much chance to receive precious information from them in person. This is why it is us – young ethnographers, teachers, and grandchildren – who form the last generation with the potential to gather and process these data. Otherwise we may face the same problem as we had to in the case of village folk dances in Vojvodina: most of them fell into oblivion.

The original aim of the gatherings is to provide wide resource of children's games for educational purposes. It can be used either for teaching folk dances or for any other pedagogical trend dealing with children and body movement, as the body culture children can acquire with the help of these games provide a basis for dances and in general, for our everyday movements. Why should not future generations avail such a treasure – which has been ours for a long time already?

Keywords: **collecting children's games, informant, pedagogy of folk dance**

„I, ČEGA STE SE JOŠ IGRALI? ...KAD SMO DECA BILI...”

Autor: **Aniko KIŠ**, IV godina studija

Mentor: **Šandor VARGA**, profesor

Institucija: Univerzitet u Novom Sadu, Pravni Fakultet

Folklorno-pedagoška Škola „Kárpát-medence Öröksége”, Subotica–Bačka Topola

Proteklih godina sam posetila mnoga sela i manje gradove, nekad s konkretnom željom da sakupim narodne motive, a dešavalo se i da pukim slučajem, bez konkretne namere, naletim na neke etnološke podatke. Jednom prilikom sam se našla u selu Kavilo, gde sam sakupljala narodne dečije igre. Iz mnoštva nezaboravnih susreta koje sam tom prilikom doživela, prikazaću određene momente i na taj način oslikati raznovrstnost i praktičnu korist ovih igara naročito u folklornoj edukaciji mladih. U ovom radu biće reči o mom susretu sa čika Deže Lajkom, gde će poseban akcenat biti stavljen na metodologiju i aktuelnost ove vrste sakupljanja.

Stari ljudi koji poznaju ove igre i jedini mogu da ih prenesu u izvornom obliku, ovih dana koračaju devetom decenijom svog života. Zahvaljujuću duhovnoj vitalnosti, priče koje vešto ispredaju o svojim životima, mladosti, i igrama koje su se provlačile kroz sve sfere života, imaju izuzetnu vrednost. Iz pripovedanja ovih staraca na momente se pomaljuju romantične ljubavne povesti, sećanja na seoske proslave, ali i manje svetli detalji koji govore o teškim periodima. Dok su mi govorili o svojim teškoćama, nikad se u meni nije budio patetični prizvuk ili potreba da ih žalim, zato što to oni nisu ni očekivali od mene. Ovi ljudi zaslužuju duboko poštovanje.

H U M Á N T U D O M Á N Y O K

Ovim putem želim da probudim interesovanje mladih etnomuzikologa, pedagoga i unuka, da privučem pažnju generacije kojoj se pruža poslednja mogućnost da naslede predaka preradi, sistematizuje i sačuva od zaborava.

Mogućnost primene ovih igara, ne samo u folkloru, nego i u okviru drugih pedagoških formi koje za svoju osnovu imaju kretanje i pokrete, predstavlja primarni cilj ovog rada. Sposobnosti koje bi deca stekla prisvajanjem ovih igara od strane učitelja i nastavnika, ne ispoljavaju se samo u igranju folkloru nego i u praktičnom životu.

Zašto da pedagozi budućih naraštaja jednostavno ne prihvate i koriste ono blago koje je već od davnina naše i krije se tu u blizini?

Ključne reči: sakupljanje dečijih igara, izvor podataka, folklor-pedagogija

H U M Á N T U D O M Á N Y O K

A MAGYAR SZÓ A VAJDASÁGIAK KEZÉBEN

Szerző: **HALÁPI Dóra**, IV. évfolyam

Témavezető: **Dr. GÁBRITY MOLNÁR Irén** egyetemi tanár

Intézmény: Bölcsészettudományi Kar, Szociológia Tanszék, Újvidék

Vajdasági Magyar Felsőoktatási Kollégium

A dolgozat célja elemezni a vajdasági magyar írott sajtó szerepét és helyzetét, külön figyelmet szentelve a Magyar Szó napilapnak. Egy igényes napilap célja, hogy olvasóit a lehető legobjektívebben tájékoztassa a legfőbb politikai, gazdasági és kulturális folyamatokról úgy globális, mint lokális szinten.

A kutatás kiinduló adatbázisa a 2002-ben és 2007-ben, a Magyarságtudományi Társaság (Szabadka) által elvégzett nagyméretű kérdőíves vizsgálat a vajdasági felnőtt magyar lakosság körében. Felvezetésként a média iránti elvárásokat elemzem: melyek azok az értékek, amelyek az itt élő magyarság számára a XXI. század elejére kikristályosodtak, s amelyeket ennél fogva a média megjeleníteni hivatott. Ehhez kapcsolódik a sajtó iránti igények bemutatása: vajon elsősorban szórakozni vagy informálódni vágyunk, s milyen típusú/volumenű információkra tartunk igényt. Ahhoz, hogy egy magyar napilap a jelenlegi piacgazdaságban hosszú távon is életképes legyen, elengedhetetlen, hogy igazodjon olvasói igényeihez, és ezzel belopja magát azok háztartásába. Dolgozatomban mindenekelőtt arra keresem a választ, hogy a Magyar Szónak mennyire sikerül e kihívásoknak eleget tenni.

Kulcsszavak: Magyar Szó, értékek, olvasói igények

MAGYAR SZÓ IN THE HAND OF VOJVODINIANS

Author: **Dóra HALÁPI** 4th year undergraduate student

Supervisor: **Dr. Irén GÁBRITY MOLNÁR** university professor

Institution: University in Novi Sad, Faculty of Philosophy, Department of Sociology

Hungarian College for Higher Education in Vojvodina

The aim of this study is to analyse the role and the situation of the Hungarian press in Vojvodina, with the main focus on the daily newspaper *Magyar Szó*. The basic principle of a daily newspaper is to inform the readers about the main political, economic and cultural happenings, both on global and local levels as objectively as possible.

The bases for this work are empirical studies (The Scientific Association for Hungarian Research) from 2002 and 2007 carried out among the adult Hungarian population of Vojvodina. First of all, I will analyse the people's expectations towards the media: which values have become important for the Hungarian minority at the beginning of the 21st century, and as a result of such shift what is represented in the media. The next topic to be discussed is the review of our media needs: do we seek for some amusement above all or do we look for useful information, and what kind of information do we need. In today's market based economy it is very important for a newspaper, which aims for a long-term maintenance, to pay attention to the readers' needs and

N Y O S D I Á K K Ö R I K O N F E R E N C I A

H U M Á N T U D O M Á N Y O K

interests in order to get into their households. Does the daily paper *Magyar Szó* successfully fulfil this requirement? This is the main concern of my work.

Keywords: **Magyar Szó, values, reader's expectations**

“MADAR SO” U RUKAMA VOJVODANSKIH MAĐARA

Autor: **Dora HALAPI**, IV. godina studija

Mentor: **Dr Iren GABRIĆ MOLNAR** univerzitetski profesor

Institucija: Univerzitet Novi Sad, Filozofski fakultet, Odsek za sociologiju

Kolegijum za visoko obrazovanje vojvodanskih Mađara

Cilj ovog rada je da se analiziraju vojvodanski mađarski pisani mediji, s tim da je najveća pažnja posvećena dnevnom listu „Madar So“. Jedan ozbiljan dnevni list ima prevashodni zadatak da što objektivnije informiše čitaoce o glavnim političkim, privrednim i kulturnim tokovima, kako na globalnom tako i na lokalnom nivou.

Osnovu ovog rada čine anketna istraživanja iz 2002. i 2007. godine koje je sprovelo Naučno društvo za hungarološka istraživanja (Subotica). U prvom delu studije ću proučavati medijska očekivanja: Koje su naročito značajne društvene vrednosti za ovdašnje Mađare koje su se iskristalizovala na pragu 21. veka i koje stoga moraju biti prisutne i u medijima. To je usko vezano sa zahtevima koje namećemo medijima: da li od njih pre svega očekujemo da nas zabavljaju ili informišu i prema kakvim informacijama pokazujemo primarno interesovanje. Da bi manjinska štampa u uslovima tržišne ekonomije pokazala vitalnost na duži rok, neminovno je da prati preferencije čitalaca, kako bi tako rado bila prihvaćena u njihovim domaćinstvima. Glavno pitanje na koje se u radu pokušava dati odgovor je u kojoj meri „Madar So“ odgovara na nove izazove.

Ključne reči: **dnevni list Mađar So, vrednosti, čitalačke preferencije**

H U M Á N T U D O M Á N Y O K

A METONÍMIA – A NYELVÉSZET VITÁS PROBLÉMÁJA

Szerző: **BENCZE Ildikó** PhD-hallgató, I. évfolyam

Témavezetők: **Dr. BABARCZY Anna** (Budapest), **Dr. SZILÁGYI N. Sándor** (Kolozsvár)

Intézmény: Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Kognitív Tudományok Tanszék,
Pszichológia Doktori Iskola, Budapest

Babes-Bolyai Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Magyar és Általános Nyelvészeti Tanszék, Kolozsvár

Dolgozatom célja, hogy fölvezesse azokat a metonímiaelméleteket, amelyek napjaink nyelvészeti szakirodalmában a legelterjedtebbek, és ezekből kiindulva a metonimikus kifejezések egyes eseteire egy újabb értelmezést adjon.

Az első rész a hagyományos metonímiaszemlélet bemutatásával kezdődik, amelyet majd a második részben az amerikai holisztikus kognitív nyelvészet fogalmi relációkon alapuló metonímiaértelmezése követ. Ennek egyik érdeme abban áll, hogy kimondja: a metonímia nemcsak a nyelvhasználatunkat, hanem az egész gondolkodásmódunkat, viselkedésünket is jellemzi. Ezek után a harmadik rész a nyelvi metonímia vizsgálatára tér rá, és ennek keretén belül olyan metonímia-felfogásokról lesz szó, amelyekben a konceptuális relációkat előtérbe helyező kognitív kutatásokkal szemben hol a lexikális tudás, hol a jelenséggel kapcsolatos pragmatikai jellemzők hangsúlyozása kerül előtérbe. A bemutatás során mindegyik esetben jelezni fogom az elméletekkel kapcsolatos problémákat, és ezekből kiindulva egy olyan metonímiaértelmezést fogok javasolni, amelynek egy szemantikai-grammatikai ellipszisszabály képezi az alapját. Ez az értelmezés azonban még korántsem teljes, és nemcsak azért, mert még számos probléma szorult benne pontosabb és részletesebb vizsgálatra, hanem azért sem, mert a metonímiáknak csak az egyik jellegzetes fajtájára vonatkozik, nevezetesen azokra, amelyek egy ellipszisszabály alkalmazásával jönnek létre.

A jelenlegi célom tehát nem az, hogy megoldjam a metonímia minden rejtélyét, hanem az, hogy az olvasó lehetőleg egy olyan képet kapjon a metonímia jelenségével kapcsolatos problémákról, amelyből kiderül, hogy melyik az az irány (vagy melyek azok az irányok), amelyet (amelyeket) a későbbi kutatás során érdemes lesz majd követni.

Kulcsszavak: konceptuális relációk, nyelvi metonímia, ellipszisszabály, szemantikai összeférhetlenség

METONYMY – A MOOT PROBLEM OF LINGUISTICS

Author: **Ildikó BENCZE**, PhD student, 1st year student

Mentors: **Dr. Anna BABARCZY** (Budapest, BME), **Dr. Sándor SZILÁGYI N.** (Kolozsvár, BBTE)

University: Budapest University of Technology and Economics (BME), Department of Cognitive Science,
Psychology PhD School

The goal of this paper is to trace those metonymy theories which are the most famous in linguistic research nowadays, and to give a new interpretation for some metonymic expressions. The first part of the paper contains a presentation of the traditional metonymy theory which in the second part is followed by the metonymic interpretation of the American holistic cognitive linguistics based on conceptual relations between elements in a metonymic expression. One of the merits of this theory is that it points

N Y O S D I Á K K Ö R I K O N F E R E N C I A

H U M Á N T U D O M Á N Y O K

out: metonymy characterizes not only our language use but also our thoughts and our behaviour. After these two parts, the third part of the paper gets on to the study of linguistic metonymy within which metonymy approaches follow that – in contrast to cognitive research based on conceptual relations – emphasize either the lexical or the pragmatic characteristics of the phenomenon in question. During the presentation, I will try to indicate some problems connected to metonymy theories, and based on these problems I will try to propose a different interpretation for some metonymic expressions which rests on a semantical-grammatical rule called “ellipsis rule”.

The goal of this paper is not to solve all the mysteries of metonymy but rather to give such an image about the problems connected to this phenomenon which may show the directions that are worthy of following in future research.

Keywords: **conceptual relations, linguistic metonymy, ellipsis rule, semantic incompatibility**

H U M Á N T U D O M Á N Y O K

KÖZÖSSÉGI HÁLÓZATOK, SZERVEZŐDÉSI FORMÁINK INTERNETES KITERJESZTÉSEI (a JUNIOR keretrendszer bemutatása)

Szerző: VANGER László

Témavezető: Mgr. ISPÁNOVICS CSAPÓ Julianna tanársegéd

Intézmény: Újvidéki Egyetem, BTK, Magyar Tanszék, Újvidék

A közösségi hálózatok különböző szerveződések internetes (digitális, info-telematikus) kiterjesztései. Ilyen szerveződési forma lehet egy nemzet, egy ország bármely szervezete, egy kulturális rendezvény vagy egy regionális konferencia is, közösségi hálózat lehet pedig egy nagy kiterjedésű anyakönyvezési rendszer, egy zárt tőzsdei vagy banki rendszer is akár, vállalatok irányítására is alkalmas titkosított rendszerek. Számos ilyen kiterjesztés, tulajdonképpen program létezik, amelyek egymásba ágyazódnak, használhatóak a szerveződéseink megismerése, serkentésére, de megfigyelésére és irányítására is.

A dolgozat részletesen ismerteti egy ilyen közösségi hálózat (jelen esetben a JUNIOR webes alkalmazás vagy program) keretrendszerének kidolgozását, amelynek célja a diákköri tudományos kommunikáció és közélet korszerű szervezésének, valamint konferenciák és online fórumok létrehozásának serkentése.

A program megtervezése során a legelterjedtebb kommunikációs és közéleti konvenciókat vettem alapul, amelyeket a tudós társadalom elfogad. Régiók, városok, oktatási intézmények, kutatási területek, tudományos ágazatok, konferenciák, tudományos rangfokozat vagy egyetemi státusz és persze a szerzők által definiált kulcsszavak szerint szervezve.

A program ezen valós szerveződési formákra épülő – a webes szabványokra és a legnagyobb fejlesztői konzorciumok ajánlásaira támaszkodó – internetes kiterjesztés vagy közösségi hálózat.

Kulcsszavak: Internet, kapcsolati hálózat, JUNIOR

H U M Á N T U D O M Á N Y O K

INTERDISZCIPLINÁRIS OKTATÁS A DIGITALIZÁLT TÉRKÉP SEGÍTSÉGÉVEL

Szerző: NÁMESZTOVSZKI Zsolt magisztrandusz

Témavezető: Dr. CZÉKUS Géza egyetemi tanár

Intézmény: Újvidéki Tudományegyetem, Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar, Szabadka

Az utóbbi néhány évben, amióta az oktató-nevelő munka bizonyosfokú átalakítása történik, két kulcsfontosságú folyamatról mind többet beszélnek: ez a számítógép alkalmazása és az interdiszciplináris oktatás.

A szerző dolgozatában egy konkrét példán keresztül arra keresi a választ, hogyan egyeztethető össze a két folyamat. A számítógéppel történő térképismereti jártasságok kialakítása, de elsősorban fejlesztése a gyakorlatban új. Új a módszer által lehetséges tudásszerzés is. Fontosnak tarjuk kiemelni, hogy e két folyamat több tantárgy tanításában is eredményesen megvalósítható. Szintén nem elhanyagolható, hogy kiválóan fejleszthetők vele a tanulók pszichikai és motorikus funkciói is.

Kulcsszavak: interdiszciplináris oktatás, digitalizált térkép, háromdimenziós tájékozódás, készségek fejlesztése

148

INTERDISCIPLINARY EDUCATION USING DIGITALIZED MAPS

Author: Zsolt NÁMESZTOVSZKI, master student

Supervisor: Prof. Dr. Géza CZÉKUS, university professor

Institution: University of Novi Sad, Teacher Training Faculty, Subotica

In the last few years, since instructional educational work changed, we speak more and more about two very important issues: computer-aided teaching and interdisciplinary education. Through a particular example the author analyzes how reconcilable these two issues are.

Establishing the pupils' knowledge of the map using a computer is new in the practice. The author holds the view that new methods could help teaching several subjects, moreover, the pupils' mental abilities could be improved by these methods.

Keywords: interdisciplinary, integrated education, digitized map, 3D orientation, ability development

INTERDISCIPLINARNO OBRAZOVANJE UZ POMOĆ DIGITALIZOVANE MAPE

Autor: Žolt NAMESTOVSKI, magistrand

Mentor: Prof. Dr. Geza CEKUŠ, redovni profesor

Institucija: Univerzitet u Novom Sadu, Učiteljski fakultet na mađarskom nastavnom jeziku

U poslednjih nekoliko godina obrazovno-vaspitni rad prolazi kroz određene promene. Govori se o dvema značajnim promenama: primena računara u nastavi i interdisciplinarno obrazovanje. Autor u svom radu, uz pomoć konkretnog primera traži odgo-

H U M Á N T U D O M Á N Y O K

vor, kako bi se mogle ujediniti ove dve značajne promene. Korišćenje mape uz pomoć kompjutera i primena u praksi je sasvim novo. Uz pomoć ove metode je moguće učenje novih pojmova. Smatramo da je potrebno istaći da je primena ove metode ostvarljiva u većini predmeta. Takođe, veoma je značajno da se i psihičke i motoričke sposobnosti učenika izuzetno razvijaju.

Ključne reči: **interdisciplinarno obrazovanje, digitalizovana mapa, trodimenzijalna orijentacija, razvoj sposobnosti**

H U M Á N T U D O M Á N Y O K

TRAUMA-E AZ ISKOLA? Metaforavizsgálat a középiskolások körében

Szerző: **GRUIK Zsófia**, PhD-hallgató

Témavezető: –

Intézmény: Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Neveléstudományi Doktori Iskola, Budapest

A hatékony tanulás egyik lényeges feltétele az iskolai légkör. Oldott, hangulatos körülmények között, biztonságban érezve magunkat sokkal nagyobb kedvvel vetjük bele magunkat a tudományok szövevényes rejtelmébe, és a megszerzett ismeret is tartósabban rögzül, ha harmonikus környezetben, a pszichés stressz veszélye nélkül van lehetőségünk a tanulásra.

Fokozottan érvényes ez a felnövekvő ifjú generációra, akik, mint a homár a páncélját, elvesztették a gyerekkor biztonságos szabályrendszerét, de új páncélt, azaz a felnőtt társadalomban érvényes rendet még nem sikerült magukévá tenniük.

Fontos, hogy iskoláinkban és a családokban, ahol kamaszokat nevelnek, tisztelettel legyünk ez a védtelen kor iránt. Segítsük ezt a különlegesen nehéz helyzetet azzal, hogy érzelmi biztonságban neveljük tizenéves gyerekeinket!

Kutatásomban gimnazistákat kérdeztem arról, hogy milyen légkörben tanul, él ma az iskolában egy tizenéves. Kérdeztem őket, de másképp.

A metaforavizsgálat objektív képet ad arról, ami nem mérhető. A metaforikus kifejezések egymással összefüggő elemekként a különböző kognitív területek közti kapcsolatokat tükrözik. (*Kiefer, 2000, 123. o.*) Ez a módszer lehetőséget teremt arra, hogy a zárkózottságba bújás, a tizenéves-kori védekezés ellenére a kamasz elmondja, kimondja, megmutassa, amit egyébként nem tudna könnyedén szavakba önteni.

Mivel a metaforavizsgálat az elemek közötti jelentésátvitellel dolgozik, ezért összefüggés van a tanulók iskolai közérzete és az iskoláról alkotott képe között.

Kutatásomban gimnazistákat kérdeztem, a kérdőívben egy analógia felállítását kellett elvégezniük:

„Ha az iskola olyan, mint, akkor a tanárok olyanok, mint, és akkor a tanulók olyanok, mint”

A válaszokat elemezve reális képet kapunk arról, milyen középiskolásnak lenni a 21. század Délvidékén.

Kulcsszavak: metaforavizsgálat, iskolai légkör, középiskola

IS SCHOOL A TRAUMA? Metaphoric research in a grammar school

Author: **Zsófia GRUIK**, PhD student

Menthor: –

Institution: Eötvös Loránd University, Department of Pedagogy and Psychology, Doctoral School for Pedagogy

The atmosphere of a school is an important condition for effective learning. In a nice, friendly environment we feel like learning, and the acquired knowledge will be more permanent in harmonious, stress-free surroundings.

V I . V A J D A S Á G I M A G Y A R T U D O M Á

H U M Á N T U D O M Á N Y O K

This is acutely relevant for the growing up generation, who had lost their safe system of childhood rules, but could not yet gain the bases of the grown-up system.

In schools and families with young teenagers it is important for grownups to be patient and respectful to this sensitive, unguarded age. Let us help this strange and difficult situation and raise teens up in emotional security.

In my reserch I interviewed some grammar school students about school atmosphere and surroundings that they learn and live in nowadays. I questioned them in a special way.

The metaphoric reserch gives an objective picture about something that cannot be measured.

The associated metaphorical expressions reflect the relations of different cognitive fields. (*Kiefer, 2000, pg123*) This method gives an opportunity for the reserved and defensive teenager to tell, express or show what otherwise he or she would not easily put into words.

As the metaphoric research deals with transfer of meaning between elements, there is a relation between the way students feel at school and the picture they made up about it.

The students had to write an analogy on the questionnaire:

“If school is like, then the teachers are like, and the pupils are like”

With analysing the answers, we get a realistic picture about what it is like being a grammar- school pupil in Voivodina in the 21st century.

Keywords: **metaphoric research, grammar school, school atmosphere**

H U M Á N T U D O M Á N Y O K

AZ OLAJOS PADLÓ KONTEXTUSA

Regionális kultúra, ludasi oktatás, színháztudomány 1945–60 között

Szerző: ENGI Georgina, III. évfolyam

Témavezető: dr. HÓZSA Éva egyetemi tanár

Intézmény: Újvidéki Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Magyar Nyelv és Irodalom Tanszék, Újvidék

Dolgozatom központi témája a ludasi iskolák bemutatása az 1945–60 közötti időszakban.

A bevezetőben egy rövid ismertetőt közlök a falu területi elhelyezkedéséről, a Ludassal kapcsolatos fontos tudnivalókról. Ezután vázoló az iskolák helyzetét a faluban, kitérve a tanterem szerkezetére. Majd néhány falubeli emberrel való beszélgetésből emelek ki gondolatokat az akkori oktatási, nevelési szokásokról. Ezenkívül szót ejtek az egykori, illetve mai iskoláztatási helyzetről, és említést teszek a falusi színháztudományról is.

Kulcsszavak: Ludas, területi elhelyezkedés, iskolatörténet, iskolai színháztudomány, mai oktatás

152

THE OILED FLOOR CONTEXT

Regional culture, education, performance between 1945 and 1960 in Ludas

Author: Georgina ENGI, 3rd year student

Menthor: dr. Éva HÓZSA, university professor

Institution: University of Novi Sad, Faculty of Humanities, Department of Hungarian Language and Literature, Novi Sad

The main topic of this paper is education (and schools) between 1945 and 1960 in Ludas.

The introduction presents important information connected to the village, and its territorial position. The next part is about schools, more precisely about their position in the village society, and the classroom structure. The following chapter contains details about educational customs. In the end, the work outlines the present situation in education and school performance.

Keywords: Ludas, territorial position, education history, school performance, today's education

KONTEKST ULJANOG PODA

Kultura u regiji, prosveta i gluma u Šupljaku između 1945–60

Autor: Georgina ENGI, III. godina studija

Mentor: dr. Eva HOŽA, profesor fakulteta

Institucija: Novosadski Univerzitet, Filozofski Fakultet Odsek za hungarologiju, Novi Sad

V I . V A J D A S Á G I M A G Y A R T U D O M Á

H U M Á N T U D O M Á N Y O K

Centralna tema mog rada je prezentacija škola u Šupljaku u periodu od 1945 do 1960. U uvodu objavljujem prikaz o tome gde se nalazi prostoralno selo i o važnim informacijama vezanim za Šupljak. Zatim skiciram stanje škola u selu, posebno raspravljajući o strukturi učionica. Istaknem mišljenja iz razgovora vodenih sa starijim stanovnicima sela o tadašnjim vaspitnim i obrazovnim običajima. Pored svega, pričam o tadašnjem i sadašnjem stanju u prosveti i spominjem seosku glumačku grupu.

Ključne reči: Šupljak, rasprostranjenost, istorija škole, školska gluma, sadašnje obrazovanje

H U M Á N T U D O M Á N Y O K

TERMÉSZETES HANGOK KATEGORIZÁCIÓJÁNAK VIZSGÁLATA AZ ESEMÉNYHEZ KÖTÖTT POTENCIÁLOK MÓDSZERÉVEL

Szerző: **GYIMESI Kinga**, PhD I. évfolyam

Témavezető: **Dr. WINKLER István** tudományos tanácsadó

Intézmény: Budapesti Műszaki Egyetem Gazdasági és Társadalomtudományi Kar, Kognitív Pszichológia Tanszék

Kísérletünkben azt vizsgáltuk, hogy az egy kategóriába tartozó, de egymástól eltérő környezeti hangok között ritkán előforduló deviáns hang (más hangkategóriába tartozó hang) milyen EKP-válaszokat vált ki. A két kategóriát madárhangok illetve háztartási hangok alkották. A k.sz-ekutasi az egyik feltételben kétválasztásos RI-feladatot végeztek, azaz azt kellett eldönteniük, hogy az éppen elhangzott hang melyik kategóriába tartozik. A másik kísérleti feltételben a k. sz.-ek a hangok bemutatása alatt egy hangtalan feliratos filmet néztek. Az eredmények tanúsága szerint a gyakran (90%-ban) előforduló madárhangok között ritkán elhangzó háztartási hangok (figyelem ráfordítása nélkül is) kiválthatják az újdonság-P3-at, azaz a ritka inger felé történő odafordulást. A választásos reakcióidőhelyzetben a háztartási hangok nagyobb N1-et, újdonság-P3-at és célinger-P3-at váltanak ki, mint az ugyanolyan valószínűséggel előforduló madárhangok. Második kísérletünk eredményei szerint az első kísérletben kapott EKP-beli különbségek nem a hangkategóriák közti fizikai különbözőségeknek tudhatók be.

Kulcsszavak: kategorizáció, természetes hangok, újdonság-P3, célinger-P3

H U M Á N T U D O M Á N Y O K

A POWERPOINT MINT MULTIMÉDIÁS SEGÉDESZKŐZ AZ OKTATÁSBAN

Szerzők: TÓTH Karolina, UTASI Andrea, II. évfolyam

Témavezető: Dr. PINTÉR János egyetemi tanár, NÁMESZTOVSZKI Zsolt egyetemi tanársegéd

Intézmény: Újvidéki Tudományegyetem, Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar, Szabadka

A dolgozat fő témája egy saját készítésű, egyedi oktatóprogram, melyet a Microsoft PowerPoint legújabb, 2007-es verziójában készítettünk el. Természetesen részletesen bemutatásra kerül maga az oktatóprogram, használata és elkészítésének menete az informatikai és pedagógiai szempontok figyelembe vételével egyaránt. A dolgozatunkat négy nagyobb egységre, fejezetre lehet osztani. Az első rész a vajdasági iskolákban készített felmérésekre épül, melynek témája az általános iskolák jelenlegi technikai fejlettsége, valamint a pedagógusok és diákok viszonya a számítógépekhez. A második fejezet tartalmazza mindazt, amit a Microsoft PowerPointról tudnunk kell általánosan és specifikusan az oktatásra nézve. A szoftver segítségével készített prezentációk és a multimédia előnyeiről is szó esik, valamint az oktatásban való felhasználásáról. A dolgozat harmadik nagy egysége részletezi az elkészített oktatóprogramot, melynek témája a víz. Tartalma alapján 10–12 éves gyerekeknek készült. Munkánk során igyekeztünk minél több általános iskolás gyerekeknek megmutatni a programot. Itt szerzett tapasztalatainkról és megfigyeléseinkről szól a befejező rész, melyben biztató eredményekről számolunk be.

Dolgozatunk célja bemutatni a PowerPoint és az oktatóprogramok előnyeit az oktatásban.

Kulcsszavak: PowerPoint 2007, oktatóprogram, prezentáció, multimédia

155

POWERPOINT KAO MULTIMEDIJALNO POMOĆNO NASTAVNO SREDSTVO U OBRAZOVANJU

Autori: Karolina TOT i Andrea UTASI, II. godina studija

Mentor: Prof. Dr. Janoš PINTER redovni profesor, Žolt NAMESTOVSKI asistent

Institucija: Univerzitet u Novom Sadu, Učiteljski fakultet na mađarskom nastavnom jeziku, Subotica

Glavna tema rada je sopstveni i jedinstveni obrazovni softver, koju smo izradili u najnovijoj verziji programa Microsoft PowerPoint 2007. Naravno ćemo detaljno prikazati sam obrazovni softver, korišćenje i izradu programa, uzeći u obzir i informatičke i pedagoške aspekte. Rad smo podelili u četiri glavne jedinice. U prvom delu rad se zasniva na anketi, koja je napravljena u osnovnim školama Vojvodine. Anketa ispituje opremljenost škola i odnos nastavnika i učenika prema računarima. U drugoj jedinici smo obradili sve ono što treba da se zna o softveru Microsoft PowerPoint uopšte i specijalno što se odnosi na obrazovanje. Istakli smo prednosti multimedijalne prezentacija, koje su rađene pomoću softvera i o primeni u obrazovnom procesu. U trećoj jedinici smo detaljno opisali obrazovni softver, čija je tema voda. Na osnovu sadržaja prezentacija je namenjena uzrastu učenika od 10-12 godina. U toku rada smo se trudili da prezentaciju prikazemo što većem broju učenika. O stečenim iskustvima i opažanjima govori završna jedinica, u kojoj imamo ohrabrujuće rezultate.

Glavni cilj našeg rada da prikazemo prednosti PowerPoint obrazovni program u obrazovanju.

Ključne reči: PowerPoint 2007, obrazovni softver, prezentacija, multimedija

N Y O S D I Á K K Ö R I K O N F E R E N C I A

M Ű V É S Z E T E K

VENDÉGEK

Szerző: **PALÁSTI Andrea**, IV. évfolyam

Témavezető: **KAPITÁNY Attila** egyetemi tanársegéd

Intézmény: Újvidéki Művészeti Akadémia, Képzőművészeti Kar, Fényképészeti Szak, Újvidék
Vajdasági Magyar Felsőoktatási Kollégium

A Vasutas Középiskola Diákotthona 151 négyágyas szobával rendelkezik. Mindegyik szobának saját fürdőszobája (tus, WC) és telefonja van. Az otthon portáspultja keretein belül a tanulóknak egy tévészoba is a rendelkezésükre áll, ahol számítógépet és internetet is használhatnak.

A diákotthon ismert a bel- és kültér esztétikus-higiénikus kinézéséről, mely a tanulókra ösztönzően hat és egyben kellemes benne tartózkodni. Az otthonnak saját kamerafelügyelete van, és állandó biztonság szolgálata. Az otthon egyik mellékfoglalkozása a hostel, illetve vendégek ellátása.

A videófilm egy különös atmoszférát teremt, mely statikus képek és a hostel-vendégek portréja segítségével, egy másik perspektívából közelíti meg az egyént. A film a hostel vendégeit, az egész intézményt egy pár percre kiszakítja a mindennapi életfolyamból, s így, szavak nélkül érzékeltetni próbálja a hostel „lelkét”.

Kulcsszavak: **hostel, videó**

THIRD PERSONS

Author: **Andrea PALÁSTI**, 4th year student

Mentor: **Attila KAPITÁNY**, assistant lecturer

Institution: Academy of Art, Department of Photography, University in Novi Sad
Hungarian College for Higher Education in Vojvodina

The Secondary Railway School Student Home has 151 four-bed rooms. All rooms have their own bathrooms, closets and telephones. Adjoined to the reception is a tv room in which students can use computers and the internet free of charge.

The Home is well known for its well kept interior and exterior which have a positive influence on the students and make their stay pleasant. It has its own video surveillance system and a round-the-clock security service.

One of the secondary activity of the dormitory is the hostel, accepting third persons on board...

The video depicts a specific atmosphere with still pictures and portraits of the hostel guests. This atmosphere, which is in contrast with our everyday life, is attained by the uniqueness of each person in the identical rooms of the hostel.

Keywords: **hostel, video**

M Ũ V É S Z E T E K

TREĆA LICA

Autor: **Andrea PALAŠTI**, IV. godina studija

Mentor: **Atila KAPITANJ**, asistent

Institucije: Akademija umetnosti Novi Sad, Likovni odsek, smer fotografija,
Kolegijum za visoko obrazovanje vojvodanskih Madara

Kapacitet Doma učenika srednje Železničke Škole iznosi 151. četvorokrevetnu sobu. Sve sobe su sa sopstvenim kupatilima (tuš, wc) i telefonom. U sklopu recepcije nalazi se i tv sala u kojoj se mogu koristiti kompjuteri i internet.

Dom je poznat po estetsko – higijenskom izgledu enterijera i eksterijera, koji vaspitno deluju na učenike, a boravak u njemu čine prijatnijim. Dom ima sopstveni sistem video nadzora i permanentnu službu obezbeđenja.

Jedna od dopunskih delatnosti doma je hostel, primanje trećih lica na smeštaj...

Video-rad, pomoću statične slike i portretisanja pojedinih gostiju u hostelu dočarava jednu specifičnu atmosferu. Atmosfera koja se dešava mimo užurbanog-mladalačkog zanosa koja je tipična za ovakve institucije, pokušava iz druge perspektive približiti svakog pojedinca koji iz određenih razloga provode dane u hostelu.

Ključne reči: **hostel, video rad**

157

N Y O S D I Á K K Ö R I K O N F E R E N C I A

M Ű V É S Z E T E K

ÉHSÉG

Szerző: **ANTAL Attila** abszolvens

Témavezető: **Vlatko GILIĆ** egyetemi szakmunkatárs

Intézmény: Újvidéki Egyetem, Művészeti Akadémia, Dráma Tanszék, Rendezői Szak, Újvidék

Az Éhség című, 2006 januárjában forgatott rövid dokumentumfilm a címben megjelölt, sok kreatív megoldásra lehetőséget nyújtó téma egy érdekes megközelítése, melyben az alkotó megpróbálja szembehelyezni a két gyermek helyzetéből fakadó szituáció sajátosságait.

A turista kislány nem tesz mást, mint amit bármelyik turista kislány tenne egy idegen városban, galambokat látva. A kis cigánylány azonban olyasmit tesz, amit nem mindenhol láthatnak a turisták, viszont ha odafigyelünk, nap mint nap láthatnánk hasonló helyzeteket. A kérdés csak az, odafigyelünk-e...

Ez a rövidfilm nem iskolai feladatként készült. Az alkotó ezt az egyedi pillanatot rögzíti kamerájával, s megpróbálja költői szintre emelni megfelelő szövegfoszlányok felhasználásával. Így válik egy egyszerű, mindennapos eseményből gondolkodásra, beszélgetésre indító mű. Egy pillanat emlékműve.

Kulcsszavak: csillapítaná éhségét

M Ű V É S Z E T E K

MESE, AMELY ROSSZUL VÉGZŐDIK

Szerző: **ANTAL László** abszolvens

Témavezető: **KUBINEC Suzana** egyetemi szakmunkatárs

Intézmény: Újvidéki Egyetem, Művészeti Akadémia, Képzőművészeti Kar, Grafikai Kommunikáció Szak, Újvidék

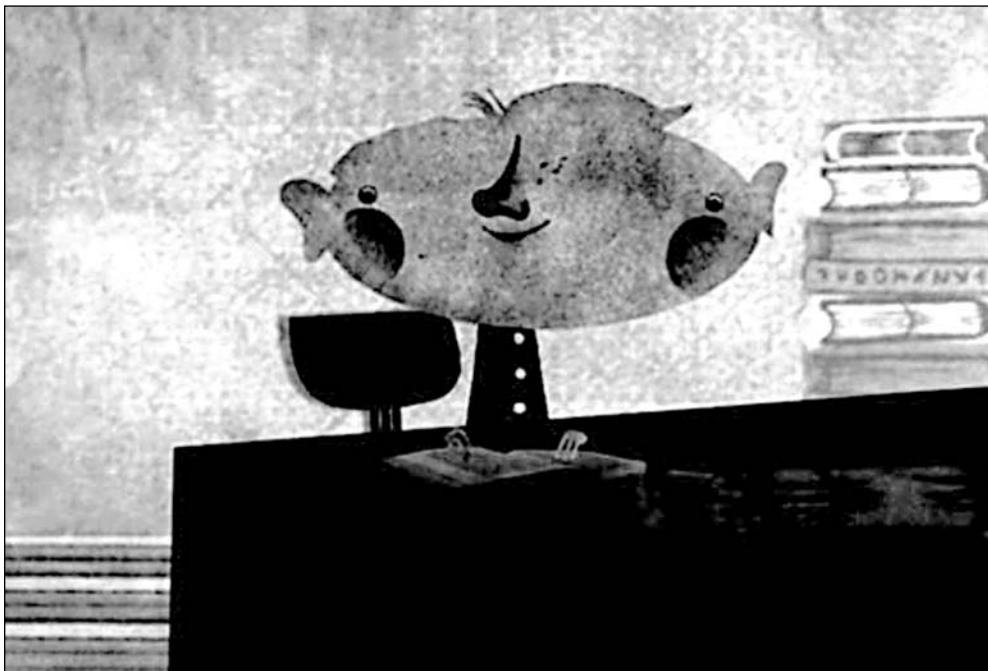
Egy rövid animációs filmről van szó, melynek alapjául Csáth Géza azonos című novellája szolgált. 2007-ben készült, a munka februárban kezdődött és júniusban fejeződött be. Ez volt a szerző diplomamunkája az Újvidéki Művészeti Akadémia Grafikai Kommunikáció Szakán az Illusztráció tantárgyból.

Ez a szerző első animációs filmje, ezért a feladat során el kellett sajátítani az animációs munka alapjait is. A nulláról indulva egy igen hosszadalmas, nehéz, de izgalmas folyamaton bontakozott ki, mire megszületett ez a kisfilm.

A cél az volt, hogy visszaadja azt a drámai hatást, amely az alapul szolgáló Csáth- műben megtalálható.

A zenének is igen nagy szerepe van a hangulat megteremtésében, s a szomorkás, néha elmosódó, már-már filmszerű vizuális anyagnak szintúgy. A végeredmény magáért beszél.

Kulcsszavak: rövid animációs film, Csáth

M Ů V É S Z E T E K

PRIČA KOJA SE LOŠE ZAVRŠAVA

Autor: **Laslo ANTAL**, apsolvent

Mentor: **Suzana KUBINEC** redovni profesor

Institucija: Univerzitet u Novom Sadu, Akademija Umetnosti, Likovni odsek, Grafičke komunikacije

Radi se o kratkom animiranom filmu, koji je radjem po noveli Geze Čata, u periodu od februara do juna meseca tekuće godine. S ovim radom je Laslo Antal Student Akademije Umetnosti, na smeru grafičkih komunikacija diplomirao, na predmetu *Ilustracije*.

Ovaj je prvi animirani film autora, takoda je morao da provede dosta vremena otkrivajući tajne animacije i crtanih filmova, dugotrajni i teški proces je bio to, ali sa zanimljivim istraživačkim radom, koji se dotakao i sferu muzike, kao i vizuelnosti.

U suštini rad je radjen sa namerom da vrati tu atmosferu i žestinu, koju možemo da vidimo u orginalnom tekstu Geze Čata. Muzika je dobila veliku i bitnu ulogu u filmu, u stvaranje te melanholične, tužne atmosfere, koju stvara vizuelni deo rada (nekad prelazeći u nejasne detalje).

Uspešna je animacije već i po tome što je poslužio kao diplomski rad i to sa najvećim mogućim ocenama, i prezentovana je sa velikim uspehom na nekoliko projekcija.

Kratki animirani film.

M Ű V É S Z E T E K

ÖNMEGISMÉRÉS A MAGÁNYBAN

Szerző: ASZTALOS Alfréd, IV. évfolyam

Témavezető: Dr. Sonja ANTUNOVIĆ egyetemi szakmunkatárs

Intézmény: Újvidéki egyetem, Művészeti Akadémia, Zeneművészeti Kar, Fúvós Szak, Újvidék

Ennek a művészeti projektumnak az eredménye egy kisfilm. Saját hozzájárulásom a film elkészítéséhez a zene megkomponálása volt.

A film forgatókönyvéhez igazodva – melyet Tornai Erika és Csubrilo Zoltán készítettek – a zeneanyag kialakításában a magány megragadására törekedtem. A film a pusztát vetíti elénk, ahol a jelenkor embere egy lelassult és harmonikus légkörben magára lelhetne. A táj egyediségének alapelemei szinte sugallják a letisztulás folyamatát és lehetőségét.

A látvány némaságát az egy és két szólamban felcsendülő klarinétjáték paradox módon szinte felfokozza.

Kulcsszavak: **filmzene, klarinét**

A V I . V M T D K T U D O M Á N Y O S B I Z O T T S Á G A :

Dr. Csányi Erzsébet rendkívüli egyetemi tanár

Dr. Dujmovics Ferenc egyetemi tanár

Dr. Gaál Ferenc egyetemi tanár, a VTMA levelező tagja, a bizottság elnöke

Dr. Gábrity Molnár Irén egyetemi tanár

Dr. Göncz Lajos egyetemi tanár, a VTMA levelező tagja

Dr. Kasztori Rudolf akadémikus

Dr. Péics Hajnalka rendkívüli egyetemi tanár

Dr. Szeli István akadémikus

Dr. Takácsy Árpád egyetemi tanár

Mgr. Vitkay Kovács Vera nyugalmazott egyetemi tanár

Dr. Zavargó Zoltán egyetemi tanár

163

S Z E R V E Z Ő B I Z O T T S Á G :

Dr. Csányi Erzsébet rendkívüli egyetemi tanár, a bizottság elnöke

Fejős Andrea kutató

Mgr. Ispánovics Csapó Julianna tanársegéd

Kabók Roland egyetemi hallgató

Mgr. Kiss Ferenc doktorandusz

Máriás Endre egyetemi hallgató

Mellár Angéla koordinátor

Novák Anikó abszolvens

Dr. Telek Tamás PhD-hallgató

Papp Zsigmond kutatógyakornok

Vanger László webmester

A rendezvény házigazdája az újvidéki Technológiai Kar

N Y O S D I Á K K Ö R I K O N F E R E N C I A

V É D N Ö K E I N K :

Tartományi Oktatási és Művelődési Titkárság
Tartományi Tudományügyi és Technológiafejlesztési Titkárság
Tartományi Sportügyi és Ifjúsági Titkárság
Oktatási és Kulturális Minisztérium, Budapest
Szülőföld Alap, Budapest
Európa Kiadó, Budapest
Dániel Print Nyomda, Újvidék
Plakatila, Újvidék
Rekord „Erdeš“, Újvidék
Metron, Újvidék
Aretol, Újvidék

TARTALOM

Részletes program	4
Előszó	11
A TDK-dolgozatok összefoglalói	
MŰVÉSZETI ELŐPROGRAM	
LÁZÁR Tibor (Újvidék) Rajz (kiállításmegnyitó)	14
ERDÉLY Andrea (Újvidék) Open-Minded performance	16
SZŰCS Mihály (Újvidék) Hangverseny fagottra és zongorára	17
RAFFAI Ágnes, MÁRIÁS Endre és PISTYÁK István (Újvidék) ((F A)((B A B)A)) (Á((L O M))) (B (Á L)))	18
PLENÁRIS TUDOMÁNYOS DIÁKKÖRI ÜLÉSSZAK	
SIMON Vilmos (Budapest) Biológiai ihletésű algoritmusok alkalmazása mobil hálózatokban	20
TÖRTELI Ágnes (Szabadka) Hivatás vagy hitvallás? Az oktatás és a nevelés mint foglalkozás	22
LIPINSZKI Zoltán (Szeged) Hulladékfeldolgozás a sejtben, avagy a denaturálódott fehérjék lebontásának lehetséges biokémiai modellje	24
SŐRŐS Imola (Újvidék) Az államutódlás intézményének nemzetközi jogi rendezése	26
SZŰGYI Judit (Újvidék) Gombosi táncok (Gyűjtés és a táncok tanításának módszertana)	29
ÉLŐ TERMÉSZETTUDOMÁNYOK	
AGÓCS Zoltán (Újvidék) A fizikai megterhelés hatása a kiváltott kognitív potenciálok P300-as komponensére	31

T A R T A L O M

URACS Izolda (Újvidék) A cukorbetegség hatása a szívelégtelenségben szenvedő betegek klinikai jellemzőire, kezelésére és kórházi elhalálozására	33
BURÁNY Lehel (Újvidék) A tüdőben található adenokarcinómák immunohisztokémiás vizsgálata	35
BACSI Zsuzsanna (Újvidék) Fog- és fogágybetegségek a diabetes mellitusban	37
HUSZÁK László (Szeged) Egészségnevelő program Zentán	39
SÁGI Andor (Újvidék) Két eltérő típusú kender főzetjének a központi idegrendszerre ható gyógyszerrel, az Alprazolammal való interakciója	41
HALASI Szabolcs (Újvidék) A gyorsaság fejlődése az iskoláskor előtti gyerekeknél Vajdaságban	43
PÁLFFY Roland (Pozsony) Salmonella mediált antioxidatív és gyulladáscsökkentő genterápia dextrán-szulfát nátrium sóval kezelt nőstény Wistar patkányoknál	45
RADVÁNSZKY János (Pozsony) Két fluoreszcens festék (SYBR Green I és Eva green) összehasonlító vizsgálata olvadásgörbe analízisben való felhasználáshoz	47
DOROGHÁZI Ottó (Újvidék) Az ólomszennyezés hatása a kukorica kezdeti növekedésére és fejlődésére	49
TOBOLKA Albina (Belgrád) Erdőtűzvédelem kamerás felügyelet segítségével	51
BOGNÁR Boglárka (Szabadka) Mely betegségekre hivatkozik a Biblia – mikor hivatkozzon a tanító a Bibliára?	53
ÉLETTELEN TERMÉSZETTUDOMÁNYOK ÉS MŰSZAKI TUDOMÁNYOK	
MEGYERI Csilla (Szeged) Az Ibuprofen fotolitikus bomlásának vizsgálata	55
PAPP Zsigmond (Újvidék) Bizmutfilm elektród voltametriás alkalmazása egyes rovarölőszerek fotokatalitikus degradációjának követésére	57
HOLLÓ Berta (Újvidék) Nikkel(II) – piridoxál szemikarbazon komplexek termikus jellemzése	59
BORBÁS Júlia (Újvidék) A 12-keto-kólsav nátrium sójának és metilészterének aggregációs vizsgálata 1H NMR spektroszkópiával	61

T A R T A L O M

TÓTH Ildikó (Szeged) Nátrium-kondroitin-6-szulfát hidratációs számának meghatározása dielektromos relaxációs spektroszkópiával	63
DIVÉKI Zsolt (Szeged) Ultrarövid lézerpulzusok világa	65
BERETKA Sándor (Újvidék) Áramkörti makett az általános iskolai fizika-oktatáshoz	67
GUBO István (Komárom) Szlovákiai általános és középiskolás tanulók eredményessége belátásproblémák megoldásában	69
SZÜGYI Judit (Újvidék) Hamilton körök és utak az irányított gráfokban	71
JUNGÁBEL Éva (Újvidék) Gráfok a felületeken	73
HUSZÁK Árpád (Budapest) Adaptív újraküldési eljárások IP hálózatokban	75
TARJÁN László (Újvidék) Vezérlő elektronika távirányítós játékautóhoz	77
BURKUS Ervin (Szabadka) Szabad(ka) – Autonóm Hexapod Járó Robot	79
NAGY Anetta (Újvidék) Állandó mágnesű egyenáramú motor helyettesítő áramköre	81
BODÓ Nándor (Újvidék) Nagy teljesítményű félvezetőalkatrészek vizsgálata	83
KEIPER Tímea (Szabadka) A Palicsi-tó kétdimenziós talajvíz-áramlási modellje	85
TÁRSADALOMTUDOMÁNYOK	
KALOCSAI Karolina (Szeged) A kontaktushatás jelensége a vajdasági magyarban Azonosságok és különbségek a magyar–magyar és magyar–szerb szülők gimnazista gyerekeinek nyelvhasználatában	87
CSÚZI Szabina (Újvidék) Összehasonlító elemzés Telecska és Tóba depopulációjának és mezőgazdasági termelésének folyamatáról	90

T A R T A L O M

JENEI Ervin (Újvidék) A teljesítményértékelés és bérezés emberi erőforrás-menedzsment gyakorlata Magyarokanizsa községben	93
TOBOLKA Andrea (Újvidék) Döntésmélet bizonytalanság esetén (Új eredmények a matematikai közgazdaság területén)	95
IVÁN Gabriella (Szabadka) A komparatív előnyök elmélete – Szerbia komparatív előnyei	97
RÁC Livia (Szabadka) Az ABC-költségkalkuláció alkalmazhatósága	99
LALITY Dóra (Újvidék) Az első szerb Választottbíráskodásról szóló törvény	101
BERETKA Katinka (Újvidék) A szerbiai állampolgárok lehetőségei munkaviszony létesítésére Magyarországon	103
FEJŐS Andrea (Újvidék) Az európai fogyasztóvédelem alapelvei	106
BALÁZS Éva, BALOGH Virág, FERENCZ Valéria (Szeged) Esőemberké – interaktív összehangolódás autista és egészséges gyermekeknél	108
KOCSIS Kata, PUKÁNSZKY Judit (Szeged) Munkamemória funkciók skizofréniában	110
GRABOVAC Beáta (Újvidék–Budapest) A Lexi kérdőív dimenziói és Eysenck személyiségmodellje közötti kapcsolatok	112
SZELES András (New York) Szülői implicit attitűdök	115
AMBRUS GÉZA Gergely (Szeged) Az implicit tanulás, munkamemória és a végrehajtó funkciók kapcsolata	116
JANACSEK Karolina (Szeged) A matematikai megismerés pszichológiájának egy fejezete: hogyan tároljuk a párosságot?	118
GRUBER Enikő (Újvidék) Az interjú, mint kutatási módszer	119
GAZDAG Olga (Budapest) A romák ábrázolása a kereskedelmi médiák szórakoztató műsoraiban	121

HUMÁN TUDOMÁNYOK

NOVÁK Anikó (Újvidék) A hattýú színeváltozása. A hattýú motívuma Tolnai Ottó művészetében	123
JABLONCZAY Tímea (Pécs) Megtalált identitás (?) Szenes Erzszi: A Lélek ellenáll	125
BEKE Ottó (Újvidék) A DNS tárgy funkcionalitása	126
BÚS Natália (Szabadka) A Játék neve: RE-KONSTRUKCIÓ	127
MALLÁSZ Rita (Pécs) Cilike, a népnevelő	129
ROGINER Oszkár (Újvidék) „Nem sokaság, hanem Lélek s szabad nép tesz csuda dolgokat.”	131
HORVÁTH Péter (Pécs) Az esztétikai képzelet szerepe Kertész Imre prózájában	133
MAGYAR Attila (Újvidék) A reformáció és az anyanyelvi kultúra terjedése Magyarországon	134
SZEGHŐ Patrik (Budapest) A gyarmatosítás mint civilizáló folyamat, megjelenése Daniel Defoe Robinson Crusoe-jában	136
KARTAG Sarolta (Újvidék) Julianus barát	138
KISS Anikó (Újvidék) „Mit játszottak még? Megállj! Mikó gyerekek vótunk...”	140
HALÁPI Dóra (Újvidék) A Magyar Szó a vajdaságiak kezében	143
BENCZE Ildikó (Budapest-Kolozsvár) A metonímia – a nyelvészet vitás problémája	145
VANGER László (Újvidék) Közösségi hálózatok, szerveződési formáink internetes kiterjesztései (a JUNIOR keretrendszer bemutatása)	147
NÁMESZTOVSZKI Zsolt (Szabadka) Interdiszciplináris oktatás a digitalizált térkép segítségével	148

T A R T A L O M

GRUIK Zsófia (Szeged) Trauma-e az iskola? Metafora-vizsgálat a középiskolások körében	150
ENGI Georgina (Újvidék) Az olajos padló kontextusa	152
GYIMESI Kinga (Budapest) Természetes hangok kategorizációjának vizsgálata az eseményhez kötött potenciálok módszerével	154
TÓTH Karolina, UTASI Andrea (Szabadka) A Power Point mint multimédiás segédeszköz az oktatásban	155
MŰVÉSZETEK	
PALÁSTI Andrea (Újvidék) Vendégek (videó)	156
ANTAL Attila (Újvidék) Éhség/Hunger (videó)	158
ANTAL László (Újvidék) Mese, amely rosszul végződik (videó)	159
ASZTALOS Alfréd (Újvidék) Önmegismerés a magányban (videó)	161
A VI. VMTDK tudományos bizottsága és szervezőbizottsága	163
A VI. VMTDK védnökei	164

VI. Vajdasági Magyar Tudományos Diákköri Konferencia
VI. Vojvodanska mađarska naučna konferencija studenata
VI. Hungarian Scientific Conference of Vojvodinian Students

Újvidék, 2007. november 16–18.

REZÜMÉKÖTET 2007

Műszaki szerkesztő: **Barna Csaba**

Fedőlapterv: **Kapitány Attila**

Nyomda: **Dániel Print**, Újvidék, 2007

Példányszám: 300

Kiadó:

Vajdasági Magyar Felsőoktatási Kollégium

21000 Novi Sad/Újvidék, Vojvode Mišića 1./III. em., tel.: (00 381) 021 557 237

e-mail: vmfk@felkol.org.yu

www.felkol.org.yu

www.junior.felkol.org.yu

N Y O S D I Á K K Ö R I K O N F E R E N C I A

